Poštnina plačana v gotovini **Leto LVII.** V Ljubljani, v torek dne 24 decembra 1929 Št. 294 I. izdaja St. 3 Din

Naročnina
Dnevna izdaja
za kraljevino Jugoslavijo
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugoslaviji 120 Din, za inozemstvo 140 D

SLOVENEC

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1 stolp. petit-vrsta mali oglasi po 1·50 in 2 D, večji oglasi nad 45 mm višine po Din 2·50, veliki po 3 in 4 Din, v uredniškem delu vrstica po 10 Din
Pri večjem naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj razen pondeljka in dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo • Uredništva telefon št. 2050, upravništva št. 2328

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 • Čekovni račun: Ljubljana štev. 10.650 in 10.349 za inserate, Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Prago in Dunaj št. 24.797

Vesel in blagoslovljen božič

želi vsem prijateljem, naročnikom, čitateljem, dopisnikom in somišljenikom »Slovenca«

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »SLOVENCA«

Naša vera

Preteklo stoletje je menilo, da je z naukom o nepretrgano napredujočem razvoju enega iz drugega uganko vesoljstva rešilo. Tudi krščanstvo naj bi bilo samo stopnja v duhovnem razvoju človeštva iz prvobitnih preprostih oblik verstva k vedno višjim in izčiščenejšim. Danes se je vsaj na zapadu izobraženstvo tega materialističnega nazora o življenju iznebilo in ima zopet razumevanje za to, kar je krščanstvo prineslo svetu osobitega, kar se ne more razlagati iz nobenega zgolj prirodnega razvoja, ampak pomeni enkratno, iz ničesar drugega neizvedljivo razodetje božanske modrosti in izveličevalne ljubezni. Krščanstvo je vrh človeškega notranjega življenja, in kakor se ne da preseči njegov osebnostni etični ideal, tako tudi ni mogoče ustvariti boljšega in višjega družabnega reda nego je oni, ki temelji na krščanstvu. Jezus Kristus, na kojega rojstvo se danes v izredno težkih političnih in socialnih okoliščinah ves izomikani svet v prazničnem razpoloženju spominja, je in ostane nedosegljiv vzor osebnega življenja in do konca žrtvujoče se nesebične ljubezni, ki edina ohranja kulturno družbo.

Tista osobita dobrina, ki se je svetu odkrila v vsem svojem pomenu po krščanstvu, to je: osebnost, svobodna človeška duhovna osebnost, radi katere je po besedah modernega slovenskega filozofa človek od vse ostale prirode ločen po nepremostljivem prepadu pa zvezan z Bogom kot z najvišjo absolutno osebnostjo, ki je človeka kot osebo ustvaril. (Francé Veber: Filozofija, Načelni nauk o človeku in njegovem mestu v stvarstvu. Ljubljana. 1930.) Kajti oseba ni in ne more biti iz prirode. Človek je po tej svoji nadprirodni bogopodobni osebnosti, ki je neumrjoča, središče vsega stvarstva, po tej svoji odliki daje človek smisel vsemu stvarstvu in dogajanju pa socialnemu življenju na zemlji. To je vrednota, ki je paganski svet ni poznal ali komaj komaj slutil. Najblažji človek starega veka, »božanski« Julij Cezar, ki je znal odpustiti svojim najhujšim sovražnikom, ne bi bil vstanu kloniti v spoštljivi ljubezni pred duševno lepoto preprostega sužnja, ki ga ni smatral za sebi enako vrednega. Le krščanstvo je osebnost vsakega povzdignilo do tolike višine. Na tem ocenjevanju svobodne duhovne osebnosti vsakega človeka, na ljubezni in spoštovanju, ki jo je človek dolžan človeku kot enakovredni podobi božji, sloni ves krščanski družabni red. Zato so očetje ameriške ustave na kongresu leta 1776., ko so proglasili neodvisnost svoje domovine, po pravici postavili svoji zgodovinski izjavi na čelo odstavek, kjer pravijo, da pravice, ki jih kot prosti možje zahtevajo, izvirajo iz krščanskega nauka o dostojanstvu od Boga ustvarjene človeške osebe. (Weiss, Weltgeschichte, XIV. zv., 1894.)

Zato je čisto prirodno, da se sodobno človeštvo, čimbolj se skuša od krščanstva oddaljiti, tembolj zopet bliža poganski obliki občestvenega življenja: despotiji, ki jo je krščanstvo premagalo, pa naj bo despotija posameznika ali kakšne skupine, ki si je znala osvojiti sredstva zunanje moči. Kjer ni krščanstva, kjer se ne spoštuje po krščanski moralni postavi urejevana svoboda osebe, kjer zunanji red ne sloni več na notranjem redu, ki ga ustvarjata med ljudmi edinole spoštovanje in ljubezen pa spoznanje prave odvisnosti stvari od človeka in človeka od Boga — tam je nujno despotija. Kajti nek red mora biti, ako naj kulturna človeška družba popolnoma ne razpade nazaj v prvobitne rodne črede; in ker ni več notranjega reda, ki sloni na duhovni enoti človeštva, na njega bratovski vzajemnosti in svobodnem sodelovanju, tam je pač treba red ustvariti s silo, tam ena nadmočna osebnost ali razred podjarmi in pogoltne vse druge in človeštvo postaja tako čedaljebolj ogromna mašina, ki se giblje na pritisk ene same roke. Odmik od krščanstva je povratek v gospodarsko in duševno sužnost: to nam dvanajsto stoletje vsak dan glasneje izpričuje. V gospodarsko sužnost je potisnjena ogromna množica delavstva; vladajoči imejitelji gmotnih dobrin so se podali v odvisnost od raznih partizanskih ali osebnih despotov ali despotskih koncernov; vsi pa so v duševnem robstvu mašine, rentabilitetnega računa in gospodarskega samonamena. Človek kot duhovna oseba, koje blagor je najvišji namen vsega stvarnega dogajanja v vesoljstvu, se pa izničuje in se za svojo sužnost tako zvanim »stvarnim procesom« odškoduje s tem, da se v odmorih udaja popolni nebrzdanosti gotovih animalskih gonov. Tako daleč je prišlo in moralo priti človeštvo, ki je pozabilo na večni nauk božjega sinu, rabija iz Nazareta, da je človeška duša, njen mir in sreča neskončno več vredna ko vse bogastvo sveta, ko vse tvarne dobrine.

Slovencem je krščanstvo postalo v dolgem zgodovinskem razvoju najnotranjejša narodna bit. Četudi je ta ali oni posameznik ali skupina poskušal ali skuša krščanske prvine in osobine v svoji miselnosti in življenju zatajiti, ne more. Če bi docela prenehal tako krščansko misliti in čutiti, kakor so ga naučili blagovestniki, ki so bili v duhovni zvezi s središčem krščanstva v večnem Rimu, bi prenehal biti Slovenec, bi postal nekaj čisto drugega, bi se moral preleviti v svojih najglobljih duhovnih osnovah. Čisto gotovo je ta krščanska kultura, s katero smo zvezani z vsem zapadnim kulturnim človeštvom — z vsem najboljšim, kar to človeštvo še ima in ohranja — naš najizrazitejši narodni znak, ki ga treba skrbno čuvati in gojiti, da se ohrani naša tradicijonalna narodna poštenost, naše moralno zdravje, solidnost in zanesljivost, naše visoko vrednotenje osebne svobode, vzajemnosti vseh članov ene slovenske družine in pravega krščanskega reda v družini, občini in državi, slonečega na sodelovanju medseboj enakopravnih osebnosti, ki svobodno vršijo svoje moralne dolžnosti napram celoti. Da bi ta notranji red, ki izvira iz krščanske ljubezni, spoštovanja in pravicoljubnosti, zopet zavladal med človeško družino pa se utrdil tudi v naši narodni in državni zajednici, to je naše letošnje božično voščilo.

Zakon o pospeševanju živinoreje podpisan

Belgrad, 23. dec. (AA.) Nj. Vel. kralj je na predlog poljedelskega ministra podpisal in proglasil zakon o pospeševanju živinoreje.

Zakon ima 56 paragrafov in naslednja poglavja: Ocenjevanje moških plemenjakov, licenciranje, ocenjevalni odbori, področja posameznih pasem, živinorejske selekcijske zadruge, izvenzadružna selekcija, določevanje vrlin, podpiranje javnopravnih živinorejskih ustanov, vzorne postaje in določanje sposobnosti živine, sodelovanje ministrstva poljedelstva in ministrstva vojske in mornarice, živinorejski strokovnjaki javnopravnih oblastev, živinorejske tekme, razstave in sejmi, nagrade za odlične plemenjake, planinsko livadarstvo in pašništvo, mešane določbe, perutninarstvo in kazenski postopek.

Med najvažnejše določbe novega zakona spada odredba, da se morajo **vsako leto ocenjevati konji, goveja živina in svinje, ovce, mezge in perutnina.** Pri ocenjevanju se mora paziti na dednost dobrih lastnosti. Nadalje je važna odredba, da na enega plemenjaka ne sme priti več ko 30 kobil, 30 krav ali junic, 20 prašičev in ravno toliko ovac in koz. Najprvo se bodo ocenjevali konji in goveja živina. Cenilne komisije bodo sestojale iz članov poljedelskih občinskih odborov, iz sreskega referenta, sreskega veterinarja. Komisijam bo predsedovala oseba, ki jo imenuje ban iz vrst naprednih živinorejcev. Zakon predvideva tudi v gotovih primerih ustanovitev sreskih cenilnih komisij. Poljedelski minister bo določil s posebnim pravilnikom področja posameznih pasem. Posebna pozornost bo posvečena temu, da se zredi živina, ki najbolje ustreza posameznim srezom.

§ 17, ki govori o živinorejskih selekcijskih zadrugah, slove:

Živinorejske selekcijske zadruge po tem zakonu so zadruge za izbiro živine v zmislu §§ 1. in 11. tega zakona, ako se zadruge praviloma bavijo z živinorejo in ustrezajo tem-le pogojem:

1. da imajo poleg upravnega in nadzornega odbora še poseben selekcijski odbor;

2. da selekcijski odbor redoma odreja izbiranje moških plemenjakov v plemenske svrhe posameznih poljedelskih zadrug;

3. da selekcijski odbor redoma ocenjuje ves pomladek zadružne živine in odreja njeno plemensko vrednost ter navaja njene dobre in slabe lastnosti;

4. da vodi matične knjige;

5. da označuje zadružno živino z vidnimi znaki;

6. da dovoljuje pristop v živinorejske selekcijske zadruge vsakemu poštenemu živinorejcu z zdravimi in primernimi plemenjaki;

7. da varuje svojo živino pred nalezljivimi boleznimi in da vodi zapisnik o pobijanju in omejevanju nalezljivih bolezni;

8. da so njihova pravila odobrena po pristojnem oblastvu.

Vsi pogoji, navedeni v tem paragrafu, morajo biti posebno označeni v pravilih zadruge.

§ 21 govori o izvenzadružni selekciji in se glasi:

V krajih, kjer ni živinorejskih selekcijskih zadrug za isto vrsto in pasmo živine, imajo živinorejci pravico, da privedejo svoje plemenjake in naraščaj svoje živine pred cenilne odbore pri javnem ocenjevanju moških plemenjakov zaradi izvenzadružne selekcije. Selekcija se opravlja v zmislu § 17 tega zakona, točka 2 in 3. Cenilni odbor je dolžan dajati nasvete o postopanju s plemenjaki in njihovi izključitvi. Ocene in nasveti se zabeležujejo v beležnici cenilnega odbora.

§ 24 odreja način določanja odlik in se glasi:

Za določevanje odlik (elitnosti) selekcijskih plemenjakov se ustanovi državna matična knjiga plemenjakov (elite). Živinorejske odlike, ki se ugotove pod nadzorstvom banske uprave, spadajo v upravo saveza živinorejskih zadrug, ki ima za izdajanje listov o pospeševanju živinoreje in oplemenjevanju živine pravico do državne subvencije. Kjer savez te naloge ne vrši, skrbi zakonita banska uprava s pomočjo začasnih odborov za določitev odlik in elitnosti plemenjakov. Glede polnokrvnosti angleških konj ostane v veljavi pravilnik o vodstvu knjige o kobilah z dne 10. maja 1923 št. 14.177-IV. Za določitev odličnosti živine so potrebni ti-le pogoji:

1. oplemenjena živina mora najmanj skozi 5 generacij pokazati pretežno podedovane oblike, ki jih je hotela doseči selekcija. To dednost je treba redno kontrolirati z vpisi v matičnih knjigah.

2. Odlična svojstva morajo predstavljati povečano vrednost živine in njene produktivnosti.

§ 27 se nanaša na **vzorne postaje** in slove:

Zakon o državnih poljedelskih ogledalih in kontrolnih postajah z dne 12. febr. 1922 se razširi na te-le naloge:

1. Selekcija in proučevanja produktivnosti in rentabilnosti posameznih vrst in pasem domače živine v tamošnjem kraju;

2. proučevanje sredstev za prehrano živine;

3. proučevanje posebnega načina reje hrane, nege, držanja in higijene živine;

4. proučevanje sposobnosti za plemenstvo;

5. proučevanje selekcijskih pogojev za poljedelske proizvode, zlasti za rentabilnost in organizacijo selekcijskih letnikov;

6. posebni programi za pospeševanje perutninarstva.

§ 31 govori o živinorejskih tekmah, razstavah in sejmih. Ta paragraf se glasi:

Da se živinorejcem da čim večji podnet za odgajanje plemenjakov in čim močnejšo produktivnost rase, se bodo prirejale redne tekme, razstave in sejmi plemenske živine.

§ 32 odreja v zvezi s prejšnjim paragrafom:

Tekme se vrše v istem srezu redoma vsako tretje leto [illegible] za pasmo živine, ki je v dotičnem kraju v zmislu programatskega pospeševanja poljedelstva najvažnejša. Pri teh tekmah lahko sodelujejo poljedelci, ki imajo svoja posestva v dotičnih srezih. Pogoje za tekmovanje odredi poverjeništvo na način, ki ga bo pobliže predpisal pravilnik poljedelskega ministrstva. Tekmovalec, ki doseže najvišje število, se proglasi na svečan način za prvaka v srezu glede posamezne pasme in prejme nagrado bodisi v gotovini ali v živini ali pa v obliki živinorejskih potrebščin po njegovi potrebi, končno diplomo in državno kolajno. V zmislu § 30 zakona o pospeševanju poljedelstva pripada ob enakih odlikah prvenstvo izbrane pasme po § 11 tega zakona po tem-le redu:

1. plemenjaku, ki ga je vzredila živinorejska selekcijska zadruga, zatem plemenjak izredne selekcije v zmislu § 21 tega zakona;

2. plemenjak, čigar plemenska vrednost se dokaže na sodni ali drugi verodostojen način v več pogledih;

3. plemenjaki ostalih živinorejskih zadrug, vpoštevaje pri teh mlekarske, livadarske in pašniške zadruge;

4. plemenjak članov ostalih poljedelskih zadrug.

O planinskem, livadarskem in pašniškem gospodarstvu določa § 41: Pred razglasitvijo posebnega zakona o planinskem gospodarstvu, livadarstvu in pašništvu spada delo za planinsko gospodarstvo v dolžnost živinorejskih strokovnjakov in javnopravnih oblastev (§ 30) v zvezi s šumskimi in kulturnotehničnimi strokovnjaki. Razen tega lahko poljedelski minister imenuje posebne začasne strokovnjake v svrho sodelovanja pri pospeševanju planinskega, livadarskega in pašniškega gospodarstva v državi.

§ 42. Domačim živinorejskim zadrugam gre prednost pri zakupu državnih pašnikov in pašnikov javnopravnih ustanov. Skrbeti pa bodo morale za pašo, za ureditev napajališč in drugih pomožnih naprav. Podrobne odredbe o pravicah in dolžnostih zadrugarjev bodo določene s pravilnikom.

Belgrad, 23. dec. AA. Jugoslovanski poslanik v Buenos Airesu dr. Miiorad Stražnički je bil izvoljen za člana mednarodne diplomatske akademije v Parizu.

Vrbaška deputacija se pokloni 29. t. m.

Banjaluka, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Kakor Savska in Primorska banovina bo tudi Vrbaška banovina priredila poklonitveno deputacijo Nj. Vel. kralju. Deputacija bo odšla dne 25. decembra, sprejeta pa bo 29. decembra ob pol 6 popoldne. Delegatov je 200.

Deputaciji Vardarske in Moravske banovine

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Jutri ob 10 pride v Belgrad deputacija iz vardarske in moravske banovine, ki prihaja kot poklonitvena deputacija. V Belgradu jih bodo sprejeli zastopniki občinskega sveta in društva južnih Srbijancev. Kralj jih bo sprejel ob pol šestih zvečer. Dne 26. decembra se bodo vrnili. Del delegacije odide v Topolo, kjer bo položil na grob kralja Petra venec.

Albert Tomas pride v Ljubljano

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Te dni se pričakuje v Belgradu prihod ravnatelja mednarodnega urada dela Alberta Thomasa. Spremil ga bo svetnik našega poslaništva v Ženevi Vukičević. Thomas bo v naši državi pregledal vse socijalne in humanitarne ustanove. Na svojem potovanju se bo zadržal tudi v Zagrebu in Ljubljani.

Likvidacija premoženja madj. mladoletnikov

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Te dni sta se sestala v Velikem Bečkereku delegat kraljevine Jugoslavije Nikola Konjović in delegat Madjarske dr. Korlen Horvat, ministerijalni svetnik, radi likvidacije premoženja onih mladoletnih in pod skrbstvom živečih oseb, ki žive sedaj v Madžarski in so madžarski državljani. Njihove mase je dosedaj upravljalo mestno sodišče v Velikem Bečkereku. Likvidacija se je izvršila na podlagi člena 21 konvencije med Madžarsko in Jugoslavijo.

Imenovanja in premestitve

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Za šumarskega inspektorja in šefa gozdarskega odseka dravske banovine je imenovan ing. **Anton Šivic.** Za višje gozdarske svetnike Vladislav Fazan, Emil Obereigner, Tavčar Karel in Štrancar Alojzij, vsi pri dravski banovini. Za gozdarskega pristava Ravtar Franc in za gozdarskega pripravnika Klemenčič Ivo.

Imenovan je pri generalni direkciji drž. železnic v I-III za šefa tretjega transportnega oddelka vojne delegacije Fran. Zlatnar.

Maribor, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Učiteljica Danica Gostinčar je iz Apač premeščena v Dol pri Ljubljani.

Izboljšanja na zagreb. kolodvoru

Zagreb, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Na zagrebškem kolodvoru so izvršili razna dela, vsled katerih se je promet na zagrebškem kolodvoru olajšal. Za odvažanje prtljage so se uvedli mali praktični traktorji na električni pogon z nosnostjo do 1500 kg. Za prvič jih obratuje le par, da se preizkusijo. Če se izkažejo, se bodo dali v promet še ostali. Na peronu in v čakalnicah so se namestili megafoni in se bo z njih pomočjo obveščalo občinstvo.

Izpred drž. sodišča

Belgrad, 23. dec. AA. Davi ob 8 se je pričela v državnem sodišču za zaščito države razprava proti Ahmedu Ljubijančanu, ki je bil obložen po čl. 1, točka 5 zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ter po § 85. srbskega kazenskega zakona in po § 223., toč. 1 srbskega kazenskega zakonika. Ob 11 dopoldne je predsednik državnega sodišča dr. Dušan M. Subotič objavil, da je razprava končana in da bo obsodba razglašena še tekom dopoldne. Opoldne je sodišče izreklo obsodbo, ter obsodilo Ahmeda Ljubijančana na 11 let robije.

Zlate plombe le za komuniste

Moskva, 23. dec. AA. Komisarijat za zdravstvo je poslal vsem zobozdravnikom okrožnico, v kateri jim priporoča največjo štedljivost pri uporabi zlata za zobozdravniške svrhe. Zobozdravniki morajo upoštevati poreklo in socijalni položaj svojih pacijentov. Prvenstvo pri vporabi zlata gre članom komunistične stranke. Pacijenti, ki ne pripadajo stranki in ki žele zlate plombe na svojih zobeh, morajo izročiti državni blagajni dvakratno količino potrebnega zlata. Zobozdravnik sme opraviti potrebna zobozdravniška dela le, ako se dotična oseba izkaže s potrdilom finančnega urada o izročeni predpisani količini zlata.

Angleška akcija proti preganjanju kristjanov v Rusiji

V nedeljski številki smo na kratko poročali, da se je na Angleškem pričela akcija za »križarsko vojsko proti preganjanju kristjanov na Ruskem«. Ta akcija zavzema vedno večji obseg in njen pomen postaja vedno večji. Značilno pa je že to, da se je ta akcija sploh mogla pričeti, ker se Angleži zelo neradi vmešavajo v »ruske notranje zadeve«. Tako je celo dejal nadškof Canterburijski, ko so ga vprašali o umestnosti ali neumestnosti obnovitve diplomatičnih stikov z Rusijo, da je to vprašanje čisto politično, cerkev pa se za politiko ne meni.

Še bolj pa so bili proti vsakemu vmešavanju v ruske zadeve angleški liberalci in socialisti, ki so vedno simpatizirali za sedanjo rusko vlado iz samega odpora proti bivši caristični vladi. Vse sovjetske izgrede in krvave persekucije sovjetskih nasprotnikov so smatrali ti krogi le kot reakcijo na nekdanjo carsko politiko in na sebično politiko od carja priveligiranih slojev.

Akcija pa, ki jo je sedaj začel konservativni »Morning Post« proti preganjanju kristjanov na Ruskem, in ki jo vodi lord Glasgow, pa bo po vsej verjetnosti čisto izpremenila dosedanje angleško stališče o nevmešavanju v ruske razmere. Že sedaj se vidi, da je odmev te akcije zelo močan. »Morning Post« prejema stalno za vodstvo nove akcije vedno nove darove, ki gredo od 1 šilinga do sto in tisoč funtov. Vedno nova zborovanja, vedno novi shodi pa silno širijo zanimanje za akcijo.

Levi in desničarski krogi, ki so dosedaj bili zvesti načelu »nevmešavanja v notranje zadeve«, pričenjajo zdaj zelo nervozno opazovati, kako se akcija vedno bolj širi. Spoznavati pričenjajo, da v odločilnem trenutku ne bodo mogli zatajiti lastnih načel o politični svobodi in socialni pravičnosti in da se bodo morali akciji pridružiti. Nad vse pomembna je izjava enega od uglednih parlamentskih zastopnikov delavske stranke: »Nismo mislili, da bodo toriji (konservativci) tako duhoviti. Zdaj protestirajo zoper stike s sovjetsko vlado ne samo s političnega stališča, temveč tudi z argumenti, ki jim ne smemo ugovarjati, če nočemo, da priznamo lastno moralno omahljivost. Ujeli so veter, ki je razvil naša jadra. Ni dvoma, da smo v nevzdržnem stanju. Javnost razume, da nismo smeli zamolčati verskega preganjanja pod sovjeti. Obsojala nas bo vsled napake, če jo ne bomo popravili!«

Ta izjava delavskega voditelja najlepše dokazuje, kako silno umestna je akcija angleških konservativcev in kako je res že skrajni čas, da ves krščanski svet nastopi proti nezaslišanemu preganjanju kristjanov v Rusiji.

Simplon obtičal v snegu

Bukarešta, 23. dec. AA. »Rador« poroča, da je promet na železnicah zadel na nepremostljive težave radi snežnih viharjev zadnjih dni. Simplonski ekspres je v bližini Pitestiu obtičal v visokem snegu in nadaljeval pot šele po štiriurni zamudi. Na nekih stranskih progah je bil promet začasno ustavljen.

Razne vesti

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Od davi je začela temperatura v vseh delih države hitro padati. V Belgradu je bilo danes —6 stopinj mraza, v notranjosti Srbije pa celo —9. Prevladuje sicer snežiti, toda v krajih, ki gravitirajo proti Donavi, piha hud veter košava. Javlja se tudi iz južne Srbije, da je tam velik mraz in sneg.

Belgrad, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Včeraj popoldne je posetil ban savske banovine Sliović dom osirotele dece kraljice Marije v Zemunu.

Split, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Sem je prispel general Jovan Natmović. S kraljevim ukazom je imenovan za splitskega mestnega poveljnika. Takoj ob prihodu je prevzel svoje posle.

Zagreb, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Ob pol petih se je pričela seja zagrebškega občinskega sveta. Župan se je najprej spomnil pokojnih občinskih svetnikov Vrbanića in Šandorja Aleksandra. Nato se je obravnaval proračun, ki znaša 109,381.059 Din.

Moskva, 23. dec. AA. V Moskvi bo 25. januarja posebna kitajsko-sovjetska konferenca, da razčisti vprašanja diplomatskih stikov in neka druga preostala vprašanja.

Pariz, 23. dec. AA. Na današnji seji ministrskega sveta je bila določena delegacija, ki bo zastopala Francijo na pomorsko-razorožitveni konferenci v Londonu. V delegaciji bodo Tardieu, Briand, Leygues, Pietri, Defforio in več pomorskih strokovnjakov.

Atene, 23. dec. AA. Grški minister zunanjih zadev je danes sprejel turškega poslanika in imel z njim enourni razgovor.

Dunajska vremenska napoved. Na visokih gorah bodo viharji ob zelo nizki temperaturi in živahnih vzhodnih vetrovih. Severne Alpe: Deloma jasno, malo spremenjena temperatura. Južne Alpe: Oblačno, včasih sneg, temperatura blizu ničle.

Delo katolikov za franc. nem. zbližanje

Skupno zborovanje obeh parlamentarnih delegacij

Na pobudo francoskih katoliških parlamentarcev se že nekaj let po vojni vrši vsako leto sestanek francoskih in nemških katoliških parlamentarcev, da si medsebojno prijateljsko izmenjajo misli in delajo za zbližanje obeh narodov. Letošnji sestanek se je vršil 20. in 21. t. m. v Berlinu. Francoska delegacija je bila topot posebno mnogoštevilna (40 članov) in je štela vrsto zelo odličnih političnih osebnosti. Vodil jo je François Marsal, bivši ministrski predsednik in najožji sodelavec Poincareja. Med drugimi vodilnimi osebnostmi je omeniti prof. Boissarda, ki je početnik znamenitih »Sccialnih tednov« v Franciji, teologa Delattre-a, S. J., ki je eden najjačjih sodobnih ideologov. Dalje grof Wladimir d' Ormessou, ki je napisal že več del, ki obravnavajo odnos obeh narodov. V delegaciji je bil tudi glavni urednik »Croix« abbé Merklen. Nemci so svoje francoske tovariše zelo slovesno in prisrčno sprejeli. »Germania« in tudi ostalo nemško časopisje je sestanku posvečalo veliko pozornost. Vsi so podčrtavali veliko važnost takih medsebojnih sestankov, ki pripravljajo razorožitev duhov in so sicer počasno, toda jako solidno delo za zbližanje obeh narodov. »Germania« piše, da so se tako Francozi, kakor Nemci v preteklih petih letih politično zelo mnogo naučili. Nauk tiči v spoznanju, da sta si oba naroda medsebojno potrebna in da se spopolnjujeta. »Zentrum«, tako piše »Germania«, »se ni nikdar bal povedati odkrite besede, kadar je mislil, da je to potrebno, toda ni izpustil nikdar izpred oči važnega cilja, ki je načelen in splošen sporazum s Francijo.

Posvetovanjem, ki so imeli strogo zaključen značaj, je redno prisostvovalo do 120 oseb. Prvi je nastopil prof. dr. Delattre S. J. s predavanjem: »Kaj ovira duhovno sporazumevanje?« Govor enake vsebine je imel od strani Nemcev prof. Platz iz Bonna. — D' Ormessou je v krasnem referatu podal vse one, kar Nemce pri Francozih odbija in povzroča nezaupanje, nakar je obraten referat pri Nemcih razvil prelat Ulitzka. Ta štiri predavanja so tvorila jedro posvetovanj. Nazadnje je bila sprejeta sledeča resolucija: Nemška in francoska delegacija sta po odkriti in prisrčni izmeni misli prišli do zaključka, da je nemško-francoski sporazum predpogoj za pravo zbližanje evropskih narodov. Soglasno mnenje obeh delegacij je, da je naloga katoličanov obeh dežel, da pripravita tako zbližanje. Za sporazum pa je treba, da se odstrani vse podedovano medsebojno nezaupanje, h čemer more študij narodnih posebnosti, ki jih ima vsak narod, zelo mnogo pripomoči. Razgovori, ki so se pričeli v Parizu in Berlinu, naj se nadaljujejo. Delegaciji pozdravljata že započeto skupno delo katoliške žurnalistike in katoliških časnikarjev, ki morejo največ pripomoči, da se ne širijo zmotne vesti in zlohotni komentarji in da se ustvarja pomirljivo ozračje. Posebno važnost se bo tudi poslej polagalo na izmeno dijakov in dijakinj, kakor tudi na medsebojne mladinske prireditve, konferenca pozdravlja v tem oziru inicijativo nemške katoliške mladine.

K papeževemu zlatemu jubileju sta obe delegaciji skupno papežu brzojavno čestitali.

Hugenbergov predlog čisto propadel

Mesto 50, dobi le 14 odstotkov glasov

Berlin, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Hugenbergovo ljudsko glasovanje je izpadlo absolutno negativno. Po začasnih uradnih končnih rezultatih je glasovalo 5,825.032 volivcev z da in okoli 500.000 z ne, torej je glasovalo za predlog okroglo 14 odstotkov, dočim bi bilo 50 odstotkov pritrdilnih glasov potrebnih za pozitivni rezultat. Povsod po državi je potekel dan zelo mirno, razen manjših spopadov radikalnih skupin. Največjo udeležbo so dale severovzhodne province Meklenburg, Pomorjansko in vzhodna Prusija. Procentualno zelo visok prirastek glasov je bil tudi v južni Nemčiji in v Porenju. Na Badenskem in v Hessen-Nassau je število glasov naraslo na več kot dvakratno višino, v volivnem okrožju Koblenz-Trier pa celo na štirikratno višino.

Načelen sporazum zaveznikov za Haag

Pariz, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Tardieu je včeraj konferiral več ur z Jasparjem o pripravah za haaško zaključno konferenco. Temu se sporoča poluradno, da obstoja med zavezniki v načelu popoln sporazum in da iz njihovih vrst ne pretijo nikaka presenečenja, kakor na prvi konferenci. Vendar se zdi po pisanju listov, da se niti glede datuma začetka konference niso zedinili. Francoska vlada vztraja pri tem, da se konferenca začne 3. januarja. Jaspar pa je navedel nov razlog za odgoditev do 6. januarja. Izjavil je, da morajo belgijski ministri še dne 4. januarja biti v Bruslju, ko se belgijski kraljevski par odpelje na poroko v Rim. Tardieu je po poročilu »Journala« izjavil Jasparju da se mora v vprašanju vzhodnih reparacij končno »z velikimi sredstvi« pr'siliti Madjare in Bolgare k izvršitvi njihovih obveznosti.

Francosko stališče glede Madjarske omiljeno

Budimpešta, 23. dec. (Tel. »Slov.«) »A Regel« poroča, da je zunanji minister Valko pri svojih pariških pogajanjih izposloval omiljenje francoskega stališča glede reparacijskega vprašanja nasproti Madjarski. Francija noče popolnoma prepustiti uvaževanja madjarskega stališča samo Italiji in se noče popolnoma odtegniti madjarski argumentaciji, dasi bo po možnosti branila stališče male antante. List ne veruje v grožnjo male antante, da bo torpedirala Youngov načrt.

Bartel sestavi novo poljsko vlado

Varšava, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Bivši ministrski predsednik Bartel je sprejel predlog za sestavo novega kabineta. Njegovo imenovanje pozdravlja opozicija z velikim upanjem, dočim listi Pilsudskega izjavljajo, da se je Bartel ob koncu svojega zadnjega ministrovanja še izrecno imenoval »zvestega vojaka maršala Pilsudskega«.

Kitajsko-sovjetski dogovor podpisan

Moskva, 23. dec. AA. Iz Habarovskega poročajo, da so včeraj sovjetski in kitajski delegati podpisali protokol, s katerim se vzpostavlja status ante v vseh vprašanjih vzhodno kitajske železnice.

Aretacij tatarskih komunistov

Moskva, 23. dec. AA. Te dni je bilo aretiranih več uglednih tatarskih komunistov, ki so obtoženi, da so delovali za odcepitev Tatarstana, Baškirstana in Turkestana od sovjetske Rusije. Aretirani komunisti so zavzemali najvišje položaje v sovjetski republiki.

Seja angleškega parlamenta

London, 23. dec. AA. Prvič po dolgih letih bo imel parlament sejo tudi na jutrišnji dan pred božičem. Seja bo ob 11 d poldne. Na dnevnem redu je 98 vprašanj. Danes popoldne je bila velika razprava o Egiptu. V debato so posegli Austin Chamberlain, Giwston, Churchill in minister za zunanje zadeve Artur Henderson.

250 potnikov utonilo

Hongkong, 23. dec. AA. Kitajska ladja »Li Če Fong« se je potopila radi silnega viharja. Več sto oseb posadke in potnikov je našlo strašno smrt v ledenih morskih valovih.

Pariz, 23. dec. AA. »Havas« poroča iz Hongkonga, da je bilo na ladji »Li Če Fong«, ki jo je vihar pogreznil, poleg posadke še 250 potnikov. Rešena sta samo dva mornarja.

Vse ruske zahteve sprejete

Moskva, 23. dec. (Tel. »Slov.«) V Habarovsku so se med ruskim in kitajskim pooblaščencem zaključila pogajanja zaradi železniškega konflikta s podpisom protokola, ki izpolnjuje vse ruske predpogoje. Protokol stopi takoj v veljavo in uveljavlja, da ima ob meji nemudoma nastopiti mirovno stanje in da se vojaštvo umakne na obeh straneh. Izdana so že lozadevna povelja. Kitajci so se obvezali, da bodo takoj razpustili vse tolpe belih gardistov v treh vzhodnih provincah, jih razorožili, voditelje pa izgnali. Vsi ruski uradniki vzhodne kitajske železnice se vrnejo zopet na svoja mesta in na obeh straneh se izpustijo vsi aretiranci in internirani. Vpostavitev diplomatskih in konzularnih odnošajev se bo uredila na konferenci v Moskvi dne 25. januarja, vendar se že med tem vpostavijo kitajski konzulati na daljnjem Vzhodu in ruski konzulati v treh kitajskih vzhodnih provincah.

Snežni nevihti v Franciji

Pariz, 23. dec. (Tel. »Slov.«) Nocojšnjo noč so bili snežni nevihti nad gorskim masivom srednje Francije. Zapadlo je toliko snega, da je brzovlak Nimes—Pariz obtičal sredi proge in so prego očistili šele po pelurnem delu. V Sredozemskem morju se radi viharja nahaja več ladij v sili. Italijanski parnik »Leonardo« je bil poškodovan in ga je moralo moštvo zapustiti.

Novi sovjetski koledar se ponesrečil

Iz Moskve se uradno poroča, da je sprejela vlada načrt odbora za koledarsko reformo. Leto se bo pričenjalo vedno dne 1. oktobra in se deli v 72 tednov po pet dni v tednu. Že letos je bil vpeljan »nepretrgani delovni teden«. Mezde se bodo izplačevale vsakih deset dni enkrat. Vlada si obljubuje veliko prihrankov od nepretrganega dela. Tedenski počitek (24 ur) bodo vživali delavci po vrsti. Glavni namen koledarske reforme je, da bodo tekli stroji neprestano. Vendar je izzval ta načrt toliko razburjenja med delavci, da je bila vlada primorana omiliti prvotno določbo. Vsem članom ene in iste delavske rodbine bo namreč dovoljen skupen tedenski počitek na isti dan.

Kaj piše delavski list?

Takole si je predstavljala reformo koledarja sovjetska vlada, čisto drugače pa se je ta izkazal v življenju. O tem prav zanimivo poroča moskovski delavski dnevnik »Gudok« v dne 13. t. m., ko piše:

Obupan, razkuštran mož je planil v sobo tovarniškega sovjeta. »Samo vi ste vsega krivi!« je vpil in s prstom kazal na vse posamezne člane. »Koliko let sem srečno živel s svojo ženo. No in zdaj — ločiti se bova morala!«

»Kaj ti je, Jurij?« so zavpili obtoženci in z ropotom skočili s svojih stolov. »Kaj čebljaš, če nismo niti nikoli videli tvoje babnice?«

»Videli ali ne videli, to je brez pomena. Kdo je vpeljal pri nas nepretrgan teden? Vi, samo vi! In sedaj se naj bi jaz zavoljo vas še ločil?«

Zdaj se je predsednik sovjeta vzravnal, naredil uraden obraz in zaklical: »Jurij! Opozarjam te, da je to nezaupanje lastnim voditeljem in obsojanje vladne delavne politike. Zagovarjati se boš moral, sicer prideš pred sodišče!«

»Briga me to! Le poslušajte moj zagovor! Prav kratek je in radoveden sem, za kaj me boste obsodili! Stroji torej tečejo vedno naprej, nedelje ni več, in vsi dobimo tedenski počitek v skupinah. No, moja žena ima prost dan v četrtek, jaz pa — v petek. Pretekli teden sem jaz počival v četrtek in ona — v sredo. To pomeni, da jo nikoli ne bom dobitel! Nikoli več nismo skupaj, da se pomenimo o družini in prostem času. Nobenega prijatelja ne vidim več, ker vsak ima drug prost dan. Pod milim nebom nimam nikogar, da bi se z njim razgovoril. Vsi smo raztepeni vam na ljubo. Ali je to življenje? Zaprite me, če hočete, a prav to vam bo vsak povedal. No, ali ste slišali? Zdaj pa mi pomagajte, če znate!«

Cerkev se prilagodila.

Larin je sporočil Osrednjemu odboru za petdnevni teden, da kažejo uradi in javnost malo zanimanja za važno reformo. Pravočasno pa se je pobrigala cerkev. Tako so vpeljale petdnevko pravoslavne cerkve v Orehovu-Zujevu, središču predilne industrije. »Ne vemo, ali se poslužujejo popi s cerkovniki našega urnika, toda dejstvo je, da so se prilagodili novemu redu. Naj zapusti delavec tovarno podnevi ali ponoči, vedno gre lahko k maši! Kakor tečejo nepretrgoma naši stroji, tako se nepretrgoma vrše v cerkvah cerkvena opravila.«

Takoj je priskočila na pomoč sovjetska vlada in strogo prepovedala vsem nameščencem v državnih gledališčih in zborih vsako petje v cerkvah. Utemeljitev prepovedi je bila prav sovjetska. »Nedopustno je služiti našim razrednim sovražnikom po takoimenovanih verskih prostorih.« Vsled te prepovedi se tolažijo sovjetski brezverci, da se ne bodo ponovili več lanski »škandali«, da so se vse operne predstave končale pol ure prej, kakor navadno, ker je ves pevski zbor hitel v stolnico prepevat novorojenemu Kristusu. (Tako piše »Komsomolskaja Pravda« z dne 13. decembra. Vidi se, da je postal Herodež srdit, ker le ne gre tako, kakor si je mislil.

Umrla je Ivana Gliha, članica Šentpeterskega prosvetnega društva. Pogreb bo v torek, dne 24. decembra ob pol 4 popoldne izpred javne bolnice. Člani društva se udeleže pogreba pod društveno zastavo.

Novoletna voščila

in oglase za novoletno številko prosimo takoj po Božiču, ker bi pozneje došlih ne mogli več uvrstiti v krajevno skupino, ozir. zagotoviti jim zaželjenega prostora.

Prihodnja številka »Slovenca« izide v soboto, dne 28. t. m.

Pažnja vscm bralcem Slovenca

Opozarjamo vse bralce »Slovenca« na reklamno prilogo, katera je izšla v današnji božični številki za prodajo srečk Drž. Razredne Loterije ter toplo priporočamo, da naročujete nove srečke za 19 kolo

edino le pri

tvrdki A. Arnuš Antonijević. Beograd. Knez Mihajlova 46

Vsi, kateri naroče srečke v vrednosti črez 100·— Din., ne plačajo poštnine a uradno listo dobijo brezplačno.

Proga Kragujevac - Kraljevo

Belgrad, 22. decembra.

Danes se svečano oddaja splošnemu prometu proga Kragujevac—Kraljevo, ki je nedavno bila dovršena. Da bi svečanost čim lepše izpadla, je v zgodnjih jutranjih urah oddrvel iz belgrajske postaje nalašč za to priliko uvedeni specialni vlak, s katerim so se odpeljali zastopniki vlade, prometnega ministrstva in železniške direkcije s še nekaterimi drugimi povabljenimi odličniki.

Proga Kragujevac—Kraljevo, ki je normalnotirna, je le kos velike trase **jadranske proge**, ki je na nekaterih delih že izdelana, drugod pa šele v graditvi in ki bo najkrajša normalnotirna zveza prestolnice z Jadranskim morjem. Dosedaj je Belgrad imel namreč zelo nerodne železniške zveze na Jadran. Normalna preko Vinkovcev in Zagreba na Sušak ali pa Split je izredno nerodna in naokoli izpeljana in zato dolga; kombinirana, normalna in ozkotirna, preko Bosanskega Broda in Sarajeva na Metković, Dubrovnik in Zeleniko pa je poleg dolge poti še radi prestopanja, posebno pa prekladanja specialno za tovorni promet zelo nepripravna in počasna. Toliko za normalni promet, da o njunih strategijskih slabostih niti ne govorim. Za jadransko progo sta bili forsirani dve trasi. Prva, ki naj bi vezala Belgrad s Splitom, druga s Kotorom. Končno je zmagala druga in po dolgih diskusijah je bilo odločeno, da teče skozi naslednje pomembnejše kraje: Belgrad—Lazarevac—Kragujevac—Kraljevo—Raška—Kosovska Mitrovica — Peć — Čakor — Andrijevica (ali pa Peć—Rožaj—Andrijevica)—Podgorica—Virpazar—Kotor. To bo najvažnejša proga, kar jih je pri nas danes v projektu.

Proga Kragujevac—Kraljevo je samo nadaljevanje že obstoječe proge Lapovo—Kragujevac (30 km). Dolga je nova proga 55 km s šestimi medpostajami (Dragobraća, Knić, Gruža, Guberevac, Vitkovac, Vitanovac). Progovna oddaljenost Belgrada od Kraljeva je 193 km. Vlak rabi za to pot nekaj čez pet ur. Izbran je lažji teren skozi doline Lepenice, Gruže, in Zapadne Morave. Tunelov je več (najdaljši med postajama Dragobraća in Knić 3 km). Kurilnica je v Kraljevu. Med Kraljevom in Lapovom bosta dnevno vozila po dva mešanca v vsako smer. Belgrad bo imel tudi direktne vozove vseh razredov do Kraljeva (v vlaku št. 116, ki odhaja iz Belgrada ob 14.15). Prekladanje tovornih pošiljk iz voz ozkotirne v vozove normalnotirne železnice se po komunikeju prometnega ministrstva ne bo vršilo zaenkrat.

Tako je skrajni, najjužnejši del Šumadije dobil dobro zvezo s prestolnico, mestu Kragujevcu pa je odprto bogato zaledje. V takih in podobnih etapah bomo po nekaj letih imeli dograjeno celotno normalnotirno progo Belgrad—Kotor in ž njo najkrajšo zvezo z morjem, na katero naše ozemlje najbolj gravitira

J. R.

Božična slika iz šole

»Glejte otroci, kako so imeli pobožni pastirji Jezuščka radi! Kaj vidite na sliki?« »Jančke!« »Jančke in ovčice so prinesli ubogi pastirčki, ker so imeli Jezusa tako radi. Jezušček sicer tega ni potreboval, saj bi bil lahko rojen v najlepši hiši in bi bil mogel imeti zlato zibko, pa je hotel priti na svet popolnoma reven. Najbolj vesel je pa bil ljubi Jezus, ker je videl, kako ga imajo preprosti pastirji radi.«

»Naredite, dragi otroci, tudi vi kakšno veselje Jezusu.« »Jaz, jaz, jaz tudi!« »Ko boste o božiču dobili potice, pa namesto da bi vse sami pojedli, prosite starše, če smete dati svoj kos kakemu revnemu otroku, ki doma nima potice!«

»Jaz bom dal cel kos, ki mi ga bodo dali, takemu revčku« se prvi oglasi mali deček I.a razreda, ki se mu z obraza bere vsa revščina; mislil bi si bil, da se bo oglasil kak bogatejši součenec, da pove, da bo dal temu, pa se ta prvi oglasi. — Ta revček ima zlato srce, sam bi mu dal vsega, ko bi imel, saj nima oblekce, poglejte njegove čevlje, obraz sestradan, a tako prijazen kot bi gledal v obraz božjemu Detetu. O ti zlato srce, ohrani to svojo dobroto, Jezus ti ne bo ostal dolžan! —

Isto se je zgodilo tudi v I.b razredu pri deklicah. Na isto vprašanje prvi odgovor uboge deklice, ki ji je mati že v grobu »Jaz bom dala takemu revčku cel kos« se oglasi prvo ubogo dekletce, ki bi samo potrebovalo velike krščanske ljubezni.

Tudi drugi otroci so se oglašali, ki jim je tekla mehkejša zibka, pa vendar ne, vsi tako iz srca... O Jezus, zdaj razumem, zakaj si hotel priti na svet najbolj reven, da bi osrečil ves mrzli svet...!

Pastir zgorel s čredo ovac

V vasi Raški Gori pri Mostaru se je te dni pripetila velika nesreča. V staji vdove Jose Janjič je zgorel njen sin Jovo, devetnajstletni mladenič, skupno s 50 ovcami, 20 kozami in 3 kravami. Nesrečni mladenič je prenočeval pri svoji čredi. Požar, ki je nastal iz neznanih vzrokov ponoči, se je že tako razvil, da se Jovo ni mogel rešiti iz plamenov in je zgorel z vso čredo. Na pomoč je prihitela vsa vas, toda preprečiti nesreče ni bilo mogoče, ker je pihala ostra burja.

Iz zapora v zapor

M. Sobota, 22. decembra.

Zanimiv slučaj se je pripetil nekemu 17letnemu uzmoviču. Te dni je presedel v tukajšnjem zaporu svojo kazen. Komaj pa je bil izpuščen, se je zopet lotil svojega »poklica«. Doznal je, da se bo pri okrajnem glavarstvu prodajala večja zaloga zaplenjenega orožja. Mislil si je, da se brez njega ta stvar ne sme končati. Ko je zagledal med drugim orožjem neki revolver, ga je začelo srce boleti. Zdelo se mu je, da brez njega ne bo mogel živeti. Iztegnil je roko in revolver je izginil v žepu. Toda »revež« ni imel sreče. Zasačili so ga. Zopet je moral romati v zapor. S tem seveda ni bil zadovoljen, zlasti, ker ima baje zelo »hudo« staro mater. »Nabijte me kakorkoli, samo v zapor me ne peljite, da ne bo vedela stara mati, da sem zopet kradel,« je prosil orožnike. Prošnja mu seveda ni nič pomagala. V zaporu ima zopet priliko za razmišljanje, da ni dobro iztegovati roke po tujem blagu.

Kaj je „Ilustracija“?

»**Ilustracija**« je najlepša ilustrovana mesečna revija v Jugoslaviji.

»**Ilustracija**« je tehnično neoporečno opremljena ilustrovana revija, kakor je še nismo imeli Slovenci.

»**Ilustracija**« je tiskana v najdovršenejšem modernem bakrotisku in je zato kos vsem tujim ilustrovanim listom, kar priznavajo tuji listi sami.

»**Ilustracija**« prinaša poleg velikega števila slik tudi spretno urejeno berilo, ki vam v svoji raznovrstnosti nudi dragoceno zabavo.

»**Ilustracija**« poroča v sliki in besedi o vseh aktualnih dogodkih, o sportu, o filmu, o gledališču, o umetnosti itd., itd.

»**Ilustracija**« prinaša fotoamaterski kotiček, grafološki kotiček, uganke, smešnice in mnogo drugega za zabavo in pouk.

»**Ilustracija**« stane za celo leto 100 Din, za pol leta 55 Din, posamezna številka 10 Din v vseh knjigarnah in trafikah.

»**Ilustracija**« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica št. 6, I. n. — Zahtevajte številko na ogled!

Požar sredi noči

Dobrova pri Ljubljani, 23. dec.

Požarni signali in zvonjenje plat zvona je zbudilo Dobrovčane in okoličane v noči od nedelje na ponedeljek. Gorela je hiša »pri Klepu« na Dobrovi. Velika nevarnost je bila za soseduja poslopja, ker so hiše kar na kupu. Pa k sreči ni bile takrat burje, ki je prejšnje dni tako močno brila, in da so prihiteli domači gnjegasci in ognjegasci iz Kozarij s svojo motorno brizgalno! Dokler še ni bilo kozarških ognjegascev, smo dobivali vodo iz vodnjakov, ki pa so se kar zaporedoma sušili. Čutili smo vsi, da manjka vode, kar se v takih slučajih kaj rado dogaja.

Ko sta stopili obe brizgalni v akcijo, je bilo kmalu dovolj vode, ker sta jo brizgalni privajali od več sto metrov daleč. Rešili so, kolikor se je pač rešiti dalo. Lastnik hiše, ki je v Ameriki, je bil zavarovan za nizko vsoto. Družina pa — z mnogimi majhnimi otroci — ki je stanovala v hiši, je zgubila še tisto bore malo, kar je imela, in je ostala vsa obupana sredi mrzle zime...

Tri nesreče

M. Sobota, 23. decembra.

V tukajšnjo bolnico je bil prepeljan kmet **Anton Belšak od Male Nedelje**, ki se je ponesrečil med vožnjo. Pred par dnevi je vozil drva. Naenkrat so se mu splašili konji in so začeli dirjati. Belšak jih je hotel ustaviti. Pri tem pa je tako nesrečno padel, da je prišel pod voz, ki mu je zlomil nogo.

Težko se je ponesrečil 23 letni delavec Ivan Jamborošič. V kobiljanskem gozdu je tovoril z drugimi delavci vred na vagone drva. Ko je nekoliko neprevidno odmaknil neko poleno, se je skladanica zrušila in ga pokopala pod sebe. Drva so mu zlomila desno nogo in mu povzročila tudi druge poškodbe.

Nogo so zmečkali odbijači dveh vagonov 16 letnemu Francu Podlesek v puconski opekarni F. Hartnerja. Fant je opravljal neko delo pri vagonu in ni videl, da se je bližal po tračnicah drugi vagon. Opazil ga je šele takrat, ko je bilo že prepozno. Izogniti se ni mogel. Vagona sta treščila skupaj in sicer tako, da je noga prešla med odbijača. Ponesrečenca so takoj prepeljali v bolnico.

Hitro in popolno čisti

marmornate plošče, pode, posodo, kadi in okna

„Schichtov Ominol“

idealno sredstvo za čiščenje

Ljubljanski Bežigrad

Bežigrad? Kje pa je? To je severni del mesta Ljubljane, onstran železnice ob Dunajski' cesti. Bežigrad se pa imenuje ta okraj ne morda radi tega, kakor bi tu stanovali sami strahopetci. So res miroljubni ljudje, toda srahopetci pa nikdar. Imenuje se ta okraj Bežigrad po svojem slavno znanem »Bežigradu«, katerega del še sedaj stoji ob Dunajski cesti. Ni sicer več kak »grad«, temveč samo stanovanjska hiša, kjer stanuje 17 družin, ki se bo pa kmalu morala umakniti, ker je že vsem na poti. Sirota, nekdaj mogočen grad, se pač le težko uklone sedanjim razmeram, ki o kakih gradovih noče nič več vedeti.

Vendar pa zasluži ta kraj tudi še sedaj naziv »beži-grad« to je »mesto, ki beži«. Ta del mesta na potu razvoja kar beži. Nova, po vseh najmodernejših načrtih zgrajena Ljubljana se tu dviga iz tal in sicer tako hitro, da bo v nekoliko desetletjih kar tekmovala s staro in jo tudi prekosila. Nekateri trdijo, da bo to prava Ljubljana, sedanja Ljubljana bo pa samo še »staro mesto«. Posebno je verjetno, da se bo to zgodilo, če se bo moderni načrt g. Plečnika za ta okraj izpeljal tako, kakor ga je ta preroški arhitekt zamislil.

Dunajska cesta, stara več dolgih tisočletij, je tudi danes še ena izmed glavnih prometnih žil mesta Ljubljane, pa tudi cele srednje Evrope, vez med severom in jugom. Kar pridite po dnevu tu sem, pa boste sami videli, koliko najrazličnejših vozil drči, dirja po tej cesti ves ljubi božji dan. Po leti smo videli tudi še amerikanski avto drčati mimo.

Tako važne ceste si brez razvite trgovine niti misliti ne moremo. In lastniki hiš ob Dunajski cesti to dobro vedo in se za to že pripravljajo.

Za zidavo hiš je ta okraj tudi kakor nalašč. Svet je suh in peščen. Za zidavo potrebni pesek se dobi na mestu. Potem pa okolica! Saj se zdi, da leži Bežigrad pod kamniškimi planinami, tako blizu se vidijo. In zrak! Saj nam na izlete ni treba niti hoditi. Doma imajo izletni prostor.

Kaj čuda torej, da je toliko hiš in toliko vil nastalo v zadnjih letih tukaj in da se za prihodnje spomlad obeta zopet, da bomo »bežali« na poti razvoja, kakor še nikdar. Toliko novih hiš se obeta. Samo v hiše, katere so sedaj v zidavi, se bo prihodnje leto naselilo do sto družin.

Dve stvari nam pa še manjkati, katerih potreba se pa vedno očitneje kaže — šola in cerkev, odnosno župnija. Že sedaj je tu nad tri tisoč duš. Tekom enega leta jih bo skoraj štiri tisoč. Da tolika množica ljudi potrebuje svoje šole in svojega verskega ognjišča, je jasno. Šolo upamo, da nam bo postavila mestna uprava.

Cerkve smo se lotili pa kar sami. Društvo, ki se je lotilo tega dela, je že potrjeno od škofijske in banske uprave. Dne 2. decembra je imelo to društvo svoj ustanovni občni zbor. Zadnjo sredo, 12. decembra, se je pa sestal izvoljeni odbor, da se konstituira in si določi smernice vsega svojega delovanja.

Nova cerkev in župnija bosti posvečeni slovenskima apostoloma sv. Cirilu in Metodu, kar je bilo sklenjeno že na prvi seji pripravljavnega odbora 7. maja in 27. avgusta, na kar se je škofijstvu dne 6. septembra predložila prošnja, da se nam dovolita ta dva patrona. Upamo, da nam naši dragi sosedje v Mostah ne bodo zamerili, če smo jih za nekoliko mesecev prehiteli. Morda bi bili morali s svojimi načrti preje stopiti v javnost.

Da je cela okolica navdušena za to delo in je pripravljena sodelovati po svoji moči z društvenim odborom, priča jasno veliko število članov, ki je v tem kratkem času pristopilo k društvu »za ustanovitev župnije in zidavo cerkve sv. Cirila in Metoda«. Imamo jih namreč že 407 in to samo iz tega okraja in med njimi razven malo izjem, same družine. Tudi se bližamo že petdesetemu tisočaku, kar je veliko za naš okraj.

Seveda se bomo pa obrnili za pomoč tudi na vso Ljubljano in na ves slovenski narod. Prav je, da dobi slovenska prestolica prvo župno cerkev v čast sv. Cirilu in Metodu. Zato vemo, da nam bodo drage volje priskočili na pomoč in storili, kar smo jih prosili na vernih duš dan, da bi namreč vsak Ljubljančan kupil vsaj za kovača opek za novo cerkev.

Ta cerkev bo združena tudi s cerkvijo sv. Krištofa in bo stala na pokopališču, kjer toliko Ljubljančanov spi svoje večno spanje. Kdo nima tu koščeka zemlje, grob, kamor je šel tudi del njegovega srca z dragim rajnkim? Tudi za spomenik tem našim dragim rajnkim gre.

Prosili bomo pa tudi ves slovenski narod, da se bo združil z nami in zidal to narodno svetišče. Prosili bom, da bi vsako slovensko srce položilo vsaj po eno opeko v ta spomenik hvaležnosti, da bomo res lahko rekli da je to svetišče vsega slovenskega naroda, pravi slovenski »Velehrad« in ognjišče velike slovenske Ciril-Metodijske ideje ki mora zagoreti v vseh slovanskih srcih celega sveta, če hočemo Slovani videti lepšo prihodnjost, kakor smo pa imeli preteklost. Tu na jugu, samo za dober streljaj od meje, naj bo to svetišče kakor mogočna trdnjava. Tu naj čuvata naša duhovna očeta svojo ljubljeno družino. Tu naj še dalje oznanujeta slovansko edinost in veliko vero, katero sta nam prinesla in s tolikimi trudi zasadila v naša slovenska srca.

Slovenci v Holandiji

Brunnssum, 19. dec. 1929.

Ko se bližajo lepi božični in novoletni prazniki, se vsak zemljan v tujini spominja svoje domovine, svoje rodne grude. Tako tudi Slovenci v daljni Holandiji. Tu v Brunnssumu nas je lepo število in smo tudi dobro organizirani. Zbiramo se vedno v krščanskosocialnem društvu sv. Barbare, kjer se izobražujemo in neprestano utrjujemo v ljubezni in zvestobi do domovine. Domačini radi prihajajo na naše prireditve in nam na našem prizadevanju častitajo. Tako smo slovesno praznovali naš narodni praznik 1. decembra in obhajali Miklavža, ki je obdaril 120 slovenskih otrok, iz česar že lahko spoznate, koliko nas je tu. Krepko se držimo pa tudi pri vsakdanjem delu, s katerim si služimo kruh in zaradi katerega smo tudi odšli iz domovine. O božiču nam misli neugnano hite v domačijo, ki ji pošiljamo s tem v imenu vseh najsrčnejše božične pozdrave in novoletne želje! — Franc Zorko, predsednik; Franc Markošek, tajnik; Ivan Kozole, knjižničar društva sv. Barbare; Viktor Vranker, blagajnik pevskega odbora; Ana Markošek, Alojzija in Jože Lanišnik, Franc Vranker, Anton Čefarin, Pavel Baš, Ivan Kosmač, Martin Kužnik in vsi drugi.

ZA BOŽIČ

Velika izbira damskih plaščev, zelo trpežnih in gorkih v svetlih in temnih barvah, s kožuhovino od 400 Din naprej, brez kožuhovine od 320 Din naprej. — **Iz najfinejših modnih blagov**, svilena podlaga z vatelinom, bogato obšiti s finim krznom od 850 Din, brez krzna od 600 Din naprej. — OTROŠKI v vseh velikostih, od dveh let dalje, od 110 Din naprej, samo pri F. in I. GORIČAR, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29. — Oglejte si naše povečane izložbe!

Ne mučite svojih otrok z ribjim oljem.

Mesto ribjega olja dajajte Vašim otrokom

JEMALT

ki ima zelo prijeten okus in vonj in ga otroci jemljo z največjo slastjo kot kako slaščico.

Dobiva se v vseh lekarnah.

SLOVENSKI LIST Naročajte!

Tednik izhaja v pondelkih zjutraj. Informira o najnovejših nedeljskih vesteh, prinaša aktuelne članke, pod ubriko „Med tednom“ ima duhovita razmišljanja. Prinaša tudi vesti o nedeljskem športu in nedeljskih prireditvah. Zakaj ga imamo? Zakaj smo ga želeli? - Naročajte, čitajte „Slovenski list“!

Letna naročnina Din 50.—, polletna Din 25.—, četrtletna Din 13.— mesečna Din 5.—

Uprava in uredništvo v Ljubljani, Jugoslov. tiskarna.

Naročajte! **Pridobivajte naročnikov!**

POMNITE! Že premiere, počenši s božičem predvajamo krasni velefilm

Po poti sramote...

(Der Weg der Schande)

Trnjeva pot mladih deklet, ki jih je današnja družba s svojo psevdokulturo vrgla na žalostno pot sramote...

Matere, čuvajte svoje hčere... to je obupni klic tega filma, ki ga nikakor ne smete zamuditi! — Ob pol 11, 3, pol 5, 6, pol 8, 9. uri.

Kino Ljubljanski dvor Tel. 2730

Koledar

Torek, 24. decembra: Adam in Eva. Sveti večer. Strogo **zapovedan post. Jutri, sreda, 25. decembra:** Božič, rojstvo Gospodovo. Sveti dan. **Pojutrišnjem, četrtek, 26. decembra:** Štefan, prvi mučenec. **Petek, 27. decembra:** Janez Evangelist, apostol.

Osebne vesti

= **Diplomirali so na pravni fakulteti** univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani: Smerzu Rudolf, Umnik Ivo ter Petrovčič **Milan**, vsi iz Ljubljane.

= **Iz vojaške službe.** V čin podporočnika so napredovali med drugimi naslednji naredniki in **sicer v pehoti:** Emanuel Borčič, **Anton Rupica,** Peter Vinšek, Jernej Viser, Franjo Rupnik, Alojz Drame, Josip Ileršič in Ivan Markovič; **v topništvu:** Josip Škraber, Jurij Korošec, Franjo Lužar, Franc Arlič in Ivan-Janez Višnar; **v konjenici:** Rudolf Kurent, Ivan Kolar, Rudolf Diner, Josip Recelj in Jernej Mak: **v inženjerski stroki:** Celestin Krajšek in Jakob Kusovec; **v zrakoplovstvu:** Milan Stapar; v čin strokovnega podporočnika mornarice vodja II. razr. Stanko Ivanetič in v čin strojnega podporočnika mornarice vodja II. razr. Josip Blaževič. — **Odlikovani so bili z redom sv.** Save V. razr.: dr. Joža Ravnik, Oskar Rusvurm in Rado Lenard in z redom Belega orla V. razr. dr. Ljudivet Pivko.

= **S pošte.** Nastavljeni so: za služitelja 2. skupine Karel Vrhovnik v Šmarju pri Jelšah, Frančiška Kalanova pri oblastni poštni upravi in Milena Rasbergerjeva na mariborski kolodvorski pošti. — Premeščeni so: pb. ur II-3 Bernard Naglič z glavne mariborske pošte v Trbovlje in Marija Bizjakova iz Ljutomera v Celje; pb. ur. II-4 Pavel Žal iz Marenberga na glavno pošto v Mariboru, Marija Lortijeva iz Mute v Marenberg in Tea Kendova z ljubljanske glavne pošte na glavno pošto v Belgradu; zvan. 3. skup. Vida Stadlerjeva iz Velenja v Laško in Alojzija Adamičeva z ljubljanske glavne pošte na Grosupljem. — **Prestanek službe:** pt. manip. III-3 Marta Rabičeva roj. Burgerjeva v Ptuju je odpovedala poštno službo; pb. ur. II-5 Anton Udir na glavni pošti v Ljubljani in Iva Jošt na mariborski glavni pošti sta bila odpuščena. — Oženili so se: zvan. 3. skup. Ivan Zabel na Jesenicah na Gor. z zvan. 3. skup. Dragotino Šemetovo ravnotam, služ. 2. skup. Avguštin Vrhovec na Jesenicah na Gor. s Frančiško Murovčevo, Joško Šivic na ljubljanski glavni pošti s Tončko Spetičevo in pogodb. poštar Iv. Lužar v Šent Vidu pri Stični z Angelo Dovganovo. — Umrl je zvan. 1. skup. Joško Rak v Sevnici.

Novi grobovi

✝ **Župnik Jožef Gunčer.** V Šmihelu nad Mozirjem je umrl v nedeljo ondotni župnik **Jožef** Gunčer. Pokojni g. župnik je bil rojen 10. marca 1863 v Slovenji Bistrici, posvečen je bil leta 1889. Pogreb umrlega gospoda bo danes v torek 24. t. m. ob 10 dopoldne.

✝ **Dr. Ivan Lichtenegger v Šoštanju.** V visoki starosti je v petek umrl okrožni zdravnik v pok. dr. Ivan **Lichtenegger.** Pokojnik je bil ustanovnik mestnega gasilnega društva in je bil odlikovan za zasluge na polju gasilstva z zlato kolajno. Ob priliki jubileja 40letnice zdravniškega poklica pa ga je občinski svet imenoval za častnega meščana Šoštanja. Časten spomin dr. Lichteneggerju!

✝ **Nagle smrti je umrla** 20. t. m. ga. Ida **Križan**, soproga davkarja v Pauju, zadela jo je srčna kap. **Zemeljske** ostanke pokojnice se v nedeljo **prepeljejo** v Sv. Lenart, kjer je bila položena k **večnemu** počitku v rodbinski grob.

N. p. v m.!

Mala kronika

★ **Sprejemi pri g. banu odpadejo.** Danes v torek in potem ves teden odpadejo običajni sprejemi pri g. banu dravske banovine gosp. inž. Dušanu Sernecu.

★ **»Naš list« glasilo katoliške akcije v kamniškem okraju je izšel.** Izdaja ga Misijonišče v **Grobljah in tiska Misijonska tiskarna.** Posamezna **številka stane en dinar. Vsebina prve številke je** prav prikupna in pestra, poučna in **zanimiva.** List toplo **priporočamo!**

★ **Razpisana poštna služba.** Razpisana je pogodbena pošta Petrovče (I. r.). Jamčevina 1200 Din. Letni prejemki: redna plača 11.800 Din, doklada 3900 Din, za brzojav in telefon 360 Din, za odpravljanje in prevzemanje pošte izven uradnih ur 364 dinarjev ter nagrada za prenašanje pošte 3800 Din, **za selsko dostavo** pa 6552 Din. **Prošnje s prilogami** naj se vlagajo na oblastno poštno upravo v Ljubljani do 25. decembra 1929. — Razpisana je pogodbena pošta v Moravčah (I-1) jamčevina 1200 Din. Letni prejemki: redna plača 10.800 Din, doklada 5400 Din, pa brzojav 240 Din, za nadziranje in prevzemanje pošte izven uradnih ur 182 Din, nagrada za prenašanje pošte 7665 Din, za selsko dostavo 7956 Din. Prošnje s prilogami naj se pošljejo na oblastno poštno upravo v Ljubljani do 21. decembra 1929.

★ **Poštna zveza Žiri—Škofja Loka.** S 1. januarjem 1930 se uvede zopet poštna zveza Žiri—Škofja Loka, obenem pa opusti zveza Žiri—Logatec. Pošta se bo prevažala z zasebnim avtomobilom vsak dan. Avtomobil bo odhajal iz Škofje Loke ob 8.30 in prihajal v Žiri ob 10.30; iz Žirov bo odhajal ob 15.30 in prihajal v Škofjo Loko ob 17.30.

★ **Brezposelnost in posredovanje dela v Jugoslaviji leta 1928.** Osrednji urad za posredovanje dela v Belgradu objavlja naslednje **številke:** V drugi polovici leta 1928. so izdali na podporah za brezposelne v posameznih borzah dela: V Belgradu 130.000 Din, Zagrebu 238.000 Din, Sarajevu 91.000 Din, Novem Sadu 150.000 Din, Splitu 40.000 dinarjev in v Ljubljani 131.000 Din. — Za investicije in posredovanje dela so izdale borze dela v navedenem času: belgrajska 180.000 Din, zagrebška 240.000 Din, sarajevska 92.000 Din, novosadska 155.000 Din, splitska 113.000 Din, ljubljanska 200.000 Din in centralni urad v Belgradu 112.000 dinarjev.

★ **Nove mednarodne železniške zveze preko Jugoslavije.** Na podlagi sklepov mednarodne prometne konference v Varšavi se uvedejo naslednje nove zveze preko Jugoslavije: Uvede se nov vlak med Berlinom in Belgradom; ta vlak bo vozil do Galante na Ogrskem v dveh smereh: en del preko Dresdena in Prage, drugi del preko Vratislave in Oderberga. V Galanti se oba dela združita in vozi vlak dalje preko Budimpešte v Belgrad. V Lundenburgu na Češkoslovaškem se odcepi od tega vlaka en del in vozi preko Dunaja v Trst in na Sušak. — Med Dunajem in Sušakom se uvede še en dnevni vlak. Enako se uvede direktna zveza med Berlinom, Münchenom in Prago ter Jadranskim morjem.

★ **Smuški tečaj na Travni gori 912 m med Sodražico in Loškim potokom (poleg Blok) priredi o božičnih počitnicah g. Rudolf Badjura iz Ljubljane.** Pouk brezplačen. Oskrba v gostilni »Pri Lenčku« s prenočiščem vred na dan pribl. Din 45—50. Skupni odhod iz Ljubljane dne 25. t. m. z jutranjim vlakom do postaje Žlebič—Sodražica, odtod peš skozi (5 km) Sodražico na Travno goro pribl. 2 in pol ure. Kdor pride za nami, naj se zglasi v gostilni »Lovrenčič«, kjer dobi vse potrebne informacije, eventuelno tudi vodnika. Vsakdo naj prinese seboj tudi eno odejo za slučaj, če bi se nabralo več udeležencev kakor je sedaj priglašenih. — Snega je okrog 30 cm. Ob ugodnih razmerah bo povratek s Travne gore čez Bloke in Šivnico na Cerknico z izvežbanimi.

★ **Avtobus Ptuj—Poljčane** na Božični dan ne vozi.

★ **Vlom v železniško skladišče.** Neznani vlomilci so obiskali skladišče železniške postaje v Beltincih. **Spravili so se nad blago,** ki je tam ležalo. Kakor se doznava, sta najbolj oškodovana I. Klepec, trgovec iz Beltinec in Bader, trg. iz Turnišča, ki sta imela v **skladišču mnogo blaga.**

Po snegu diši

Smučarji, ne odlašajte, naročite si takoj dres iz prima švedskega lodna. Kompletni dres od 580 Din naprej. Turistovski jopiči (Windjacke) po 320 Din samo pri

DRAGO SCHWAB, LJUBLJANA

★ **Poštena najditeljica.** V Mariboru je te dni našla gdč. Emilija Gasperin, poštarica na Viču pri Ljubljani večji znesek denarja. Gdč. Gasperinova se je tedaj ravno mudila v Mariboru na dopustu. Denar je poštena najditeljica nesla takoj na policijo; čez nekaj dni pa se je oglasil izgubitelj. Najditeljica je za svoje poštenje dobila najdenino.

★ **Na vsakih 105 prebivalcev ena gostilna.** V Zagrebu je 1416 gostiln, krčem in drugih lokalov, v katerih točijo alkoholne pijače, tako da pride na vsakih 105 prebivalcev po ena gostilna. Mlekarn je vsega skup le okolu 200.

★ **Zagrebške občinske doklade.** Finančni odbor zagrebškega občinskega sveta je na zadnji seji sklenil povišanje davščin, s katerim je poskrbel za kritje proračunskega primanjkljaja za bodoče **leto v znesku 17,464.525 Din.** Občinske doklade na vse državne davke znašajo sedaj 50%.

★ **Zagrebški gozdi.** V Zagrebu se je vršila strokovnjaška anketa glede bodočega gospodarjenja z mestnimi gozdovi na Sljemenu. Sprejeti sklepi zagotavljajo, da se bo vodilo mestno gozdarstvo predvsem na podlagi socialnih, estetičnih in zdravstvenih načel.

★ **Samomor v Sarajevu.** V Sarajevu se je obesil trgovec s pohištvom in starinami Jožef Isak Kabilio. Vzrok neuspehi v trgovini.

★ **Nevarna rufijanka.** V Senti so zaprli neko Katarino Szabados, ki je prodala dve 16letni dekleti v neki nočni lokal v Somboru. Deklici sta bili s kmetov, a rufijanka jima je kupila židano obleko in kolinsko vodo ter ju odvedla v frizerski salon, kjer so ju manikirali. Tako ju je prodala v sramoto. Vsa znamenja kažejo, da ima Szabadoseva še več drugih mladih žrtev na vesti.

★ **Burja in sneg.** Po vsem Primorju divja huda burja. Na Sušaku je več oseb težko ponesrečilo. — Na liški progi je zapadel 80 cm visok sneg. V Veliki Kapeli je vsak promet po cestah nemogoč. Železnice še povsodi redno obratujejo. — V Podonavju divja košava, ki je povzročila ponekod znatno škodo.

★ **Ujet hajduk.** V Podgorici se je udal orožnikom prosluli hajduk Spasoje Miletič, ki je bil s svojimi tovariši strah in trepet vsega okraja. Ob aretaciji so našli orožniki pri njem dve bombi, pri njegovem tovarišu pa puško z naboji. Ko so ju privedli orožniki v mesto, je drlo vse na ulice, da se prepriča, če je sloviti hajduk Miletič resnično ujet.

★ **Kvartopirska strast — gotova propast.** V Subotici se je v soboto ustrelil 31 letni Aleksander Levinger, lastnik konfekcijske delavnice v Senti. Levinger je mnogo kartal in izgubljal velike mase denarja. V noči na soboto je Levinger ponovno sedel k kvartopirski mizi, da bi priigral svoje velike izgube nazaj. Ali tudi to noč je izgubil 1600 Din. Vrnil se je ob 5 zjutraj domov, počakal, da je mati odšla iz hiše, nato pa se z revolverjem ustrelil v sence. Zapustil ni za seboj nobenega pisma, ali gotovo je, da je izvršil samomor radi velikih izgub pri kartah, ki so ga materijalno popolnoma uničile.

Med 150 najmodernejšimi

foto-aparati

najbolj znanih svetovnih tovarn, katere imam na zalogi, najdete gotovo prikladen dar za Vaše svojce in znance.

Pogačnik, fotomaterijal, Ljubljana, Tavčarjeva ul. 4.

★ **Obsojen tovarnar, ker je zažgal tovarno.** Bivši ravnatelj predilnice v Banatskem Despotovcu, Mihael Ebinger, njegov sin Jožef in njegova žena Ana so stali 19. t. m. pred sodiščem v Bečkereku, obtoženi, da so meseca aprila letos nažgali tovarno, ki je pogorela. Razen tega je Ebinger star. izvabil od družabnikov menico za 100.000 dinarjev. Ebingerja je sodišče obsodilo na tri leta ječe, njegovega sina zaradi sokrivde na eno leto; Ana Ebinger je bila oproščena.

★ **»Sveta noč«** je naslov ljubki božični pesmci, ki jo je za naše malčke priredil skladatelj Pavčič. Za intimno domače praznovanje svetega večera je to najlepša slovenska pesemca. Cena 7 dinarjev. — Naprodaj je po vseh knjigarnah in pri Jugoslovanski Matici v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7-II. — V založbi Jugoslovanske Matice je izšla od istega skladatelja tudi zbirka osmih lepih slovenskih narodnih pesmi za en glas s spremljevanjem klavirja. Cena 12 Din. Tudi ta zbirka se dobi po vseh knjigarnah in pri Jugoslovanski Matici v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7-II.

★ **Državoznanstvo.** Knjiga dr. Frana **Ogrina,** izpopolnjena s kratkim vmesnim dodatkom o novih upravnih reformah, je še vedno aktualna in poučna knjiga za vsakogar. Dobi se v knjigarnah in pri zalogi šolskih knjig in učil. Stane 40 Din.

★ **Knjiga I. del. »Brzojav in telefon«,** ki je pred kratkim izšla, vsebuje praktično navodilo za morzejev brzojav, ugotovitev napak in motenj, ki se pojavijo med brzojavljanjem, gradnjo in preiskovanje brzojavnih vodov ter kabelski brzojav. Knjiga je zelo koristna vsem poštnim in

Kaj je najlepši božični dar

za pridno, varčno gospodinjo? — Gotovo le plinski

štedilnik

ker olajšava gospodinjam vsakdanje delo.

Vsevolod Garšin:

Pogovor

Nekega prekrasnega dne v juniju — a prekrasen je bil zato, ker je bilo osem in dvajset gradov reomirja — nekega prekrasnega dne v juniju je bilo povsod vroče, a na travničku v vrtu, kjer je stala kopica nedavno pokošenega sena, je bilo še bolj vroče, ker je bilo to mesto zakrito od vetra z gostim, prav gostim češnjevim grmovjem. Skoro vse je spalo: ljudje so se najedli in po obedu pospali, ptice so obmolknile, celo mnoge žuželke so se skrile pred vročino. Domačih živali ni reba omeniti; velika in mala živina se je skrila pod streho: pes si je izkopal jamo žitnico, se notri ulegel in dihal v presledkih, zakrivši oči na pol ter iztegnil svoj rdeči jezik skoro za pol vatla, včasih je, očividno od žalosti, ki je prihajala od smrtne vročine, tako zevala, da se je pri tem oglašal zvonki pisk; svinje, mamica s trinajst otroci, so odšle na breg in se ulegle v črno, mastno blato, pri čemer so bili iz blata vidni samo sopeči in hropeči svinjski rilci z dvema luknjicama, dolgi, z blatom obliti hrbti in velika, klapasta ušesa. Le kure so, ne boječ se vročine, nekako ubijale čas, razgrebajoč suho zemljo nasproti kuhinjskim vratom, v kateri, kot so prav dobro vedele, ni bilo niti zrnca več; pa tudi tako je šlo petelinu navidez slabo, ker je včasih bedasto pogledal in kričal na vse grlo: »Kak škandal!«

Tako smo odšli s travnička, na katerem je bilo najbolj vroče, a na tem travničku je sedela cela družba nespeče gospode. To se pravi, vsi niso sedeli; stari konj rjavec na primer, ki je razgrebal kopico sena, zaradi opasnosti svojih bokov pred bičem voznika Antona, ker je bil konj, vobče ni znal sedeti, gosenica nekega metulja tudi ni sedela, ampak bolj ležala na životu; toda ne gre za besedo. Pod črešnjo se je zbrala mala, toda zelo resna družba: polž, govnobrbec, gaščerica in prej omenjena gosenica; nato je priskakal muren. Poleg je stal tudi stari rjavec in poslušal njihov razgovor z enim, k njim obrnjenim sivim očesom, ki je iz njega štrlela od znotraj temnosiva dlaka, a na konju sta sedeli dve muhi.

Družba se je vljudno, toda dovolj živahno prepirala, pri čemer, kot se to spodobi, ni nikdo z nikomer soglašal, ker je vsakdo cenil neodvisnost svojega mnenja in značaja.

»Po mojem,« je rekel govnač, — »je vsaka prava žival dolžna, da se briga predvsem za svoje potomstvo. Življenje je delo za bodoči rod. Ta, ki zavedno izpolnuje od prirode naložene dolžnosti, stoji na trdih tleh; on pozna svojo stran in, naj se zgodi karkoli, ne bo poklican na odgovor. Poglejte name; kdo se bolj trudi od mene? Kdo vlači cele dni brez oddiha tako težko kroglico — kroglico, ki sem jo tako umetno zgradil iz govna, z velikim smotrom, da bi dal možnost zrasti novim, meni podobnim govnobrbcem. Zato mislim, da ga ni, ki bi imel tako mirno vest in bi mogel reči s čistim srcem: »Jaz sem naredil vse, kar sem bil dolžan storiti.« kakor pravim jaz, kadar pridejo na svet novi govnači. To stori delo!«

»Pojdi, bratec, s svojim delom!« je rekla mravlja, ki je bila privlekla med govorom govnobrbca kljub vročini velikanski kos suhega stebla. Usavila se je za minuto, se usedla na zadnje štiri nožice, a s prednjima dvema si je otrla pot s svojega izmučenega obraza: »Saj se tudi jaz trudim, še bolj kot ti. A ti delaš za sebe, ali, kar je isto, za svoje žuško, niso vsi tako srečni... poskušaj porivati bruna za obči blagor kakor jaz! Sama ne vem, kaj me sili delati, da obnemagam, in celo v taki vročini... Nihče zato še hvala ne reče. Me, nesrečne mravlje delavke, se vse trudimo, a v čem je naše življenje lepo? Usoda!...«

»Vi, govnobrbci, gledate preveč suhoparno, a vi, mravlja, preveč mračno na življenje,« — jima je rekel muren. — »Ne, govnač, jaz tudi rad zacvrčim in poskočim in nič ne de — vest me ne muči! A vi se niste prav nič zmenili za vprašanje, ki ga je stavila gospa gaščerica; ona je vprašala: Kaj je svet? a vi govorite o svoji govnasti kroglici; to je celo nevljudno. Svet je po mojem jako dobra reč, že zato, ker se nahaja v njem za nas mlada trava, solnce in veter. A tudi velik je. Tukaj med temi drevesci nimate nikakega pojma o tem, kako je velik. Kadar sem na polju, včasih poskočim, kolikor morem visoko, in zagotavljam vas, dosežem velikansko višino: In z nje vidim, da svetu ni konca.«

»Verjetno.« — je globokomiselno potrdil rjavec. »Ali vi vsi kljub temu ne vidite niti stoti del tega, kar sem videl jaz v svojem življenju. Žal, da ne morete razumeti, kaj je vrsta... Vrsto od tukaj je vas Luparjovka: tja grem vsak dan s sodom po vodo. A tam me nikoli ne krmijo. A z druge strani je Jefimovka, Kisljakovka; v njej je cerkev z zvonovi. A potem Sveta Trojica, in potem Bogojavljensk. V Bogojavljensku mi vedno dajo sena, a seno je tam slabo. A v Nikolajevu — to je tako mesto, osem in dvajset vrst od tukaj — tam dajejo boljšega sena in ovsa, toda jaz ne hodim rad tja: tja gre z nami gospodar in veli vozniku pognati, a voznik nas preveč tepe z bičem... Sicer pa je Aleksandrovka, Bjelozerka, Herzon — istotako mesto... Samo ko bi mogli vi vse to razumeti! To je svet; ne ves, vzemimo, pa vendarle znaten del.«

In rjavec je umolknil, a spodnja njegova ustnica se je še vedno premikala, kot bi nekaj šepetal. To je izviralo od starosti; bilo mu je že sedemnajst let, a za konja je to toliko kot za človeka sedemdeset in sedem let.

»Jaz ne razumem vaših modrih konjskih besed in, priznam, se tudi ne peham za njimi,« je rekel polž. »Samo da imam lopuh, a tega je zadosti; glejte, že štiri dni lazem, a še ga ni konec. In za tem lopuhom je zopet lopuh, a v tem lopuhu najbrž sedi zopet polž. To je vse. A skakati ni treba nikamor, vse to so izmišljotine in bedastoče. Sedi mirno in jej list, na katerem sediš! Če ne bi bil prelen, da lezem, že davno bi bil odšel od vas z vašimi razgovori, po njih boli glava in drugega nič.«

»Ne, dovolite, zakaj pa?« je prekinil muren, »zelo prijetno je pocvrčati, posebno o takih predmetih kakor brezkončnost in podobno. Končno, nahajajo se praktične nature, ki se izključno za to brigajo, kako bi si napolnili trebuh, kakor vi ali ta dražestna gosenica.«

»Ah, ne, pustite me, prosim vas, pustite me, ne dotaknite se me!« je žalostno vzkliknila gosenica, — »to delam zaradi bodočega življenja, samo zaradi bodočega življenja.«

»Zaradi kakšnega bodočega življenja?« je vprašal rjavec.

»Ali ne veste, da postanem po smrti metulj z raznobarvnimi krili?«

Rjavec, gaščerica in polž tega niso vedeli, a žuželke so imele nekak nejasen pojm o tem. In vsi so nekoliko pomolčali, ker noben ni znal povedati kaj pametnega o bodočem življenju.

»Na trdno prepričanje se je treba premiš-

Največja izbira!

Pod božičnim drevescem najlepše darilo je gramofon in gramofonske plošče.

Priporoča se

„TEHNIK" Josip Banjai

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 20

Prodaja tudi na obroke!

brzojavnim ter železniškim uradnikom in tudi **tistim**, ki hočejo vstopiti v državno službo in se **bodo** morali slej ali prej naučiti brzojava. Knjiga **s 43** pregledno narisanih slik je lepa, stala je pa **tudi** mnogo truda; sedaj je še na razpolago, po **razprodaji** se ne bo več ponatisnila, zato priporočamo priliko za naročila, ki jih sprejema starešina pošte Ljubljana 3, gospod J. Rabič. Knjiga **stane** 52 Din (tudi na obroke).

Leto se nagiba, Vaš novi koledar bodi:
Dr. Černetov Poslovni koledar 1930,
Miklošičeva 6, Ljubljana.

Fotografski aparat za Božič!

Kdor hoče izbrati izmed dobrega najboljše naj si ogleda v

drogeriji „SANITAS"

Dunajska cesta 5. 70 kamer prvih evropskih tovarn (Zeiss-Ikon, Voigtländer, Rodenstock in dr.)

★ **Na zabavi** uporabljajo razgreti pari, da se obvarujejo okuženja, okusne Anacot-pastilje.

★ **Vse brate Slovence** opozarjamo na današnjo reklamno prilogo za prodajo srečk državne razredne loterije iz najbolj srečne kolekturske prodajalnice **A. Arnuš Antonijević, Beograd, Knez Mihajlova 46.**

★ Pod božično drevo kaseto **finega srebrnega jedilnega pribora.** Zaloga pri F. Čuden, Prešernova 1.

★ **Kožni sejem se vrši dne 27. in 28. januarja 1930 v prostorih velesejma v Ljubljani. Kot kupci so najavljeni domači in tuji interesenti. Kože vseh vrst divjačine sprejema »Divja koža«, Ljubljana, Velesejem, do 25. januarja 1930.**

Sveti večer! K polnočni maši
družina gre; je mraz ne plaši.
Jo greje čaj ... in ko nazaj
se vrne, je čaka zopet »Buddha«-čaj!

Tea Import, Ljubljana, Aškerčeva 3.

Za praznike priporoča gostilna

„Fajmošter"

sledeča vina:

namizno belo	12 Din	portugalka	16 Din
črno »otelo«	12 Din	rizling	16 Din
bizeljec	14 Din	burgundec	20 Din
cviček	16 Din	silvanec	22 Din

ljeno ozirati.« — je zacvrčal slednjič muren. — »Ali ne želi še kdo kaj povedati? Morda ve?«, se je obrnil k muham. In starejša od njih je odvrnila:

»Me ne moremo trditi, da bi nam bilo slabo. Ravnokar smo prišle iz sob; gospodinja je razpostavila v skledah kuhano obaro in zlezle smo pod pokrov in se najedle. Zadovoljne smo; naša mamica se je utopila v obari, ali kaj je tu storiti? Zadosti je že živela na svetu. Me smo pa zadovoljne.«

»Gospoda,« je rekla gaščerica, »mislim, da imate vsi popolnoma prav! Ali z druge strani ...«

A gaščerica ni več povedala, kaj je z druge strani, ker je začutila, da ji je nekaj krepko pritisnilo rep k zemlji.

Prišel je za rjavcem voznik Anton, ko se je naspal; on je nenadoma stopil s svojim čevljem na družbo in jo poteptal. Samo muhe so odletele izsesavat svojo mrtvo, z obaro pomazano mamico, pa gaščerica je odbežala z odtrganim repom. Anton je prijel rjavca za čop in ga odvedel z vrta, da ga zapreže k sodu in gre po vodo, pri čemer mu je govoril: »Pojdi, no, ti, dolgorepec.«

Gaščerica je ostala brez repa. Res, da ji je čez nekaj časa zrastel nov, toda za vedno je ostal okoren in črn. In kedar so gaščerico spraševali, kako si je pokvarila rep, je skromno odgovarjala:

»Odtrgali so mi ga zato, ker sem hotela izreči svoje prepričanje.«

In imela je popolnoma prav.

Prevel dr. J. Š.

Ljudska samopomoč v Mariboru sprejema za slučaj smrti in doživetja vse zdrave osebe od ... do 90. leta in izplača do največ 53.000 Din podpore. Zahtevajte brezplačne pristopne izjave

Ljubljana

Kaj bo danes?

Drama: Zaprto.
Opera: Zaprto.
Kino Ljubljanski dvor: Zaprto.
Lekarne: Nočno službo imajo: Mr. Bahovec na Kongresnem trgu; Mr. Ustar, Sv. Petra cesta 78 in Mr. Hočevar, Šiška.

Kaj bo jutri?

Drama: Janezek Nosanček ob 3. Znižane cene. Kuponi. — Ob 8: Krog s kredo. Izven.
Opera: Valkira. Izven.
Kino Ljubljanski dvor: Po poti sramote.
Razstava kanarčkov v liceju.

Kaj bo v četrtek?

Drama: Peterčkove poslednje sanje. Ob 3. Izven. — Ob 8: Don Karlos. Izven.
Opera: Grofica Marica. Ob 3. Ljudska predstava. Izven. Znižane cene. — Ob 8: Car in tesar. Ljudska predstava. Izven. Znižane cene.
Kino Ljubljanski dvor: Po poti sramote.
Razstava kanarčkov v liceju.
Union: Štefanov večer Družabnega kluba.

Božičevanje v Ljubljani

Letošnji Božič bo praznovala Ljubljana v znamenju krščanske dobrodelnosti in ljubezni do bližnjega. Akcija za pomoč bednim in prezebujočim ni bila v Ljubljani še nobeno leto tako splošna in intenzivna ko letos. Ljubljanska javnost, naše zasebne in javne socialne ustanove kar tekmujejo v teh dneh med seboj v plemenitem prizadevanju, da bi omogočili tudi revežem, zlasti revni mladini vsaj skromno božičnico. Saj je veliko število družin v Ljubljani, ki s sivo skrbjo pričakujejo praznikov v pomanjkanju in bedi. Te družine trkajo na usmiljena srca imovitejših meščanov, drobne ročice nedolžnih otročičev se z ganljivo prošnjo stegujejo proti njim in prosijo pomoči. Ne zaman. Ljubljana je vedno imela odprto srce in roke za svoje siromake.

Posebna pohvala in zahvala gre v tem oziru socialnemu uradu mestnega magistrata, pod vodstvom ravnatelja g. Ciuhe. Vsi uradniki tega urada imajo polne roke roke, največ pa seveda gospod referent za revno mladino. Nič ni nervozen, nič nataknjen. Pozna se, da z ljubeznijo in sočuvstvovanjem vrši svojo človekoljubno dolžnost. Neprestano ves dopoldan se odpirajo vrata njegove pisarne. Revne matere z otroci prihajajo, vse ponižne in žalostne:

»Gospod, prišla sem ...«

»Že dobro. Vidite, zunaj jih čaka še cela vrsta. Kar povejte, kaj bi potrebovali za otroke. Denarne podpore vam ne moremo dati veliko.« (Seveda gospod referent že dobro pozna ljudi, kdo je potreben, kdo pa ne. Če pride kdo, ki ni potreben, se pogovor vrši povsem drugače.)

»Oh, gospod, saj smo kaj drugega še bolj potrebni. Saj sami spreviđite. Tale, ki sem ga pripeljala s seboj, nima čevljev.«

In že piše gospod referent nakaznico za čevlje. Zraven pa doda še nekoliko metrov barhenta za srajčko.

»Pa Anica, najmlajša, ...«

»Dobro, pa še zanjo čeveljčke, blago za obleko, za hlačke, za srajčko. Imate še katerega?«

»O, še dva, ki tudi ničesar nimata.«

»Pa še za ta dva!«

Vsi dobe, za vsakega nekaj nakaže referent, revna mati pa se vsa srečna, s solzami v očeh zahvaljuje in odhaja ...

Prihajajo pa tudi drugačni obiskovalci v referentovo pisarno. Elegantno oblečene dame v krznu z ogromnimi zavitki v naročju.

»Za revne otroke, gospod!«

»Srčna hvala, gospa! Želite potrdilo?«

»Ne, ni treba!«

Zavitki in zavoji se kopičijo na dolgi mizi v ubožni pisarni socialnega urada. Nekaj pa so jih prinesli dobri ljudje tudi pod razsvetljeno božično drevo na Marijinem trgu. Toda v pisarno prihajajo vedno novi in novi. Uradniki socialnega urada se boje, kaj bo takrat, ko bo zmanjkalo teh zavitkov in denarja ... Ljudje božji, ki boste nocoj na sveti večer v gorko zakurjenih sobah okoli božičnega drevesa uživali veselje svojih otrok, spomnite se še danes tistih, ki imajo tudi otroke, pa jim ne morejo napraviti takega veselja in premraženi čepe po svojih mrzlih brlogih in čakajo usmiljenih src! Trgovci, poglejte po svojih omarah in stelažah! Gotovo se bo še našlo kaj ostankov blaga, ki za vas ne pomenijo nič, v socialnem uradu pa zelo mnogo ... Oddolžite se, prosimo vas v imenu revnih in potrebnih! Sporočite naslove socialnemu uradu, da pošlje slugo po darove! — Banke in premožnejši! Darujte! — Vsa čast pa tvrdkam in zavodom, ki so že poslali darove v blagu ali denarju. Vsem pa: Ne hodite mimo božičnega drevesa revnih na Marijinem trgu, ne da bi darovali vsaj dinar v puščico! Vam se dinar ne pozna, v socialnem uradu pa sprejmejo z veseljem vsak najmanjši dar. Da bi videli hvaležne poglede in smejoče se obrazke v nedeljo popoldne pri mestni božičnici v Unionu, pa bi vsak z veseljem daroval! Pohvaliti pa moramo ob tej priliki ljubljansko občinstvo, ker so darovali v treh dneh v puščico revnih na Marijinem trgu okrog šest tisoč dinarjev. Tudi par stotakov je bilo vmes. Posnemajte! Še je čas!

Tako na magistratu. Koliko tihe, skrite dobrodelnosti je v teh dneh storjene po posameznikih, pa bo ostalo večno zapisano samo v knjigi ... [illegible] siromakov.

Tudi Vincencijeva družba, Elizabetna konferenca in ostala dobrodelna društva vprav sedaj za Božič s podvojeno vnemo lajšajo bedo in gorje revežev. Prizadevajo si da ne bi nikogar prezrli, ki je pomoči potreben da bi vsakemu omogočili blagoslovljen Božič bodisi v denarni podpori, še bolj pa s podporo v obleki in živilih.

Tako bo Ljubljana letos božičevala v topli zavesti, da je storila v kar največji meri najvišjo krščansko dolžnost ljubezni do bližnjega.

★ **Pri žolčnih in boleznih na jetrih,** žolčnem kamnu in zlatenici urejuje prebavo naravna »**Franz-Josef**« grenčica na naravnost najpopolnejši način. Klinična izkustva potrjujejo, da je povsem učinkovito domače zdravljenje s »**Franz-Josef**« vodo, če se jemlje zjutraj na tešče pomešana z malo tople vode. »**Franz-Josef**« grenčica se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

⊙ **Avtomobilska nesreča v Kolodvorski ulici.** V nedeljo ob 2 popoldne se je pripetila na vogalu Kolodvorske in Slomškove ulice velika avtomobilska nesreča. Trčila sta dva avta; eden je pripeljal po Kolodvorski ulici, drugi pa po Slomškovi. Dasi sta oba šoferja trobila, vendar nista slišala drug drugega in tudi videti nista mogla drug drugega, ker je ovinek na tem križišču preoster. Oba avta sta bila zelo poškodovana. Prvi avto, star Ford, je bil popolnoma razbit, drugi pa se je še mogel odvleči dalje. Da se je na tem mestu pripetila nesreča, ni nič čudnega in tudi ni bilo to prvič ter se bodo nesreče tam še dogajale. Hiša na vogalu namreč tako nerodno moli v ulico da bi jo bilo treba že zdavnaj podreti. Na tako prometni ulici, kakor je Kolodvorska, bi bilo treba tako prometno oviro res že odpraviti.

⊙ **Blagajna podružnice Poštne hranilnice v Ljubljani** bo v torek, 24. t. m. poslovala za stranke samo prednoldne.

⊙ **Češkoslovaška Obec v Ljubljani** bo priredila 26. decembra ob pol štirih popoldne v Narodnem domu predstavo lutkovega gledališča. Ponavlja se veseloigra »Hudiči na gradu«.

⊙ **Živinski sejem v Ljubljani.** Radi praznika na prvo januarsko sredo se vrši ljubljanski živinski sejem v četrtek 2. januarja 1930.

⊙ **Vreme v Ljubljani** je bilo včeraj oblačno. Proti večeru je začel polagoma naletavati prav droben sneg. Najnižja temperatura —1.4, najvišja —0.4 stopinj Celzija. Barometer 762.8.

⊙ **Krvoločen pes.** V noči od 21. na 22. t. m. je dobil poštni uslužbenec Franc Štepančič pri Sv. Križu, štev. 63 pri Ljubljani neprijeten obisk. Odnekod se je bil priklatil črn pes, velik kakor kak doberman, vdrl v zajčji hlevček in podavil kar celo zajčjo družinico, obstoječo iz petih zajcev. Štirinožni nočni gost pa je bil še tako nesramen da se je zjutraj pokazal v veži Štepančičeve hiše, očividno v nadi, da bo dobil za plačilo še zajtrk. Štepančič je psa prijel in ga privezal. Ker žival nima znamke, je težko ugotoviti njenega lastnika. Kdor psa pogreša, naj se v kratkem zglasi pri gori imenovanem, sicer bo moral pes h konjaču.

1000 dinarjev Vam plačam, če z Ria-Balsamom ne odpravite kurjih očes, bradavic, trde kože itd. v treh dneh. Lonček Din 10 predplačilo (v pismu), 18 po povz. pošlje: R. Cotič, Ljubljana VI. Kamniška 10a. Nastopajki, lekarne, drogerije velik popust.

⊙ **V gostilni Činkole** točim za praznike prvovrstno letošnje ljutomersko vino iz vinogradov g. Seršena (Ljutomer): »Nunska grapa« in »Brebrovnik« kakor tudi znano prvovrstni dolenjski cviček in bizeljska vina. — Vsem cenjenim gostom želim vesele božične praznike in srečno novo leto! Za obilen obisk se priporočam udani Joško Lauter.

⊙ **Ugrabitelj pupe že prijet.** O negalantnem tatu, ki je na Starem trgu ugrabil izpred Koserjeve trgovine pupo in ji slekel suknjo, smo že poročali. Tatiča so dolgo iskali, nazadnje so ga pa le našli in sicer v Podutiku. Tat je bil 18 letni kleparski vajenec Stanko. Zelo debelo je pogledal, ko ga je v nedeljo zjutraj zbudil detektiv: »Alo, falot, kje imaš suknjo?« Stanko je takoj povedal detektivu, kje ima ukradeno suknjo in jo je policija zaplenila. »Pa zakaj si slekel suknjo s pupe?« so ga vprašali na policiji. »Pupo ne zebe, mene pa!« se je odrezal fant hitro. Ker je kljub svoji mladosti že znan tatič, mu bo sodišče najbrže za dalj časa odvzelo priliko slačiti pupam suknje.

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1930

želi vsem svojim cenj. odjemalcem, prijateljem in znancem, trgovec in gostilničar

JOSIP OLUP, Ljubljana, Stari trg 1-2

Obenem priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih moških in ženskih oblek, perila in potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga angleških, čeških in domačih tovarn — Priporoča tudi svojo staroznano gostilno »pod Trančo«, kjer se točijo pristna štajerska in dolenjska vina, po najnižjih cenah, če z ulico [illegible]

Maribor

☐ **Ob odhodu.** Včeraj je odpotoval na svoje novo službeno mesto v Ljubljano **p. of. Jože Krošl,** referent za kmetijsko nadaljevalno šolstvo pri bivši tukajšnji oblastni samoupravi. Z izredno delavnostjo mu je uspelo razgibati na teritoriju bivše oblastne samouprave zanimanje za kmetijsko nadaljevalno šolstvo, ki lahko kaže na tako lepe uspehe. V tukajšnjih družabnih krogih si je s svojim ljubeznivim nastopom pridobil veliko prijateljev, zlasti v glasbenih krogih. Naše tukajšnje uredništvo pa izgubi z njim svojega vzornega in odličnega glasbenega kritika. Prof. Kroślu želimo, da bi tudi na novem službenem mestu mogel uveljaviti svoje sposobnosti v prospeh kmetijsko-nadaljevalnega šolstva v dravski banovini.

☐ **Krstno predstavo** »Radikalne kure« smo imeli v soboto zvečer v tukajšnjem teatru. Z delom samim, ki je idealno čitalniško in kakor nalašč prikrojeno za podpovprečne duševne potrebe zabaveželjne meščančadi, se bodo bavili literarni kritiki. Glasba je neenotna. Za odlične igravske moči (Kraljeva, Udovičeva, Starčeva, Skrbinšek, Grom, Ivelja itd.) razen hvaležne Ožbaltove vloge (Daneš) je nositeljstvo posameznih vlog take vrste, da ne bomo pač ob njih ugotavljali oblikovanih kvalitet. Predstavi je prisostvoval tudi avtor **dr. Dobovišek,** ki ga je občinstvo toplo pozdravljalo. Za tržne odre je delo idealno; kako je prišlo na mariborski oder, ne vemo. Publika bo seveda ploskala in frenetično ploskala; toda **umetniški** cilji ... Krivulja našega teatra pojde neminovno ...

☐ **Dejstva krščanske dejavnosti.** Že skoraj trideset let skrbi tukajšnje »Marijanišče« za brezposelne služkinje. In je njegovo delovanje blagoslovljeno z lepimi uspehi. V nedeljo popoldne se je vršil 29. občni zbor omenjenega društva, ki se je vršil v društvenih prostorih v Gregorčičevi ulici 18. Pred občnim zborom se je še vršila posvetitev zavoda presv. Srcu Jezusovemu; posvetitvene obrede je opravil kanonik **Časl.** Nato se je vršil občni zbor, ki ga je otvoril in vodil društveni predsednik stolni kanonik **Časl,** ki je v svojem poročilu zlasti naglašal veliki pomen, ki ga ima za nadaljni razvoj društva preselitev iz dosedanjih prostorov v Miklošičevi ulici 6 v ugodnejše prostore v Gregorčičevi ulici 18. Iz sledečih poročil povzemamo, da sprejme društvo lahko zaenkrat pod streho 20 služkinj proti malenkostni odškodnini za hrano in stanovanje, ki se pa bo še znižala. Razen tega sprejema društvo šest oskrbovank, ki jih določi mestna občina. Prostora bi bilo še za več služkinj, vendar ni zaenkrat na razpolago sredstev za nabavo potrebne posteljnine. Z blagohotnimi darovi usmiljenih src bo tudi to mogoče storiti. Za služkinje, ki čakajo na službo, je delovanje omenjenega društva velik blagoslov; želeti je, da bi se ob sodelovanju »Marijanišča« in tukajšnje »Poselske zveze« mogla čimpreje uresničiti akcija za ustanovitev prepotrebnega »Služkinjskega doma«.

Prvovrstno urejeni

zobni atelje

Bevc Joško

(poleg Figovca — nasproti Kneza)

Sprejema od ½9 do ½13 (1)
in od 14 (2) do ½18 (6)

Na željo sprejema tudi izven navedenih ur
Ob nedeljah dopoldne

Strah pranja

je za vedno pregnan, ako perete z Schichtovim RADIONOM. Način je povsem enostaven in udoben:

1. Običajno namakanje preko noči.
2. Raztopiti Schichtov RADION v mrzli vodi in perilo 20 minut prekuhati.
3. Perilo najprvo v topli, nato večkrat v mrzli vodi dobro izplakniti.

En sam poskus in uverili se bodete, da tako lahko, poceni in varčno pere samo

Schichtov RADION

☐ **Brezposelnost na mariborskem delovnem trgu.** V preteklem tednu je iskalo dela pri tukajšnji Borzi dela 147 oseb; 56 službenih mest je bilo prostih, delo je dobilo 55 oseb, odpotovalo jih je 60, v evidenci jih je ostalo še 541.

☐ **V stolnici** se poje pri jutrišnji pontifikalni maši ob 10 znamenita Haydnova maša v C-duru. Sodelujejo v solokvartetu: gdč. Clarici (sopran), ga. Kovič-Zamejičeva (alt), g. Živko (tenor) in g. Neralič (bas).

☐ **Prireditveni utripi.** Na Štefanovo priredi katoliška omladina ob 19 v društvenih prostorih prijateljski večer; Rdeči križ v Pobrežju ob 16 pri Rojkotu prijateljski večer z dramatskimi, deklamacijskimi in glasbenimi točkami.

☐ **Himen.** Poročil se je včeraj v tukajšnji stolnici mladinski pesnik Danilo Gorinšek z gdč. Slavo Čepičevo.

☐ **Iz tukajšnjega Ljudskega odra.** Uprizoritev Molièrovega »Skopuha«, ki bi se imela vršiti na Štefanovo v dvorani Prosvetne zveze, se je morala radi nenadne obolelosti nekaterih članov odložiti na poznejši čas.

☐ **In za Silvestrov večer?** — v veliko dvorano bivše Kazine na Slomškovem trgu, kjer priredi slov. pevsko društvo »Maribor« s sodelovanjem vojaške godbe Silvestrovo z izredno pestrim sporedom.

☐ **Polnočnica pri šolskih sestrah.** Po cerkveni odredbi se smejo od sedaj naprej udeleževati polnočnice v samostanski cerkvi le prebivalci samostana, ne pa tudi zunanji verniki. Zato se letos na sveto noč samostanska vrata ne bodo nikomur odprla.

☐ **30 mariborskih smučarjev** je bilo v nedeljo na Kleppnem vrhu, otvarjajoč letošnjo smučko sezono. Preko Peska in Smolnika so zdrseli nato pod vodstvom V. Golubovića proti Rušam. In so prinesli s pohorskih belih poljan sledečo vest: snega do 60 cm; temperatura — 10, močna megla, smuka pa radi suhega snega ne ravno idealna.

☐ **Smrtna kosa.** Preminul je v cvetu mladosti 23letni trgovski pomočnik Herman Sever, Studenci, Jan Kolarjeva 8. Pogreb danes ob 16 iz mrtvašnice studenškega pokopališča.

☐ **V tukajšnjih gospodarskih krogih** se je s posebnim zadoščenjem sprejela vest o ustanovitvi finančnega inšpektorata v Mariboru. Tudi se v teh krogih izraža upanje, da se bo po dokončni ureditvi banske uprave pristopilo k izgraditvi tukajšnjega okrožnega inšpektorata, utemeljeni v zakonu z dne 3. oktobra, in da se bo v ugodnem smislu rešila zadeva glede ustanovitve posebne zbornične ekspoziture za TOI v Mariboru.

☐ **K usposobljenostnim izpitom za motocikliste.** Dne 31. t. m. poteče rok za polaganje izpitov za vodstvo enotirnih motornih koles z motorjem 170 m³ in večje cilindrske vsebine. Zato se vsi motociklisti, ki še niso položili izpita, pozivajo, da to čimprej storijo, ker se bo po 1. januarju 1930 proti vsakemu motociklistu, ki nima šoferske legitimacije, postopalo strogo po zakonu. Prošnjo je vložiti pri tukajšnjem policijskem komisarijatu priložiti: krstni list, domovnico, uradno zdravniško izpričevalo, nravstveno izpričevalo, dve fotografiji in takso 180 Din. V prošnji je navesti tudi pri kom se je prosilec naučil voziti in s kako tipo motornega vozila se namerava zglasiti k izpitu. Komisija bo poslovala v Mariboru.

☐ **Kokoške je sunil, purančka pustil.** Umetniku kiparju Sojču je ponočni dvignun sunil osmero lepo rejenih kokošk; purančka, bolj mršavega in subtilnega, pa je pustil; očividno bo prežal na trenutek, ko bo deležen dobrčnejših oblik in tehtanj.

☐ **Brez voznega listka** je prispel z vlakom v Maribor 24letni Herman D., doma iz Poljčan. Stopil je takoj v bližnje poslovne stike s tukajšnjo obmejno policijo, ki je takoj pričela z izpraševa-

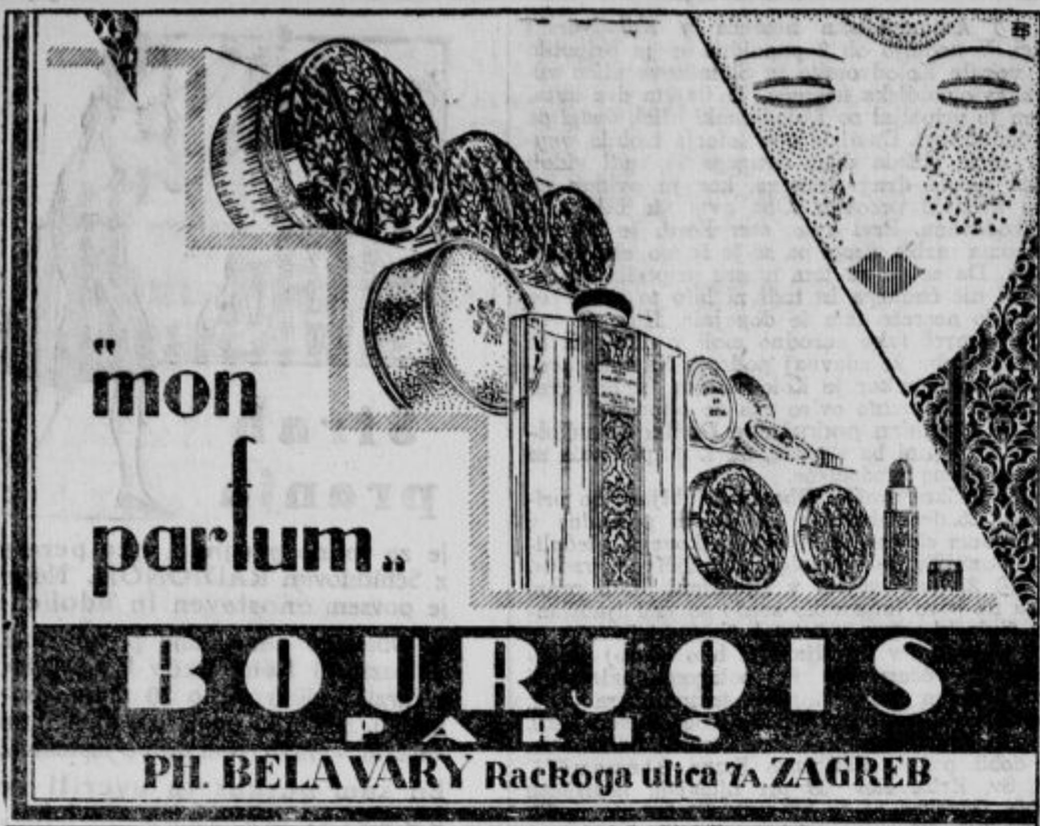

Pierre l'Ermite:

Duhovski poklic

Duhovski poklic je, ako je na višini svojega častnega zvanja, najpotrebnejši, najlepši in prinaša največ tolažbe.

Najpotrebnejši, ker skrbi za duše; duša pa je najvažnejše, kar ima človek. Kaj koristi človeku, ako pridobi ves svet, pa izgubi dušo! Z lastnimi očmi sem opazoval, kako globoko more pasti vas brez duhovnika. (V Franciji — »deželi brez otrok in brez duhovnikov« — je preko 10.000 župnij brez duhovnika.) Žival uživa, pije, dela in počiva. Ako vrši človek samo to, postane kmalu podoben živali. Duhovnik je, ki dvigne njegov pogled kvišku, mu pokaže nebo, ki vžge v njem božje, ga podpira in dviga. Vseeno je, kdo je ta oseba: glavno je: čista beseda božje vere.

Duhovski poklic je pa tudi najlepši; duhovnik živi pač v vzvišenem, po višjem, človeškim strastem nadrejenem načrtu. On je duhovnik vseh. Mož pravičnikov in še bolj grešnikov; on je prijatelj prijateljev in še bolj svojih nasprotnikov. On vodi vse po nauku evangelija. Ko sem prišel kot župnik na Montmartre (kjer je veličastna votivna cerkev presv. Srca Jezusovega, a v okolici najbednejši bezniški okraj pariškega mesta), mi je dejal starejši mož: Vi veste, oziroma bolje, Vi ne veste, da se nahaja v Vaši župniji več tisoč Magdalen pred spreobrnjenjem?...« Odgovoril sem mu: »Jaz sem vprav dušni pastir teh Magdalen.« Vsi moji stanovski tovariši bi enako odgovorili.

Končno je pa duhovski poklic poln tolažbe in veselja. Duhovnik je skupnost župnije v luči resnice in v ognju ljubezni. Duhovnik je mož modrega odpuščanja. On je zastopnik tistega, ki je rekel: Ne položim noge na tleči sten, da ugasne... Ne bom pripognil nalomljenega trstja...« Duhovnik je kot njegov Učitelj, prijatelj malih otrok. On jim oznanja krščanski nauk, jih pripravlja za sv. Zakramente: prva sv. spoved, sv. birma in presrečni čas prvega sv. obhajila. Duhovnik čuje vedno nad svojim duhovnim otrokom. Duhovnik je prijatelj bolnikov in jih spremlja iz tostranstva v onostranstvo. On je zvest tovariš umrlih in moli vse dni zanje. On je tisti, ki se mu lahko vse razodene... on, ki nima družine, je član vseh družin; on je tisti, ki v obupu in družinskih nesrečah razpiha lučko upanja. Kako pomilovalne so družine, ki se bojijo ali odklanjajo duhovski poklic svojih otrok!... Kot žalostna zgodba bogataša v sv. pismu! Iz usmiljenja branijo: Poznam svojega sina... Tako je potreben ljubezni... Nemogoče mi je predstavljati si ga v pustem in hladnem župnišču... zgubljenega v samoti, brez srca in ljubezni... Uboga mati! Bog pozna tvojega sina bolj nego ti. In srce duhovnikovo je deležno ljubezni tistega, ki je ljubezen sama. Vi mu to zabranjujete iz samoljubja. Dvakrat uboga mati! Tvoj sin te bo zapustil vsikdar, nikdar pa kot duhovnik. Ako se pojavi to vprašanje v vaši družini, ne zatemniti vzhajajoče luči! Tako bo en duhovnik več; gorje pa, ako bo eden manj! Otroci osirotele župnije bodo prosili za Kruh in nikogar ne bo, ki bi ga jim dal. Mati je umorila svojega otroka.. Blagor materam, ki smatrajo za največjo življenjsko srečo, da imajo sina duhovnika. Kako nežno trepeta njena duša, ko zazna, da njena cvetka cvete za Gospoda in zapojejo veselo: »Moja duša poveličuje Gospoda«.

njem vesti, ugotovivši, da ima Herman še nekatere druge zadevščine na svoji vesti. In je vse lepo priznal...

□ **Dijaška akademija**, ki se je vršila v soboto zvečer v dvorani Prosvetne zveze, je imponirala s pestrostjo programa in vzorno brezhibnim izvajanjem vseh sporedovnih točk. Take mladine smo zadovoljni. Občinstvo, ki je dvorano docela napolnilo, je s toplim aplavzom dajalo priznanje.

□ **Proračun pobreške občine** za l. 1930. izkazuje sledeče glavne postavke: za šolstvo 38.000 Din, za razsvetljavo cest 5000 Din, za odplačevanje električnega cestnega omrežja 54.000 Din, za upravo 35.000 Din, za ubožno skrbstvo 15.000 Din, za vzdrževanje cest 28.000 Din, za pospeševanje poljedelstva 7000 Din in 3000 Din za sanitarne svrhe. Rednega kritja je samo za 7000 Din, vsi ostali izdatki se morajo kriti z davščinami in se bo za l. 1930. pobirala tudi 50 odstotna doklada na direktne davke in občinska davščina 1 dinarja na liter vina.

□ **Dela...** Zaposlitev dobe preko tukajšnje Borze dela: 4 majarji, 8 viničarskih družin, 15 hlapcev, 2 švajcarja, 20 gozdnih delavcev, 10 rudarjev, 1 elektrotehniški inštalater, 1 sodar, 1 elektromonter, 1 mizar, 1 čevljarski delovodja, 1 krojaški prikrojevalec, 2 prikrojevalca gornjih delov čevljev, 1 pečar, 1 mlinar, 1 plačilni natakar, 2 lesna rezarja, 1 kovač, 12 ključavničarjev, 10 mizarjev, 3 kovači, 1 prekajevalec, več vajencev (čevljarske, mizarske, zlatarske in pekovske obrti). 3 kmečke dekle, 5 kuharic, 7 služkinj, 1 postrežnica, 1 vzgojiteljica, 2 sobarici, 1 šivilja, 1 poslužnica, 1 natakarica, 1 šiviljska ter 1 pletiljska vajenka.

□ **Na ribjem trgu** je bilo včeraj morskih rib v izobilju; cena 25 Din za kg. Tudi zajčkov in druge divjačine je bilo na včerajšnjem trgu veliko — po 40—50 Din.

□ **Iz mariborskih sportnih krogov.** Mariborske športne delavce zaposluje že delj časa incident, ki je nedavno prišlo do njega na tukajšnjem Rapidovem igrišču. Gre za grdo besedo, ki je padla od strani nekega športnika; tako grda in gnusna, da si je ne upamo ponatisniti in da se že približuje surovosti. Naj že bodi ta žalivka, gotovo izrečena v trenutku afekta, izraz osebnih antipatij, posledica medklubskih trenj ali pa naj bode v ozadju nemara celo narodnostna zamrza in slepotna šovinističnа gesta: v prvem in drugem slučaju je to stvar dotičnega kluba, ki naj oblikuje in odgaja svoje članstvo v strogo športnem in »fair« duhu; v tretjem slučaju pa bi mogla vsa zadeva končati pred sodiščem. Kakor izvemo, bodo tukajšnje športne instance na zahtevo in pobudo nekaterih odličnih športnih delavcev vso zadevo temeljito razčistile. Zakaj jasno je, da ne sme šport vzgajati surovin in da ob njegovi pričakovano poplemenjujoči vzgoji ne smejo do izraza izvestna anahronistično-nešportna in narodnostrošovenska impoderabilija. Ni to zahteva samo jugoslovanskega Maribora, ampak tudi v skladu z etiketnimi in bontonskimi načeli, ki veljajo v našem stoletju.

□ **Došlo! Čaj nove žetve.** Posebno se opozarja tudi na bogato zalogo obeskov za božično drevo. Prvovrstno blago, solidne cene. **Jaš in Lesjak, Maribor.**

□ **Zimsko in mokro vreme zahteva prvovrstne čevlje. Zahtevajte cenik! KARO, Maribor, Koroška 19.**

Nesreča v Komenskega ulici

Prav težka nesreča se je pripetila včeraj ob 3 popoldne na križišču Komenskega ulice in Kolodvorske ulice. Po Komenskega ulici je privozil s kolesom postreščck Lojze Golob, iz Dalmatinove ulice pa avto Okrožnega urada za zavarovanje delavcev. Auto je Goloba z vso silo pritisnil ob steno, da je ta radi težkih poškodb takoj omedlel. Golob je dobil hude notranje poškodbe in je bil ves opraskan. Šofer je Goloba takoj položil v avto in ga odpeljal v bolnišnico. Upati je, da bo Golob okreval.

⊙ **Unionska klet** je dobila sijajnega traminca in burgundca. Ima pa tudi cviček, belo bizeljsko, belo in črno dalmatinsko, prošek in vermut. Pridite in pokusite!

★ **Volnene nogavice**, pletenine in rokavice po nizkih cenah pri tvrdki **KARL PRELOG**, Ljubljana

★ **Gospodinje.** Vaše perilo pere, posuši, monga ali lika **tovarna Jos. Reich**

Usta in grlo

so najlažji pot, po katerem prihajajo bolezenske kali v naše telo. **Pri bolezni grla** hripavosti in nahodu so vsled tega neobhodno potrebne okusne „ANACOT" pastilje dr. Wanderja.

Dobivajo se v vseh lekarnah. Varujte se izdelkov ki v zadnjem času imitirajo ANACOT-pastilje.

Celje

⊘ **Spominska proslava Ivana Cankarja.** V Celju smo mogli po hvalevrednem prizadevanju gledališke družine Katol. prosvetnega društva pretek o nedeljo, dne 22. dec. na odru tukajšnjega Narodnega doma živeti s Cankarjem boje z neizprosno usodo življenja, kakor jo je utelesil v svojih mladih letih v »Jakobu Rudi«. Bali smo se, da bo to zadnjo nedeljo pred božičnimi prazniki veliki trud elite gledališke družine publika preslabo nagradila, vendar smo doživeli, da je Cankarjeva drama privabila dovolj hvaležnega občinstva. In to občinstvo je umetniško dovršeni igri sledilo z notranjim doživljanjem in se tako tesno zvezalo s posameznimi osebami v tragediji »Jakoba Rude«, kakor morda le še prej v Shakespearjevem »Othellu«. Največje priznanje gre vsekakor vodilni vlogi Rude samega. Tako dovršeno nam je pred duha postavil bojevnika s krutim življenjem, da ne vemo, ali bi bolj občudovali pisatelja, ali interpreta njegove umetnosti. Sicer pa tudi drugih, ki so z Rudo doživljali isti boj, ne smemo poleg silne jakosti glavne vloge podcenjevati. Nadvse uspela uprizoritev »Jakoba Rude« naj igralcem da novega poguma, da neustrašeno izpeljejo svoj lepo začrtan program. V Celju resnično potrebujemo odra, ki bi vzgajal k resnemu pojmovanju umetnosti. Je sicer to za diletante zelo nehvaležna naloga, toda tako nujna, da je ne moremo z ničemer lepše poplačati, kakor s tem, da z isto ljubeznijo, s katero igralci žrtvujejo čas in svoje moči za oder, posečamo njih prireditev. r.

⊘ **Člani kmetijske podružnice** za Celje in okolico se vabijo, da poravnajo članarino za Kmetovalca za leto 1930 v znesku 20 Din vsaj do 31. dec. 1929 pri podružničnem blagajniku Gaberšeku v občinskem uradu na Bregu ali pri upravniku skladišča Kmetijske družbe v Celju pri kolodvoru. Pristopite v čim večjem številu v Kmetijsko družbo! — Načelstvo.

⊘ **Važno predavanje** o umetnih gnojilih je imel v soboto, dne 21. dec., v posojilniški dvorani ob 7 zvečer kmetijski strokovnjak g. inž. Janko Dolinar. Takšno poučno predavanje, pojasnjeno s filmom, bi pač zaslužilo nekaj več obiska s strani kmetovalcev. Čas nekaj ni bil ravno primeren, pa kljub temu bi moralo biti večje zanimanje, ker s pravilnim gnojenjem bomo obilno povečali svoje pridelke.

⊘ **V Store** bo vozil kakor smo že poročali do preklica vsako nedeljo in praznik iz Celja avtobus ob 13.10 in iz Štor v Celje ob 14, na kar topot poročno opozarjamo. Ta vožnja se bo zaenkrat poskusila, ako se bo pa obnesla, bo ostala trajna.

⊙ **Krasne store**, pregrinjala, zavese, damsko perilo elegantno proti naročilu in po meri izdeluje **M. Šribar, Celje, Aleksandrova ulica 2** (poleg Zamparutti). Pri naročilu perila, zaves itd. predčrtanje

Cerkveni vestnik

Cerkev sv. Jožefa. Na sv. dan ob 8 slovesna sv. maša: Missa solemnis in H-mol, zl. M. Brosig, z orkestrom, gradual: Viderunt omnes, zl. St. Premrl, ofert: Tui sunt coeli, zl. Jos. Obersteiner, Tantum ergo, zl. dr. Franc Kimovec. Po maši: Noč božična, zl. p. H. Sattner.

Cerkev v Križankah. Na sv. dan ob pol 11 (pridiga odpade) slovesna sv. maša: Missa Festiva, zl. Jos. Gruber, z orkestrom, gradual: Viderunt omnes, zl. St. Premrl, po ofert: Hodie Christus nascitur, zl. I. Benz, Tantum ergo, zl. Jos. Deschermeier. Po maši: Noč božična, zl. p. H. Sattner.

Iz društvenega življenja

Prostovoljno gasilno in reševalno društvo priredi na Štefanovo, dne 26. dec. ob 8 zvečer v veliki dvorani Mestnega doma svojo 59. božičnico, na katero vljudno vabimo gasilstvu naklonjeno občinstvo.

Križevci pri Ljutomeru. Na Štefanovo gremo vsi v Slomškovo dvorano, kjer igra Bralno društvo krasno tridejansko dramo iz svetovne vojne: »Stilmondskega župana«. Začetek takoj po večernicah. Na svidenje!

Šoštanj. Diletanti tukajšnjih kat. društev uprizorijo na Silvestrovo Zakrajškovo igro »Pri kapelici«. Vabljeni!

Rokodelski dom v Ljubljani. V nedeljo, dne 29. dec. uprizore dijaki »Zakleti grad«, romantično igro dr. Al. Remca v 5 dejanjih. Začetek ob 20. Vstopnice (po 10, 8, 6 in 4 Din) se dobe na praznik sv. Štefana od 10—12 ter na dan predstave od 10—12 in od 15 dalje v Rokodelskem domu.

Stolna prosveta v Ljubljani vljudno vabi vse svoje člane, da se zanesljivo udeleže dr. Al. Remčeve drame »Zakleti grad«, ki se uprizori v nedeljo, dne 29. dec. ob 20 v Rokodelskem domu.

Zagorje ob Savi. Na Štefanov dan popoldne ob pol 2 ima »Čebelarska podružnica« v Zagorju ob Savi svoj redni letni občni zbor na Lokah pri g. L. Ašiču. Vabljeni ne le vsi čebelarji — tudi prijatelji čebelarstva.

Občni zbor podružnice »Sadjarskega in vrtnarskega društva« v Ljubljani se vrši v soboto, dne 28. decembra ob 8 zvečer v gostilniških prostorih pri »Mraku«, Rimska cesta 4. — Članstvo se vabi, da se občnega zbora polnoštevilno udeleži.

Božični pozdravi domačiji

Iz Francije

Bruay (Francija), 20. dec. 1929.

Tukaj živeči Slovenci in Slovenke pošiljamo iskrene božične in novoletne pozdrave vsem čitateljem »Slovenca« in »Domoljuba«: Ivan Adam, Jernejа vas; Franc Meslak, Hotedršica; Franc in Ana Gomilar, Hrastnik; Rudolf in Tončka Gomilar, Hrastnik; Jožef Gomilar Hrastnik; Mimica Gomilar; Štefan Bigles, Trbovlje; Alojz Matevžič, Vrhnika pri Ložu; Alojz Novak, Šmarje pri Škofljici; Alojz Glavan, Studenec-Ig.

Naši vojaki pozdravljajo

Belgrad, 20. dec.

Slovenski fantje kraljeve garde želijo vsem slovenskim fantom in dekletom in čitateljem »Slovenca« vesele božične praznike in srečno novo leto: Franc Kuk, Slov. Konjice; Ludvik Sotlar Radeče pri Zidanem mostu; Anton Kačar, Ljubljana-Trnovo; Maks Magdič, Stara Nova vas pri Ljutomeru; Franc Kuhar, Ptuj; Franc Rozina, Litija; Ignac Krajšek, Mokronog; Oskar Ukmar, Ig.

Kragujevac, 20. dec. 1929.

Dijaki vojno-tehniške šole in slovensko dijaštvo v Kragujevcu sploh, zbrano v slovenskem srednješolskem izobraževalnem društvu »Probuda«, pošilja vsem čitateljem »Slovenca« iskrene čestitke za božič! Marjan Telatko, predsednik; Josip Keržlin, tajnik in blagajnik; Drago Jolju, knjižničar; Tone Fluks, Mirko Štrbenk, odbornika; člani: Marjan Straunik, Juraj Belotti, Josip Primožič, Leon Cirger, Joško Pavlič, Adolf Kranjc, Florijan Margetič, Dragutin Lachner, Karl Rostaher, Vinko Šantak, Arnold Skuhala, Maks Kilian, Aleksander Ivanovič, France Čančak, Hugo Vatovec, Josip Jelen, Rafael Samarin, Stanislav Ličen, Franjo Krolc, Ivan Grobelnik.

Vse narodno misleče Slovence prosimo, da se za božič, na praznik veselja in sreče, spomnijo tudi nas oddaljenih rojakov-študentov v Srbiji in nas obdare s kakšno domačo knjigo, kot prilog naši borni knjižnici. Knjige sprejema: Telatko Marjan, študent vojno-tehniške šole, Kragujevac.

Tivat, Boka-Kotarska.

Vsem staršem, bratom, sestram, posebno pa nepozabljenim našim mladenkam želijo čuvarji sinjega Jadrana, slovenski podčastniki naredniškega kurza vesele božične praznike in srečno novo leto: Ivan Novak, Sv. Jur-Loka; Artur Plaser, Zid. most; Čučnik Maks, Josip Jelar, Milan Spraicer iz Ljubljane; Alojz Skok, Kamnik; Julij Govekar, Žiri; Juraj Kolar, Maribor.

Kr. brod »Hvar«, 20. dec.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo vsem staršem, sorodnikom in prijateljem, posebno pa slovenskim dekletom iz podmorniškega tečaja na kr. brodu »Hvar«: St. Gorjup, Trbovlje; Plevnik F., Hočevar R., Zagorje; Siherl H., Zalog; Štromajer Fr., Hoče; Kordiš V., Vrhnika; Novak St., Sevnik M., Zaletel M., Ljubljana; Korošec H., Sajko L., Maribor; Malgaj K., Osetič R., Celje; Frelih J., Hafner L., Škofja Loka; Jenčič F., Surnej M., Hrastnik; Alatič St., Salamon J., Ljutomer; Brainik B., Nakelj; Grašič F., Kranj; Vitez St., Murska Sobota; Misič F., Domžale; Pucelj J., Ribnica; Jelly L., Ljubljana.

Iz Mostarja pošiljajo voščila in pozdrave: Vesele božične praznike in srečno novo leto želimo vsem slovenskim fantom in dekletom iz daljnega kraja mi Slovenci iz 32. pešpolka: Janez Černivec, Količevo; Janez Urh, Vopolje; Janez Žnidar, Zg. Bernik; Janez Klemenc, Lom; Janez Demšar, Žiri; Jože Soklič, Lom; Alič Franc, Lom; Snidic Rudolf, Leše; Martin Zlate, Vogle; Alojz Žgajnar, Skaručna. — Bog vas živi!

Iz Mostarja vam pišemo vsi slovenski fantje iz I. bataljona 54. pešpolka, ki želimo vsem čitateljem, vsem slovenskim fantom in dekletom vesele božične praznike in srečno blagoslovljeno novo leto: kaplarji Jožef Horjak iz Lokovca pri Zid. mostu, Koren Miha iz Lokovca pri Zidanem mostu; Knovs Leopold, Suhadol pri Zidanem mostu, Šeško Ivan, Razbor pri Zid. mostu, Petrin Bernard iz Hrastnika, Pogačnik Jožef iz Hrastnika; trobača Lokar Ivan iz Brežic, Houkman Ivan iz Hrastnika; Požin Franc, Vrtačnik Franc iz Lokovca pri Zid. mostu; Krošek Alojz, Rečica Laško; Kupec Ivan Rečica Laško; kaplar Avgust Franc iz Hrastnika; kaplar Plevel Aloiz iz Radeč pri Zid. mostu; trobač Slokan Anton, Šoštanj; kaplar Šober Franc iz Kumpolj, Kranisko; Brečko Ivan, Jurklošter; Omahen Jožef, Dolenja vas; Kozovinc Karlo, Rečica, Loško; Fele Ivan, Dobovec-Trbovlje; kaplar Renko Miha, Dobovec-Trbovlje.

Radio-stanica Klinci, 20. dec.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo roditeljem, sorodnikom, fantom in dekletom mornarji Slovenci: Karol Čepregi, Martjanci; Jože Pešec, Petrovče; Frank Mali, Mokronog; Ant. Petar Grgurič, Skrad; Šandor Klojčnik, Maribor; Anton Veselko, Maribor; Riko Rudel, Vič; Karlo Rojec, Stična.

Rajlovac, 19. dec. 1929.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo vsem ceni. čitateljicam in čitateljem »Slovenca« slovenski fantje-aviatiki iz Rajlovca v Bosni: Smolej Valentin, Kor. Bela; Elikan Franjo, Rudnik; Zrimšek Joško, Bizovik; Mozovec Franjo, Domžale; Normali Alfons, Zalog; Koritnik Ivan, D. M. v Polju; Globočnik Jožef, Topolščica; Merhar Stanko, Dol. vas; Cirinski Franc, Brežice; Cvetežar Ernest, Sp. Kašelj.

Niš, 17. decembra 1929.

Slovenci, ki služimo v Nišu pri II. bat. I. div. artiljerijskega polka, želimo vsem čitateljem in čitateljicam »Slovenca« vesele božične praznike in srečno novo leto: kaplar Ivan Pečnik, Leskovec pri Krškem, kaplar Konrad Škof, obč. Žice, Ivan Dobrovolic, Vrhnika, Robert Hofer, Št. Rupert, Tavsel Anton, Trbovlje, Ivan Hočevar, Mokronog, Franc Ajdič, Paškavas.

Split, 18. decembra 1929.

Slovenski fantje mitralješke čete 54. peh. polka v Splitu želijo vsem znancem, posebno pa slovenskim dekletom vesele božične praznike in srečno novo leto: Ignac Repše, Št. Janž, Jože Kovačič, Alojz Dobravc, Cerklje, Franc Koščak, Žalna, Anton Garvas, Loka, Anton Drobne, Laško.

Sarajevo, 19. decembra 1929.

Slovenski fantje podčastniki, v službi v šoli rezervnih oficirjev v Sarajevu, pošiljamo staršem, sestram in bratom, sorodnikom, prijateljem, znancem in čitateljem »Slovenca« najlepše pozdrave ter jim želimo vesele božične praznike in srečno novo leto: Egidij Ježek, Alojz Bernard, Alojz Stržinar, Janez Mahkovič, Ljubljana, Rudi Pavletič, Trst, Jakob Forštnerič, Anton Turek, Ptujska gora, Blaž Kralj, Tržič in Mirko Ekert, Maribor.

Banjaluka, 17. decembra 1929.

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1930. želimo rojakom v Sloveniji, posebno pa slovenskim fantom in dekletom slovenski fantje I. čete I. bataljona 33. pešpolka v Banjaluki: Franjo Rakun, Št. Janž pri Rečici; Joško Rakun, Prihova pri Rečici; Joško Hriberšek, Poljane pri Rečici; Alojz Bercieri, Litija; Mihael Kolc, Vransko; Luka Križnik, Vransko; Jernej Koš, Velenje; Albin Žnider, Loče; Franc Kranjc, Mislinje; Ivan Petrišič, Vrešje (Bizeljsko); Franc Kandolf, Brče pri Hrastniku; Lojze Smodej, Brezno; Vočko Ludvik, Vransko; Franc Tratnik, Št. G. pri Velenju; Anton Jerovnik, Mislinje; Ivan Rom, Liboje, Sav. dol.; Jakob Rebernik, Št. G. pri Velenju; Franc Nepožlan, Bizeljsko.

Belgrad, 19. decembra 1929.

Vsem čitateljem »Slovenca« žele vesele božične praznike in srečno novo leto — slovenski fantje — služeči pri auto komandi ministrstva vojske in mornarice v Belgradu: Rudi Keršnik, Zagorje ob Savi; Anton Trtnik, Zadvor pri Ljubljani; Vinko Koleša, Bizovik pri Ljubljani; Alojz Virnik, Kokra pri Kranju; Vinko Goršič, Šmarje pri Ljubljani; Štefan Mažgon, Trbovlje; Jožef Rimele, Maribor; Ferdo Šošter, Maribor; Oto Planko, Celje; Ludvik Avsenjak, Murska Sobota.

Podgorica, 17. decembra 1929.

Slovenci, ki služimo pri 38. pešpolku v Podgorici, želimo vesele božične praznike in srečno novo leto vsem čitateljem in čitateljicam »Slovenca«: Alojz Papež, Alojz Dolšina, Alojz Premru, Alojz Zaletnjšek, Alojz Kočjaž, Franc Urbič, Anton Kozel, Ignac Zabukovec, Franc Mesojedec,

Pijte!
POMERIN
Čisti jabolčni sok
Najboljša brezalkoholna pijača
Dobiva se povsod
TVORNICA ARKO ZAGREB

Anton Ogrinc, Franc Zalar, Anton Levstek, Leopold Kuhl, Feliks Lukančič, Josip Tisu, Josip Fortuna, Franc Kovačič, Franc Šale, Franc Kenda, Jakob Beben, Jože Poje, Kočevje, Mirko Štravs, Ivan Rusman, Jože Tanček, Josip Petrina, Nande Jarc, Anton Pivk, Alojz Babič, Leopold Novak, Janez Adamič, Janez Janežič, Jože Tršar, Jože Kočevar, Alojz Starič, Martin Dular, Leopold Onštin, Anton Ponikvar, Miha Kobe, Franc Rifel, Anton Klemenčič, Štefan Fajfer.

Zagreb, 18. decembra 1929.

Slovenski fantje, služeči v 35. pešpolku Zrinjski v Zagrebu, želijo vsem čitateljem in čitateljicam »Slovenca« vesele božične praznike in srečno novo leto: Janko Precelj, Jesenice; Franc Rojina, Zg. Šiška; Janko Vrešič, Ljubljana; Ciril Jenko, Ljubljana; Kastelic, Novo mesto; Vlado Groznik, Celje; Viktor Jazbec, Sebenje; Anton Logar, Gor. Bela; Anton Uršič, Stranje pri Kamniku; Jože Garvoda, Brusnice pri Novem mestu; Franc Vrečar, Rudnik; Jože Smole, Potoke, Žirovnica; Karol Kozina, Dolenja vas; Jože Štrukelj, Šmartno pod Šmarno goro; Franc Levstik, Sodražica; Andrej Kmet, Britof pri Kranju; Leopold Janežič, Ljubljana.

Pozdravi naših orožnikov

Južna Srbija, 19. decembra 1929.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo staršem, bratom in sestram jugoslovan ki fantje orožniki, služeči na meji treh držav: Orožn. podčastnika narednika: Ante Pupačič, Slime, in Josip Bakota, Krstalice — Dalmacija; podnarednik: Franc Zgonc, Mihael Lukman, Ljubljana; kaplari: Alojz Kravcar, Občine pri Dobrniču; Tomo Gerdina, Preserje; Franc Zupanc, Litija; Nikola Muič, Vukmanič pri Karlovcu; Josip Nimac, Lišani — Dalmacija.

Kr. Palanka, 12. decembra 1929.

Vsem slovenskim družinam, fantom in dekletom doma in v tujini, posebno pa v fari Maišperg, Šmartno ob Paki in Št. Andraž, želimo vesele božične praznike in srečno novo leto — slovenski orožniki na službi v Krivi Palanki, Vardarska banovina: Franc Marčič iz Medvec pri Pragerskem, Franc Kruc iz Morja pri Mariboru in Janko Mikovič iz Martinščine, Hrvatska

Nogomet v Južni Ameriki

Kdor bi prvič imel priliko ogledati si kako nogometno tekmo v Buenos Airesu ali Montevideo, ta bi se marsikaki stvari zelo čudil in še morda ugibal, zakaj to in zakaj ono.

Marsikdo bi presenečen obstal na nogometnem igrišču v Južni Ameriki, ko bi videl, da so gledalci ločeni od igrišča z okoli 3 m visoko žično ograjo, ki ima zgoraj celo bodice. Te ograje pa so prepotrebne, kajti južni temperament tamkajšnjega ljudstva bi v svoji navdušenosti povzročil, da bi ljudje preplavili igrišče in onemogočili potek igre. To navdušenje pa se lahko spremeni tudi v sovraštvo in takrat pridejo te žične ograje še bolj do veljave.

Kako čudni običaji in navade vladajo tam — nam najbolj lepo slika sledeča resnična zgodbica. Pri neki manj važni tekmi je sodeloval kot stranski sodnik pristaš kluba, ki je baš takrat igral. Zmage pa ni bilo in vse je kazalo na slab konec. Ta mož pa tega ni mogel prenesti in gledal je, nad kom bi se znesel. Posebno ostro je pazil na odločbe poslujočega sodnika. Zdelo se mu je naenkrat, da je prav sodnik kriv vse te nesreče. In res je enkrat sodnik nekaj spregledal. Brž je ta mož pomahal z zastavico, hoteč sodnika opozoriti na njegovo pomoto. Ker pa ta ni hotel ničesar razumeti, je stranski sodnik sam šel k njemu. Ljudje so pač mislili, da bo nekaj razložil in potem zopet odšel. Ta mož pa, priščši k sodniku, ga krepko dvakrat udari. Sodnikova pest je nato predrznežu dokazala, kako nespametno je ravnal, ko se je spravil nad močnejšega. Da pa je imel potem mir in brezplačno hrano, so ga stražniki odpeljali še v zapor. Te vrste slučaji so tamkaj pogosti in zato tudi nič nenavadni.

Kar se tiče publike, ki spremlja potek igre, bi bilo treba še nekaj povedati. V nasprotju z našo publiko tamkaj ne najdeš pri tekmi med gledalci zastopnice nežnega spola. Čudno je, da se ženske sploh ne udeležujejo nogometnih prireditev.

Število gledalcev pa stalno narašča. Zadnji derby tekmi Argentinija—Uruguay je prisostvovala ogromna množica, preko 70.000 navdušenih sportnikov. Samo Urugvajcev je prišlo nad 4500.

V pretečenih tednih je končala borba za 11. prvenstvo Južne Amerike. Sodelovala je Argentina, Paraguay, Uruguay in Peru.

Dosedanji prvaki so bili: leta 1917 Uruguay, 1919 Brazilija, 1920 Uruguay, 1921 Argentina, 1922 Brazilija, 1923 Uruguay, 1924 Uruguay, 1925 Argentina, 1926 Uruguay, 1927 Argentina.

Letos je postala Argentina že četrtič prvak. Posamezni letošnji rezultati so bili sledeči: Uruguay—Paraguay 0 : 3, Argentina—Peru 3 : 0, Argentina—Paraguay 4 : 1, Uruguay—Peru 4 : 0, Paraguay—Peru 3 : 0, Argentina—Uruguay 2 : 0.

Kakšen je novi prvak Južne Amerike? Najboljše moštvo v Južni Ameriki! Brez nadaljnjega je to gotovo. Argentina ima danes naravnost odlično moštvo, ki sicer nima toliko izglajene skupne igre, toda napad prekaša vse. Vsi napadalci so silni strelci. Nekdanji dvakratni olimpijski zmagovalec Uruguay je danes le senca tedanjega moštva. Danes Uruguay ne predstavlja resnega nasprotnika Argentini, ki brez dvoma zasluži naslov prvaka Južne Amerike. Moštvi Paraguaya in Peru sta hitri, vztrajni in tudi telnično zelo popolni, toda manjka jim prave taktike in poleg tega so njih igralci preveč mehki, da bi se mogli uveljaviti napram težkim, robustnim igralcem Argentine.

Z misijonskega polja

Katoliška univerza v Tokiju

Papež Pij X. je poslal l. 1910. dva jezuita, p. Dahlmanna in p. Rockliffa, na Japonsko s specijelno nalogo, da ustanovita katoliško univerzo. Poiskati bi morala ugoden prostor in pripraviti tozadevne načrte, ki bi popolnoma odgovarjali odličnosti in višini japonskih šol. Japonska je namreč imela že več univerz: med temi slavno »Kraljevsko univerzo«. Tudi protestantske in privatne so že obstojale.

Patra sta odkupila od nekega vojnega ministra njegovo posest za 200.000 dolarjev. Ta prostor je bil v bližini kraljeve palače.

Med zidanjem in pripravljanjem univerzitetnih prostorov sta patra z vsemi silami delala na to, da bi dobila od prosvetnega ministrstva tudi priznanje za pravico javnosti, kajti brez tega bi ne hotel noben dijak obiskovati tega zavoda. In že so dvomili nad dovoljenjem, ko dospe na Japonsko p. Bernard Vaughan, S. J., ki je bil v dobrih odnošajih z Edvardom VII. iz Anglije. Vlada je nato dala dovoljenje za tri fakultete s tremi študijskimi leti: slovstveno, filozofsko in trgovsko fakulteto. Univerza, imenovana »Collegium Sapientiae« je bila otvorjena aprila 1913 z 20 učenci in to število se je pozneje dvignilo na 100 in čez tako, da jih danes šteje okrog 200.

Univerza je kmalu zaslovela po svojih uglednih učnih močeh, k čemur sta nemalo pripomogla pp. Dahlmann in Rockliff ter japonski škofje s svojimi pohvalnimi govori. Ta zavod stoji v dobrih odnošajih z visokimi osebnostmi v Tokiju in tudi onimi iz Kraljeve univerze. Dijaki, ki jo obiskujejo, so iz boljših japonskih družin.

L. 1919. je izšel od naučnega ministrstva dekret, ki je obligiral privatne univerze, da naj položijo kavcijo 500.000 dolarjev, ako hočejo imeti še nadalje pravico podeljevanja akademskih gradov. Vse pa kaže, da ne bo dolgo trajalo to mučno stanje, ker jih je dosti takih, ki razumejo važnost take institucije v misijonskem svetu.

Prve dni v septembru 1923 je zadela univerzo še druga nesreča. Potres, ki je zajel mesti Tokijo in Yokohama, je podrl tudi šolsko poslopje in pričeti je bilo znova z zidanjem. Katoliški svet pa ni nad tem obupal! Vzpodbujala sta zlasti Benedikt XV. in Pij XI.

Danes univerza zopet stoji in računa zlasti na božjo Previdnost, da bo mogla izvrševati ono vzvišeno nalogo, ki se od nje pričakuje. Japonska pa, čeprav je **poganska** velesila, je pokazala smisel za pravo svobodo, ko je podelila privatni univerzi, in to celo izrecno katoliški, pravico javnosti.

Umorjeni misijonarji

Po letu 1923. jih je bilo umorjenih 24, med temi sedem frančiškanov. To število se porazdeli na razna leta, in sicer na 1923.: 4; 1924.: 1, 1926.: 3; 1927.: 6; 1928.: 2; 1928.: 8. V zadnjem letu so bili umorjeni: P. Seyboldt, G. Holbein, Walter Coveyon (Pasionisti vsi 24. aprila); P. Leonhard 15. julija; P. Cloods O. F. M. 24. avgusta; msgr. Jaus in patra Bruns in Rupert, frančiškana, **14. septembra.**

S Kitajskega poročajo podrobnosti o mučeništvu frančiškanov p. Cloods-a in p. Leonarda. K prvemu so vstopili trije banditi pod pretvezo, da rabijo zdravil, ravno ko je pater večerjal v svojem stanovanju. Ker ni bilo nujno, jih je pater poslal v svojo kuhinjo, naj izpijejo malo čaja. Po večerji je šel v kapelico in nato v kuhinjo. Banditi so ga dočakali z revolverjem v roki in zahtevali od njega denar. S prvim strelom so ga zadeli v trebuh in nato pregledali vso hišo. Jezni, da so našli zelo malnho vsoto denarja, so ga še pri odhodu pozdravili s streli, od katerih ga je eden zadel v glavo, drugi v srce. To je bilo zvečer 25. avgusta. — Irskega frančiškana p. Leonarda pa so 15. julija prijeli komunisti v cerkvi ravno, ko se je pripravljal za sv. mašo. Obenem z njim so prijeli še 17 vernikov in vse odpeljali na samotno goro, dva dneva hoda daleč. Preki sod se je sestajal iz treh komunističnih šefov, od katerih je enemu bilo 20 let, drugemu 26, tretjemu 29. Ko so ga obtožili, da se je upiral zakonom, je pater vprašal: katerim? Odgovorili so mu, da je izvrševal religijo. Zastonj je pater dokazoval, da se cerkev ni nikoli vmešavala v politiko. Brez nadaljnjih opomb so mu na deski napisali: obsojen. Zjutraj so ga peljali v še višje puščave, kjer so ga umorili.

*

Indijski parlament je 23. septembra sklenil z 67 glasovi proti 14, da se dekle more poročit šele z 14. letom. Lahko razumemo, kako so veseli tega sklepa misijonarji, ker je sedaj ta letnica v skladu s cerkvenim zakonikom, dočim je prej veliko 13 letnih deklet apostatiralo k protestantom, ker jih katoliški duhovnik ni mogel poročiti.

Pevska zveza

Iz odborove seje. V svoji seji dne 20. t. m. je odbor sklenil na predlog artist. odseka, da bo izhajal »Pevec« zopet v prvotni obliki samostojno na 8 straneh (po možnosti na 12) literarne in 8 straneh glasbene priloge. Uredništvo je prevzel g. dr. Vurnik, upravo pa prof. M. Bajuk.

Naročnina ostane 30 Din, dasi se borimo z izredno težkimi denarnimi težavami, ki nam jih povzročajo netočni naročniki-zamudniki. Prosimo vljudno, naj nam nakažejo vsi dolžniki zaostanke čim prej, ker moramo plačevati sproti. »Pevec« bo izhajal letos **redno** vsakega 1. febr., apr., jun., avg., okt. in decembra. Novi odbor je zgrabil delo z največjo energijo in jamči z vso resnostjo, da bo teklo vse delo gladko in redno. Edino preveliki zaostanki naročnikov bi nas utegnili ovirati.

Prosimo naše vnete pevovodje, naj agitirajo za »Pevca« pri pevcih. Letos boste porabili lahko vse iz »Pevca«. Da ne boste imeli sitnosti in zavlačevanja s prepisovanjem, ki je pravzaprav prepovedano in silno neekonomično, **naj se naroči vsak pevec in vsaka pevka na »Pevca«.**

Priobčevali bomo tudi slike naših zborov s kratkim poročilom o delu zbora, toda samo tedaj, če bo imel zbor več naročnikov. Poročila so pa za naš napredek neprecenljive važnosti. Zato pozivamo pevovodje in odbornike zborov, naj že sedaj pripravljajo poročila in zbirajo gradivo! Pevci, pevke, pevovodje, odborniki! V medsebojni podpori in medsebojnem zaupanju je neizpodbiten uspeh!

Letos je naznanjenih več slavnostnih prireditev po deželi. P. Z. bo organizirala povsod sodelovanje okrožij. Definitivni sklepi so že deloma storjeni, deloma čakamo pojasnil lokalnih faktorjev.

V načrtu imamo zopet pevske tečaje. Prvi je nameravan v Trebnjem za vse okoliške dekanije. Podrobnosti še niso določene. O počitnicah se bo vršil pa daljši večdnevni tečaj za pevov. v Ljubljani. Odbor bo storil vse, da ne bo imeli udeleženci nič stroškov, ali pa le minimalne za vožnjo (polovico!).

Članarine naj nam zbori pošljejo čimprej, ker nekaj denarja nujno potrebujemo. Vsem pevkam, pevcem: Srečno novo leto! Odbor.

Iz uprave. Uredili bomo novo kartoteko naročnikov in prepisali vanjo samo one naročnike, ki bodo vsaj deloma plačali **takoj** naročnino, ko prejmejo 1. številko. Neplačujočim ne bomo pošiljali. Letos bo izšel »Pevec« vsak drugi mesec točno tako, da ga bodo dobili naročniki 1. febr., aprila itd. Naročati bo mogoče tudi priloge same, in sicer ves letnik za 15 Din, kar bo obsegalo 48 strani not. Pozivam člane — članice zborov, naj se naroče vse na priloge, ker ne bomo dovolili prepisovanja not, ki je silno zamudno, zavlačuje delo in je tudi vsaj toliko drago kot tiskane priloge.

Ovoj za pretekli letnik bomo poslali prihodnjič vsem onim naročnikom, ki so »Pevca« za 1929 plačali, ali ga do 27. I. 1930 plačajo. Za red v upravi jamčim osebno. Upravnik.

Pišejo nam

V nedeljo 22. t. m. je tržiško delavstvo proslavilo 40 letnico socialnega zavarovanja. Ob 11 dopoldne se je zbralo lepo število delavstva v »Kinodvorani na slavnostno zborovanje. Zborovanje je otvoril g. Ivan Kosmač. Upravitelj tukajšnje ekspoziture OUZD g. Nosan je pa poročal o razvoju, zgodovini in sedanjem stanju socialnega zavarovanja, čemur so navzoči pazno sledili. Končno se je prebrala resolucija, v kateri so izražene želje, naj se čimpreje oživotvori zavarovanje za starost in onemoglost. Resolucijo podpišejo tudi delavske strokovne organizacije v Tržiču, navzoči pa so jo sprejeli soglasno. Tako se je lepo zaključilo zborovanje in proslava 40 letnice obstoja socialno-politične zakonodaje v Sloveniji.

Z Vrhnike.

Za mnogimi prihajamo tudi Vrhničani. Postaviti hočemo spomenik padlim v svetovni vojni, spomenik, ki nas bo opominjal na mirovno idejo. Zato se je sestavil odbor z g. Josip Lenarčičem, veleposestnikom v Verdu, kot predsednikom. V teh dneh razpošlje odbor svoje zaupnike po vaseh župnije z nabiralnimi polami, na katerih se bo vsakdo izjavil, koliko namerava dati za spomenik. Iz teh prijav se bo spoznalo, ali bo mogoče uresničiti zamisel odbora, ki namerava za spomenik prirediti vhod v našo župno cerkev z 2 kapelicama ob strani, v katerih naj bi bila imena vseh v vojni padlih v naši župniji. Vrhničani, gotovo se boste odzvali našemu vabilu z večjimi vsotami, da postavimo dostojen spomenik našim padlim. — Odbor za napravo spomenika padlim na Vrhniki.

Manofin
raztopljen v topli vodi odstrani iz obleke vsak madež od masti in prahu brez vsake škode za obleko. Prepričajte se. Doza po Din 8·— in 13·—
Dobavlja in prodaja Glavno zastopstvo Manofina **I. SVETEC, Novomesto.** — V Ljubljani: **Drogerija GREGORIČ,** Prešernova ulica.

SK Tržič. V nedeljo 22. decembra se je vršila revanšna nogometna tekma v Kranju. SK Tržič je nastopil z 9 igralci. Do 48. minute je bil rezultat 0 : 0, potem šele je padel prvi gol za Kranj. V drugi polovici je radi blesure izstopil en član SK Tržič, ter je moštvo nadaljevalo igro z 8 igrači. Končni rezultat 7 : 0 za Kranj. Sodnik je bil zelo slab, ker se je pustil dirigirati tako od publike kakor tudi od igralcev.

Smuški tečaji za začetnike. Za začetnike se vrše letos sledeči smuški tečaji: od 25. decembra do 1. januarja v koči na Klopnem vrhu na Pohorju v priredbi SPD. Maribor. — V Bohinju, hotel Sv. Janez, v priredbi SPD. Ljubljana, in v Kranjski gori v priredbi SPD. tamkaj. — Od 1. do 10. januarja v Bohinju, hotel Sv. Janez, v priredbi SPD. Ljubljana, in v Kranjski gori v priredbi SPD. Kranjska gora. — Od 15. do 26. januarja pri Sv. Križu nad Jesenicami. Za vse te tečaje dajo informacije prireditelji ter se lahko vsakdo prijavi ali v naprej, ali pa še med tečajem naravnost pri vodji tečaja. Za tečaj pri Sv. Križu sprejema prijave JZSS v Ljubljani ter je treba oddati prijavo pravočasno radi omejenega števila sob. Za ta slednji tečaj, ki ga bo vodil g. Pogačar, je prijavnina 50 Din, ki jo je priložiti prijavi. Poleg tega je letos urejeno, da bo lahko vsak gost v letoviščih Bled, Kranjska gora in Mojstrana vsak čas dobil na razpolago priliko za poučevanje v smučanju. Prijaviti se je pri hotelu.

Smuški tečaji za tekmovalce na daljavo. Za tekmovalce na daljavo so določeni sledeči smuški tečaji pod vodstvom ing. Janše, odnosno Joško Janše: Od 20. do 26. decembra v Dovjem-Mojstrani, od 26. decembra do 2. januarja v Planici pri Tamarju, od 6. do 12. januarja na Bledu, od 13. do 19. januarja v Bohinju. Za termin od 26. decembra do 6. januarja, predvidevan na Pohorju pod vodstvom ing. Hanssena, tečaj še ni siguren, ker momentano ing. Hanssen še ni prispel in je možno, da pride kak dan pozneje. Točen začetek se bo pravočasno objavil. Udeležba v teh tečajih je dovoljena vsem verificiranim smučarjem ter je prosta vsakih pristojbin. Udeleženci morajo skrbeti le za hrano in stanovanje. Tečaji za skoke bodo javljeni pozneje. — JZSS.

Nogomet v tujini

Pariz. 23. dec. AA. Včeraj je premagala praška Slavija pariški klub C. A. P. s 3 : 1 (2 : 1). — V sredo, na prvi božični dan, igra Slavija z močnim pariškim klubom Red Star. Včeraj je Red Star tolkel frankfurtski klub s 3 : 1.

Austria (Dunaj) v Hyeresu. V malem kopališkem mestecu Hyeres v Južni Franciji je dosegla dunajska Austria pičlo zmago z 2 : 0 nad F. C. Hyeres. Kot neko razočaranje so sprejeli na Dunaju rezultata te tekme, kajti pred tremi leti je proti omenjenemu klubu dosegel Simmering zmago z več kot 12 goli. Austria ni nastopila v tej tekmi s svojim najboljšim, tudi pri nas še znanim napadalcem Sindelarjem, kar je povzročilo, da je bila dunajska napadalna vrsta nervozna in nesmotrena. Ta zmaga je sedaj že tretja, ki jo je dosegla Austria na svoji božični turneji.

Sparta Košice—Union Sportive Athletique Casablanca 1 : 1 (0 : 0). Na svoji turneji po Severni Afriki je češko moštvo Sparta Košice odigralo že tretjo tekmo in sicer s klubom Casablanca. Izid tekme je bil neodločen.

Nogometni program Nemčije za leto 1930 izkazuje sledečo sliko: 2. marca v Frankfurtu a. M. reprezentančna tekma z Italijo; 4. maja v Zürichu s Švico; sredi maja tekma z Anglijo v Berlinu; 7. septembra v Kopenhagnu z Dansko; 28. septembra v Dresdenu z Ogrsko in dne 2. novembra v Breslavi z Norveško.

Ogrska moštva so Italijanom predraga! — Pred kratkim se je mudil v Italiji bivši ogrski nogometni sodnik E. Herzog, ki je kot zastopnik ogrskega kluba Sabaria skušal pridobiti italijanske klube, da bi igrali s Sabario. Herzog je po svoji vrnitvi marsikaj povedal, kar zanima tudi nas. V Italiji namreč ni nobenega povpraševanja po tako zvanih »srednjih« klubih, zato ti nikjer ne morejo zaključiti svoje turneje s kakim velikim dobičkom. Italijani tudi rajše sprejemajo dunajske klube, ki so prvovrstni, a poleg tega tudi niso dragi. Tako n. pr. je Admira, dunajski jesenski prvak, zahteval za eno igro le 11.000 lir. Ogrski prvorazredni klubi pa zahtevajo za vsako igro najmanj 20.000 lir. Seveda je sedaj lažje razumeti, zakaj gostuje toliko dunajskih klubov zadnje čase v Italiji.

Hockey

Prvak Avstrije premagan! Na Dunaju je gostovalo angleško moštvo Cambridge, ki je odneslo zmago v tekmi s prvakom Avstrije Wiener Eislaufvereinom v razmerju 2 : 1.

Odpoved Švice v Barceloni! Iz neznanih vzrokov je prišla nenadoma v Barcelono odpoved Švice, ki sedaj ne bo sodelovala na internacionalni prireditvi v Barceloni. Ves spored hockey tekmovanju se je moral radi tega precej spremeniti.

Lahka atletika.

Dr. Peltzer nima miru... Nemški prvak potuje sedaj okoli sveta, toda nikjer še ni dosegel kake posebne forme. Njegovi uspehi niso podobni uspehom, ki jih je pridobil v Evropi. Januarja bo prišel že v Batavijo, kjer bo spet nastopil. Obljubil je tudi, da bo tam predaval. Nato pa bo šel naprej v Avstralijo.... Nemško časopisje se je pričelo norčevati iz vsega tega »svetovnega« potovanja dr. Peltzerja, ki je šel v Azijo zato, ker mu je bila že Evropa premajhna. Prerokujejo mu, da ga bo morda doletela še čast afganskega kralja itd. — Iz vsega sledi, da so nemški sportniki nezadovoljni z vso to komedijo, ki jo je uprizoril dr. Peltzer s svojim svetovnim potovanjem.

*

Italijanska kolesarska dirka za zimski pokal. Na 128 km dolgi progi v bližini Milana je zmagal pri kolesarski dirki M. Bianchi v času 4:06 urah. Boj za prvo mesto je bil izredno hud in oster. Srednja hitrost, s katero je vozil Bianchi, je bila 31 km in 200 m na uro. Z ozirom na slabe, razmočene ceste in z ozirom na zimski čas je to vsekakor velik uspeh.

Ljubljansko gledališče

Drama:
Začetek ob 20.

Torek, 24. decembra: Zaprto.
Sreda, 25. decembra ob 15: JANEZEK NOSKAČEK. Znižane cene. Izven. — Ob 20: KROG S KREDO. Izven.
Četrtek, 26. decembra ob 15: PETERČKOVE POSLEDNJE SANJE. Izven. — Ob 20: DON CARLOS. Izven.
Petek, 27. decembra: Zaprto.
Sobota, 28. decembra: BREZ LJUBEZNI. Red E.
Nedelja, 29. decembra: Ob 15 NEVESTA S KRONO. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven. — Ob 20 NAŠ GOSPOD ŽUPNIK. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven.
Ponedeljek, 30. decembra: Zaprto.
Torek, 31. decembra: UTOPLJENCA. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven.

Opera:
Začetek ob pol 20.

Torek, 24. decembra: Zaprto.
Sreda, 25. decembra: VALKIRA. Izven.
Četrtek, 26. decembra ob 15: GROFICA MARICA. Ljudska predstava. Izven. Znižane cene. — Ob pol 20: CAR IN TESAR. Ljudska predstava. Izven. Znižane cene.
Petek, 27. decembra: Zaprto.
Sobota, 28. decembra: ERNANI. Red B.
Nedelja, 29. decembra: Ob 15 PRI TREH MLADENKAH. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven. — Ob pol 20 MIGNON. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven.
Ponedeljek, 30. decembra: Zaprto.
Torek, 31. decembra: Ob 16 TIČAR, opereta. Ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven.

Mariborsko gledališče

Torek, 24. decembra: Zaprto.
Sreda, 25. decembra ob 15: WORMSKI OROŽAR. Znižane cene. Kuponi. —Ob 20: RADIKALNA KURA.
Četrtek, 26. decembra ob 15: RADIKALNA KURA. — Ob 20: PISKROVEZ. Znižane cene. Kup

DIŠAVE SLON

Dr. Fran Ogrin:

Ali še velja „Prügelpatent“

K posebne vrste starinam moremo prištevati zakone in naredbe, ki so obdržali svojo veljavnost deset- in desetletja, da stoletje. V upravnem pravu so taki zakonski predpisi med drugimi: lovski patent iz leta 1786 (njegove lovsko-policijske določbe so deloma še veljavne), lovski patent iz leta 1849, posebno pa cesarska naredba z dne 20. IV. 1854 drž. zak. št. 96 o izvršbi odredb in odločb političnih in policijskih oblastev, nazvana kratko in šegavo tudi »Prügelpatent«.

V naslednjem izvajanju hočem to cesarsko naredbo pravno analizirati in ugotoviti, ali in koliko njene določbe še veljajo. Ta naredba vsebuje:

1. kratek izvršilni red v upravnem postopku (§§ 1—6 in 8).

2. Kazensko sankcijo za prepovedi, ki jih izda politično-upravno ali policijsko oblastvo v okviru svoje pristojnosti (§ 7).

3. Določbe o pozivanju prebivalcev na urad, kadar je njih zaslišanje v uradnem poslovanju potrebno. Odzivanje državljanov je obvezno in se da izsiliti z globami in prisilno privedbo. Dolžnost, priti k pozivajočemu oblastvu, zadeva tudi župane, ki morajo ustrezati tudi siceršnjim njegovim uradnim nalogom (§§ 9, 10).

4. Določila o kaznovanju nespodobnega obnašanja na javnih zbiralnih prostorih; dalje vsakega demonstrativnega dejanja, ki naj se ž njim izrazi prezir zoper vlado, ali omalovaževanje njenih odredb (§ 11).

5. Predpise o dostojnem obnašanju političnih in policijskih organov v uradnem poslovanju napram strankam in teh napram njim. Zato je kaznivo nevljudno in žaljivo ponašanje oseb napram tu imenovanim organom in županom, ako se zagreši (navzlic opozoritvi) med uradnim, oziroma zaradi uradnega posla (§ 12).

6. Določbe o izvedbi kazenskega postopka glede prestopkov, normiranih s to naredbo; dalje o vlaganju pritožb in prizivov zoper odloke, kazenske in disciplinske razsodbe izdane glasom §§ 9, 11, 12.

Ta naredba je v veljavi že 75 let. Mej drugim je služila raznim avstrijskim vladam tudi za preganjanje nacionalnih gibanj. Spominjam le na obsodbe radi septembrskih izgredov leta 1908. K sreči so obležali prizivi, vloženi zoper kazenske razsodbe več okrajnih glavarstev, kolikor mi je znano, zaprti in nerešeni v miznicah tedanje deželne vlade.

Ko smo dobili z zedinjenjem Jugoslovanov svojo narodno državo, je bila najhujša ost § 11, to je v njegovem drugem delu te cesarske naredbe, zlomljena; sicer je pa ostala ta naredba še v veljavi.

Z zakonom o notranji upravi z dne 19. VI. 1929, Sl. Nov. z dne 21. VI. 1929 (Ur. list štev. 313—76), pa smo dobili skoro popolno noveliranje te naredbe, tako da je razveljavljena (derogirana) v bistvenih točkah. Doženimo to po gori navedenem vrstnem redu.

1. Člen 77 zakona o notranji upravi ima glede izvršbe tele določbe:

»Odločbe oblastev obče uprave se izvršujejo praviloma z upravno eksekucijo. Vršiti upravno eksekucijo pripada oblastvu obče uprave I. stopnje, ki je opravlja neposredno ali po občinah.

Oblastva obče uprave smejo uporabljati tudi sodno eksekucijo, kjer to zakon določa.

Na zahtevo morajo podpirati sodišča in druga oblastva javne organe, kadar gre za prisilno izvršitev njih izvršbenih odločb.«

S tem so podana bistvena pravila glede izvršbe, ne pa še podrobne določbe o izterjavanju doklad, glob, denarnih in naturalnih dajatev, kakor jih vsebujejo §§ 2—6 predmetne naredbe o uporabi orožništva in policijske straže pri izvršbi nadomeščen s splošnim predpisom o položaju in uporabi orožništva po občih upravnih oblastvih temeljem člena 32 zak. o notr. upravi, oziroma orožniškega zakona.

2. Določbe o izdajanju naredb in prepovedi s kazensko sankcijo po upravnih oblastvih so razveljavljene s pravili, ki jih vsebujejo členi 67—71 zakona o n. upravi. Prvi člen določuje:

»Oblastva obče uprave so pooblaščena izdajati v področju po členu 66 potrebne naloge in prepovedi tako v obliki naredb občega pomena, kakor tudi v obliki naredb za posamezne primere.«

Višino kazenske sankcije, diferencirano po naredbodajnem oblastvu, vsebuje člen 69 navedenega zakona.

3. Novih enotnih zakonskih določil o pozivanju strank k uradnemu zaslišavanju še nimamo. Tozadevna dolžnost županov glede odzivanja in ustrezanja nalogom upravnih oblastev pa sledi iz pravila člena 33 zakona o notr. upravi, ki se glasi:

»Občine opravljajo v svojem okolišu posle obče uprave v prenesenem področju po navodilih in pod nadzorstvom srezkih načelnikov.«

4., 5.) Te določbe so nadomeščene s pravili v členih 74 in 78 zakona o notr. upravi, ki določujejo:

Člen 74: »Državna oblastva obče uprave smejo, ne glede na sodno postopanje, prisoditi kazen, določeno v členu 78 tudi zaradi nedostojnega postopanja ali ponašanja na javnih ali javnosti dostopnih krajih, če se krši javni red, mir, varnost, morala ali dostojnost ali če se povzroča javno pohujšanje.«

Člen 78: »Državna oblastva obče uprave morajo ščititi ugled državnih in samoupravnih organov javne uprave.

Vsakdo mora čuvati v službenem občevanju z organi, omenjenimi v prednjem odstavku, dostojnost in pozornost, ki ustreza njih javnemu položaju.

Tem organom se naroča, da morajo čuvati v službenem občevanju dostojanstvo svojega položaja, se vesti proti vsakomur dostojno in mu biti po možnosti uslužni v svojem področju. Zaradi prekršitve tega predpisa se sme pritožiti prizadeta oseba na starejšino urada, ki mu je dotični organ podrejen, ali pa na starejšino državnega občega upravnega oblastva.

Kdor prekrši predpis odstavka 2 tega člena s tem, da žali v službenih prošnjah javnega organa ali se ponaša proti njemu, ko ta opravlja službeno dolžnost, tudi navzlic predhodnemu opominu, namenoma uporno ali se upira, ugoditi njegovemu pozivu, se sme kaznovati v denarju od 10 do 500 Din, če pa je ta kazen neizterljiva, z zaporom od 1 do 10 dni.

Za kaznovanje po prednjem odstavku je pristojno državno obče upravno oblastvo prve stopnje ne glede na sodno postopanje.«

Glede politično-upravne kaznivosti izrazov prezira zoper vlado ali omalovaževanje njenih naredb, ako se tak prestopek ne izvrši med opravljanjem službene dolžnosti, še nimamo novih pravnih pravil. Taki prestopki bodo v danem slučaju kaznivi po novem kazenskem zakonu (§§ 101, 130 in 302), oziroma po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

6. Te določbe so razveljavljene s predmetnimi določili iz členov 74, 76 in 78 zakona o n. upravi odnosno po splošno veljavnih predpisih upravnega postopka. Pravila o enotnem in dosledno izdelanem upravnem postopku pa šele dobimo, kakor nam napoveduje to tudi člen 83 zakona o notr. upravi (postopnik, objavljen v Uradnem listu 12. III. 1923 pod št. 123, predstavlja le obvezno interno navodilo za obča upravna oblastva).

Obče upravno oblastvo (državno) prve stopnje je srezko načelstvo in mestno načelstvo.

Gorenja izvajanja kažejo, da predmetna naredba iz leta 1854 še ni docela razveljavljena. Skrbeti bo tedaj, da dobimo čimprej še manjkajoče predpise, da pride »Prügelpatent« končnoveljavno v pravno ropotarnico, kamor spada, dasi je podajal dosedaj važne in obširne pravne določbe.

Vinarski kongres

Pred 10 leti so si odlični vinogradniški strokovnjaki in vinogradniki prizadevali osnovati zvezo vseh vinogradnikov države, zavedajoč se, da le mogočna organizacija, osredotočena v centrali, more res tej v Jugoslaviji tako važni panogi gospodarstva koristiti. Veliki trud ni našel uspeha, kriza je bila takrat še premalo občutna, nismo našli odziva na Hrvatskem in v Srbiji. Lepa zasnova in veliki trud vseh, zlasti pa g. vinarskega ravnatelja Puklavca, je bila zastonj. Rodilo se je potem vinarsko društvo.

Kriza je postajala z vsakim letom jačja in tudi letos, akoravno imamo po celi državi zelo mali pridelek, ni prestala. Vedno očitnejše se pokazuje potreba centralne organizacije. Pokrenola se je akcija na novo in tokrat od Saveza vinogradara in voćara za Hrvatsko v Zagrebu, kateremu načeluje g. baron Turković.

Na dne 17. je bila sklicana predkonferenca v Belgrad, katera se je vršila ta dan in pa 18. t. m.

Zastopana so bila na tej predkonferenci že omenjeno društvo iz Zagreba, Vinarsko društvo za dravsko banovino, Vinogradniška sekcija poljoprivrednega društva v Vršcu, Udruženje vinogradnikov v Šibeniku ter vinogradska sekcija banatskega poljoprivrednega udruženja. Prisostvoval je konferenci tudi kot zastopnik srbskega poljoprivrednega društva g. načelnik Ranković, ter dva zastopnika centrale veletrgovcev z vinom.

Zaključilo se je, da se skliče na dan 17. februarja 1930 v Belgrad vinarski kongres, na katerem se bodo poleg strokovnih referatov obravnavala vsa pereča vprašanja vinogradništva.

Na predđan se bode pa sklical ustanovni občni zbor Saveza vinogradara in voćara za Jugoslavijo. Savez direktnih članov ne bi imel, ampak bi združil le vse vinarske in sadjarske organizacije države, katera društva pa svojo samostojnost dalje obdržijo.

Izvolil se je za izvršitev teh sklepov sledeči odji odbor gg. Zdenko baron Turković, Zagreb, Lovro Petovar, Ivanjkovci, Jovan Banić, Smederevo, Gjuro Lederer ml. in v kolikor se tiče kongresa pa še g. Bruno Moser, Zemun.

Dne 18. po predkonferenci se je oglasila deputacija pri g. ministru kmetijstva dr. Frangešu, da je najavila kongres, obenem ga naprosila za njegovo podporo snujočemu se savezu. Gospod minister je deputacijo ljubeznivo sprejel, pozdravil najtopleje idejo, da se osnuje centralna organizacija in obljubil svojo podporo našemu pokretu.

Želja je, da se, kolikor je pač mogoče radi oddaljenosti, udeleži kar največ vinogradarjev in sadjarjev tudi iz dravske banovine tega kongresa, ter da se poleg [illegible]rskega društva tudi izborno organizirano in [illegible] Sadjarsko društvo za dravsko banovino Savezu priključi. L. Petovar.

Žitna bitka v Italiji

Italija potrebuje letno okoli 80 milijonov stotov pšenice, medtem ko je pridela le okoli 50 milijonov stotov; za razliko plača inozemstvu vsako leto okoli dve miljardi lir. Ta znesek močno pritiska na že itak pasivno italijansko trgovinsko bilanco. Izmed gospodarskih bitk, ki jih je Mussolini napovedal, je bila žitna ena izmed prvih. Mussolini je šel za tem, da reši Italijo »suženjstva tujega kruha«. Na drugi strani je ta bitka v liniji fašistične politike proti tako zvanemu urbanizmu, to je proti prevelikemu dotoku kmečkega prebivalstva v mesta. Dano je bilo geslo, naj se produkcija dvigne »intenzivno«, to je z intenzivnejšim obdelovanjem s pšenico posejane zemlje; nikakor pa ne »ekstenzivno«, da bi se ne oškodovale druge kulture. Z umetnimi gnojili zboljšana in z izbranim žitom posejana zemlja naj bi dala več kakor 11.5 5 stotov na hektar, toliko je znašal povprečni pridelek v predvojnih in povojnih letih do l. 1925. Če bi 5 milijonov hektarjev obdelane zemlje obrodilo po 15 stotov na hektar, bi znašal letni pridelek 75 milijonov stotov in s tem bi se skoro krila potreba italijanskega prebivalstva. Z intenzivnejšim obdelovanjem bi se dvignila tudi industrija umetnih gnojil in poljskega orodja.

Po tem načrtu je Mussolini junija 1925 svečano napovedal žitno bitko, ki traja še danes. Armado italijanskih kmetovalcev vodi osrednji odbor kmetijskih izvedencev v Rimu po pokrajinskih kmetijskih uradih. Vlada je kmete vzpodbujala z visokimi nagradami in odlikovanji, ki jih je Mussolini vsako leto razdelil v rimskem gledališču Argentina po svojem poročilu z bojišča. Poizkusa ni bilo težko izvesti diktatorju, ki je lahko tudi zasegel premoženja tistih kmetov, ki jih niso hoteli obdelati; njegova naloga je bila toliko lažja, ker vlada v Italiji še danes sistem veleposestev.

Slovesnost v gledališču Argentina se je letos vršila z izrednim pompom. Mussolini je po štirih letih lahko prvič napovedal zmago: 70 milijonov stotov pšenice na nekaj izpod 5 milijonih hektarjev posejane zemlje, torej okoli 14 stotov na hektar. Fašistični tisk je poročal o čudežnem uspehu. Pa že iz Mussolinijevega govora ni bilo težko dognati, da ne gre letošnjega triumfa pripisovati zaslugi kmetovalcev. L. 1913 je Italija pridelala 38 milijonov stotov pšenice, l. 1924 46, l. 1925, torej pred žitno bitko, 65 milijonov, l. 1927 54 milijonov in l. 1928 62 milijonov stotov. Letošnji pridelek torej znaša komaj 5 milijonov več kakor l. 1925 pred začetkom žitne bitke in 8 milijonov več kakor lani. Vsakomur mora biti jasno, da je treba velik napredek v letu 1929 v primeri z drugimi leti (1924 in 1927) pripisati višji sili in Mussolini sam označuje leti 1927 in 1928 kot črni leti radi suše, ki je uničila v južnih krajih velik del pridelka. In prav v južnih krajih je letos zaznamovati lep napredek v primeri z lanskim pridelkom: Sicilija 10,500.000 stotov (lani 6,726.500), Apulija 6 milijonov (4,728.000), Kalabrija 3,256.000 (2 milijona 86.300), Bazilikata 2,704.800 (1,728.500); srednja Italija je letos slabše »korakala« kakor lani. Pri tem ne smemo pozabiti, da je letos n. pr. Francija, ki ne bije žitnega boja, pridelala dvakrat več pšenice kakor lani.

Da je bila fašistična žitna bitka brez absolutnega uspeha in da bi danes v Italiji pri enakih vremenskih okoliščinah ne pridelali več kakor so pred žitno bitko, tega ni mogoče trditi. Toda vprašanje je, ali je ta absolutni napredek tudi narodnogospodarsko utemeljen, ali odgovarja temeljnemu načelu narodnega gospodarstva »doseči čim večji uspeh s čim manjšo vporabo energije«. Ali se je investicijski kapital rentiral in ali se je v taki meri rentiral kakor bi se mogoče v drugi branži italijanskega gospodarstva? Ali se Italiji izplača umetno vzdrževati produkcijo pšenice na sedanji višini, ko naravno bolj rodovitna zemlja v drugih državah gospodarsko cenejše rodi?

Odgovor na ta vprašanja ni lahek. Gotovo je le, da mora fašistična Italija braniti svoje žitne producente z izredno visokimi carinami, saj je fašistična vlada že trikrat dvignila carino na uvoz pšenice; najprej na 7.50, potem na 11 in končno na 14 zlatih lir. Italijanski konsument plača 51 lir dražje žito za to, da producent, veleposestnik, lahko konkurira z inozemcem. Carina pritiska z vso silo na ogromno večino revnega italijanskega prebivalstva, ki mu je kruh glavno živilo. Tako ni letos pri vsej dobri letini padla cena kruhu niti za stotinko. Žitna bitka se torej tudi v socialnem pogledu ne da zagovarjati. Mnogi domnevajo, da niso bili za Mussolinija toliko odločilni gospodarski in socialni razlog, kakor možnost vojne. V tem slučaju hoče biti Italija neodvisna od ostalega sveta, da lahko vzdrži blokiranje z morja.

*

Vinarsko društvo za dravsko banovino. Ker je predsednik društva dr. Rajer, veterinarski referent pri bivši mariborski oblasti, premeščen k poslaništvu na Dunaj, je odložil vsled tega predsedstvo in opravlja sedaj predsedniške posle I. podpredsednik g. Lovro Petovar. Tajnik g. inž. Ivo Zupanič in blagajnik g. Dular, sta pa premeščena k banski upravi v Ljubljani, ter vsled tega ne moreta teh funkcij več izvrševati. Prvo je prevzel g. višji kletarski nadzornik v pok. Zabavnik, drugo g. ravnatelj Priol, odbornika društva. Vse to velja do prihodnjega občnega zbora, ki se vrši v maju.

Iz zagrebške zbornice. Sobotna plenarna seja zbornice za TOI v Zagrebu je odobrila na mesto umrlega g. Šandorja Aleksandra g. Teodora Grünfelda. G. Milan Prpić je predlagal akcijo za reformo delniškega prava. Proračun zbornice izkazuje za 1930 3,969.780 izdatkov in 3,970.200 Din dohodkov. Znižana je zbornična doklada od 13 na 10%, čeprav se tudi v Zagrebu opaža nazadovanje dohodkov (1929 1.13 milj., 1928 1.76, 1927 2.21 in 1926 3.11 milj. Din; najbolj je padel društveni davek, posebno pri bankah, ki je lani dal 0.135 milj. Din napram 0.178, 0.604 in 1.070 milj. Din v letih 1928, 1927 in 1926). Nadalje je zbornica razpravljala o raznih predlogih zakona; glede elektrifikacijskega zakona je tudi ona zavzela odklonilno stališče.

Nova delniška družba. Trgovinsko ministrstvo je odobrilo ustanovitev družbe: »Francosko-jugoslovensko trgovačko društvo a. d.«, Belgrad, s kapitalom 1 milj. Din, vplača se zaenkrat samo polovica: 500 Din na delnico 1000 Din; stroški znašajo 10 Din. Nova družba spada v koncern francosko-jugoslovanskega zavoda za industrijo in trgovino v Belgradu.

Znižanje in zvišanje kapitala. »Tekstas«, d. d., prej Jugoslavensko Zerković, d. d. (tovarna v Mariboru) je sklenila znižati glavnico od 7.5 na 3 milj. Din s prekolkovanjem 30.000 delnic od 250 na 100 Din nom. (To je že drugo znižanje kapitala podjetja, ki spada v koncern Ljubljanske kreditne banke; prvo je bilo 1927 od 15 na 7.5 milj. Din.) Sedaj pa se bo glavnica zopet zvišala od 3 na 5 milj. Din z izdajo 20.000 prvenstvenih delnic po nom. 100 Din. Prednost teh delnic je, da se na te delnice iz vsakoletnega čistega dobička najprvo po ugotovljeni rezervi in odpisu najprej izplačajo 6% dividende. Drugače so te delnice izenačene z drugimi. Od 27. do 31. dec. traja subskripcija teh delnic in sicer za 3 stare 2 prvenstveni delnici al pari. Pri podjetju je poleg ljubljanske kreditne banke udeležena tudi Jugoslavenska banka in dunajska tvrdka »Spitzenindustrie A. G.«.

Likvidacija: Zadruga za skupno proizvodnjo elektrike v Osijeku likvidira. Bilanca za 1928 je v ravnovesju radi dovoljnih prinosov članov.

Bilance hrvatske lesne industrije. Narodna šumska industrija v Zagrebu, katere delnice se nahajajo tudi v Sloveniji, je eno največjih podjetij lesne stroke na Hrvatskem, posebno po izvedeni fuziji z »Domovinsko industrijo drva«, ki je bila že prej večinska delničarka Narodne šumske. Pri kapitalu 14.5 milj. Din (pred fuzijo Nar. šumska 12, Domovinska 5 milj.) znaša za 1928-29 donos 8 (5.25 Nar. šum., 1927 Domov. 3.3 milj. Din). Upniki so bilansirani s 35.6 milj. Din (1928 Nar. šum. 28.3, Domov. 26.3 milj.); čisti dobiček znaša 0.6 milj. Din. (Nar. šum. 1928 dobiček 0.3, 1927 0.04, 1926 izguba 1.45 milj. Din, Domov. 1927 dob. 0.3 milj. Din.) — **Faginea**, d. d. za izvoz lesa na Sušak zaključuje bilanco za 1928-29 z 0.037 milj. Din čistega dobička (1927-28 0.081 milj.) pri kapitalu 0.25 (0.25) in donosu? (4.1 milj. Din).

Tudi na razstavi v Amsterdamu bo izložba tvrdke Mercedes nekaj velikega in nad vse elegantna. Na Nizozemskem vozi že nad 1500 Mercedes voz in je v novejši dobi zelo priljubljen Mercedes 8 cilind. tipa »Nürburg«. Tudi malih cenenih Mercedes se vidi zelo veliko. — Tudi na tej razstavi nosijo nemški vozovi Continental obroče, ki so na Nizozemskem zelo priljubljeni in veljajo za najboljše in najtrpežnejše.

Opozarjamo na radijsko razstavo g. Petra Habiča na Vrhniki 36 poleg šolskega poslopja.

Borza

Dne 23. decembra 1929.

Radi božičnih praznikov dne 24., 25. in 26 t. m. odpadejo borzni sestanki. Prihodnji borzni sestanek se bo vršil dne 27. decembra.

DENAR

Devizni tečaji so danes bili deloma čvrstejši. Prav znaten pa je bil promet, zlasti v devizi Curih, katere je bilo zaključeno za 3.6 milj. Din in Praga, Dunaj in Berlin. V vseh zaključenih devizah je intervenirala Narodna banka, z izjemo Trsta, v katerem je bilo zaključenega nekaj privatnega blaga po 294.85.

Ljubljana. (V oklep. zaklj. teč.) Amsterdam 2271.50 bl., Berlin 1348—1351 (1349.50), Bruselj 788.76 bl., Budimpešta 997.94 bl., Curih 1094.40 do 1097.40 (1095.90), Dunaj 791.81—794.81 (793.81), London 275 bl., Newyork 56.12—56.32 (56.22), Pariz 222.02 bl., Praga 166.89—167.89 (167.29), Trst 294.90 bl.

Zagreb. Amsterdam 2268.50—2274.50, Berlin 1348—1351, Budimpešta 996.24—999.24, Curih 1094.40—1097.40, Dunaj 791.64—794.64, London 274.60—275.40, Newyork 56.12—56.32, Pariz 220.80 do 222.80, Praga 166.89—167.69, Trst 293.35 do 295.35.

Belgrad. Berlin 1348—1351, Budimpešta 996.44 do 999.44, Curih 1094.40—1097.40, Dunaj 791.84 do 794.84, London 274.60—275.40, Newyork 56.12 do 56.32, Pariz 221.02—223.02, Praga 166.89—167.69, Trst 293.70—295.70.

Curih. Belgrad 9.1275, Berlin 123.12, Budimpešta 90.12, Bukarest 3.0725, Dunaj 72.36, London 25.09125, Madrid 71.25, Newyork 514, Pariz 20.25875, Praga 15.2675, Sofija 3.0725, Trst 26.9075, Varšava 37.80.

VREDNOSTNI PAPIRI

Ljubljana. Celjska pos. 170 den., Ljublj. kred. 125 den., Praštediona 905 den., Kred. zavod 170 den., Vevče 130 den., Slavbna 50 den., Šešir 105 den., Ruše 250 do 260.

Zagreb. Drž. pap.: vojna škoda sr. 433.50 do 435, kasa 433.50—435, termini: 12. 434—435 (434), februar brez kupona 408.50—410.50, 7% inv. pos. 85—85.50, agrari 51.75—52.50. — Bančni pap.: Union 201—202 (201), Poljo 16.50—17 (16.50), Hrv. 34 den., Kred. 99—108, Jugo 83—84 (83), Lj. Kr. 125 den., Medjun. 58 den., Prašted. 910—915, Srpska 157 den. — Ind. pap.: Guttmann 185—190 (185, 187, 186), Slavonia 190—200, Slaveks 90 do 95, Danica 110 bl., Drava 240—247.50 (245, 247.50), Osj. ljev. 185 den., Brod. vag. 130—135 Union 145 bl., Isis 19 den., Ragusea 430—435, Vevče 132 den., Jar. šum. 30 den., Jadr. plovidba 580—650 (585).

Belgrad. Narodna banka 8220, Prometna banka 925, 7% inv. pos. 84, agrari 51—52, vojna škoda 434.50—437.50, 12. 436—437.50, 2. 409.50—411, Činovniška banka 501.

Dunaj. Don. sav. jadr. 86.13, Wiener Bankverein 21.40, Creditanstalt 50.75, Escompteges. 170, Mundus 174, Alpine 33, Trboveljska 56.40, Kranj. ind. 40 Leykam 6.50, Ruma Murany 99.95.

Žito

Tendenca na čikaški produktni borzi se je sicer nekoliko izboljšala, vendar temu ni pripisati velike važnosti, kajti na tisti borzi je v poslednjem času vdomačeno špekulativno valovanje. — Na našem domačem žitnem tržišču je položaj ostal docela neizpremenjen, le pšenična mok.. »0« se je še nekoliko popravila. — Ponudb je na splošno malo na trgu, promet je minimalen, vendar je opažati nekaj čvrstejšo tendenco.

V Ljubljani so notacije neizpremenjene.

Novi Sad. Pšenica gr. bč. 78 197.50—202.50, bč. 77 192.50—197.50, bč. 78 195—200, gr. bn. 77 190—195, juž. bn. 180—185, sr. 180—182.50, ladja Tisa 78 200—202.50; oves 137.50—142.50; koruza gar. 102.50—107.50, bč. 100—102.50, I. 105—110, Donava 3. 125—130, IV.—V. 127.50—132.50, sušeni 120—125; ječmen 125—130; moka 0g 305 do 315, 2 275—280, 5 235—240, 6 185—190, 7 140—150, 8 112.50—115; otrobi 90—95. — Tedenca neizpremenjena. — Promet: 36 v. pšenice, 33 koruze, 5 ječmena, 4 moke.

Budimpešta. Pšenica mareč 23.38—23.33, zaklj. 23.34—23.35, maj 24.30—24.28, zaklj. 24.27 do 24.28; rž mareč 16.40—16.35, zaklj. 16.34 do 16.35; koruza maj 15.88—15.82, zaklj. 15.80—15.82, tranzit koruza maj 15.27—15.25, zaklj. 15.24—15.27.

Les

Na ljubljanski borzi je bilo zaključeno: 2 vagona desk (smreka-jelka), 1 vagon bukovih hlodov, 1 vagon oglja in 20 vagonov bukovih drv. — Tendenca neizpremenjeno mlačna.

Živina

Prihodnji živinski sejem v Ljubljani se radi praznika v sredo 1. januarja 1930 vrši v četrtek 2. januarja 1930.

V Milanu je bilo prošli teden prodanih 60 zaklanih jugoslovanskih telet po 7.40—7.50 lire za kilogram. Opaža se, da inozemstvo ni več tako aktivno na italijanskem trgu. Nadalje notirajo: voli I. 5—5.90, II. 4—4.90, III. 2.60—3.90, biki I. 4.40 do 5, II. 3.50—4.30, krave I. 4.30—5, II. 3.30—4.20, III. 2—3.20 lire za kg žive teže.

Dunajski goveji sejem. (Poročilo tvrdke Edvard Saborski & Co., Dunaj.) Na svobodni trg je bilo pripeljanih 1093 glav živine. Od teh iz Jugoslavije 73, na kontumačni trg pa je bilo pripeljanih 746 glav. Cene so bile za vole najboljše 2.30 do 2.40, I. 1.80—2.05, II. 1.30—1.70, III. 1.20—1.40, za krave I. 1.25—1.50, II. 1—1.20, za bike 1.30 do 1.65, za klavno živino 0.70—0.90. Cene so bile v splošnem nespremenjene, samo za bike so se zvišale za 5 grošev.

Gospod Starin na razstavi „Moderni biro“

Gospod Starin je dobil zastonjsko karto, drugače itak ne bi šel tja.

Kaj? Stole k pisalnim strojem? Ampak svoji tipkarici vendar ne bom kupoval fotelja! Dela naj, ne pa počiva...

Hišni telefon? Zato, da bi se moji nameščenci zabavali med seboj!

Stroj za zapiranje pisem? Ne, moj dragi, pljuvalnik tudi to naredi in ta vendar nič ne stane!

Stroj za knjiženje? Da bi moj knjigovodja še manj delal kakor doslej.

Priprave za ostrenje svinčnikov? Zakaj pa imajo moji ljudje žepne nožiče?

Čevna pošta v hiši? Naj le vajenec teka okoli, saj je to zdravo.

Mojih pisem ne bom dal »normalisirati«? Ta ostanejo, kakor so bila, odkar obstoja moje podjetje, torej 75 let do sedaj!

Računski stroji? Na ta »žvindel« pa ne grem: stroji, da bi znali računati.

Kopirni stroji? Kaj bo pa z mojo kopirno knjigo?

Kartoteka? Ah kaj, moj stari oče je tudi brez tega izhajal — pa še dobro mu je šlo...

Kontrola uspeha? Če denar zaslužim, bom že opazil — tudi brez sistema!

Stroj za diktiranje? Ne, dragi moj! Če hočem diktirati, hočem tudi videti kakega človeka pri sebi.

Registratura? Tedaj trideset zvezkov za pisma, ko so vendar tako dragi.

Aparati za poštne pečate? Vendar ne bom pošti jemal dela!

Aparat za čiščenje? Saj lahko pride vajenec pol ure prej zjutraj v biro in ga z metlo pomede!

Kurjava? Pred 15. novembrom ne! Naj raje ljudje delajo, pa jim bo toplo!

Seštevalni stroj! To naj je dela moj knjigovodja, to je zanj malenkost in zabava.

Sploh: moja tvrdka obstoja že 75 let in ne rabi te moderne kramarije!

Edina pametna iznajdba so zanjke za bloke, da se lahko zopet vporabija makulaturni papir, če se hoče pisati dobaviteljem, saj za te je vseeno, za nje je dobro!

(Po »Die Österreichische Reklame.«)

W. H. Wolf.

RADIO

Božična pesem

Na sveti večer je božje stvarstvo polno milosti, polno blaženosti in miru. Skozi zavese na oknih lije za zamrzlo cesto svetloba božičnega drevesca; popotnik hiti s pospešenim korakom, da ujame v svoji družini vsaj del tega lepega večera, da bo tudi on deležen blaženosti, da bo slutil, kako se odpirajo nebesa in hite kori angelov na zemljo, pojoč hvalnice, slavo Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji.

Obstane pod tujim oknom in premišljuje: Vsa okna so danes svetla, vsi domovi jasni, povsod, v še tako beraški bajti, je družina zbrana krog gospodarja. Ta lomi božično pogačo, otroci prižigajo lučke na drevescu in pred jaslicami, mati se raduje sreče vse družine. Ta večer, če nikoli v letu, poje vsa družina, v stvarstvu se spajajo akordi njenih pesmi z melodijami angelov.

Kamorkoli je posijala luč krščanstva, povsod božični večer. Še celo drugoverci, ljudje in pogani vahoda se ne morejo ubraniti njegovemu čaru.

Kako pust bi bil božični večer brez glasbe. Brez petja vsaj, brez godil in brez klavirja. Ali kolikim družinam je odvzeto uživati na božični večer dovršeno petje in glasbo. Dolgo, do pred kratkim, je bila glasba predpravica premožnih. Ubožni si niso mogli privoščiti klavirja, ne izbranega petja. Morali so si olepšati božični večer s svojimi neizvežbanimi glasovi.

Kako lep božični večer pa je bil lani, spomnimo se, ko je tisoče in tisoče družin poslušalo v zbranosti, ko je donela iz zvočnikov očarljiva »Sveta noč, blažena noč...« Oni, ki nimajo družin, ki so tudi na sveti večer navezani sami nase in osamljeni: radio je tem resničen dobrotnik. Valovi etra jim prinašajo božično pesem, njihova srca utripljejo v božični harmoniji z vsemi srci kristjanov. Nič več osamljenosti: tudi oni pripevajo zvokom iz radia, tudi nje druži radio s človeštvom v blaženost svete noči.

Ni več umetniška glasba le last velikih salonov in bogatih družin, vsaka koča jo ima lahko — radio je pesem napravil dostopno vsem.

Tudi pred radiem so bile svete noči lepe, očarljive. Ali kdor je kdaj na sveti večer sedel za božično mizo in se naslajal nad zvoki radia, ta ne bo mogel več pogrešati tega radodarnika blaženosti. Zunaj je mraz in burja, po zamrlem snegu na cesti skripljejo nagli koraki zakasnelega, nemotenega potnika, tu, v gorki sobi je luč, je božična pogača, je božična pesem iz radia. Lica žare družini, vsa srca so polna, zbežale so skrbi in puste vsakdanjosti, zakaj v nebeških višavah pojo zbori angelov »Slava Bogu na višavah« in iz radia doni ubrano: »Sveta noč, blažena noč...«

Sveti večer v radiu

Proslava svetega večera se prične v našem radiu ob pol osmih s slavnostnim božičnim zvonenjem iz cerkve sv. Petra v Ljubljani. Nadaljnji spored obsega najrazličnejše glasbene točke: orkester, citre, petje in meditacija gospoda p. dr. Romana Tominca. Tako bo ta svetonočni spored dostojno pričakovanje odhoda k polnočnici in gotovo vsem slovenskim družinam doma in v tujini ljub in prijeten.

RADIO MED EKSOTI.

Znano je, da so se nekatere izmajdbe in moderni aparati med eksotičnimi narodi mnogo bitreje in bolj udomačili, kakor med civiliziranimi narodi. Tako je bilo na primer z gramofonom in skoro se zdi, da se bo pri eksotih radio ravno tako udomačil, kakor pri civiliziranih ljudstvih.

V Egiptu je tvorilo za promet med deželo in njenimi oazami v puščavi veliko oviro njihova oddaljenost. Mnogo teh ovir sta že odstranila telefon in telegraf, še več pa jih bo sedaj radio. Ministrski svet egipčanske vlade je sedaj sklenil, da naj bi se zvezalo glavno mesto Kairo z oazami potom cele vrste prenosljivih in stalnih radio oddajnih postaj. Te postaje bi podnevi oddajale program in sporočila na srednjih, ponoči pa na kratkih valovih. Glavna oddajna postaja v Kairu je že gotova, le z zgradbo postaj v oazah gre seveda bolj počasi.

Detektiv radio

Morda so bili vedno bolj naraščajoči avtomobilistični zločini — deloma tatvine avtomobilov, deloma vlomi z njihovo pomočjo — prav tisto, kar je prepričalo londonsko policijo, da je potreba opremiti njeno glavno postajo Scotland Yard in pa vse »leteče oddelke« (fling squards) z radijem. Seveda bo telefon še dalje ostal najvažnejše orodje kriminalne policije, ali radio ga na vzoren način dopolnjuje in nadomešča. Na Scotland Yardu obratuje noč in dan posebna radiocentrala. V okrožju londonske policije (1800 km²) pa vozijo povsem nesumljivi najmodernejše konstruirani policijski avtomobili. Ti avtomobili morejo hiteti s hitrostjo 120 km na uro in se na zunaj ne razlikujejo od elegantnih zasebnih avtomobilov. To so nevidna ušesa in oči Londona. Stalno so v zvezi s centralo in otežujejo zločincem življenje. Preje je bila na policijskih avtih pritrjena anteno zunaj na strehi. Sedaj je nadomeščena z bakreno žico z izolaterji ter pritrjena znotraj na streho. Radioaparat se nahaja pod sedeži. Londonska policija uporablja že deset takih avtomobilov in dosega z njimi prav lepe uspehe. Pred kratkim je bil ukraden v Londonu lep avto. S pomočjo teh »radioavtov« je policija izsledila avto in zločince v desetih minutah. To pa je le ena med vsemi resničnimi zgodbami, ki krožijo o senzacionalnih uspehih londonskih policijskih »radioavtov«.

*

Pameten ukrep nemške pošte. V Nemčiji bo poštna uprava odslej dovolila podjetnikom, ki se poklicno bavijo z napeljavo radio-aparatov, da napeljujejo radio tudi na osemdnevno poskušnjo. Za ta čas ne bo treba pošti plačati nobenih pristojbin. Ta pametna odredba bo zelo koristila propagandi za radio. Z veseljem jo bosta pozdravila zlasti industrija in trgovina. Taka odredba bi se najbrže dobro obnesla tudi pri nas.

Ladje morajo imeti radio! Brazilijanska vlada je sklenila, da bo odslej dovoljevala pristajanje v brazilijanskih pristaniščih samo in izključno le onim ladjam, ki imajo svojo radiopostajo. Ta radio-postaja mora biti v popolnem redu. Brazilijanska vlada je to sklenila predvsem radi tega, da prisili vse ladje, da bodo imele na odprtem morju vsak čas radio v redu, tako da v slučaju nezgode na morju ne bodo v zadregi.

Orkester človeških glasov. Ameriške radiooddajne postaje poskušajo sedaj s prav zanimivo novotarijo. Med orkester bo porazdeljen zbor štiridesetih pevcev. Pri tem zboru pa posamezni glasovi kot sopran, alt, tenor ter bas ne bodo peli besed, temveč le tone. Človeški glasovi bodo torej imeli tu le vlogo glasbenih instrumentov. Glasbene točke (gre tu seveda predvsem le za moderno ameriško glasbo) so morale biti nalašč za to zasedbo posebej predelane. To predelavo so oskrbeli trije ugledni ameriški glasbeniki.

Radiopropaganda v Franciji. V proračunu francoskega poljedelskega ministrstva za leto 1930 je določenih 70 milijonov frankov za napravo javnih sprejemnih postaj na deželi. Te sprejemne postaje naj bi služile obenem propagandi za radio. Oddajne postaje, ki bi jih te sprejemne postaje sprejemale, bi imele program, ki bi obravnaval predvsem poljedelska vprašanja, kakor tržne cene, natančna vremenska poročila, navodila za poljedelstvo itd.

Krasen Božič
pri radiju s
Tungsram—Barium cevmi

Že razume.

Iz zvočnika zapoje: »Sveta noč, blažena noč!« Stara mati: »Pst, Mirkec, sedaj pojo angelčki v nebesih!« Mirkec, trileten: »Kakšni angelčki? To je štirielektronski Radione s popolnim priključkom na tok. Pesem oddaja ljubljanska postaja, ki ima 10 kilovatov!«

Radio poje lepše od angela.

Za svoje tri malčke sem preskrbel pravo božično presenečenje. Prijateljevo hčerko sem naprosil, naj pride preoblečena v angela in jim razdeli božična darila. Vse je šlo v redu, dokler ni prišla božična pesem na vrsto. Lepi alt božičnega »angela« pa malčkom ni nič imponiral, zakaj najmlajši, triletni Pavlek blekne hitro: »Angel molči! »Radio« zna lepše...« —st—

Pod božičnim drevescem.

Soseda čakata na tretjega za tarok. Prvi drugemu: »Radio- valovi imajo neznansko hitrost! Najraje bi videl, da bi tretji priletel kar po radiu!«

*

100 letnico rojstva skladatelja Benjamina Ipavca, ki pade na jutrišnji dan, proslavi Radio Ljubljana z Ipavčevim večerom v drugi polovici januarja. Sodeluje dr. Kozinov kvartet, uvodno besedo govori dr. Kozina.

Programi Radio-Ljubljana:

Torek, 24. decembra: 12.30 Reproducirana glasba. 13.00 Časovna napoved, borza, reproducirana glasba. 13.30 Iz današnjih dnevnikov. — Božični program: 19.30 Božični zvonovi (prenos iz šentpeterske cerkve). 20.00 Recitacije: Zgledi stare in nove božične poezije, recitira g. Lipah. 20.30 Koncert klavirja in harmonija. 21.15 Božične pesmi. 21.45 Na sveti večer, božična meditacija, p. dr. R. Tominec. 22.00 Citre, izvaja g. Loeske. 22.45 Religiozna glasba, izvaja radio orkester. 24 Prenos polnočnice iz frančiškanske cerkve v Ljubljani.

Sreda, 25. decembra: 10.00 Prenos cerkvene glasbe iz ljubljanske stolnice. 11.00 Chopinova matineja, poje ga. Medvedova, pri klavirju ga. Osterc-valjalova. 12 Koncert radio orkestra. 13 Otroška božičnica. 16 Puccini: La boheme, na ploščah. 20 Prenos iz Prage: Slovanski nar. plesi (Dvořak). 22 Časovna napoved in poročila.

Četrtek, 26. decembra: 9.30 Prenos cerkvene glasbe. 10.00 Versko predavanje, p. dr. Guido Rent. 10.30 Znamenitosti Washingtona, g. dr. Pavel Brežnik. 11.00 Koncert radio orkestra. 13.00 Praznični popoldan v Kranju (prenos): petje, ljudska igra, predavanje, koncert tamburaškega zbora. 20.00 Kupletni večer g. D. Bučarja. 20.45 Koncert radio orkestra. 22.00 Časovna napoved in poročila, nadaljevanje orkestra.

Petek, 27. decembra: 12.30 Reproducirana glasba. 13.00 Časovna napoved, borza, reproducirana glasba. 13.30 Iz današnjih dnevnikov. 17.30 Koncert radio orkestra. 18.30 Zadružno gospodarsko predavanje:: O prometu, dr. Valenčič. 19 Vzgojeslovno predavanje, g. Pero Horn. 19.30 Italijanščina, dr. Leben. 20 Flavto solo koncert s klavirjem, igra g. Jermol, spremlja g. Kogoj. 21. Koncert radio orkestra. 22 Časovna napoved in poročila.

Sobota, 28. dec.: 12.30 Reproducirana glasba. 13.00 Časovna napoved, borza, reproducir. glasba. 13.30 Iz današnjih dnevnikov. 17.30 Koncert radio orkestra. 18.30 Esperanto, g. Herkov. 19.00 Nemščina, prof. dr. Grafenauer. 19.30 Delavska ura. 20.30 Varietetni večer: a) Tercet Šiška; b) Slovenske narodne pesmi poje gdč. Korenčanova; c) Valčkov koncert radio orkestra. 20.00 Časovna napoved in poročila, nadaljevanje orkestra.

Drugi programi:

Sreda, 25. decembra.

Belgrad: 9.00 Prenos službe božje iz kat. cerkve. 12.40 Opol. koncert radio orkestra. 17.05 Mladinska ura. 17.30 »Ob sedmih zjutraj«, igra. 18.00 Koncert gospe dr. Radojčić. 19.30 Literarna ura. 20.00 Koncert tria. 21.30 Več. koncert radio kvarteta. — **Varšava:** 10.15 Služba božja. 16.00 Poljski plesi iz Katovic. 17.10 Plesna glasba iz Krakova. 20.00 Skupna oddaja vseh poljskih postaj, nato reproducirana glasba. — **Budapest:** 10.00 Nabožna glasba. 12.50 Koncert opernega orkestra. 16.40 Ogrske narodne pesmi. 17.40 Drama iz studia. 19.30 Prenos iz opere: Mascagnijeva: »Cavalleria rusticana« in Leoncavallov: »Bajazzo«, nato koncert cig. orkestra. — **Dunaj:** 10.30 Orgeljski koncert. 11.00 Koncert dun. simf. orkestra. 18.00 Božične legende. 18.50 Koncert na pihala. 20.00 »Tirolska božičnica«, igra, nato ljudski koncert. — **Milan:** 11.25 Reproducirana glasba. 12.30 Koncert radio orkestra. 16.00 Popoldanska zabava. Zvečer postaja ne oddaja. — **Praga:** 20.00 Koncert češke filharmonije: A. Dvořak: Slovanski plesi. — **Langenberg:** 15.15 Domače božične pesmi. 16.30 Popoldanski koncert. 18.00 Zborno petje. 20.00 Božični koncert, nato plesna glasba. — **Rim:** 10.00 Nabožna glasba. 18.00 Koncert radio kvinteta. 17.30 Popoldanski koncert. — **Berlin:** 19.00 Iz opere »Aida«, nato koncert. — **Toulouse:** 19.00 Zabavna glasba. 19.30 Plesna glasba. 20.15 Koncert orkestra. 21.00 Večerni koncert — **Torino:** 10.30 Nabožna glasba. 17.00 Koncert kvinteta. 20.30 Koncert kvinteta. 21.30 Koncert komorne glasbe. — **M. Ostrava:** 9.00 Nabožna glasba. 11.00 Glasbena matineja. 12.00 Opoldanski koncert. 14.45 Dvořakova opera: »Modra kmetica«. 18.00 Mladinska ura. 19.00 Orkestralni koncert. 20.00 Koncert češke filharmonije.

Četrtek, 26. decembra.

Belgrad: 18.00 Originalna turška glasba. 19.30 Recitacije. 20.00 Več. koncert radio kvarteta. 21.30 Čas in dnevne vesti. 21.40 Zabavna glasba. — **Varšava:** 12.10 Simfonična matineja. 16.20 Mladinska ura. 17.20 Popoldanski koncert. 23.00 Plesna glasba. — **Budapest:** 10.00 Služba božja, nato koncert. 16.00 Pestra ura. 17.00 Popoldanski koncert. 18.00 Drama iz studia. 19.15 Opereta iz studia: »Gozdarjeva hči«, nato koncert cig. orkestra. — **Dunaj:** 10.30 Božične pesmi. 17.30 Veselo »storije«. 18.10 Koncert kvinteta na rogove. 19.30 Recitacija. 20.10 »Carmen«, opera. — **Milan:** 17.00 Koncert kvinteta. 20.45 Komedija. 21.15 Veliki koncert iz del italijanskih komponistov iz 17. stol., nato zabavna glasba. — **Praga:** 20.00 Drama iz studia: »Betlehem«. — **Langenberg:** 15.15 Božične pesmi. 16.30 »Božična igra«. 20.00 Večerni koncert, vmes dramatski intermezzo. 22.30 Plesna glasba. — **Rim:** 13.00 Koncert radio kvinteta. 17.30 Popoldanski koncert. 21.02 »Silvanoč«, opera, nato zabavna glasba. — **Berlin:** 20.00 Veliki koncert. 23.00 Plesna glasba. 24.30 Nočni koncert. — **Toulouse:** 19.30 Plesna glasba. 20.15 Izbor iz oper. — **Torino:** 19.15 Večerni koncert. 20.30 Drama, komorna glasba in petje. — **M. Ostrava:** 9.00 Nabožna glasba. 11.00 Glasbena matineja. 12.00 Opoldanski koncert. 16.00 Popoldanski koncert. 19.00 Slovaške božične pesmi. 20.00 Božična igra: »Betlehem«. 22.15 Večerni koncert.

Petek, 27. decembra.

Belgrad: 20.00 Prenos opere. 21.30 Dnevne vesti in čas. — **Varšava:** 17.45 Popoldanski koncert. 19.25 Reproducirana glasba. 20.15 Simfonični koncert varšavske filharmonije. — **Budapest:** 12.05 Koncert radio kvarteta. 17.30 Koncert na citre. 20.40 Koncert na dveh klavirjih., nato koncert cig. orkestra. 23.00 Koncert jazz-orkestra. — **Dunaj:** 20.00 Koncert orkestra na mandoline. 21.05 Arije in pesmi. 21.45 Večerni koncert. — **Milan:** 11.25 Reproducirana glasba. 12.30 Opol. koncert radio orkestra. 13.30 Koncert orkestra. 17.00 Koncert kvinteta. 20.30 Simfonični koncert. 23.15 Zabavna glasba. — **Praga:** 19.30 Ljudska glasba. 21.00 Violinski koncert. 21.30 Nemške pesmi. — **Langenberg:** 13.05 Opoldanski koncert. 17.40 Pravljice. 17.40 Komorna glasba. 20.00 »Angelina«, kom. opera, nato plesna glasba. — **Rim:** 18.00 Koncert radio kvinteta. 17.30 Popoldanski koncert. 21.02 »Cin-ci-lá«, opereta. — **Berlin:** 20.00 Radio-kabaret. — **Toulouse:** 19.00 Pesmi. 20.15 Orkestralni koncert. 21.00 Večerni koncert. — **Torino:** 19.15 Večerni koncert. 20.30 Veliki koncert iz Milana. — **M. Ostrava:** 11.30 Reproducirana glasba. 12.30 Opoldanskni koncert. 16.30 Popoldanski koncert. 20.00 Ljudski večer. 22.30 Zabavna glasba.

Sobota, 28. decembra.

Belgrad: 18 Jugoslovanske pesmi. 20 Opereta »Signor Fagatto«. 21 Čas in dnevne vesti. 21.10 »Dva svežnja ključev«, slušna drama. 22.50 Plesna glasba. — **Zagreb:** 20.30 Koncert ruskega umetniškega zbora. 21.30 Koncertna akademija. — **Varšava:** 17.15 Literarna ura. 17.45 Mladinska ura. 20.30 Večerni koncert. 23 Plesna glasba. — **Budapest:** 12.05 Pevski koncert ob violoncelu in klavirju. 17.10 Reproducirana glasba. 18.40 Večerni koncert. 19.30 Drama iz studia, nato koncert cigan. orkestra. — **Dunaj:** 18.50 Komorna glasba. 19.15 Arije in pesmi. 20 »Diamant kralja strahov«, čarobna burka s petjem; nato večerni koncert orkestra. — **Milan:** 12.30 Koncert radio orkestra. 13.30 Koncert radio orkestra. 16.30 Mladinska ura. 17 Koncert kvinteta. 20.30 Prenos operete iz Torina. — **Praga:** 19 Mozartova opera »Don Juan«. 22.20 Zabavna glasba. **Langenberg:** 15 Mladinska ura. 17.30 Popoldanski koncert. 20 Pester večer; nato plesna glasba. — **Rim:** 13 Koncert radio kvinteta. 17.30 Popoldanski koncert. 21.02 Koncert vojaške godbe. — **Berlin:** 20 »Die Mottenburger«, komedija. — **Toulouse:** 19 Recitacije. 19.30 Plesna glasba. 20.15 Operetni večer. — **Torino:** 20.30 Koncert kvinteta. 21.05 »Vesela vdova«, opereta. — **M. Ostrava:** 11.30 Reproducirana glasba. 12.30 Opoldanski koncert. 16.30 Mladinska ura. 19 Opereta: »Orlej v podzemlju«. 22.30 Zabavna glasba. 23.30 Plesna glasba.

Usodna antena

(Janko Mlakar.)

Med vzgojitelji jih je mnogo, ki so odločni nasprotniki dijaških plesnih vaj. Tudi jaz sem bil kot aktiven katehet proti njim; zadnje čase pa sem spremenil svoje slabo mnenje o njih in prišel do prepričanja, da so plesne vaje vsaj v nekem oziru jako koristne. V ogromnem številu študentov obojega spola, ki zapuščajo leto za letom z zrelostnim spričevalom šolo, tiči namreč velika nevarnost nadprodukcije inteligence in iz nje izvirajočega inteligentnega proletarijata. Ker pa ples — kakor je znano — zelo ugodno vpliva na neuspehe v šoli, je jasno, da se s plesnimi vajami nevarnost »inteligentne nadprodukcije« precej omejuje. Seveda morajo tudi profesorji storiti svojo dolžnost in smatrati plesne vaje za obteževalno ne pa olajševalno okolnost.

Tudi znane posledice dijaških plesov n. pr. zaljubljenost, so zlasti v tem pogledu koristne, ker pride mladina šele po njih do pravega razumevanja slovenskih klasikov.

Ko je bil lani moj mladi znanec Šušteršičev Brkine vprašan, kaj pomenijo »pred neznane srčne rane« v Prešernovi »Pod oknom«, je odpiral v zadregi usta, kakor riba, če jo vržeš na suho. Naposled je vendar z diskretno pomočjo nekega človekoljubnega součenca pojasnil, da je imel pesnik — na srcu raka.

Letos pa Brkine dobro ve, kaj so srčne rane, in za to vednost se ima zahvaliti plesnim vajam in pa — radiu. Seveda, nekoliko »zasluge« ima tudi njegov precej hudomušni stric Miha.

»Brkine, ali imaš že kako dekle?« podražil ga je pri neki priliki.

»Oh stric, nikar se ne norčuj iz mene.«

»Saj se ne norčujem. Ker bočeš postati geometer, boš v treh letih svoje študije izvršil. Potem se pa lahko takoj oženiš. Z dvaindvajsetimi leti si že oče, črez dvajset let stari oče, še dvajset let pozneje praded, in ko boš star 82 let, boš videl otroke svojih pravnukov in prideš v krogu svoje družine v »Ilustracijo«. Prosi mamo, da te puste na plesne vaje, in tam si izberi dekle, pa ne kakega strašila, ampak lepo, pa samo eno, da ne boš imel kakih sitnosti v šoli.«

Brkine si je stričeve besede tako k srcu vzel, da je še isti dan rekel materi, da bo šel na plesne vaje.

»Čemu pa zopet to?«

»Da dobim dekle in se potem lahko oženim.«

»O ti smrkovec ti!« razhudi se gospa Šušteršičeva, kaj mu pride na misel! Dekle in ženitev! Najprej glej, da doštudiraš in dobiš kako službo. Nato moraš preskrbeti še svoje štiri sestrice, še-le...«

»Kedaj se bom pa potem ženil,« zajoka Brkine obupno. »Ako bom moral čakati, da bodo Maša, Nuša, Ruša in Šuša preskrbljene, bom prestar za ženitev, kakor stric Miha, in ne bom nikdar videl otrok svojih pravnukov in nikdar prišel v »Ilustracijo«.

Gospa Šušteršičeva ni vedela, ali bi se smejala ali jezila. Obljubila je svojemu nadebudnemu sinku, da bo poslala »Ilustracijii« njegovo sliko s prošnjo, naj jo priobčijo pod naslovom »Največji tepec v Sloveniji«, potem je pa šla oštevat strica. Brkine je naposled le izvojeval, da bodi na plesne vaje. Zato je pa zdaj do ušes zaljubljen, globoko nesrečen in nosi »pekel v duši«.

Brkinov mentor v plesu in kar je z njim v zvezi je seveda stric Miha. Tri dni pred začetkom plesnih vaj ga je poučeval v predstavljanju, klanjanju in tabavanju dam. Revež je bil naposled tako nervozen, da mu je trikrat kri iz nosa tekla, in da ga je hrbet bolel od poklonov.

Tako je prišel željno pričakovani večer, ki pa je za Brkineta jako žalostno izpadel.

»Gospodična, kako krasne oči imate,« je začel naučen od strica dvoriti svoji dami med promenado.

»Sirovina, da ves le ni sram se norčevati iz moje hibe,« vrgla mu je v obraz Strguljčeva Anica in se odhitela k mami izjokat. Revica namreč z vsakim očkom drugam gleda.

Ni čudno, da je potem ubogi Brkine pri drugi promenadi, ki jo je nastopil v družbi glasne Štebalove Bože, trdovratno molčal.

»No, gospod, govorite vendar. Saj veste, da mora gospod dame zabavati. Ako ne znate začeti, me pa kaj vprašajte, potem bo pa že beseda besedo dala.« Tako ga je bodrila postrežljiva Boža.

V silni zadregi začne Branko s stavkom, o katerem ni vedel, kako bi ga končal. »Gospodična, kaj ste...«

»No, kaj sem?«

»Kaj ste... kaj ste pa opoldne jedli?«

»Možgane, gospod Šušteršič, možgane,« zavpila je Boga, pustila nesrečnega kavalirja, in v nekaj minutah je že vsa zbrana mladina z gardedamami vred vedela, kako Brkine svoje dame zabava s tem, da jih izprašuje, kaj so kosile.

»Brkine, le ne obupati,« tolažil ga je stric drugi dan. »Še nihče ni padel iz neba kot popolo kavalir. Le malo potrpljenja, pa bo šlo.«

In res je šlo. Črez mesec dni so se dame kar trgale zanj. Fant je pa postal izbirčen in je izbral najlepšo, Bogatajevo Vido. Ko jo je pri neki priliki pokazal na ulici stricu, ga je ta zelo pohvalil zaradi dobrega okusa.

»Bodi vesel, da imam že sive lase, sicer bi ti jo jaz prevzel.«

»To je dobro, stric, da ste že stari,« smejal se je Brkine ves blažen. Bil je zatreskan, da je kar žvižgal. Toda že so se jeli nad njegovo ljubeznijo zbirati črni oblaki... Zbrala jih je usodna antena.

Brkine je bil veleradioamater. Bil — kajti zdaj ni več. Radio-Ljubljana je izgubila enega — komarja. Kajti Brkine je komaril. Mislil je, da bi bila očitna krivica, če bi plačeval mesečno 25 dinarjev zato, kar je on smatral za detektor in za to kar je nanj slišal. In prav je imel. Kajti njegov detektor ni bil nič drugega, kakor sta Kastlje Franckove cikorije, v katero je »montiral« nekaj flice in star obrabljen kristal. »Na ta radio« je Brkine poslušal Ljubljano, Dunaj, Budimpešto in še nekatere druge postaje. Le poslušal — kajti slišal ni nič in tudi drugi ne, katerim je zaupal slušalke.

Bilo je pred dobrim tednom. Med odmorom pri plesnih vajah se je med Bogatajevo Vido in Šušteršičevim Brkinom razvil tale pogovor:

»Gospod Šušteršič, vi ste menda navdušen radioamater.«

»Seveda, seveda sem,« je bitel Brkine.

»Vidite, zadeva je ta. Jutri ima moja mama god in bomo zvečer godovali. Papa pa je prinesel s Dunaja velik šestelektronski aparat. Z njim bočemo mamo pri godovanju presenetiti. Jutri popoldne gre mama ven in bom čisto sama doma. In tako bi lahko vi prišli in napeli anteno, seveda visoko.«

Brkine tisto noč ni nič spal. Čisto umevno. Dopoldne je v šoli dobil dva cveka, tretjega pa je pisal. Tudi čisto umevno. Popoldne sta z Vido napela anteno. Vida je gledala, — služkinja pa vse čas pomagala. To se Brkinu ni zdelo umevno. Vidi pa. Kajti Vida je pošteno dekle, čeprav tako-le maice navihana. Radia pa niso mogli poskusiti, ker je gospa Bogatajeva prezgodaj prišla domov.

Zvečer je bilo pri Bogatajevih zelo veselo in zabavno. Za zabavo je skrbel Brkine, čeprav nehote. Vida je bila povabila nekaj prijateljic in onako število znanih gospodov s plesnih vaj, da je imela vsaka dama svojega kavalirja. Brkine je sedel poleg Vide, in se posmehoval Kovačičevemu Marijanu, svojemu sotrpinu v šoli in tekmecu v ljubezni. Ta bi se ubil, ako bi bil vedel, kaj ga čaka...

Ko je gospod Bogataj vstal in začel: »Dasi nisem govornik, vendar...« sta zginila Vida in Brkine v salon. Gospod Bogataj se je med govorom močno potil, kajti sedel, oziroma stal je preblizu premočno zakurjene peči. Toda njegov pot ni bil nič v primeri s potom, ki ga je prelival Brkine ob radiu. Prestavljal je kakor nor banane na baterijii, vrtil kakor blazen koleščke, a radio se ni oglasil in se ni. Zvenenje kozarcev v obednici je naznanjalo konec napitnice, a radio je še vedno trdovratno molčal.

Brkine si je pravkar petič obrisal svoj potni obraz, ko se odpro vrata in se oglasi s praga ostro: »Kaj pa imata vidva tu opraviti?«

»Oh mama,« zaihti Vida, »hoteli smo te presenetiti, pa se ta grd radio noče oglasiti.«

»Ah, radio,« razjasni se gospej Bogatajevi mračni obraz, in njen vzklik je privabil vso družbo v salon. Toda radio je še vedno molčal. Vida si je poleg ujega brisala solze, Brkine pa pot.

»Kako pa da ne?« praša gospod Bogataj Brkineta. »Morda ga pa niste prav montirali?«

»Popolnoma prav in vse je v redu. Mislim, da mora biti v aparatu kaka napaka, pa nimam potrebnega orodja, da bi jo našel.«

Tu se oglasi Kovačičev Marijan, tudi navdušen radioamater, pa ne komar: »Seveda je vse v redu, samo antene manjka.«

»Ni res,« pravi Vida, »saj imamo celo visoko anteno.«

»Tako?« odvrne Marijan in se stegne skozi okno. »Pa res! Le to bi rad vedel, kateri tepec vam jo je napeljal.«

»Ta-le,« pokaže Vida na Brkineta.

»Osel! Napne anteno na pod, do aparata pa pozabi. Kako bo potem aparat pel, če pa ni zveza z anteno!«

Vsa družba se je smejala. Eni, ker so se razumeli na radio, drugi pa iz solidarnosti.

Zvedeni strokovnjak Marijan je naredil iz konca bakrene žice zatilno anteno in mladina je potem rajala ob dunajskem jazzu pozno v noč, pa brez Brkineta. Nesrečni fant je najprej pogoltnil tepca, osla in uničujoči pogled, ki ga je zadel iz lepih oči obožovane Vide, potem pa se je francoski poslovil.

Tudi tisto noč, ko so pri Bogatajevih godovali, ni ubogi Berkine zatisnil očesa. »Franckova škatlica«, ha je ležala razbita na dvorišču...

Viteška deca 13. stoletja

O novodobni mladini gre glas, da je samostojna in podjetna. Toda kaj so vsa njena sportna podjetja in prireditve v primeri s križarskim pohodom otrok l. 1212, ko so hoteli 12 letniki rešiti Sv. deželo iz rok divjih Saracenov! Vsekakor se je pohod končal nad vse žalostno in marsikake okoliščine dajejo odgovornim činiteljem tiste dobe slabo izpričevalo; vendar vse to ne more izbrisati čudovitega heroizma, ki ga je bila sposobna srednjeveška deca.

Štiri križarske vojske so se bile že razbile na Jutrovem, najhrabrejši možje Evrope so se zaman borili za osvobojenje Sv. dežele, zaman je evropsko viteštvo puščalo svoje kosti po deželah, ki leže ob potu na Vzhod in na Vzhodu samem; v Jeruzalemu se je po kratki epizodi znova zmagovito vila neverniška zastava. Evropo je prevzel obup.

Tedaj — bilo je l. 1212 — je vstal na Francoskem 12 leten otrok, ki je hotel izvesti, kar se odraščenim ni posrečilo. Bil je to kmetski deček Štefan, iz vasi Cloies, blizu gradu Vendôme pri Parizu. Oznanil je, da se mu je prikazal Kristus v podobi romarja in mu ukazal, naj zbere križarsko vojsko otrok in jo povede v Sv. deželo. Izročil je tudi pismo na francoskega kralja, ki mu ga je bil izročil skrivnostni romar; pismo je pozivalo kralja, naj Štefanovo podjetje podpira.

Štefanovo ime je kmalu zaslovelo; ljudje so mu vse verjeli, karkoli je pripovedoval in od vseh strani so prihajale otroške trume s prapori in križi in se zbirale okolu svojega voditelja. Večina otrok še niti ni bila izpolnila 12. leta. Z brati in vrstniki so prihajale — žal! — tudi deklice. Ljudje so otrokom dajali obile darove; mnogo starcev se je tako navdušilo, da so šli z njimi.

Državne in cerkvene oblasti niso vedele, kakšno stališče naj zavzemo nasproti temu otroškemu gibanju. Kralj Filip Avgust se je

Angl. zakladni minister Snowden. V zadnjem času se je v političnem svetu zopet mnogo imenoval angl. zakladni minister Snowden. Zahteval je namreč gotove sankcije h Youngovem dogovoru, če Nemčija ne bi mogla plačevati svojih reparacijskih obveznosti.

obrnil za svet na pariško univerzo in nato izdal ukaz, da naj se otroci vrnejo domov. Toda le malo otroških križarjev se je pokorilo temu ukazu. Dasi je bilo jasno, da od tega otroškega pohoda ni pričakovati nikakega uspeha, oblasti vendar niso hotele nastopiti s silo.

V Štefanovem glavnem stanu pri gradu Vendôme je bilo slednjič zbranih 30.000 otrok. Tedaj je dal vojskovodja znamenje za odhod in nekega dne meca junija se je dvignila otroška križarska vojska s svojimi prapori, prepevajoč svete pesmi, proti Marseilleju. Spremljalo jo je več duhovnikov, kmetov in žensk, zraven pa tudi — kakor je to že navada ob takih prilikah — mnogo temnih elementov obojega spola. Vojskovodja Štefan se je vozil sredi trum, na visokem vozu, ki ga je obdajala otroška straža na konjih. Nikoli ni vodil kak general zvestejših čet, nikoli ni užival kak voditelj iskrenejšega spoštovanja.

Pot v Marseille, dolga 650 km, je trajala mesec dni in je požrla 10.000 otrok. Ostali so dospeli v mesto docela izčrpani. Štefan jim je bil napovedal, da bo solnce izsušilo Sredozemsko morje in bodo našli suho stezo, po kateri bodo mogli po suhem iti v Palestino. Namesto tega so ugledali nepregledno morsko planjavo. Razočarani so se mnogi vrnili proti domu, toda le malokateri je zopet videl domačo hišo, vse ostale so na potu ugonobili glad, napori in bolezni.

Bivši poljski justični minister Car, ki se imenuje kot eden najuspešnejših kandidatov za novega predsednika poljske vlade.

Križarska vojska se je skrčila na 5—6 tisoč otrok. Polastila sta se jih dva moža: Hugh le Fer in Guillaume Parc, ki sta izjavila, da jih hočeta, zaradi božje stvari brezplačno spraviti v Sirijo in Palestino. Izdajala sta se za bogata trgovca, bila sta pa kupčevalca s sužnji! Po prvih dneh vožnje je nastal na morju strašen vihar in dve ladji z vsemi otroci sta se potopili. Ostale otroke in duhovnike, ki so jih spremljali, sta lopova v Aleksandriji prodala Saracenom kot sužnje.

Istočasno kakor v Franciji se je zbirala otroška križarska vojska tudi v Nemčiji. V Kölnu se je zbralo do 40.000 otrok, med katerimi mnogi še 12. leta niso bili dovršili. Njihov voditelj Nikolaj, kmetski sin, pa še niti 10 let ni bil star. V ločenih skupinah so po raznih potih odkorakali proti jugu. Tudi njim je bilo rečeno, da pojdejo po suhem čez Sredozemsko morje v Jeruzalem, kjer bodo ustanovili vlado večnega miru. Med potjo so mnogo otrok odvedli s seboj razni pustolovci in zločinci in jih nravno in telesno pogubili. Ostanek je dospel do Alp in jih prekoračil — pravo čudo v zgodovini! Pot je otroške bataljone silno razredčila in dne 25. avgusta je dospel ostanek — približno 5000 — v Genovo.

Genovski mestni očetje so otroško trumo po par dneh izgnali; le nekaj malega dečkom, sinovom odličnih družin, ki so napravljali boljši vtis, so dovolili ostati v mestu. Nekateri teh dečkov so ustanovili kasneje v Genovi znamenite družine; tako je bil n. pr. ded Vivaldijev eden izmed teh otrok.

Ostali otroci so šli dalje ob obali; mnogo jih je v vročini pomrlo, drugi so se vdinjali po hišah in domovih. Ostanek je dospel v Rim, kjer jih je skušal papež Inocenc III. zaman zadržati od nadaljne poti. Otroci so odšli proti Brindisiju, kjer so se znašli v največji bedi, brez strehe in hrane. Papež je dal po vsej Italiji razglasiti, naj napotijo otroke križarje, kjer koli jih najdejo, brez odloga nazaj v domovino. Toda majhni trop v Brindisiju se ni dal odvrniti od svoje namere ter je s prvo ladjo odplul proti Palestini. Nikdar več ni nihče ničesar slišal o teh otrocih; le o njihovem voditelju Nikolaju so kasneje poročali, da se je l. 1218 pri Damiettei hrabro boril proti Saracenom in se baje kasneje vrnil v Köln.

Strašnejša je bila usoda deklic, ki so bile odšle z otroško križarsko vojsko. Večina je izgubila svojo čast in z otročičem v naročju so blodile iz kraja v kraj ali pa se popolnoma vdale sramoti. Tudi izmed dečkov, kar jih ni pomrlo po cestah, so zrasli mnogi v potepuhe in lopove. Tako je žalostno končalo s tolikim otroškim junaštvom in mučeništvom započeto podjetje, ki nima zgleda v zgodovini.

O srečni božični dnevi! Zadnje priprave za rodbinski praznik.

Božično drevo spomin davnine

Zopet obhajamo božič in zopet bo razsvetljeno božično drevesce vsepovsod radost otroških src. Kakšna je zveza med praznikom in njegovim znamenjem?

Splošno razširjeno je mnenje, da je božično drevesce nemškega izvora. Protestanti ga pripisujejo Luthru. Toda to je izmišljeno. Božično drevesce je mnogo starejše nego Luther, kar pričajo že davne legende o njem; najbrže pa ima svoj vir že v svetopisemskem drevesu življenja.

Nemška pravljica pripoveduje: Nekega večera je potrkalo na vrata logarjeve koče sredi gozda. Ko je logar odprl vrata, je našel na pragu otroka, ki je bil oblečen v raztrgane cunje. Sprejel je otroka pod streho in mu dal jesti, njegov sin Janez pa je dečku prepustil svojo posteljo. Naslednje jutro se je tuji deček poslovil, ob slovesu pa je rekel: »Ker ste bili dobri nasproti meni, vam hočem vašo dobroto povrniti.« Pri tem je odlomil vejico z bližnje jelke in jo zasadil v zemljo. Takoj je zrastlo iz nje prekrasno drevo. »Vsako leto,« je rekel deček, »naj vam rodi drevo darove, v spomin Nanj, ki ste mu bili dali jesti in ga prenočili.« Bil je božje dete Jezus.

Druga legenda pripoveduje o nemškem apostolu Bonifaciju, ki je hotel izpreobrniti norveške Druide. Druidi so častili hrast in omélo. Bonifacij jim je pripovedoval, da je hrast nekaj minljivega, a pravi Bog je neminljiv, večen. Da bi jim to dokazal, je vzel sekiro in začel sekati sveti hrast. Iveri so letele na vse strani. Tedaj je potegnil močan veter in hrast je s hruščem telebil na tla ter se razlomil na štiri dele. In glej — na njegovem mestu se je vzdignila krasna smreka. »To,« je rekel misijonar, »naj bo v bodoče vaše drevo. Vedno zelena, je smreka znamenje Večnega.«

Na vsak način je postala jelka božično drevo zato, ker je pozimi, ko vsemu drugemu drevju odleti listje, zelena. Kristjanom more biti znamenje tudi zato, ker se dviga ravno in koničasto v nebo, kakor cerkveni zvonik.

Vsi stari narodi so častili drevesa v tej ali oni obliki. Egipčani so častili palmo, kar so potem od njih prevzeli Rimljani, in sicer za Saturnov praznik sredi decembra. Ker pa v Italiji ni palm, so namesto tega drevesa uporabili smreko.

Sv. pismo stare zaveze je bogato prepleteno z drevesnim simbolizmom. Kristus sam se imenuje »drevo življenja«. Krščanstvo je iz židovskega predanja prevzelo znamenje drevesa svetilnika, kajti sedmerorogelni judovski svetilnik ni nič drugega nego na najpriprostejši način upodobljeno drevo. Na vsak način je božično drevesce znamenje božjega Deteta, ki je drevo življenja.

Človeško spanje

Ravnatelj londonskega zavoda za proučavanje spanja dr. H. M. Johson meni, da človeštvo, ki posveča izredno skrb zdravju, delovanju srca, zob, sečne kisline in revmatizma, na svojo veliko škodo zanemarja proučavanje tako zvane »skrivulje spanja«, ki nam lahko mnogo pove o zdravstvenem stanju posameznika. Dr. Johson je najprej ugotovil, da spimo valovito, t. j. če bi hoteli narisati črto našega spanja, bi bila enaka površini vode, ki jo razburka veter. Dr. Johson je izvršil kontrolo nad 60.000 različnih dob spanja pri eni sami skupini svojih pacijentov in je na temelju te bogate izkušnje ugotovil, da normalen človek med spanjem, ki traja osem ur, okrog 35 krat izmenja svoj položaj. Prva faza spanja traja največ 11 do 14 minut. Potem sledi drugi »val«, ko se intenziteta odmora znatno spremeni. Dr. Johson pravi, da je mnenje o razliki med spanjem pred in po polnoči popolnoma napačno. »Globina« spanja je enaka in stalna. Resnica pa je, da vsak človek spi na svoj način t. j. z različno »globino« spanja. Najglobokejše je spanje prvi dve uri. Profesor dr. Johson je ugotovil tudi, da čezmerno gojenje raznih sportov krajša efektivno dobo spanja. Na koncu pa trdi, da je funkcija spanja v človeškem organizmu slična postopanju z električno baterijo, ki se mora vedno polniti, da more delovati.

Maršal Gomez da Costa. Kakor smo že javili, je umrl dne 17. decembra v starosti 67 let bivši predsednik portugalske republike Gomez da Costa.

Resničnо damo spozraš

po tem, kaj stoji na toaletni mizici. Vse parfume-pudre in druga lepotila za boljši svet ima v naj, večji izbiri in po najugodnejših cenah na zalogi **drogerija „Saitas"** Dunajska cesta 5.

Sveta noč v gozdu.

Italiji manjka ljudi

Leta 1913 je prišlo v Italiji na 1000 prebivalcev 31.7 rojstev, a danes jih odpade na 1000 prebivalcev le še 26. Med tem, ko se toliko sramotena Francija že dve leti stalno drži na svoji kvoti 18 na 1000 ljudi, je Italija zelo rapidno ubrala pot navzdol.

Kje so vzroki. Gotovo je, da država stori vse in več ko je mogoče. Državno je vzdrževana »Narodna zveza za varstvo mater in otrok«, neporočeni so občutno obdavčeni in razpisane so bogate nagrade za številno potomstvo. Tudi ni splošen človeški pojav, da bi število človeštva nazadovalo. L. 1913 nas je bilo na zemlji 1808 milijonov, l. 1926 že 1932 miljonov in danes se število ljudi na zemlji suče okrog 1950 milijonov.

Pa tudi če bi prebivalstvo povsod na zemlji nazadovalo, je vendarle fatalno, da se baš v Italiji to godi, ki se je še pred letom dni bala tako ogromnega prirastka na prebivalstvu, da so vsi samo govorili o kolonijah, o mandatih, o teritorijalni ekspanziji, o osvojitvah ... Kakor se vidi, pa ne bo take sile in laški sosedje so lahko pomirjeni, fašizem pa je rešen velike skrbi, kam z ljudmi. Seveda pa je stvar drugačna, če vemo, da je Mussolini prepovedal skoraj docela vse izseljevanje zato, da bi bila Italija močnejša. Fašizem dobro ve, da ima narod toliko pravic, kolikor ima moči. Nazadovanje rojstev pa je jako slabo znamenje.

IBBS

Najstarejša tvrdka na svetu ustanovlj. l. 1712.

za zobe
za nego kože
za brit'e

Knjige Mohorjeve družbe za l. 1931

Za leto 1931. bo Mohorjeva družba izdala po dolgih letih zopet šest knjig kot redeh družbeni dar. Tako se je Družba glede števila knjig zopet povzpela na predvojno višino, dasi je seveda obseg knjig nekoliko manjši nego pred vojno. Kajti že med svetovno vojno je morala Družba število knjig skrčiti na pet, po prevratu pa še bolj. Leta 1921. in 1922 je izdala samo še po tri knjige, nato se je l. 1923. in 1924. dvignila na štiri, l. 1925. celo na pet; pri tem številu je (razen l. 1926.) ostalo vselej vsa leta. Če pomislimo, kako silen udarec je zadel Družbo l. 1919. z izgubo Celovca in koliko jo je stala dvojna selitev (iz Celovca na Prevalje in od tu v Celje), moramo biti iz srca veseli, da se je Družba po takih težavah tako hitro opomogla. Tudi če bi izdajala samo po pet knjig, bi bilo to že mnogo. Za l. 1931. bomo pa dobili zopet šest knjig; posamezna knjiga bo torej veljala dobre tri dinarje! Da, tudi majhen narod ima lahko poceni knjigo, ako je dobro organiziran in ako jo zna ceniti. Število mohorjanov se je pri nas v zadnjih štirih letih dvignilo za 15.312 (od 38.093 v l. 1926. na 53.405 v l. 1930.) in posledica narastka članov je tudi razmah knjig. Za l. 1931. bo izšel kakor vsako leto Koledar, nadaljevala se bo Zgodovina slovenskega naroda (9. zvezek) in Življenje svetnikov (7. zvezek); Slovenskih večernic bo izšel že 83. zvezek. Poleg teh štirih knjig bodo izšli Zajedavci na naših sadnih rastlinah (M. Humek) in knjiga o slovenski materi z naslovom Mati, v kateri je A. Bolhar zbral pesmi in spise 28 naših pesnikov in pisateljev, ki opevajo in slikajo dobroto, delo in skrb matere.

Mohorjeva knjiga bo torej prinesla svoj dar slehernemu brez ozira na starost in stan. Naj bi zato tudi prišla slehernemu v roke!

Z veseljem zaznavamo tudi, da bo Družba odslej izdajala vezane knjige samo z vezavo v celo platno, ne več v polplatno, kar bo njenim publikacijam dajalo tudi na zunaj elegantnejšo obliko. Cena 8 Din za vezavo posamezne knjige v platno je nizka. Noben knjigovez ne more z njo tekmovati. Zato priporočamo naročanje vezanih knjig.

Poleg rednega književnega daru je začela Družba v manjšem obsegu že pred vojno, v večjem pa pod Finžgarjevim uredništvom izdajati tudi knjige za doplačilo. Včasih je izdajala za doplačilo samo po eno knjigo, za leto 1931. jih bo izšlo kar pet. Kot znanstvena knjižnica bodo izšle Bajke in pripovedke, ki jih je zbral, uredil in znanstveno razložil vseuč. prof. dr. J. Kelemina. Noben narod ne more dovolj skrbi posvečati zdravju svojih članov. Zato iskreno pozdravljamo Knjigo o zdravju, ki jo je napisal v obsegu 22 pol iz svoje bogate skušnje in iz obilnega študija zdravnik dr. A. Brecelj. Naš primorski rojak B. Magajna bo izdal Primorske novele v obsegu kakih sedem in pol pol. Otrokom sta pa namenjeni knjigi V samotah pragozda in V oblasti čarodejev.

Cene knjig za doplačilo se gibljejo po obsegu knjige od 12 Din (nevezane Primorske novele) do 51 Din (vezana Knjiga o zdravju na kakih 350 straneh). Tudi o teh cenah moramo reči, da so to najnižje cene, po katerih je pri nas mogoče izdati kako knjigo, ako ne izide kot redna publikacija kake družbe za izdajanje knjig. V vsakem drugem založništvu bi morale biti te knjige za okroglo 100 odstotkov dražje. Tako nizke cene so mogoče samo zaradi tega, ker so knjige vsaj deloma plačane že vnaprej in ne stane nič reklama in poštnina.

Na knjige za doplačilo opozarjamo prav posebno naše društvene knjižnice, ki naj pač naroče vse knjige, vezane seveda.

Nova „Mladika“

Pravkar je izšla prva številka enajstega letnika »Mladike« v novi, okusni opremi. Poleg nove risbe na ovoju nas preseneča lep tisk, s katerim je za oko tudi notranjost mnogo pridobila. Vsebina je pestra in mikavna. Na prvem mestu je povest »Kamnarjev Jurij« Franceta Seljaka, našim čitateljem še posebno priporočljiva, kajti dejanje se odigrava ob Jadranu, tistem, ki smo ga izgubili... Prelepa je J. Lemaitreova legenda »Devica z angelic« (prevel K. Dobida), pravo božično darilce za čitatelje. — Na vas nas popelje M. Malešičeva skica »Tiho, tiho«, v malo poznane kraje naše države in v nepoznane običaje nas vpeljuje spis »Božič v Makedoniji«. — Z velikim užitkom bodo čitali naročniki »Mladike« H. Bordeauxov roman »Zamešene stopnice«, v katerem obravnava slovitii francoski pisatelj nadvse zanimiv in težak problem zakonske zvestobe. — Dr. Janez Plečnik nadaljuje svoje razprave iz anatomije s splošnimi opombami k prebavi in k presnavljanju telesa. — F. S. Finžgar posveča krasen članek trojnemu jubilantu mc. gnerju Tomu Zupanu. — Hvale vredno je navajanje čitateljev na dobro in lepo knjigo, kakor je to započel dr. Jože Pogačnik s svojim člankom »O knjigi«. Poleg ocen novih knjig, razlage slik, ki so čudovito lepe in kakor vselej zelo smotrno izbrane od dr. K. Dobide, čitamo še druge zanimivosti, ki se gode »po okrogli zemlji«.

Mnogo pomena pa imajo tudi članki pod rubriko »Družina«. Tako je na prvem mestu Stefanije Humekove razprava o sodobnem gospodinjstvu, ki se bo nadaljevala prav tako kakor Milice Grafenauerjeve »Iz duhovnega življenja družine«. Za gospodinje važna kuhinjska navodila ter smešnice in uganke zaključujejo krasno uspeli zvezek, kateremu je priložena krojna priloga, kar ima spet svojo posebno vrednost. — To je pač dovolj pestro gradivo in če rečemo še, da so vsi prispevki resni in prav resnega uvaževanja vredni, mislimo, da se je »Mladika« sama že dovolj toplo priporočila tudi tistim, ki si je morda še niso omislili.

Sovjetske literarne novosti

Stroga cenzura je zadnje mesece hudo vplivala na kakovost sovjetskega lepega slovstva. Od pisatelja se zahteva samo sozvočnost s časom, pristen marksizem, služenje revoluciji. Zato je vedno večje število s tega stališča neoporečnih, a književno brezpomembnih povesti. Med te pojave je treba na primer uvrstiti »Šahte« Smirnova v »Zvezdi« in povest »O starejšem bratu« v »Novem miru«. Ta brat, Luknjanov, je Ljeninov brat, Uljanov, pod carizmom obešeni zarotnik, in je vsa povest vzgledno komunistično svetniško življenje. Izmed pomembnejše produkcije je zabeležiti »Konec Čičikova« M. Fromana v »Zvezdi«. To je znani Gogoljev, Čičikov, prenešen v sovjetske razmere, pod katerimi tudi cveté stara korupcija. Nadarjeni Aleksej Tolstoj objavlja v »Novem miru« zgodovinski dokaj površno, toda sijajno pisano in napeto povest »Peter Prvi«. V »Zvezdi« je zelo zanimiv roman »Devet pik« M. Kazakova. Avtor podaja široko sliko predvojnih petrograjskih političnih krogov neposredno pred revolucijo. Zadnji natisnjeni odlomek — sprejem članov Dume v Zimski palači začetkom vojne — je deloma pretirano zasmehovalen, a v splošnem posrečen in pester. Roman bo nedvomno vzbudil zanimanje v književni izdaji. Obžalovati je propadanje »Krasne novjic«, pred leti najboljšega sovjetskega književnega mesečnika. Uredniku Voronskemu je sledil v ostavko še dokaj nepristranski voditelj kritičnega oddelka Talnikov. Zdaj je list hudo pravoveren, pa tudi hudo dolgočasen.

Ruska emigrantska knjiga

Založba edinega emigrantskega velikega mesečnika »Sovremenija Zapiski« v Parizu je natisnila prvi zvezek znamenitega, a davno razprodanega dela Miljukova: »Očerki ruske kulture — Cerkev in šola«. Drugi del — Nacionalizem in evropeizem — bo izšel po novem letu. Avtor je na novo pregledal in popolnil svojo knjigo, ki v tej obliki pomeni najboljšo sedanjo zgodovino ruske kulture. — Januarja povodom 175-letnice najstarejše ruske moskovske univerze bo izšel Slavnostni zbornik s prispevki Kieseweira, Miljukova, Maklakova in drugih ter popolnim imenikom ruske akademske emigracije. — Pravi praznik za vse ljubitelje ruskega slovstva pomeni prvi del svečano ubranega in globoko iskrenega »Življenja Arsenjeva« Ivana Bunina, največjega izmed živečih ruskih pisateljev. Naši čitatelji se bodo spominjali na lep odlomek »Zovi tajinstvenega«, ki ga je prinesel »Slovenec«. Omeniti je še napeto zanimiv roman »Ključ«, znanega zgodovinskega pisatelja Aldanova, katerega tetralogija je izšla tudi v Zagrebu v prevodu. Dejanje novega romana se godi v Petrogradu tik pred izbruhom revolucije. Poleg sintetičnih, izmišljenih osebnosti nastopajo tudi nekatere zgodovinske. »Ključ« zasluži vso pozornost kot najpomembnejše delo o padcu ruske monarhije. V Berlinu se je ustanovila založba »Novije pisatelji« z nalogo omogočiti tisk novih del emigrantskih začetnikov. Kot dva prva zvezka sta izšla dela dosedaj nepoznanih avtorjev. Značilno, da sta namenjena oba ruskemu najmlajšemu pokolenju. V. Janovski v povesti »Koleso« slika dečkove doživljaje v letih začetnega vojnega komunizma, dočim pripovedujejo »Dečki in deklice« Iv. Boldireva o sedanji sovjetski šoli.

Dobro nabožno slovstvo

Dobri Pastir. Tako je naslov novi knjigi, kakršne Slovenci še nismo imeli in smo jo zato tem občutneje pogrešali. Dr. Ciril Potočnik je pod tem naslovom začel izdajati »premišljevanja o življenju Jezusovem in njegovih svetnikov«. Prvi zvezek obravnava Jezusovo mladost in začetek javnega delovanja do njegove »pridige na gori« (Mt 5—7). 256 strani obsega prvih 87 premišljevanj, ki niso ne predolga ne prekratka, ampak za približno polurno premišljevanje ravno pravšna. V podrobno oceno se ne bomo spuščali, to pa lahko rečemo, da so premišljevanja jedrnata, vsebinsko bogata, praktična, tako pisana, da bo vsakdo za svoje potrebe našel primerno navodilo in za vsakršno dušno stanje potrebno pojasnilo in za pot k popolnosti izdatno bodrilo. Vsakomur, ki mu je za to, da svojo dušo obogati, da svoje srce oplemeniti, da si pogled v božje resnice odpre in duhovno oko očisti, bo knjiga donesla neprecenljive koristi. — Založila jo je prodajalna K. T. D. (H. Ničman) v Ljubljani. Cena broš. izvodu 38 Din, po pošti 2 Din več. K.

Molitve. Priredil *Alfonz Klemenčič*, O. Teut., založil konzorcij »Križa«. Pod tem naslovom je pred kratkim izšla zbirka liturgičnih molitev, ki naj služi kot dopolnilo k »Sv. maši« dr. M. Doklerja. Ozira se zlasti na potrebe zborne molitve in podaja na podlagi brevirja slovenske tekste za jutranjo in večerno skupno molitev, molitve pri učenju, pri mizi in obisk Najsvetejšega. Besedilo odlikuje globokost misli, liturgična umerjenost, po obliki pa izredna lepota jezika in izbran tisk. Gotovo bodo dolgo zaželjeno zbirko z veseljem pozdravili vsi zavodi, kjer mladina opravlja skupno svoje molitve, koristila pa bo brez dvoma tudi posameznikom. Stane po knjigarnah vezana 11 Din, broš. 6 Din, pri založniku popust. »Molitve« zaslužijo vsestransko priporočilo.

Kraljestvo božje, 1930, številka 2 proslavlja pokojnega papeža Benedikta XV., ki je pripravljal pot ideji miru med narodi ter verske sprave in edinosti. Stiški cistercijanski samostan razlaga božično liturgijo, ki nas tudi opominja na veselostvo svete cerkve. Dr. Jaklič opisuje življenje češkega opata sv. Prokopa, ki je ustanovil slovečí Sazanski samostan, kjer se še danes maša v staroslovanskem jeziku. Nadaljuje se zanimivo poročilo o obisku pri bolgarskem škofu Kustevu. Lepa je povest »Kesanje« iz mučeništva ruskih vernikov pod boljševiki. »Vesti s krščanskega vzhoda« nam urejajo upogled v verske in kulturne razmere v Srbiji, Rusiji, Ukrajini, Poljski in Bolgariji. Naznanja se prihodnja številka »Križa«, ki bo prinesla razprave cirilmetodijskega zborovanja pri Sv. Joštu 17. julija t. l., nakar se opozarja vsa naša inteligenca.

Přehled pro ctitele sv. Václava, glasilo odbora za proslavo jubileja Sv. Vaclava, številke 10, 11 in 12, prinaša Album svetovaclavskih slavnosti leta 1929, to je 50 fotografijskih posnetkov s svetovaclavskih slavnosti; zlasti je veliko skupin v češkoslovaških narodnih nošah. Naroča se pri naslovu: Výbor pro oslavu tisicího výročí smrti sv. Václava, Praha III., Josefská 8.

„Pet pripovedaka“

(Izdanje »Narodne knjižnice«, Beigrad.)

Prva zbirka izvirnih srbohrvaških novel, ki je v zgoraj citirani izdaji z naslovom: »Sedam pripovedaka« izšla prve novembrske dni, je bila z velikim odobravanjem sprejeta. Zato je »Narodna knjižnica« takoj v naslednjem, decembrskem kolu izdala drugo novelsko knjigo, ki jo mislim v naslednjem na kratko oceniti.

Da takoj poudarim zelo prikupno gesto, ki jo je napravila »N. K.«. Po prvi srbohrvaški knjigi krajših novel je prišla druga, v kateri je zastopana tudi naša slovenska literatura. In to s svojim prvakom Vrhničanom Ivanom Cankarjem. V uvodu se naglaša, da bo izdajateljica tudi nadalje prinašala prevode iz slovenske književnosti. V poševem jemlje Levstika (»Martin Krpan«), Stritarja, Erjavca, Zofko Kvedrovo, Kersnika, Meška, Juša Kozaka, Novačana, Puglja. Ne vem, kako so pustili ob strani Finžgarja in Preglja, ki spadata ja v največje mojstre naše besede?

Od Srbov so zastopani v tej zbirki Kolašinec Grigorije Božović, Anđelko Krstić, Nikola Trajković in Dinko Simunović. Prva dva sta izrazita in najpomembnejša pisatelja Južne Srbije in speciálno muslimanskega okolja. Pa tudi Trajković je podal snov iz življenja, ki se odigrava v napetosti med pravoslavjem in muslimanstvom, dočim Simunović, ki je soroden našima Kersniku in Tavčarju, riše rojstni kraj, severnodalmatinsko Zagorje ob reki Cetinji. Od Ivana Cankarja je prevedena »Krivica«, znana novela s socialno ostjo.

Taka je ta druga zbirka novel »N. K.«. Ni to še antologija kratke proze in novelistike Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pač pa je v teh knjigah mnogo materijala, iz katerega ne bi bilo težko izbrati nekaj najboljših del, ki bi predstavljala antologijo sodobne novelistike med Jugoslovani.

Beigrad, 19. dec. 1929. Tone P.

DVE KNJIGI O TROCKEM

V angleščini je izšla in je bila takoj prevedena v francoščino Maks Eastmanova knjiga »Mladost Trockega«. Avtor je amerikanski socialist, ki ga je izključila lastna stranka radi komunizma. Leta 1924 je bival na Ruskem, kjer je spisal delo »Po Leninovi smrti«, braneč v njem Trockega zoper Stalina. Tudi sedaj dviga svojega junaka v nebesa kot največjega socialističnega voditelja v mednarodni zgodovini. Zelo hvali novinarski »reseu in obenem krasen slog« Trockega. Zato sta pokvarila Trockemu vse njegovo poslanstvo dve napaki: izredna, neizbirčna brezvestna častihlepnost, ter usodna neodločnost, obotavljanje v nevarnosti. To napako je priznal Trocki sam svojemu biografu. Odtod izvira njegova čudna mirovna pogodba v Brest-Litovsku: »zoper vojno in zoper mir z Nemčijo.« Odpovedal je tudi kot vodja levičarjev v boju s Stalinom. Zelo je škodovala Trockemu tudi netaktnost: bil je nesramen v zmagi in obupan v porazu. Ni znal tako pridobivati vdanosti in naklonjenosti kakor Ljenin: preveč je ljudem kazal svojo sebičnost. »Velik politik po zmožnosti, vendar ni velik voditelj, ker pogreša človeške lastnosti«, sklepa Eastman. Istega mnenja je tudi Pierre Fervacque, avtor francoskega dela »La vie orgueilleuse de Trocky«. Trocki je kos nevarnostim, a se ne more rešiti usodne oderske častihlepnosti. Mislil je, da bo najmanj Danton. Prilastil si je zaslugo za ureditev nove rdeče vojske, dasi je bila delo strokovnjakov iz carskih let. Delali so v generalnem štabu, dočim je Trocki samo besedičil. Sramotno je odpovedal kot železniški diktator, dasi je pomenil prihod njegovega vlaka smrt in grozo povsod. Zameril se je vsem svojim sodrugom, ker je bil iskreno prepričan o svojih nadnaravnih zmožnostih in ni vpošteval strankinih navodil. Tudi zdaj v prognanstvu še vedno verjame, da bo svet enkrat njegov, da bo samo on uresničil svetovno revolucijo. Preveč je zaljubljen v svoje vrline, a premalo ima one značajnosti, ki je potrebna kot moralni temelj za vse gospodarstva željne voditelje množic med revolucijo.

Obe knjigi sta izvrstno dopolnilo, oziroma korektura aviobiografije Trockega, ki se pravkar razširja po vsem svetu.

PARIŠKI NADŠKOF GOVORI V ZVOČNEM FILMU

Pariški nadškof msgr. Verdier se bo vernikom svoje dieceze predstavil v zvočnem filmu. V vrtu velikega Saint Sulpice Seminars se je snemal prvi del filma. Obdan od množice študentov govori nadškof o ljubezni, miru in dobroti, kateri mladi bogoslovci posvete svoje življenje. V govoru izraža nadškof cilje, katere želi doseči potom svoje visoke službe.

Drugi del zvočnega filma kaže njegovo eminenco ob pisalni mizi v pogovoru z kanonikom Reymondom, tajnikom internacionalnega katoliškega filmskega biroja. Msgr. Verdier govori o interesu, ki ga ima sam za film in časopisje, katera oba smatra za mogočno orožje tako za dobro, kot za slabo stvar. Na kratko razvija, kako bi se oboje dalo uporabljati v smislu katoliških idej, v čast božjo in za razširjenje kraljestva božjega na zemlji. Internacionalnemu kat. filmskemu odboru, kakor njegovemu dosedanjemu delu izraža svojo popolno simpatijo.

Ker nadškof seveda ni noben filmski igralec, so morali marsikaj popravljati in ponavljati. Vsakokrat se je msgr. Verdier z ljubeznivim smehljajem izrazil, da je pripravljen sceno še enkrat ponoviti.

Zanimivo bo, s kakšnim interesom bo časopisje to vest vzelo na znanje. Nekateri se že oglašajo. Tako poroča »Filmkurier« v kratki notici, da je znani francoski filmski industrijalec Delac potoval v Berlin (v Delacovi produkciji bo namreč film izšel) in pristavlja zraven, da je zvedel iz zanesljivega vira, da omenjeni nadškofov film ne bo finansirala katoliška Cerkev, ampak ena najmogočnejših francoskih poslovnih bank. — Ali morda res kdo na svetu verjame, da katoliška Cerkev finansira filmsko produkcijo? — Spet enkrat običajna zamenjava pojmov. Katoliške organizacije še niso katoliška Cerkev. Tudi Vatikan še ni Cerkev, kakor trdi gotovi Willy Münzenberg v časopisu »Kino«. Tam pravi:

»Katoliška Cerkev si je s pomočjo Vatikana pridobila znaten vpliv na nemško filmsko industrijo, kar se posebno značilno opaža pri cenzuri. Kat. filmske organizacije imajo celo vrsto lastnih kinov (največ v Porenju, pa tudi v Berlinu), v katere ne sme zaiti noben »prepovedan« film. Temu morajo proletarske organizacije napraviti konec.« »Kino« je moskovski filmski časopis.

Morda se še kdo spomni, da papež sam cenzurira filme, kateri se proizvajajo po katoliških kinih in da sam finansira filme, v katerih nastopajo škofje. To bi si pa brezdvomno tudi pariški nadškof štel v prav posebno čast.

*

Iz nemške kulture. Berlinska založba Filip Dekmal je pričela z monumentalno »Zgodovino literature, umetnosti in kulturo na Nemškem«. Velikanska izdaja, skupno delo številnih znanstvenikov, bo obsegala 250 zvezkov. Za prihodnje leto so napovedani zvezki I.—X. Torej bo izdaja dovršena po 10 letih.

Nakup parfumov in lepotilnih sredstev

je stvar zaupanja. Dame in gospodinje, k hočejo poudarjati fini okus, naj si ogledajo v

drogeriji „SANITAS“

na Dunajski cesti 5, zalogo vseh najuglednejših svetovnih znamk.

NAJLEPŠE DARILO JE — »ILUSTRACIJA«!

Pravkar je izšla 12. številka s tako vsebino in tako krasnimi slikami, kakor jih še ni imel slovenski ilustrovani list. Številka obsega z ovitkom in kazalom za prvi letnik 48 strani, priložen ji je tudi letak, ki napoveduje program za drugi letnik »Ilustracije«. Toplo priporočamo vsem tistim, ki te revije še ne poznajo, da si kupijo eno številko. Gotovo si bodo revijo naročili. Celoletna naročnina 100 Din za tako lepo in obsežno revijo ni predraga. Posamezna številka 10 Din v vsaki trafiki in knjigarni. Zahtevajte številko na ogled! Uprava revije »Ilustracija«, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6-I.

*

Mali lord Fauntleroy.

Na izvrstno mladinsko knjigo angleške pisateljice Frances Hodgson Burnett: »Mali lord Fauntleroy« opozarjamo še enkrat, kajti ne bi je smelo biti družine, kjer so otroci, pa da nima »Malega lorda«. Tako resnično globoko zajete in obenem preprosto za preprosto otroško srce napisane knjige, ki je po svojih notranjih kvalitetah tudi nepreceuljive vzgojne vrednosti, ne najdeš zlepa in mislimo, da je velika izguba za vsakega otroka, če je ne pozna. Poleg svetovno znanih in še vedno živih mladinskih knjig starejših avtorjev, si je le-ta priborila zasluženo mesto in je postala otrokom prav tako ljuba kakor »Robinzon«, »Gulliver« in vse ostale, dobro znane. Način, kako je pisateljica opisala prikupnega otroka, ki odljudnega starega moža, krutega in trdega srca, omehča in počlovečí, je zares nenadkriljiv. — Knjigo je izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani in jo toplo priporočamo za božično darilo vsem tistim otrokom, ki je še ne poznajo.

SALDA-KONTE
ŠTRACE - JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE - MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE,
RISALNE BLOKE
ITD.

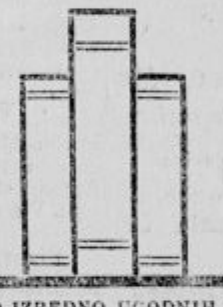

NUDI PO IZREDNO UGODNIH CENAH
KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE
PREJ
K. T. D.
V LJUBLJANI
KOPITARJEVA ULICA 6
II. NADSTROPJE

All Vam je znano

da že skozi 20 let prodaja

tvrdka I. N. Šoštarič

v Mariboru, Aleksandrova c. 13

najboljše ANGLEŠKO in ČEŠKO SUKNO za plašče in obleke, volneno blago, batist, šifon, flanel, izgotovljene obleke in perilo, posteljne odeje, perje in puh, zastore, preproge i. t. d.! Cene nizke, postrežba strogo solidna. — En poizkus zadostuje, in postanete naš stalen odjemalec.

Ročne, spisne šolske, lovske potne in razne druge torbice, listnice, denarnice, tobačnice itd. v veliki izbiri, primerno za

Božično darilo

priporoča **Ivan Kravos, Maribor**

Aleksandrova cesta 13

Za božične praznike

nudim po najnižjih cenah: zelo dober rum za čaj, garantirano pristno slivovko, punš esenco, vse vrste likerjev, kakor tudi vinski špirit.

Adalbert Gusel

Maribor veležganjarna Maribor
Koroška cesta 18 Aleksandrova cesta 39

Mali oglasi

Vsaka beseda 50 par ali prostor drobne vrstice 1 50 Din Najmanjši znesek 5 Din. Oglasi nad 9 vrstic se računajo višje Za oglase strogo trgovskega in reklamnega značaja vsaka vrstica 2 Din. Najmanjši znesek 10 Din. Pristojbina za šifro 2 Din Vsak oglas treba plačati pri naročilu. Na pismena vprašanja odgovarjamo le, če je priloženo znamka. Čekovni račun Ljubljana 10 349. Telefon štev 2328

Blagoslovljen božič in srečno novo leto

želim vsem svojim cenj. odjemalcem

Avgust Rode, trgovec in gostilničar — Suhadole.

Vesele božične praznike, srečno novo leto

želita vsem svojim odjemalcem ter se nadalje priporočata za obilen obisk

Janez in Katarina Sršen, gost. in trgov., Suhadole.

Blagoslovljen božič in srečno novo leto

želimo domačim fantom v tujini

Suhadolčani.

FRANC LIPAR

absolvent kmetijske šole Suhadole,

želi vsem, ki so mu v pretečenem letu zaupali pomoč pri živini in intenzivnem gospodarstvu

SREČNO NOVO LETO!

VESELE PRAZNIKE

želi Anton Podgoršek, mizar, Suhadole.

Mir in blagoslov božji

v praznikih želi

Franc Peterca

sodarstvo — Suhadole.

Vesele božične praznike

in

srečno novo leto

želi vsem svojim cenj. gostom in odjemalcem gostilna in trgovina

Jurij Marenče,

Dolenjska cesta 20.

Službe iščejo

Prodajalka

starejša samostojna moč, kavcije zmožna, se sprejme za podružnico s špecerijskim blagom v Ljubljani. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »Samostojna moč« št. 14.422.

Prodajalka

želi mesta v kaki trgovini na deželi ali v mestu. Event. dobi tudi koncesijo. — Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Marljiva in poštena« št. 14.079.

Gospodična

ki je dovršila tri meščanske šole, želi primernega mesta v pisarni ali kjerkoli. Event. gre v svrho prakse par mesecev samo za hrano. - Ponudbe na upravo »Slov.« pod »Prav pridna in poštena« št. 14.080.

Trgovski pomočnik

mešane stroke želi vsled nadaljnje izobrazbe premeniti službo 1. januarja 1930 v mestu ozir. trgu. Ponudbe upravi »Slovenca« Maribor pod šifro »Marljiv«.

Sveža vseh vrst

kakor tudi TRPINOVO PLATNO po ceni se dobi v TEKSTILNEM BAZARJU MARIBOR Vetrinjska ulica štev 15

Skladiščnik

elektro-radio-materijala išče mesta. Naslov pove uprava »Slov.« št. 14.292.

Pekovski vajenec

star od 15 do 17 let, pošten starš, se pod jako ugodnimi pogoji sprejme. — Pekarija Lovro Sušnik - Škofja Loka.

Službodobe

Posredovalnica Ogrinc

Miklošičeva cesta 28. rabi takoj kuharice, služkinje in natakarice.

Posredovaln. Plahuta

Ljubljana, mestni trg 25, se vljudno priporoča. — Preskrbuje dobra dekleta ter oddaja najboljše službe.

Kateri voznik

bi prevzel vožnjo - več 100 m³ lesa. Voznik dobi hrano in krmo za konje. — Pismene ponudbe na upravo »Slov.« št. 14.339.

Kuharico

čedne zunanjosti, pridno in pošteno, ki nima pristriženih las, staro do 40 let, sprejme uradnik. Ponudbe pod šifro »Samostojen« št. 14.530 na oglasni oddel. Slovenca.

Posredovalnica Mrak

Ljubljana, Sv. Petra c. 8 preskrbuje dobre službe in pridna dekleta.

Vajenca

stroino ključavničarskega sprejme takoj Kremžar Anton, stroino podjetje Št. Vid nad Ljubljano.

Pisarniško moč

samostojno, zanesljivo z znanjem nemščine sprejmem. Hrana in stanovanje v hiši. - Ponudbe z natančno navedbo dosedanjih službovanj in plačilnimi zahtevki in prilogo slike, na upravo »Slov.« pod »Mesto na deželi« štev. 14.521.

Sobarico

veščo prania in likanja perila, pospravljanja sob ter vrtnih del, sprejmem. Tudi zdrave, močne začetnice niso izvzete. Ponudbe z navedbo plače in dosedanjih služb pod »Stalno mesto« št. 14.522 upravi »Slovenca«.

Vzgojiteljico

iščem za vzgojo 2 letnega otroka brez matere. Biti mora vešča v gospodinjstvu, popolnoma zdrava, lepega vedenja, stara 25 do 30 let in po možnosti Slovenka. V ponudbi naj kratko opiše svoje dosedanje življenje, dosedanjo službo, priloži fotografijo in naj navede plačil. pogoje, pod katerimi je pripravljena nastopiti to mesto. Diskretnost zajamčena. - Ponudbe brez fotografije ne pridejo v poštev. - **Ilija D. Velković,** p. Mol — Bačka.

Zaslužek

Zastopnike

za 25 predmetov sprejme Josip Lindič, Ljubljana - Komenskega 17.

Pouk

Šoferska šola

I. obč. konc. Camernik, Ljubljana Dunajska c. 36 (Jugoavto). — Tel 2236 Pouk in praktične vožnje

Krojači, šivilje,

nešivilje! V modi je nastopila velika sprememba, da Vam v pomladi ne bo mogoče izdelovati obleko po modi, ako se ne boste naučili modernih krojev. Tečaj najnovejšega krojenja, modeliranja se prične takoj po novem letu. Ker je kroj lahko razumljiv in preizkušen, se udeležencem z dežele garantira za popolno izobrazbo. Učenke, učenci bivših tečajev naj se pridejo učit novih krojev. Krojno učilišče, Ljubljana, Stari trg 19. Pletiljam separatni pouk krojenja.

Učenca

zdravega ter poštenega se takoj sprejme za medičarsko obrt. Drugo po dogovoru. Naslov v upravi lista pod štev. 14.567.

Gospodična

z znanjem slovenskega, srbohrvaškega in nemškega jezika dobi službo pri F. Zorn, Tyrševa cesta št. 23.

Mizarskega vajenca

sprejme Karel Erjavec, mizarstvo, Prod štev. 10, pošta Št. Vid nad Ljubljano. Hrana in stanovanje brezplačno.

Stanovanja

V stanovanje

z dobro hrano se sprejme pod ugodnimi pogoji dijakinja. Naslov v upravi lista pod št. 14.559.

Oddam eno sobo

Selo, Koroščeva ulica 82.

Skladišče

veliko, suho, se išče. Ponudbe na »Centra«, Ljubljana, poštni predal 248.

Pisarniški lokal

v I. nadstropju na Dunajski cesti se odda takoj. Vprašati pri Gospodarski zvezi.

Dve lepi sobi

v prometni sredini mesta, s posebnim vhodom, se oddasta za mirno pisarno ali tehn. atelje, ozir. kot stanovanje za mirnega, izobraženega gospoda. Naslov v oglasnem oddelku Slovenca pod št 14.497.

Slaščičarji, peki!

V Kranju, velikem industrijskem mestu središče Gorenjske oddam v najem lepe prostore in lokal za prodajo ali grem kot družabnik k veščemu peku, slaščičarju za specialna peciva. - Naslov in ponudbe je poslati upravi »Slovenca« pod »Pekarija« štev 14.319.

Posestva

Zemljišče

ca. 6000 m², v Ljubljani, za glavnim kolodvorom - se proda. Resni kupci naj se javijo na oglasni odd. »Slov.« pod »Parcela«.

Hišo

dvonadstropno, z gostilno in trgovino v Mariboru, proda Zagorski, Maribor, Tattenbachova ulica 19.

Parom'in in žago

polnojarmenik, velepromet, proda Zagorski, Maribor, Tattenbachova ulica št. 19.

Denar

Družabnika (co)

s kapitalom do 50.000 Din se sprejme v staro dobro vpeljano podjetje. Pogoji so: osebno sodelovanje, po možnosti trgovska izobrazba in zmožnost opravljati pisarniška dela. Ponudbe pod »Solidnost« na upravo »Slovenca«.

Posojilo

Trgovec - dobro stoječ - želi 30.000 Din posojila proti garanciji za dobo dveh mesecev. Več osebno. - Ponudbe na upravo Slovenca pod št. 14.520.

Glasba

Klavir

kratek, dobro ohranjen - ugodno naprodaj. Naslov v upravi »Slovenca« pod štev. 14.374.

Klavirji

in pianini svetovnih tvrdk po znižanih cenah v zalogi! Na obroke! M. Ronas, Celje — Popravila uglaševanje!

Klavirji!

Preden kupite klavir, si oglejte moio bogato zalogo prvovrstnih klavirjev. Prodajam najceneje na najmanjše obroke z garancijo, brez vsakega pribitka ali vračunanja kakršnihkoli obresti. Izposojevalnica! **Warbinek, Ljubljana,** Gregorčičeva 5 (v bližini Glasb. matice!

Krasen harmonij

z 17 registri, sposoben za kako cerkev in skoraj nov STINGL-KLAVIR, kratek, z železno konstrukcijo, z zabojem, se zelo poceni proda. — Dopise pod »Harmonij« na podružnica Slov. v Celju.

Kupimo

Skobelni stroj

univerzalni, na kroglič. ležajih in jermenski pogon, širine 500 mm, kupim. Ponudbe na upravo lista pod »Skobelni stroj« št. 14.461.

Vsakovrstno

zlato kupuje

po najvišjih cenah

FRNE juvelir Ljubljana, Wolfova ulica št. 3.

Pri meni imate sledeče ugodnosti:

POZOR!

1. dobite samo **moderen radio aparat,**
2. imam **na nizje cene,**
3. Vam omogočim **plačila v obrokih,**
4. Vam pomagam z **mojimi izkušnjami**

RADIO FRANC BAR

Bukova drva

kupuje družba »Kurivo« Ljubljana Dunajska c 33

Žico

staro, poljubne dolžine, okoli 3 mm debelo, ne preveč zarjavelo, kupim. — Ponudbe na Kupnik, Podplat.

Oglje in drva

vsako količino — kupuje stalno tvrdka Škrbec & Bartol, Ljubljana, Miklošičeva cesta 6.

Kupim les

več 1000 m³ smrekovega ali jelovega lesa za spomladno sečnjo. Cenj. ponudbe na lv. Suhadolnik, Borovnica št. 37.

20% kronske bone

kupuje in plača najbolje

Kolodvor. menjalnica, Zagreb (Vestibil), Zagreb. Za pošt. pošilike v priporočenih pismih pošljemo denar takoj na naše stroške.

Prodamo

Orig. orijent. oprema

brezhibna, se proda. Na ogled je pri Fran Škafarju, mizarstvo, Rimska c.

Stoječe hraste

okrog 300 komadov, debele 20—45 cm, proda: Martin Laznik, Marija Reka, pošta Sv. Pavel pri Preboldu.

Avto

»Austro Fiat«

prodam ali zamenjam za blago, vino ali živino; osebni, s 4 sedeži in v dobrem stanju. Za stroj jamčim in je zelo pripraven za obrtnike in agenture. - Vpraša se: **I. Crepinšek, Celje.**

Motorji!

Ugodno prodam: 1 bencin motor, 4 HP, na vozu, 1 bencin motor, 6 HP, na vozu z močno cirkularno žago na krogličnih ležajih, in 1 elektro motor, 7.5 HP, 2 0 volt. Vsi zelo dobro ohranjeni. - Naslov v oglasnem oddelku »Slovenca« pod št. 14.500.

Proda se

nekaj gostilniške oprave, med temi tudi železen peč in štedilnik v kantini vojašnice Vojvode Mišiča v Ljubljani.

Pokrajinske slike

več umetniških, od pokojnega prof. Ivana Franketa so ugodno naprodaj pri J. Mateliču — Ljubljana, Gradišče 8 b, III. nadstr. Ogled vsak dan od 10. do 16. ure.

Budilke

3 letno jamstvo, 60 Din, dobite samo pri tvrdki Ivan Pakiž, Ljubljana, Pred školijo 15.

Strojno pletilstvo

je edino ugodna prilika za takoišnio dosego dobrega zaslužka in lastnega pouketia brez posebnih stroškov in zamude časa. Učne tečaje se nastopi lahko vsak dan. Najboljši pletilni stroji »Walter« vedno v veliki izberi na zalogi - F KOS Ljubljana Židovska ulica 5.

Prodaja premoga

in drv. Dostava na dom. Fran Jezeršek Vodmat-Moste.

Mahovino

hrasta in sliv ter bukove peške kupujemo. Ponudbe z vzorci na G. Hoffmann in Co Zagreb, Berislavičeva 3.

ZA URADE IN PISARNE!

Koledarski bloki za leto 1930, v izmeri 10 × 6 cm, z velikimi številkami, dobite za 5·50 Din v tiskarni »Slovenija« v Wolfovi ulici 1.

Continental

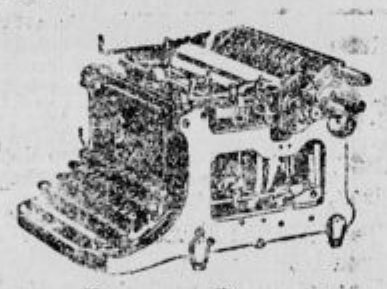

Ta pisalni stroj

si kupite, ker je najboljši in v rabi najcenejši

Nad 400.000 v rabi

Samoprodaja:

Mehanik IVAN LEGAT

MARIBOR, Vetrinjska ulica štev. 30. Telefon štev. 24-34

Dober zaslužek

vsako nedeljo. Za vsak večji kraj vsako župnijo iščemo zastopnike ki bi za dober zaslužek prevzel malo delo. Pošljite svoje naslove pod šifro »Dobro delo in dober zaslužek« na upravo »Slovenca« Maribor.

Zastopniki

in generalni zastopniki! Lahko greste mirno h konkurenci, vseeno pa ne smete pozabiti prevzeti moje zastopstvo enega milijon. šlagerskega predmeta, vladajočega na svetovnem tržišču. Fixplača in provizija. — »Omnia«, Miklošičeva cesta 14.

Dijaki

Akademik

sprejme instrukcijo za stanovanje. - Ponudbe na upravo pod »Akademik«.

Dijaško stanovanje

priprosto, z zajtrkom — iščem. — Ponudbe pod »Drugošolec« na upravo.

Inserati v »Slovencu« imajo največji uspeh

Podstreš. stanovanje

v novi hiši, soba in kuhinja, oddam s 1. januarjem 1930. Cena 300 Din mesečno. Naslov v upravi pod št. 14.431.

Odda se

s 1. februarjem 1930 eno dvosobno in eno trisobno stanovanje z vsemi pritiklinami (kopalnica) v sredini mesta. Prednost imajo stranke, ki plačajo pol leta vnaprej. Navesti poklic in število rodbinskih članov. Ponudbe na upravo lista pod »Solidna stranka« štev. 14.344.

Lepa zračna soba

kurjena, z električ. razsvetljavo, se odda enemu ali dvema gospodoma. — Vprašati: Trnovo, Kolezijska ulica 18.

Vnajem

Dobra branjerija

s trafiko in stanovanjem se da takoj pod zelo dobrimi pogoji v najem. Kapitala treba okoli 12.000 Din. Stancer, Maribor, Koroška cesta 58.

Dam trafiko

z lokalom v najem v Ljubljani. Ponudbe pod »Trafika« na upravo lista.

Posredoval. Zagorski

Maribor - Tattenbachova ulica 19, prodaja ugodno kmetije, hiše, žage, pekarije, graščine, gostilne.

Nakup — prodaja

najem: posestev, hiš, stavbišč, trgovin, gostiln itd. Ugodne prilike. Velika izbira. Solidni pogoji: »Marstan«, posredovalnica, Maribor Koroška 10. - Tudi preskrba stanovanj, cenenega zidanja.

Večji objekt

prodamo v Karlovcu z dvema lesnima industrijama, vpeljan železniški tir, z dvema hišama za stanovanje, zelo rentabilno. - Vprašati: J. Carla-varis, Karlovac.

Vila ljetnikovac

na dominantnem položaju z 1½ orala prvovrstnega vinograda, blizu kolodvora v Krapini - naprodaj pod zelo ugodnimi pogoji. Nikola Pernjek, posestnik v Krapini.

Naprodaj

imam dve trgovski hiši v sredini mesta po zelo nizki ceni, ter več manjših družinskih hiš, vil in več parcel. — Pojasnila daje »Posredovalka« Marija Jančar, Sv. Petra cesta 27.

Jutri bo dežev'o morda

in lotil se Vas bo nahod. To je često v zvezi z oslabelostjo, glavobolom, mrzličnostjo in nesposobnostjo za delo. Če imate nos zamašen, morate dihati skozi usta in se tako še bolj prehladiti. To ima rado za posledico katar v grlu in influenco. Zato je bolje nahod takoj energično odpraviti. Nekoliko

„NOSAL"

praška zoper nahod Vas takoj osvobodi tega zla.

Nos ni več zamašen, dihanje skozenj prosto. Kupite še danes v Vaši lekarni plombirano škatljo **NOSAL** Bahovec za 10 Din. Jemljite le **„NOSAL"**, ker je ta prašek izvrsten za uporabo. Če ga ne dobite, naročite po dopisnici 4 škatlje za 40 Din pri proizvajalcu

Lekarna Mr. Bahovec, Ljubljana

Lana

pletenine

v veliki izberi po znižanih cenah

za Božič

ŠELENBURGOVA UL.

20 % kronske bone
kupi Pučka štedionica i zadružni savod d. d., Osijek. Deanićeva ul 27.

Vino Opolo
zajamčeno pristno, do konca decembra čez ulico po 10 Din, v hotelu »Bellevue«. Ne zamudite ugodnosti!

Pusto perje
kilogram po 38 Din razpošljem po povzetju oziroma 5 kg. Potem čist bele gosje kg po 130 Din in čist beli puh kg po 200 Din. - L. Brozović Zagreb Ilica 62

Stabilna lokomobila
v brezhibnem stanju, s predkurjavo (Treppenrostvorfeuerung) in pregrejevačem (Überhitzer) 24 PS - se zboq elektrifikacije proda. - Lokomobila se lahko ogleda na opekarni Ivan Naraks, Ložnica — Žalec.

Prodam štiri stroje
za 10.000 Din: antel stroj, pletilne stroje štev. 8/36, 8/40, 8/60. - Andr. Hlede, Sp. Šiška, šolska ulica - baraka 7, Ljubljana.

Čevljarska obrt
za prometnem prostoru, obstoječa že mnogo let, se zaradi bolezni proda ali odda v najem. Lokal, delavnica in vsa priprava. - Naslov se izve v upravi Slovenca pod št. 14.494.

Dva dinarja
veneje VINO čez ulico za praznike in do novega leta v gostilni »Napoleon« na Tržaški cesti 4.

Vreče
od jute, velike, rabljene, toda uporabljive, prodaja Milan Cvitković, Klaonička ulica 9, Zagreb.

Vatra Lesin
se dobi v vseh boljših trgovinah. Glavna zaloga: Josip Lindič, Ljubljana - Komenskega 17.

Žagovino
kupi vsako množino Josip Lindič, Ljubljana, Komenskega ulica 17.

Avto

Laurin - Klement
prodam ali zamenjam za blago, vino ali živino: poltovorni, pripraven za vsako obrt, zajamčen stroj in malo rabljen. Zamenja se tudi za motorno kolo s prikolico. - Več se izve I. Črepinšek, Celje.

Obrt

Urarska popravila
izvršuje najceneje in najpreciznejše Franc Wölfing, urar, Gosposvetska c. 12.

Naznanja se
da so prispela nova dalmatinska vina, ki se točijo v gostilni pri »Tratniku«, Sv. Petra c. 25 in Kette-Murnova cesta 26 istotam domača in dalmatinska kuhinja in vsak dan sveže morske ribe

Mi slikamo vse!
Slike poobličja (Portrét bilderl razglednice slike takoj izgotovljene, industrijske in športne slike. Novo vpeljan fotoatelje z najmodernejšimi aparati - Fotomeyer, Maribor, Gosposka 30.

Moko
dobro, svežo in suho, dobite najceneje v F. Juvan-a valičnem mlinu, Sr. Gameline, p. Št. Vid nad Ljubljano. — Zahtevajte ceniki

Pozor!
Priporoča se fotografski atelje Kunc Franc, Ljubljana, Wolfova ulica 6. - Izdelujejo se slike za legitimacije ceno in natihtreje, kakor vsa druga v stroko spadajoča dela. - Zahtevajte cenik nagrobnih in povečanih slik.

Pozor!
Volno in bombaž kupite najceneje pri tvrdki Karl Prelog, Ljubljana, Stari trg štev. 12 in Židovska ulica štev. 4.

Moške štofe
in razno zimsko blago kupite najceneje pri Ivan Krošel, Kette-Murnova c. št. 15 in Zaloška c. št. 8.

Strojno, ročno vezenje
zastorov, posteljnih prevprog, izdelovanje damskega perila, predtiskarija. Entlanje Din 1·50 m. M. Sedovnik, Ljubljana, Florijanska ulica 6.

Zvonila
hišna na Batter- ali elektro-tok gradi in popravlja Havliček Fran, konc. elektrotehnično podjetje, Ljubljana, Sv. Petra c. 5, hotel »Soča«, dvorišče. - Telefon št. 34.

Šivalne stroje
in gramofone popravlja najbolje in najceneje Mehanična delavnica JUSTIN GUSTINČIČ, Maribor, Tatenbachova 14. — Zadostuje dopisnica, da pridem na dom po stroje in gramofone.

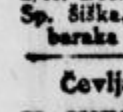

Najprimernejše božično in novoletno darilo je ura Jan Ignac, Maribor, Grajski trg št. 4. - Popravila izvršuje dobro in po zmeri cent.

V Mariboru
je najugodnejši nakup galanterije, drobnarije, parfumerije, papirja, pletenin, nogavic, vrvarskih izdelkov itd. na debelo in na drobno pri D. ROSINA, Vetrinjska 26

Tvrdka A. VOLK
Ljubljana, Resljeva cesta 24 nudi najceneje vse vrste ošemično moko in druge mlevske izdelke. Zahtevajte cenik.

Talarje, birete
in šamizete za vlč. duhovščino izdeluje fino in po nizkih cenah Fr. Himmelreich, kroj. mojster, Ljubljana, Pred škofijo 9-II.

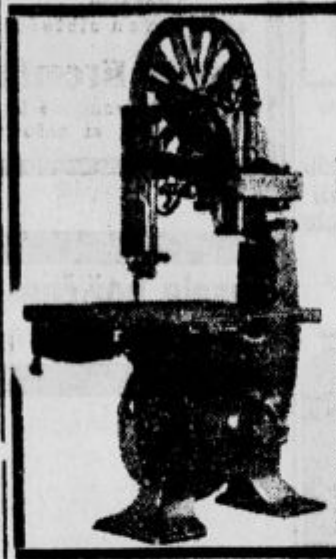

Strojne tovarne in livarne d. d., Ljubljana
Telefon št. 2630
Brzojav: Stroj

Stroji za obdelovanje lesa
Brzotekoče polavtomatske tračne, prečne, krožne in nihalne žage, skobelni ki, poravnalniki, brusilni stroji itd. — Vse specijalne stroje za izdelovanje parketov, furnirja, stolov, pohištva lesene volne, lesenih žebljičkov na električni ali transmisijski pogon. - Projektiranje kompletnih žaginih naprav.

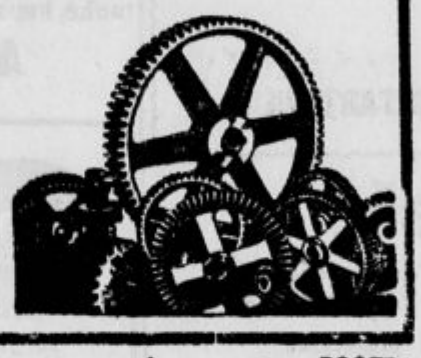

M. Stuzzi
izdelovalnica steznikov
želi cenjenim odjemalcem vesele praznike in srečno novo leto!

POOZR!
Občinstvo in ljubitelji ptic se vabijo na
razstavo harških kanarčkov
ki se vrši dne 52., 26. in 27. decembra v telovadnici LICEJA.
Ocenjevalni sodnik pride iz Regensburga.
Društvo za varstvo ptic.

Šoferska šola
Gojko Pipenbacher
Gosposvetska c. 12

Tečaji: za poklicne voznike in amaterje. Dnevni in večerni tečaji. Posebni tečaji za dame. Na željo privaten pouk. Najboljše reference, garantiran uspeh.

Vesel Božič
želiva vsem svojim cenjenim gostom. - Obenem se priporočava za nadaljnji obisk. - Točijo se prvovrstna štajerska vina in pristni dolenjski cviček (Jegličev, Krško-Videm). - Vsako uro topla in mrzla jedila, cene solidne, postrežba točna. Odprto že ob 4 zjutraj.

Kavarna in gostilna „Leon“
Ljubljana, Kolodvorska ulica.
Fani in Leon Pogačnik

Krušno moko
in vse mlevske izdelke vedno sveže dobite pri
A. & M. Zorman
Stari trg 32, Ljubljana.

Prepričajte se,
da ima največjo zalogo vseh oblačil za gospode in deco in najnižje cene v Ljubljani tvrdka
I. Maček, Aleksandrova cesta 12

Razno

Zanesljive nasvete
tudi v težkih življenskih vprašanjih: razdolžitve - brezobrestna posojila - zdravje - rodbinske, vojaške in osebne zadeve itd. - nudi: Posvetovalnica »Marstan« v Mariboru, Koroška 10. Preskrbi tudi naročila, razna pisarniška dela.

»Vsak svoj zdravnik«
Samoizkušnje in nasveti pravih ljudskih zdravnikov. Poljudno delo, prvi zvezek izide! Naročila (10 Din) sprejema uredništvo »Domačije«, Maribor, Koroška 10.

Nervoznim
brezplačno pošljem Nov način - »Pomlajevanje in zdravljenje organizma« - povratek moči, zdravja, sposobnosti za delo in podaljšanje aktiv. življenja. Zahtevajte: Beograd, Kralja Milana 58, Miloš Marković.

Za Božič
Velika izbira
bombonov
čokolade
keksov
obeskov
daril
J. Vitek, Ljubljana
Sv. Petra cesta 13

Sveže najfinejše, norveško
ribje olje
iz lekarne Dr. G. PICCOLI-ja v LJUBLJANI se priporoča bledim, slabim osebam

Ilirija premog

Ilirija koks
Dunajska 48 - Tel. 28-30

Ilirija drva oglje

Kolesarji, pozor! Zima je tu!
Sedaj je čas, ko je treba oddati kolo v popolno oskrbo čez zimo, ter generalno popravilo. Emajliranje v električni peči, žgano na 180° toplote, prvovrstni poniklianje, vse krogliščne ležaje na novo nabrušene, očiščane in namazane, da postane z malim denarjem kolo zopet novo. Izvrši mehanična delavnica JUSTIN GUSTINČIČ Maribor, Tatenbachova 14 - nasproti Narodnega doma - Se priporoča

V mrazu
in ob slabem vremenu ne hodite z doma, ne da bi vzeli v usta
pastilje „Valda“
ki Vam prihranijo in odstranijo nahod, grlobol, katarje, hripo, influenco, naduho itd. Toda pred vsem pazite, da dobite izvirne **pastilje „Valda“**
Prodajajo se samo v škatljicah s napisom **„Valda“**
v vseh lekarnah in drogerijah

Pred nakupom
moških zimskih oblačil oglejte si veliko zalogo v konfekcijski industriji
JOSIP IVANCIC, Ljubljana
Dunajska cesta štev. 7
Lastni ročni izdelki! Cene brez konkurence!

Srečen Božič
želi vsem svojim odjemalcem v Beogradu mesarsko klobasičarska obrt
Živković in Paunović, Beograd

Zdrave in zadovoljne
božične praznike
želi vsem svojim cenj. odjemalcem
Naraks in sinova
Zg. Ložnica pri Žalcu

Vesele božične praznike vošči vsem svojim cenj. obiskovalcem
Gostilna pri Tratniku

OKROGLI LES
Pilote 11 — 13·5 m dolge 30 in 35 cm srednjega premera, okoli 200 m³ kupim za dobavo tekom februarja 1930.
Ivan Hartl, Zagreb I. pošt. p. 190

Vesele praznike in srečno novo leto!
Jože Mihelič in drug
Ljubljana
Dunajska c. 41 - Tel. 2777

Vesele božične praznike in srečno novo leto
želi vsem cenj. odjemalcem trgovina z mešanim blagom
Ivan Habič, Vrhnika

Vsem cenjenim radio naročnikom želi
Peter Habič, trgovina z radij. aparati
vesele in prijetne božične praznike in blagoslovljeno novo leto 1930

Za industrijske svrhe
oz. pogon strojev je razpoložljiv zelo poceni
električni tok
J. POGAČNIK, lesna industrija
Škofja Loka

Nagli tempo naše dobe
je omogočil, da se je nekaj prej redka bolezen silno razširila. Vedno moških, ki je prekoračila 40. leto, boleha na glavobolu, notranji nemir, prebavi, omotičnosti in spominjih motnjah. Naravni „PLANINKA“ zdravilni čaj ajda te težave. Kot preizkušeno sredstvo se je obnesel pri nervoznih in nevrasteničnih obolenjih mlajših oseb.
Zahtevajte v apotekah samo pravi „PLANINKA“ čaj BAHOVEC v plombiranih paketih in z napisom proizvajalca:
Lekarna Mr. Bahovec - Ljubljana

Vesele božične praznike ter srečno Novo leto
želi svojim cenjenim gostom
gostilna
„Pri Figovcu“

3 besede
Altvater
Gessler
Jägerndorf
najboljši rastlinski liker
se v Jugoslaviji povsod dobi
Zastopstvo: **Janko Uhler,** Maribor, Stolna ul. 5

Najboljši v materijalu in najlepši v opremi so **šivalni stroji, kolesa „Gritzner“ in „Adler“** za domačo obrt in industrijo

Pouk vezenja brezplačen

Le pri

JOS. PETELINC

Ljubljana

poleg Prešernovega spomenika ob vodi

Večletna garancija

Zahtevajte ponudbo

Pridobivajte novih naročnikov!

Kompletna kuhinja

★

in sicer vso kuhinjsko posodo, emajlirano in aluminijasto — ves porcelan in vso steklenino, od preproste do najfinejše — jedilni pribor — moderni kuhinjski stroji itd. — dalje vse gospodinjske in gospodarske po-

★

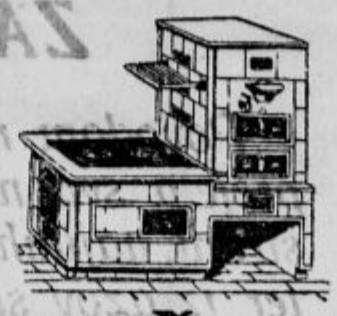

★

trebščine, orodje, okovje, nosilke, cement, vso železnino — železje in prvovrstne češke ploščice za štedilnike in kopalnice, kompletne kopalne in umivalne naprave nudi najceneje pri

★

BOGDAN ŽILIČ — LJUBLJANA

Dunajska cesta štev. 11, — poleg „FIGOVCA“

NA DROBNO! NA DEBELO!

Otvoritev nove gostilne

Na ptujski okrajni cesti Krčevina št. 32 bom otvoril v svoji novi hiši z dnem **1. januarja 1930** gostilno.

Priporočam se cenjenemu občinstvu za obisk. Potrudil se bom za najboljšo postrežbo.

Cvetko Jožef,
gostilničar.

Srečno novo leto

želimo tem potom vsem našim cenjenim odjemalcem

F. LUKIČ — LJUBLJANA — STRITARJEVA 9

Poskusite naše novo specijalno pecivo!

Stellen á la cokosette — Gaštajnski prepečenec
Samostanski rogliči — Abacijski prepečenec
Tirolski sadni kruh — Orehovi rogliči
Pressburški poklonički itd.

Različno pecivo kot obeski na božična drevesca.

PARNA PEKARNA SCHMID

JURČIČEVA ULICA 6 :: MARIBOR :: JURČIČEVA ULICA 6

Razprodajalci dobe popust! — Razpošiljam povsod!

HALO RADIO!

Ne zamudite ogledati si radijsko razstavo o božičnih praznikih pri **Peter. Hob č, Vrh ika** 36 (pole gosn.šole.) Vstop prost.

Razstava bo odprta od 7 dopoldne do 7 zvečer.

Pozor!

Zahtevajte povsod pri Vaših cenj. trgovcih Kernove biskvite, deserte in napolitanke, ker so najboljše. Izdelujejo jih edino le

A. Kern, Kranj
Tovarna keksov

Sidol Najboljše sredstvo za čiščenje kovin

Pazite na ime

„SIDOL“

ter odklanjajte ponarejene znamke!

Original „SLAVIJA“ stabilni motorji in lokomobile za kmetijstvo in obrt

Krožne žage za žaganje dr . — Agrega i za razsvetljavo in črpanje vode.

Motorji od 2 do 14 HP

Popolen enostaven sistem.

Absolutna zanesljivost
Autom tično mazanje
Neznatna uporaba goriva

Nobenih popravil

Generalni zastopnik za Dravsko banovino.

Anton Kremžar strojno podjetje **Št. Vid n. Ljubljano**

Zahtevajte ponudbe in pojasnila. Na Vašo željo Vas obišče naš zastopnik. Oglejte si našo veliko zalogo motorjev in poljedelskih strojev.

Vesele božične praznike ter srečno Novo leto želi

vsem svojim cenjenim odjemalcem tvrdka

I. KNEZ
LJUBLJANA

»TRETORN«

varuje pred mrazom in se odlikuje po nenadkriljivi kakovosti in elegantni fasoni. Dobivajo se v vseh boljših trgovinah naše kraljevine

Kupujte samo

»TRETORN«

galoše in čevlje za sneg ker ni boljših.

TRETORN

Za božič in novo leto

velikanski prihranek na izdatkih za obleke, ker dobite narejene obleke znamke »TIVAR« po originalnih tovarniških cenah: Za fante od **110 Din**, za dečke od **190 Din**, za odrasle vsake velikosti **290 Din**, zimske suknje od **450 Din**, suknene hlače od **89 Din** naprej.

Izvrstna izdelava — cene brez konkurence.

Samoprodaja »Tivar« oblek
Franc KOS, družba z o. z.,
LJUBLJANA :: Sv. Petra cesta štev. 23.

POHIŠTVO
ZA STANOVANJA IN PISARNE
IVAN DOGAN
LJUBLJANA
DUNAJSKA C. 17 TELEFON 32-61

Želja vsakega človeka je, imeti svojo hišo na svojem zemljišču — svoj lastni dom. — To se Vam izpolni, ako naročite pri spodaj imenovani tvrdki leseno hišo. — Tvrdka izdeluje v svoji tovarni moderne lesene hišice od Din 22.000 naprej. — Z leseno zgradbo dosežete najzdravejše stanovanje. S priprosto izdelavo umetniško lep učinek in prikupljiva domačnost. — Lesene stanovanjske stavbe gradijo v novejšem času kulturni narodi, posebno v Nemčiji, Švici in dr. — Dobavni rok od dneva naročila do izvršitve 1—2 meseca. — Tvrdka izdeluje tudi večje stanovanjske barake, delavnice, skladišča, razstavne in društvene dvorane velikih razpetin z vporabo lastnega patenta »Rafi« Jug. Pat. št. 4755.

Lesna industrija FRAN RAVNIKAR
Ljubljana, Linhartova ulica 25 — Telefon št. 24-15

»Ljudska knjižnica iz založništva Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani: 25. zvezek: Haggard HČI CESARJA MONTEZUME 32 Din. vez 42 Din. — 26. zvezek: Lorenzini STORŽEK IN NJEGOVO BURKASTO ŽIVLJENJE 14 Din. vez 22 Din. — 27. zvezek: Fiegel OTROCI SOLNCA 24 Din. vez 32 Din. — 28. zvezek: Haggard KLEOPATRA 28 Din. vez 40 Din. — 29. zvezek: Savinšek IZPOD GOLICE 30 Din. vez 42 Din. — 30. zvezek: Sienkiewicz NA POLJU SLAVE 28 Din. vez 40 Din.

Pierre L' Ermite: 43

Žena z odprtimi očmi

Tedaj je deklica uvidela, da je mnogo bolje, če neha drezati... Napravila je nekaj korakov proti ladji. Roger Maude ni zamudil prilike, približal se ji je, da bi se od nje poslovil:

»Dovolite mi, gospodična, da Vam povem, kako tesno je spojena misel na Vas z vsemi mojimi najlepšimi spomini v času bivanja na tem otoku. Nikoli ne pozabim svoje službe oskrbovanja vode, ki mi je bilo tako prijetno!... na naš izlet v la blancheko opatijo... na našo izvrstno večerjo v Zavetju«... Odhajam s temi spomini, ki se svetijo na dnu mojega srca in mi bodo luč v pariški prozi.

»Ah, ... mislila sem, da ljubite samo Pariz!«

»Danes ga ne bom več tako ljubil...«

»Pa zakaj ne?«

»Vi me vprašujete? Vi, gospodična?!«

Stala sta drug proti drugemu na pomolu, med modrim nebom in zelenim morjem... In nehote, gledaje se iz oči v oči, sta se nenadoma začutila pred velikim vprašanjem. Rolanda je stavila svoje vprašanje, ne da bi slutila, kakšen odgovor — naravnost kakor udar meča — jo bo zadel z Rogerjeve strani, ki je bil sam ves razburjen.

Temu vprašanju se je hotela Rolanda izogniti.

Toda Roger Maude je moral odpotovati in ker mu je bila tu dana priložnost, vsaj nekaj slišati, nikakor ni hotel priložnosti zamuditi, zato je ponovil, s poudarkom na vsakem zlogu:

»Vi torej res ne veste, zakaj mi Paris odslej ne bo več tako ugajal... Zakaj se zdaj bojim, da mi bo tam dolgčas?... da bom osamljen... popolnoma osamljen...?«

K sreči je rešila Rolando sirena, ki je tisti hip tako strašno glasno zatulila s svojim hripavim glasom, da je onemogočila vsak razgovor, in pa še, teta Cecilija ji je prišla na pomoč — topot vse premalo diplomatična — kajti pristopila je z gospodom voditeljem k njima.

Roger se je moral posloviti in komaj pričeti razgovor z Rolando je bil že končan.

»Gospodična Cecilija« ji je zaklical v uho, da bi ga v tuljenju sirene slišala, »ali smem upati, da se kmalu snidemo v Parizu? To vsaj mi bo lajšalo žalost razstanka!«

Gospod voditelj se je moral — hočeš, nočeš — pridružiti Rogerjevemu vabilu. Storil je to sicer prav ljubeznivo ter tudi na ves glas kričal svoje povabilo. Teta Cecilija nikakor ni tajila, da ji je neizrekljivo všeč ta dvojna prijaznost, ki daleč presega njene najdražje upe.

Rolanda je v strahu molčala.

Toda okoli sebe je živo čutila Rogerjevo ljubezen, ki je na vso moč naradala njeno srce.

Mladenič je ostal ob mostičku. Še nekaj hipov in sirena bo vdrugič, vtretjič zatulila...

Bil je tako iz sebe, da se je njegove nemirnosti nalezla še Rolanda kar je umljivo tudi iz posebnega razpoloženja, ki ga je zbudil odhod parnika v deklet, ki je sanjavo in kaj rado podleže kakemu nenavadnemu vplivu.

Roger Maude je motril Rolando, kakor da si hoče sleherno potezico njenega obraza zapisati globoko v spomin svojega srca.

Solnce je ožarjalo mladenko.

Lasje izpod avbice so jo venčali kakor sijaj iz tenkega zlata; v njenih modrih očeh pod obokom črnih obrvi se zrcali vse širno morje, proti kateremu sramežljivo gledajo. Sloke rasti, odeta v prilegajoč se platnen »sweater«, je izgledala deklica kakor morska nimfa kakor je bila podobna v la blanchekem gozdu gozdni vili.

Roger Maude je molčal. A v njem je vse govorilo, vse gledalo, vpilo, prosilo.

Ob tem nemem napadu je tudi Rolanda obmolknila.

Naslonjena ob debelo železno verigo pomola, sta ostala sredi množice zopet sama. On si ni upal izpregovoriti, kajti užival je poslednje, najdragocenejše minute počasi, kakor počasi izpije človek poslednje kaplje omamne pijače.

Ona pa je bila vsa vznemirjena od te ljubezni — tako različne od one druge — ki jo je vso objemala, kakor nevidna, a resnična dišava.

V svojem srcu kliče na pomoč sireno, ki ji je že enkrat pomagala in se obotavlja zagnati v zrak svoje drugo odrešilno tuljenje.

»Gospodična Rolanda!... Rolanda!..., moja Rolanda!...« potihem šepeta, tako da ga ona le nerazločno sliši, a ugane smisel njegovih besed. »Ne boste me vendar pustili oditi brez ene besede, brez vsakršne nade... brez usmiljenja!«

Gospod voditelj se približa ter potreplja mladeniča po rami.

»Skrajni čas je...«

»Da... skrajni čas.«

Roger Maude iztegne svoje roke proti Rolandi. Rolanda, ki je vsa zmešana, ne vidi nič... in Rogerjeva roka se dotakne njene, jo stisne, drži nekaj časa.

3 leta kredita

Vse vrste enostavnih in univerzalnih strojev

za mizarje, kolarje in žage

za pogon na jermena ali z vzgrajenim elektromotorjem. **Prvovrstna izvršitev!** V krogljičnih tečajih dobavlja

Welker-Werke
J. Wachstein
Wien X/6, Laxenburgerstrasse 14

Poset jugoslovenskega zastopnika brezplačen

Ivan Bernik

izdelovatelj šaluzij in rolet

LJUBLJANA LINHARTOVA ULICA 16.

Naprava rolet v stara okna brez poškodbe zidu in slikarije!

Posebno priporoča rolo za okna pri novih stavbah, sistem »Ljubljana«. — Najcenejša dobava vsakovrstnega ripsa in damast-rolo (drvonitke) po vzorcih. - Šaluzije se izvršujejo v vseh barvah po želji naročitelja. »FLOS« avtomatični zastorni zavijalci vedno v zalogi. — **Novost! Vsakovrstne orijentalske zavese med okni.** — Vsa poravila se točno in ceno izvršujejo. Pojasnila in proračuni brezplačno.

Preselitveno naznanilo.

Tvrdka ***Graverski zavod***

Sitar & Svetek v Ljubljani

je premestila svoje poslovne prostore iz Sv Petra ceste štev. 13 na

Sv. Petra cesto 18

t. j. ***direktno nasproti*** *dosedanjim poslovnim prostorom. Rad mnogo obsežnejših prostorov smo razširili naše poslovanje v izdatni meri ter izdelujemo* ***vsakovrstno graverstvo, ravne stampilje v gumi in kovini ter vsa v to stroko spadajoča dela.*** *— Izdelujemo v lastni režiji* ***raznovrstne etikete (orilennice)*** *za denarne zavode urade apoteke, parfumerije in drogerije Našim cenj. naročnikom in odjemalcem želimo prav*

vesel Božič in srečno novo leto

in jih vljudno prosimo, da nam ohranijo i nadalje svojo naklonjenost

Sitar & Svetek, Sv. Petra c. 18

Tovarna za izdelovanje likerjev, dezertnih vin in sirupov

JAKOB PERHAVEC

GOSPOSKA ULICA 9 :: MARIBOR :: GOSPOSKA ULICA 9

Pristna slivovka, droženka, brinjevec, konjak, rum, vse vrste likerjev, sadnih sokov, špirit, vinski kis, esenčen kis, čaj v zavitkih in odprt. — Na drobno in na debelo.

Dalmatinska vina

tropinc, prošek, olivno olje, vinski kis, vse to je lastno prešano v Zatonu pri Šibeniku. Za božične praznike in novo leto se dobi vse ceneje v gostilni pri Anžoku, Spodnja Šiška, podružnici Kersnikova ulica št. 5 (Nova ulica), — Cankarjevo nabrežje št. 5. Priporoča se in želi vesele božične praznike in srečno novo leto gostilničar Ivan Lasan.

Zaloga na debelo: Vodnikova cesta št. 17.

Braća Lasan.

Volnene posteljne

ODEJE

in

KOCE

dobavlja promptno

Ind. voln. izdelkov

Celje

Kadar imate opravka v Mariboru

in predno si nakupite modno in manufakturno blago za moške in ženske obleke, kakor: najboljše češko in angleško sukno za obleke in plašče, volneno blago, šifon, platno, flanel, odeje, puh-perje, preproge, mlinske sipe itd. Poglejte si bogato zalogo v staroznani trgovini

F. Krajnca nasl. Martin GAJŠEK

modna in manufakturna trgovina

Maribor, Glavni trg.

Slavnemu občinstvu naznanjam da otvorim 2. januarja 1930

novo trgovino

z vsakovrstnim usnjem in čevljarskimi potrebščinami

Postrežba točna Cene konkurenčne

Se priporoča velespoštovanjem

Franc Šifrer

Šolja Loka, Kapucinsko predmestje št. 31

Vsa pletena oblačila

za male in velike, izgotovljena iz najboljše volne, kupite poceni v

pletarni M. VEZJAK

MARIBOR, Vetrinjska ulica 17.

Posebno priporočam pletene obleke v najmodernejših barvah in fasonah.

Vi morete zidati

tudi v mrazu, ako malti primešate **„ANTIFREDDIN"** Dobavi Vam ga

Ljubij. komercialna družba - Ljubljana - Bleiweisova 18

Svojim cenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem želi

vesele božične praznike

ter

zdravo in srečno novo leto

And. Mejač

veletrgovina z vinom

KOMENDA PRI KAMNIKU

Hišni posestniki Stavbeniki

Najdovršenejša s koksom kurjena peč sedanjosti je

AMERICAN HEATING

samo 4 kg koksa za vsakih 100 kubičnih metrov za 24 ur. Neprekinjen ogen od jeseni do pomladi proti samo enoratni dnevni minimalni dopolnitvi. Ne opustite, da se ne bi obrnili na generalno zastopstvo za Jugoslavijo AMERIKAN HEATING, Marovska ul. 15, ZAGREB.

Podzastopstvo za Slovenijo:

Trgovska in gospodarska družba z o. z.

Ljubljana, Cigaletova 1, Telefon 33-62.

Zahvala

Za mnogobrojne dokaze prijateljstva in sočutja v času bolezni in ob smrti mojega nepozabnega soproga odnosno brata, strica, gospoda

Jurija Stern

bodi izrečena najiskrenejša zahvala; osobito me veže dolžnost zahvaliti se prečastitemu gospodu župniku patru Valerijanu in častitim očetom frančiškanom za tolažbo, gospodom zdravnikom za skrb, Krščanski ženski zvezi ter vsem ostalim c. društvom, gg. mojstrom, častitim sestram usmiljenkam in vsem onim številnim prijateljem in znancem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti in poklonili prekrasne vence ali drugače počastili njegov spomin.

Maribor, dne 23. decembra 1929.

Julijana Stern in ostali sorodniki.

ČEŠKA INDUSTRIJALNA BANKA

PODRUŽNICA V LJUBLJANI, Marijin trg 5 **CENTRALA V PRAGI, RČS**

V Ljubljani delniška glavnica in rez. fondi Kč 304,000.000·— 60 podružnic in ekspozitur

Izvršuje bančne posle vseh vrst in sprejema vloge na knjižice in tekoče račune

Telegrami: Indusbanka Telefon interurban 2104

Lindska knjižnica iz založništva jugoslovanske knjigarne v Ljubljani: 25 zvezek: Haggard HČI CEZARJA MONTEZUME 32 Din vez 42 Din. 27 zvezek Pregelj. OTROCI SOLNCA 24 Din vez 32 Din — 28 zvezek Haggard KLEOPATRA 28 Din vez 40 Din — 29 zvezek Savinšek IZPOD GOLIČ 30 Din vez 42 Din — 30. zvezek Conan Doyle. Sienkiewicz NA POLJU SLAVE 28 Din vez 40 Din — 31 zvezek (s slikami) 24 Din vez 32 Din. IZGUBLJENI SVET (The Lost World). Roman (s slikami)

»Halo!... Odhajamo!...« kriči kapitan.

»Na svidenje, Rolanda! Na svidenje, kajne? Poglejte me... Recite mi vendar »da«, in odšel bom v Pariz potolažen. Oh, recite, prosim!«

Poslednji odhiti Roger Maude na brod po mostiček, ki ga nestrpni možje že spravljajo na ladjo.

»To sta nemara zaročenca!« reče mehko star mornar svojemu tovarišu »... Taki golobčki vselej pozabijo, koliko je ura.«

Nato se je začela ladja odmikati — izredna paša za oči! Vijak je začel orati po smaragdnem morju srebrne valove. S počasnim dostojanstvom se je živa, trepetajoča ladja oddaljevala od pomola, pomikajoč se nazaj, da uravna svojo smer, naposled pa je odplula z vso brzino in bliščem v širno morje...

Tedaj se je začelo mahanje z robci, s palčicami in rokami... oči so se močile s solzami in, kakor vedno, je bilo slovo tudi tukaj v neki meri podobno pogrebu.

Parnik se oddaljuje... zavije se v gost pas dima in vedno bolj v daljavo hiteč, postaja čisto mala stvarica ki odnaša mnogo ljubečih in mnogo ljubezni.

Ženski sta nepremično gledali za drobno svetlo točko...

Ko sta se ozrli, je bil pomol že popolnoma prazen.

Ribiča sta z isto enakomerno in pol nezavedno kretnjo dvigala in spuščala svojo vedno prazno dolgo nit...

Ob otokovem boku, tam doli, so hrasti zopet zasnili.

Brez besed sta korakali teta in nečakinja druga poleg druge po dolgih deskah pomola in videli pod seboj skozi špranje svetlikajoče se morje.

»Tetka, Vi se jokate!« je nenadoma vzkliknila Rolanda.

Resnično so tekle debele solze po tetkinih licih.

»Jokam... zares... Kaj hočeš! Privadila sem se koloniji, življavu v hiši, ki bo zdaj za leto dni mrtva. Privadila sem se dečkom, ki so oživljali našo ulico, gospodu voditelju, ki je tako rahločuten, tako plemenit in dober... In napravila sem si svoj gradič v oblakih!«

Teta je obmolknila.

Zopet sta ženski molčé nadaljevali svojo pot.

Na kraju pomola je teta, vsa utrujena, sedla na klop, ki je bila vdolbena v skalo.

S posebno nežnostjo in ljubeznivostjo se ji je Rolanda pridružila. Čutila je, da je tetki hudo in ni je hotela žaliti, temveč trudila se je, da bi ji izkazala čim večjo dobroto.

»Tetka, domov pojdeva po hosti. Vresje je že rdeče in rada bi ga natrgala lep šop za naš salon.«

Teta je gledala na morje in ni slišala, kar je govorila Rolanda. Nenadoma, ni se mogla zadržati, je pograbila roko svoje nečakinje:

»Draga moja... Rolandica moja, še nikdar te nisem ničesar prosila. Obljubi mi, obljubi mi, da pojdeš prihodnji mesec z menoj v Pariz!«

»Ali boste res šli?«

»Da, moram! Željna sem tega potovanja... ne prenesem več...«

»Bodi!«

In tudi Rolandi so se ulile solze po licih.

Pet in dvajseto poglavje.

Mesec dni je potekel.

Parnik, ki vozi o počitnicah iz Pornica v Noirmoutier, je že ustavil svoj obrat. Kdor bi hotel oditi z otoka, bi moral stopiti na ladjo, ki odhaja iz Fromentine ali iz le Goâ.

Teta Cecilija se je odločila za ladjo, ki odhaja iz Fromentine.

Radi tega jo vidimo danes pri postajališču noirmoutierskega avtobusa.

Prišla je zgodaj, da zasede boljši prostor.

Pentapon, ki je požrešen kakor zmerom, žre odpadke banan pred trgovino gospoda Lavauda. Pripeljal je svoji dve gospodarici in njih prtljago do avtobusa, ki vozi iz Noirmoutiera do la Fosse, najbolj oddaljenega kraja na otoku...

Pentapon je že razumel, da sta namenjeni gospodični na potovanje, na dolgo, zelo dolgo potovanje po kontinentu... da pojdeta v Pariz!... v »Panamo«, kakor se izraža osel v svojem jeziku.

Enkrat ga je že popadel strah, da bi si gospodarici ne izmislili, naj ju on vozi z vso prtljago vred v Pariz.

V tem slučaju bi bila stvar prav enostavna... rajši bi izvršil samoumor nego šel tja, kjer je — pravijo — ženski raj, a tudi pekel za konje.

Kaj šele za osle!

K sreči pa je bil njegov strah brez potrebe.

Vse njegovo potovanje je bilo v kratkem diru skozi noirmoutierske ulice.

In zdaj se bo začel zanj pravi pravcati raj, kajti za petnajst dni... morda celo za mesec dni ostane sam s predobro, usmiljeno Filomelo, ki je zmerom ena in ista ter nikdar nima kakih muh, a zato vedno polne roke kruha, koščkov sladkorja, sočnih korenčkov... O, tiste roke, ki so mu pripravljale rezanico s tako skrbnostjo in s tolikim izkustvom, da mu je teknila kakor nikdar nobena druga...

Njegovi dve gospodarici sta mu raztreseni dejali »zbogom« in ga potrepljali po hrbtu, a nebrižno, kakor človek, ki hoče biti vseeno vljuden napram niže postavljenemu bratu. V poslednjem hipu se mu je zdelo, da ga hoče Rolanda objeti, a nemara jo je bilo sram pred noirmoutierskim orožnikom, ki je baš šel mimo v notarjevi družbi.

(Dalje prihodnjič.)

Za pogon VAŠIH STROJEV so najpr mernejši

DIESEL-MOTORJI

V teku **25** let instalirano v Jugoslaviji nad **7500 KS**

Za vsak obrat izberite **Leobersdorfove** **Diesel-motorje**

Vprašajte pri Jugoslovanski **GANZ** de niški družbi

Beograd, Karadjordjeva 75 Telefon 23-90, 44-33
Zagreb, Draškovičeva 27 Telefon 55-87

Inserirajte v „Slovencu“!

Samo 49 Din

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici

Samo 49 Din

St. 125. Budilka, 16 cm visoka, dobro kolesje, 3 letno jamstvo . . . . . Din 49·—
St. 105. Enaka, 19 cm visoka . . . . . Din 64.20
St. 106. Enaka z radijskim številčnikom in bazalci Din 76·—
St. 129. Kovinasta že na ura z dobrim kolesjem, namazana in regul. 31 gar. Din 44·—
St. 121. Enaka z radijskim številčnikom in bazalci . . . . Din 58·—

Cenik zastonj in franko

H. SUTTNER -- LJUBLJANA 2

ZA BOŽIČ

PRODAJAMO PO ZNIŽANIH CENAH!

ZA DAME:

DAMSKE PLAŠČE
BARŽUNASTE OBLEKE
FINO DAMSKO PERILO
NOGAVICE
ROKAVICE
MODNE ŠALE

ZA GOSPODE:

KRASNA IZBIRA KRAVAT
SRAJC
BENGER-TRIKOT PERILA
NOGAVIC
ROKAVIC
GAMAŠ
VOLNENIH ŠALOV

PO JAKO NIZKIH CENAH EDINO LE PRI

IGN. ŽARGI

LJUBLJANA
SV. PETRA CESTA ŠT. 3 IN 11.

Najprimernejše darilo za božič in novo leto je priznani šivalni stroj

„MINERVA“

Prodaja na obroke!

Dnevni in večerni brezplačni tečaji za umetno vezenje, krojenje itd.

Edino le pri

„TEHNIK“ Josip Banjai

Ljubljana, Miklošičeva cesta 20
15-letna garancija.

Obvestilo

Čast nam je opozoriti naše cenjene odjemalce, da

g. Julij Jančigar

LJUBLJANA :: Dunajska cesta štev. 17

ni več pooblaščen

da za našo firmo vrši inkaso in prodajo, zato, ker smo omenjenemu odvzeli zastopstvo naše tvrdke.

Našega novega zastopnika Vam bomo predstavili istim potom v najkrajšem času.

Prosimo cenj. občinstvo, da nam tudi nadalje ohrani naklonjenost in zaupanje, a mi bomo skrbeli, da naše cenjene odjemalce tudi v bodoče v vsakem pogledu, kar najbolj. zadovoljimo.

Z odličnim spoštovanjem

„Centrala“
trgovina manufakture,
ZAGREB :: Amruševa ulica 3.

Velour, sukno in pliš za damske plašče

Velika izbira nizke cene

R. MIKLAUC „Pr Škofu“

LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Medarska ulica — Pred Škofijo

Oblastveno koncesionirana **šoferska šola I. Gaberščik**

bivši komisar za šoferske izpite, Ljubljana, Bleiweisova cesta 52. Praktični in teoretični pouk na podlagi najmoderneiših pripomočkov in praktične vožnje z zaprtim in odprtim avtomobilom. Poučujem tudi privatno. Prihodnji redni tečaj prične 2. januarja 1930.

Kostanjev taninski les

po tovarniških dnevnih cenah kupuje stalno tvrdka

Ernest Marinc - - Celje

Zrinskega ulica št. 4 — Telefon 136

Dražba nepremičnin

iz konkurzne mase **Antona Kajfeža** v Kočevju se bo vršila dne 30. in **31. decembra 1929,** vsakokrat ob 8 zjutraj, pri okrajnem sodišču v Kočevju, dne **2. in 3. januarja 1930,** vsakokrat ob **pol devetih,** v občinski pisarni v Mozlju.

Podrobnejši dražbeni razpored in dražbeni pogoji so interesentom na razpolago v pisarni **dr. Ludvika Grobelnika,** notarja v Ribnici, in pri **Josipu Ranklu,** žandarmerijskem vodniku v pok. v Kočevju.

Ekscenter - prešo

sistema Kirchheis št. 3 ali 4, s prenosom na zobčastih kolesih (Zahnradübersetzung) — kupim. Obširne ponudbe na **Podravec k. d. Zagreb,** Bregovita 5.

PRISTOU & BRICELJ

ČRKOSLIKARJA SPECIALISTA
LJUBLJANA
REŠLJEVA C. 4 - SV. PETRA C. 39
TELEFON ST. 29-08
USTANOVLJENO LETA 1903

SPECIALITETA:

steklene napisne table — svetlobni reklamni napisi — plocevi avtomobilske črke

NOVOST!

Oglasne steklene napisne table

Dobre, modni kamgarn Sportni ševiot

za lične obleke in sukanec

Velika izbira ugodne cene

R. MIKLAUC „Pr Škofu“

LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Medarska ulica — Pred Škofijo

Znižane cene za Božič!

Oglejte si igračne in otroške vozičke, tricikije holenderje male automobile sivalne stroje, najnovejša dvokolesa pneumatiko i. t. d. Velika izbera. Prodaja na obroke.

TRIBUNA“ T. D. L. tovarna dvokolesa in otroških vozičkov Ljubljana Karlovška cesta št. 4.

Trgovci, pozor!

Trg. agentura F. Jarh, Maribor Koroščeva 20, ima po najnižjih dnevnih cenah Svinsko mast, razno slanino, povoleno meso. Komisijsko razprodajo Krompirja čebulčka čebule česna koruze. Segedinske paprike, meda - Kemično čiščenja od navadnega do najfinejšega — Zastopstvo tvornice žaluzij-rolet »Prozorija« in štampilk — Vzorci v naturi. — Informacije brezplačno

Globoko potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretežalostno vest, da je Bogu Vsemogočnemu dopadlo poklicati k sebi našo ljubljeno, dobro soprogo, mamo, staro mamo in teto, gospo

Heleno Videmšek roj. Žagar

danes dne 23. decembra ob 9 dopoldne, po dolgi in mučni bolezni, previdena s svetimi zakramenti, v 59. letu njene starosti.

Pogreb nepozabne rajnke bo v sredo dne 25. decembra ob pol devetih dopoldne iz hiše žalosti na župno pokopališče sv. Martina v Dobu.

Priporočamo jo v pobožno molitev in blag spomin!

Svete maše zadušnice se bodo brale v župni cerkvi v Dobu.

V Dobu, dne 23. decembra 1929.

Anton Videmšek, soprog. **Helena** por. **Matičič,** hči. **Josip Žagar,** brat. **Anka Drešar,** sestra. **Ivan Matičič,** zet. - **Tončka, Dušan, Branko, Marko** in **Janko,** vnukinja in vnuki — in vsi ostali sorodniki.

Zahvala.

Vsem se najtopleje zahvaljujeva, da ste se kakorkoli spominjali najinega ljubljenega, edinega sina in brata, gospoda

IVANA KOZJEKA

Posebna zahvala pa zdravnikom in vsem, ki so mu dajali uteho med boleznijo in nama izrekli sočustvovanje. Zahvala družini Žnidaršičevi, Božičevi, hišnim sostanovalcem, šišenskemu Sokolu, vsem gospem in gospodičnam za krasno cvetje, pevskemu društvu »Ljubljanski Zvon« za ganljivo petje in vsem onim, ki ste ga spremili na njegov zadnji dom, zlasti njegovim stanovskim tovarišem.

V Ljubljani, dne 23. decembra 1929.

Globoko žalujoči: mati **Ana Kozjek** in sestra **Anica**

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč. Izdajatelj: Ivan Rakovec. Urednik: Franc Kremžar.

Likovič Jože:

Svetonočni spomini

Dekla Mici je končno ostala sama v kuhinji. Dišalo je še po pripaljeni masti, sladkem pecivu, kuhanem vinu in močnih cigarah. Vzduh je bil težak in dražljiv, brez svežosti in prijetnega haska. Nemir in ukazi hišne gospe, s katerimi jo je obkladala ves božji dan, so še trepetali okoli električne svetiljke in na medenih okovih okoli pečnic. Kakor brezumna je tekala po stopnišču in znašala razne sladke drobnarije v zavojčkih, papirnatih vrečicah in pobarvanih zabojčkih. Vse samo zato, da bo gospoda udobnejše preživela sveti večer... Končno se je hrupna razburjenost polegla, beganje se je uneslo, gospoda je v zadovoljstvu povečerjala. Iz jedilnice je bilo čuti prekladanje srebrnih žlic za kuhano sadje, žvenket kozarcev in drsanje krožnikov. Nekdo se je dolgo odteščal, nato se je domača gospodična burkasto zasmejala, potem pa je nastal negiben molk, ki je rastel v puščobno dolgočasje. Tišina je mučno ščemela. To ni bil sladkobni pokoj svetega večera, vse je bilo nekam prisiljeno in bolestno; luč električne žarnice je bila prazna in rumena; kljub svetlo pobarvanim stenam, ki jih je morala Micika dnevno omiti, svetloba ni bila taka kakor doma na sveti večer, ko se spuščajo zlate zvezdice preko gora ter slonijo angelska krila nad vasjo...

Dekla Micika je končavala s pomivanjem kuhinjske posode; malce se je zravnala in oddahnila, popravila pšenično svetle lase, ki so se poredno spuščali na razgreta lica. Spustila je curek vode na lehti, da je izpral mastne, sajaste madeže. Nato pa se je zopet privajeno sklonila nad kositrasto banjo, preločila umazano jedilno posodje, tanke skledice in zamaščene podstavke ter pomivala dalje.

Iz sobe je prišumela gospa v bogati svili; debeli uhani so se bliskali zapolnimi lici, krasna verižica se je motala med drobnimi gubami svilene obleke in se čudovito vozlala, da je zlato pregorevalo v ognjenem žaru.

»Mici!« je milostno zanosljala gospa in položila plitev krožnik s pecivom in slaščicami v pisanih papirčkih na omaro.

»Mici! Le urno pomij! Toda glej, da česa ne pobiješ... Potem si prosta. Tu sem ti naložila priboljšek za nocoj...«

»Bom pridna, ker bi šla rada k polnočnici,« je boječe pripomnila Mici in skrila razpokane roke pod predpasnik.

»Ne dovolim! Vsaj veš, da gremo nocoj vsi v kavarno, nekdo pa mora ostati doma... Boš šla pa jutri popoldne na izprehod. Nocoj pa pripravi spalnice, nas pa skoraj ne čakaj.«

Gospa je nevoljno zategnila prt na omari in se ponosno spustila v obednico. Micika je postala žalostna, ves dan je hrepenela in se otroško vdano veselila polnočnice, sedaj pa so rezke besede gospe skoraj docela razpršile sen svetega večera... V sobi so nažgali božično drevesce; čula je cvrčanje svetlobnih svečic, ki mečejo zvezdaste iskrice, gospoda se je radovala in ploskala z rokami. Zvoki godbe so kanili v žalobno Micikino srce; domača gospodična je poskušala na klavirju plesni napev, kričava muzika se je mešala z vzkliki začudenja.

Potem je gospoda odšla; luč so ugasnili, mir se je dotaknil božičnega drevesa. Gospa je oddrznila kuhinjska vrata in naročala vsemogoče malenkosti, kje naj spravi ključe, da ne sme nikomur odpreti, a zjutraj naj tiho vstane, da jih ne bo prebudila z ropotanjem v kuhinji!

Micika je zložila sneženo se bleščečo posodo, zravnala namizni prt in se umila. Ko je pljusknil curek sveže vode preko prekuhanih rok in oblil od pomivanja razjedeno dlan, je prijetno občutila, da se je razlilo po njej nekaj čistega in lepega. Srce je radostno trepetalo, kakor cvet, na katerega pade večerna rosa. Ko je pripravila spalnice za gospodo, narahljala mehke pernice ter nanesla vodo, ki si jo bo zaželela razvajena družina po čezmernem uživanju, je stopila še v obednico. Privila je električno luč. Zdelo se ji je, da so se hipoma razbegnile svetle sence z drobnimi obrazi, ki so zaman iskale v razkošni sobani božje Detece in Marijo. Božično drevesce se je sicer lesketalo v tisočerih ognjenih utrinkih, toda ta blesk je bil mrzel in brez čarobnosti. Vse je bilo tuje, srebrni okraski, pisani obeski, še angelska glava vrh drevesca, ki se je povesila... Nikjer ni bilo domačnosti božične noči! Micika je odprla okna in prisluhnila. Ozračje je čudovito brnelo, kakor da se posipa srebrn pesek po nevidni dlani. Nebo se je drobilo v jarkih odsevih, ki so jih risale močne obločnice na polnočno ozračje. Daleč na obzorju so migljale zvezde, bele in tihe, kakor da so se pravkar potočile iz rajskih vrst. Gruče ljudi so valovale preko razsvetljenih cestišč, kakor da res vsi iščejo ono drobčkano detece v jaslicah. Tajinstven tok jih je privlačeval k vratom cerkve, zavetje, ki so ga nudile veličastne kupole, oblite z modrikasto srebrnim mrakom. Skozi zlato poslikana okna so se zlivali tanki prameni, božični mir je bil na ulici...

Micika je dolgo zrla v sveto noč, dokler se ni razmajal veliki zvon ter naznanil, da prihaja radostni trenotek. Zaprla je okno in odšla v podstrešje, kjer se je nahajala njena poselska sobica, za katero ne ve ljubo solnce, kamor ne prisijejo zvezde. Tu je hlad in mir, sem ne sežejo niti ostre besede hišne gospe. Samo golobček trka slednje jutro na skrito okence in milo prosi s svojimi rdečimi očmi...

Dvignila je pokrov razsušene, starinske skrinje, obodi so nerodno zaškripali; topel vzduh po nečem prijetnem in medenem je objel njena lica. Zadišalo je po jabolkih, suhem cvetju in vsem tistem, kar spominja na domačo vas v bregu, na vrtove s svetlimi jasami, na okenca z rožmarinom... Micika je poiskala z zlatom prevlečene jaslice, ki jih je nekoč kupila na Žalostni gori. Obrazi pastirjev so bili divje zagoreli in rovtarski, Jožef ni vedel, kam bi položil roko, božje detece je bilo zares ubožno in nebogljeno, samo Marijin obraz je bil poln sreče in rajske lepote. Nažgala je dvoje svečk in razstavila šopke zbodičja, ki ga je nabrala nedavno doma pod Srobotnikom. Božje drevce z rdečimi jagodicami in lepo raščenimi vršički! Sedla je na postelj ter se naslonila na majavo končnico. Puščobna sobica je postala ljubkejša, tesneče stene so se razmaknile, svetel blesk je napolnil mrke kote. Še njo je oblila svetloba, ki je prinesla tisto noč pastirjem na betlehemskih planjavah razodetje in blagoslov. V rahlem snu je sklonila glavo in čemela.

Micika je prišla spomladi v mesto. Tovarišica jo je spravila semkaj, kjer bo postala gospodična v svetlih šolnih in pisani svili. Nič več ne bo pasla koze in obirala brinja! Lanske božične praznike je preživljala še doma. Kako lepo so minevale zlate zorne maše, nobene ni zamudila. Jutra so bila jasna, polna zlato-zelenega bliščа, ki je trepetal nad barjem. Redke zorne zvezde so stale nad Trebevnikom in čakale na luč vzhoda. Mesečina je ležala v naročju sv. Treh kraljev, polhovgrajski grebeni so se blesketali kakor snežene kope... Cerkev je bila vsako jutro ljubkejša, polna belih cvetic in božičnih skrivnosti... Končno je brezmadežna Devica zaprla oči v sladkobnem pričakovanju, zvezde zorničke so se nabrale okoli njene glave, srebrni prah se je posul preko deviških ramen brezmadežne; oblaki so rosili milost in odrešenje, še zavržene zemlje se je dotaknila sladka slutnja miru!

Končno se je razgorela zarja božičnega večera. Smrečje se je zganilo, kos je prisluhnil, veter je polegel med hojami nad Bistro. Rimska cesta se je razširila, gosti roji zvezda so se zgrinjali preko nje. Nebeški vsemir je bil razžarjen, angeli so se odpravljali na betlehemsko pot... To je ona blažena ura, ko gre Marija z Žalostne gore po Jezusa. Ali ga bo našla v zibelki pri Kaminu ob Ljubljanici, ali v steljniku pri Rožmanovem kovaču, ali bo šla h grofovim v Bistro, ali bo potrkala pri dolskem Kralju... Morda se bo oglasila pri Tičarjevih v paški rebri, kjer je revščina tolika, da se bosta smehljala ta sveti večer namesto belega poprtnjaka bob in suh fižol na mizi. Marija, Marija! Morda se bo dvignila proti Zadušencam, kjer se slišijo vrhniški zvonovi najlepše, ko udarjajo v sveti noči tako lahno, kakor da se trkajo angeli na čista prsa, ko izgovarjajo ime: »Marija!«

Tako je sanjala dekla Micika. Svečici sta dogorevali, jagode na zbodičju so čudovito zardevale, na okenca je trkal svetonočni zvon, glasnik božje slave in ljubezni.

Boris Zajcev:

Na Sveti Gori

Ruski pisatelj Boris Zajcev je obiskal sveto goro Athos, sloveči »otok molitve«, ne da bi zasledoval bogoslovske in filozofske znanstvene svrhe. A predočil nam je, kakor nihče doslej, »tisočletno, v večnost usmerjeno meniško kraljestvo«, ki se tako malo zanima za pestro posvetno življenje, a neprestano moli za svet. »Napačno si ljudje navadno predstavljajo, da je Athos strog, odbijajoč in preteč. Athos je zatopljen v bogomiselnost, to je res. A prekipeva krščanske ljubezni in je žarišče blage, svetle duševnosti. Tukaj služijo neumorno Bogu — v cerkvi in v samoti celic. Upravičeno smatrajo, da je svet grešen. A nisem opazil nobene ošabnosti, temveč sočutnost in željo pohiteti na pomoč. Ne mrka osamljenost, ampak iskrena dobrota tvori značaj svete gore, in zato je vselej privabila številne tisoče romarjev.« Blagega krščanstva prepojen poetičen potopis, ki ga je spisal Zajcev, je izreden dogodek v ruski in sploh pravoslavni verski književnosti. Prinašamo najbolj značilne odlomke iz te dragocene knjige in obenem jo priporočamo v celoti vsem, ki se zanimajo za pravoslavno miselnost. (Ruski izvirnik se imenuje: Boris Zajcev. Afon. Paris. Ymca Press, 1929, šteje 128 strani in več slik ter stane 45 Din.)

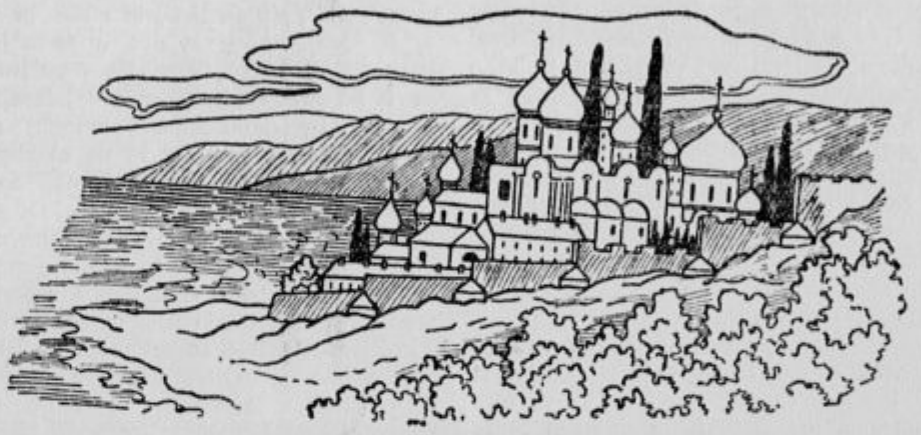

I. Sprejem.

...Ob jutranji zarji se je razredčila megla in se je dvignil veter. Razgibal je morje, in rilec parnika se je zaril v mrzlo lesketajoče se valove. Nenadno je vzletela pahljača brizgljajev in me polila s slano vlago. Nehote sem pobesil glavo, in ko sem se zopet vzravnal, sem nepričakovano zagledal na desni, daleč sredi morja, dvoglavo osamljeno goro. Bila je tako visoka in meglena, da je od kraja izgledala kakor čudno oblikovan oblak... Tako se mi je prikazal oddaljeni in skrivnostni Athos, veličastna Sveta Gora. Dva tedna sem se vozil po morju, in me ni prijazno sprejela. Valovi so vreli ob vznožju navpične, orjaške stene in naša »Kerkira« je plesala kakor žoga. Kako se bomo izkrcali sredi te burje? A kaj bi ugibali! To je svet zase, kjer so odveč vsi naši pomisleki. Kljub sivi megli in dežju, ki je zastiral strme vrhove, kljub mrzlemu vetru in nemirnemu morju smo se srečno spustili v čolne, ki so skakljali okoli ladje, in kmalu smo bili v pristanišču Dafni. Še na krovu »Kerkire« sem zagledal križe, zvonike in kupole samostana sv. Pantelejmona, največjega ruskega samostana na Sv. Gori. Zdaj je veslal odtod k nam slok in visok menih v kapici. Ko je dospel v Dafno, je spretno stekel na krmo in urno vrgel v vodo malo sidro. Dvignil je potem proti nam suh, ogorel obraz z veselimi plavimi očmi: — »Ali greste k nam, v ruski samostan, gospod?« — »K vam.« — »Katero pa je vaše sveto ime?« Povedal sem mu. — »Tako, tako, dobro...« je rekel prijazno in urno. — »Torej na dan sv. Borisa in Gleba imate svoj god? Najprej morate v Karejo, gospod, zavoljo potnega lista... Kaj se hoče, Grki tako zahtevajo. Vaše stvari bom vzel s seboj naravnost v samostan.« In oče Peter (tako mu je bilo ime) me je urno in prožno peljal v malo pristaniško kavarno ter zame najel mulo. »Naravnost v Karejo pridete z njo. Nič se ne bojte. Še nadškofi se pri nas vozijo s temi muhškami.«[1] Pol ure pozneje je pripeljal krivonogi Grk v opankah zaspani muli. Počasi in v molku sva se pričela vzpenjati po skalnati stezi:

> Taciti, soli e senza compagnia,
> N' andavam l'un dinanzi e l' altro dopo
> Come frati minor vanno per via.
> (Dante.)

Med tem je že zopet stal o. Peter v čolnu ter urno in čvrsto veslal proti svojemu samostanu.

Steza se je zvijala vedno naprej in vedno v hrib. Okoli je rastlo divje grmovje, črnika, resa, katere ljubke cvetke sem lahko trgal, ne da bi razjahal. Grk mi je odrezal dolgo šibo in rekel: »Poženi mulo. Udari!« Nisem se zmenil za nasvet. Mula je itak poznala pot. Prišla sva v kostanjev gozd. Na desni se je odkrila globoka dolina. Sredi soteske je visel kakor biserna nit neslišen slak. Temni cedri in bori so se dvigali po daljnih obronkih. Žvižgal je vihar in iz neprodirnih oblakov je pršelo. Dobro, da smo bili v zavetju. Na odkritem kraju bi me lahko pahnila burja v strmi prepad. Zavil sem se v plašč. Kopitca mule so stopicala po kamenju Marijine dežele. Potujemo po čudnem, posebnem kraju...

Traški polotok Halkidika se cepi v tri dele: Kasandro, Longos in tretji od njih, vzhodni, je naš Athos. To je kakih 80 km dolg in 20 do 30 km širok kos celine. Njegovo južno točko tvori stožičasti 1935 m visok hrib, ki se navpično dviga iz morja: to je Hagion Oros, Sveta Gora, Athos v ožjem pomenu besede. Po slemenu, ki tvori hrbtenico polotoka, sredi goščave je raztresenih več grških, ruskih, srbskih, bolgarskih, romunskih samostanov in še več samotarskih »kelij« (celic). Menihi so se tu pričeli seliti v VII. stoletju in razen njih nima polotok nobenih drugih prebivalcev. Bizantinski cesarji so jim podelili različne ugodnosti in jim naklonili posestva (»metohe«). Rusom in Grkom je zaplenila slednje po vojni grška vlada. Več kakor tisoč let ni bilo na Athosu nobene ženske, in je prepovedan vstop celo živalim ženskega spola. Planine, veter in gozd, tu in tam vinogradi z oljkami, samostani, osamljeno zvonenje, kukavice v gozdu, orli v nebesih, jate lastovk, ki tu počivajo med potjo na sever, merjasci in srne, molk, tišina, morje naokrog in Gospod v višavah — to je Athos... Premagala sva sleme in zavila navzdol. Spodaj skozi debla, ob vzpenjenem morju so se prikazali zvoniki in strehe mesteca Kareje. Grk mi je pokazal ruski »konak« in odšel s svojimi mulami.

Četrt ure pozneje sem že bil v veliki stari hiši s paraklisom (domačo cerkvico) in sobami za tujce. Zunaj je lil vztrajen, miren izdaten dež. A zdaj mi je bila na razpolago velika dvorana s stekleno verando in slikami carjev ter metropolitov, imel sem sobo s tremi posteljami. Tišina, lesketajoča tla, snažne skromne preproge, vse je spominjalo na nekdanjo, za vselej izgubljeno Rusijo, na mlada leta na deželi... O. Mina, sivolas, z bistrimi očmi je prinesel zajtrk, moje prvo kosilo na Sv. Gori: riževo juho, polenovko s fižolom in kozarec domačega rdečega vina... Po zajtrku sem se šel priglasit oblastem: poprej grškemu častniku, »astimonu« in potem — Protatu, meniškemu upravnemu svetu.

Nikoli nisem videl Kareji sličnega kraja. Šli smo po vijugastih ozkih uličicah mimo s trto ovitih hišic. Tu in tam se je srečala trgovina z odprtimi vratmi, kjer se lahko kupi meniška obleka, lesena izrezljana žlica in druge stvari. A ulice in trgovine so bile popolnoma prazne. Treba je bilo stopiti čez ulico in okoli ogla, da bi prišel trgovec prodati razglednico ali molek. Prebivalcev je sploh malo, in nikjer ni nobene ženske: to je na svetu edino izključno moško mesto... O. Mina me je zapeljal v neko dvorišče, kjer sta kuhala kavo dva zastavna in važna sardara (strežaja) v belih kratkih krilih, temnih kapicah in čudovitih zavihanih opankah. Izročil sem pismo prevzvišenega Krizostoma, atenskega metropolita. Sardar ga je svečano nekam odnesel, midva pa sva čakala v veži svetega Protata. To je zelo stara ustanova. V zgodnji zgodovinski dobi je vladal na Athosu Prot (prvak), eden izmed

[1] Kareja je upravno središče polotoka, kjer biva grški uradnik. Vsak samostan ima tu svoje prenočišče za goste, t. zv. »konak«.

opatov, ki ga je imnoval carigrajski patriarh. A po padcu Bizantije se je pričela doba Protata, ki je dobil začetkom 17. stoletja sedanjo obliko. Vsak samostan pošilja v Karejo svojega najbolj izobraženega (in pri Slovanih — grščine veščega) zastopnika, »antiproposa«. Slednji so sicer eakopravni, a predsednik je vedno zastopnik najstarejšega in najbolj vplivnega samostana sv. Atanazija. Sploh odločajo v protatu trije grški samostani: Atanazijev, Vatoped in Iver. Protat šteje 20 članov (manjši samostani in posamezne meniške naselbine niso zastopane) ter je med njimi srbski Hilandar na četrtem, bolgarski Zograf na devetem, Rusik (ruski samostan sv. Pantelejmona) pa samo na devetnajstem, predzadnjem mestu, dasi je eden izmed največjih. Svetogorski samostani so podrejeni neposredno ekumenskemu patriarhu, in dejansko izvršuje Protat vso gospodarsko in upravno oblast.

Seja se še ni pričela. Drug za drugim so prihajali zastavni in važni grški menihi z malo, na tilniku krepko zavozlano kito. Vsi so se priklanjali prijazno in malce pokroviteljsko. Ko so se zbrali, je prišel eden, ki je bil na Ruskem in je rusko govoril ter me povabil v Protat. Vstopili smo v veliko sobo. Po divanih ob stenah so sedeli naokoli člani sveta. Tik proti vhodu na posebnem podnožju je sedel v izrezljanem prestolu predsednik. Ponudil so mi prostor na divanu, in se je okoli pričel grški razgovor. — »Singrafevs, singrafevs« (pisatelj) — je pomembno ponavljal moj vodnik. Menihi so ponavljali »kala, kala« (dobro) in včasih se je slišalo tudi »ohi, ohi« (ne), kar se mi je zdelo ponekod zabavno. Potem je nastopil molk, in mi je pričel predsednik staviti vprašanja. Čim je zvedel, da ne razumem grško, je nagovoril mojega prevajalca. Ljubeznivo me je vprašal o Rusiji, mojem bivališču, poklicu, moji družini in slično. Pri vsakem odgovoru se je vprašujoče oziral na tolmača, tako da se mi je vedno prikazovala njegova črna kita, po prevodu pa je prikimal in blagoholno pritrdil svoj »kala, kala!« Tako smo nadaljevali ta prijateljski, preprosti in seveda kratkobesedni razgovor. Med njim mi je prinesel na velikanskem pladnju sivolas, rdečeličen, jako lep sardar običajno »sladko«: drobno čašico kave, kozarček rakije, stekleno čašo z vkuhanim sadjem (gliko) in kozarec ledene vode. Nisem vedel, kaj bi storil s sladkarijo in sem že hotel vzeti vso čašo. Moj sosed se je dobrodušno nasmehnil in mi pojasnil, da smem zajeti samo eno žličko, jo polizati in zopet vtakniti nazaj: nastopila je potem pot po vrsti k vsem članom Protata. To je bilo malce smešno, malce nerodno in pred vsem nesodobno, zavito v prastaro zgodovinsko eksotiko... Mem tem je srednjeveški tajnik, s peresnikom za ušesom in ostrim, Gogolu sličnim nosom, urno napisal novi potni list. Vstal je in po vrstil stopil k vsem članom. Ti so privlekli iz globokih žepov svojih širokih dolgih črnih oblek neke kovinske stvari in mu jih izročili. Tajnik jih je zbral, se povrnil k svoji mizi, sestavil in privil drug na drugega vse te kovinaste drobce, ter na listino pritisnil svečan in krasen pečat: nosil je podobo Device Marije z Detetom in pomenil, da mi nudijo vsi samostani na Athosu pokroviteljstvo pa gostoljubnost... Predsednik je prečital navzočim listino, prikimal, povedal »kala« in mi jo ljubeznivo izročil. Lepo sem se zahvalil in odšel.

Prenočiti sem moral v Andrejevskem samostanu tik Kareje. Dež je ponehal in zapustil belo meglo. Kmalu sem stal pred belimi samostanskimi vratmi kakor oni florentinski pisatelj, o katerem pripoveduje izročilo, da je prišel nekoč kot izgnanec ob solnčnem zatonu pred samostan z rokopisom prvih pesmi svojega »Peklа« pod pazduho. Potrkal je na vrata, in ko ga je samostanski vratar vprašal, kaj hoče, mu je odgovoril: Miru.

II. Samostansko življenje.

Meniško življenje na Sv. Gori ima več oblik. Glavno vlogo imajo samostani: zgrajeni so na lastnih zemljiščih in so zastopani v Protatu, upravnem svetu. Delijo se v zasebne (idioritme) in skupne (kinovije). Po zasebnih samostanih ima sleherni menih lastne prostore, prehrano in pohištvo. Premožnejši posamezniki si torej lahko privoščijo marsikatero udobnost. Po kinovijah vlada bolj strog red in večja gorečnost. Menihi nimajo nobene lastnine, skupaj stanujejo in jedo ter so brezpogojno pokorni za vse življenje izvoljenemu igumenu (opatu). Ne smejo brez njegovega povelja zapustiti samostana in ima vsak svoj določen delokrog: ribari, vrtnari, seka drva, dela v vinogradu ali — če je bolj izobražen — deluje v knjižnici, slika svete podobe, fotografira itd. Manjša občina z istim skupnim redom, a na zemljišču velikega samostana in brez zastopnika v Protatu se imenuje skit. Ruski skit sv. Andreja bi po svoji razsežnosti sicer zaslužil ime samostana: njegova nova stolnica je menda največja na Athosu. Toda te razlike so nastale potom dolgega zgodovinskega razvoja. Še manjše občine, cerkvica sredi vinograda ali oljčnih nasadov, katere obdelujejo menihi, se imenujejo kelije. Naposled so pri ruskih menihih jako priljubljene samotne »kalive«, katerih prebivalec zase obdeluje svet, moli doma in le ob praznikih pride v najbližjo cerkev. Razen tega je tudi več takozvanih »siromakov«, menihov brez stalnega bivališča, ki napol stradajo in samo včasih pomagajo pri najtežjih opravkih po kelijah in skitih. Med njimi se srečajo tudi pravi puščavniki, na katere je od nekdaj ponosna Sv. Gora.

Belo poslopje stolnice sredi belega štirikotnika stanovanjskih stavb, bela megla na dvorišču in povodenj belega, košatega vlažnega jasmina — vse skupaj dela vtis neke tihe in skrivnostne beline. Z zelenjem oviti stebri kažejo v temačen vhod skozi kakor v trdnjavi debelo ozidje. Tu sem se vselej spoštljivo odkrival pred napolvidno veliko sliko mučenika Pantelejmona. Najstarejša ohranjena listina govori o izročitvi malega solunskega Pantelejmonovega samostana ruskim menihom l. 1169. Zdaj se vidijo tod okoli stare cerkvice samo razvaline ozidja in stolpa (pirga). Potem je morala postati naselbina pretesna. Okoli leta 1770. so se spustili menihi k morju in tod zgradili sedanji veliki samostan. Šteje do 500 bratov in je glavno rusko središče. Sv. Pantelejmon, zdravnik in tolažnik, v mladih letih obglavljan, je posebno priljubljen na Ruskem in sploh v vzhodni cerkvi, kakor je neločljiva mučeniška sv. Cecilija od rimskih katakomb. Rusko srce večkrat tava v temi kot igrača slepih strasti, a ostane dovzetno za vse ganljivo. Vedno je odprto krotkemu mladeniču, ki drži žlico s križcem na ročaju in nudi zdravilo za duh in telo vsakemu, ki k njemu prihaja z ljubeznijo in vero.

Samostan sv. Pantelejmona je kinovija, in se razvija skupno življenje po strogo določenem urniku. A Athos je svet zase, in se nikakor nisem mogel navaditi na prastaro vzhodno delitev časa, kakor je v rabi po samostanih. Ob solnčnem zatonu pomaknejo tam kazalec na polnoč, in se torej skozi vse leto držijo dolgosti dneva. Majnika znaša razlika z našim evropskim časom približno pet ur. Ob 6 zjutraj (torej ob eni ponoči po našem) se pričnejo ponočnice in trajajo do pol petih po našem. Nato sledi sveta maša, ki se konča ob 6. Molijo torej vso noč, in je to jako značilna poteza Svete Gore. Do 7 počivajo, od 7 do 9 pa gredo vsi, vštevši najstarejše brate (če le niso popolnoma onemogli) na delo. Ob 9 dopoldne je obed in na to vnovič delo do 1 popoldne. Ob eni pijejo čaj, do 3 počivajo in potem delajo do 6 zvečer. Od pol petih do pol šestih se že služijo večernice, a večina bratov je še na delu, in čitajo jim večerne molitve zunaj. Ob 6 večerjajo, a v ponedeljek, sredo in petek imajo post in dobijo samo čaj s kruhom. Od 7—8 so vsi zopet v cerkvi (polnočnica) in na to sledi obvezna molitev v celici na samem, tako zvano »opravilo« (kanon). Po vsaki kratki molitvi; Jezusovi, Marijini, za žive, za mrtve itd. odšlje menih krogljico na svojem molku in se prikloni. Ob vsaki enajsti (večji) kroglici poklekne. Torej opravi dnevno tretjerednik (rjasofor, ki je položil začetno zaobljubo) dnevno po 600 poklonov, drugorednik (manatejni menih z mantijo, dolgim plaščem) do 1000 in shimnik (ki vnovič izpremeni ime in polaga stroge zaobljube vštevši molk) do 1500 poklonov, ne vštevši poklekanj! Tako zahteva samostanski kanon, in v meniškem jeziku se imenuje to »kanonček vleči«. Vlečejo ga od 1 pol do 3 pol ure, to pomeni, da je z njim gotov tretjerednik ob 10, ostali pa ob 11 ponoči! Preostaja jim torej 2—3 ure spanca do ene ponoči, ko morajo k ponočnicam. Prišteti moramo sicer eno uro dopoldanskega in včasih tudi eno uro popoldanskega počitka (po čaju). A vsak ima tudi seveda še malenkostne osebne opravke, ki zopet zahtevajo čas. Torej spi vsak menih na Athosu dnevno k v e č j e m u po štiri ure ali še manj. Kljub trdemu delu, naporni molitvi in skrajno borni hrani dosežejo menihi visoko starost. Zdaj, ko je odrezan Athos od Rusije in pritoka novih bratov ni, tvorijo priletni menihi celo večino. Kolikor sem opazoval, so to sami mirni in zdravi ljudje. Podpore iz Rusije so izostale, in vlada veliko pomanjkanje. Menihi prodajajo les in kupujejo moko, pridelujejo vino in olje, sočivje, imajo dokaj slab ribolov. Mlade moči pribajajo sedaj izključno iz ruske emigracije, in so to — v nasprotju s predvojnim časom — sami izobraženci. Ta maloštevilna mladina nese zdaj dvojno breme, ker starci seveda ne morejo delati tako kakor mladeniči. Razen lastnih menihov skrbi samostan sv. Pantelejmona za puščavnike, ki bivajo v največji revščini po planinah in v gozdovih.

*

Gostoljubnost, prijaznost je nad vse značilna za svetogorce. Ta lastnost se ne kaže samo pri sprejemu tujcev. Ali sem kdaj slišal kreganje, ali sem občutil nestrpnost? Seveda niso menihi angeli, temveč prav preprosti ljudje. Izobražencev ni veliko med njimi, a kako so vsi spodobni v višjem duševnem smislu, kako se to občuti pri sleherni kretnji, besedi, pozdravu! Vse kaže neko ubranost, ki začudi opazovalca. To je deloma naravno: saj se ne bo zatekel noben nasilen, sebičen človek v samostan. A razen tega stalna molitev še ojači prirojene lastnosti: dnevno, preden zajde solnce, prosijo menihi drug drugega odpuščanja, vsak teden gredo k sveti spovedi in obhajilu.

Stanoval sem torej v prijaznem »fondariku« (gostišču, grško spačeno »arhondarik«). Ob 9 zjutraj (tega menda nikoli več ne bom doživel!) me je redno klical prileten, redkobeseden, a postrežljiv in pozoren o. Joasaf v prazno in solnčno jedilnico na obed. Dobival sem skledico riževe juhe, pečeno ribo s salato in četrtinko rdečega domačega vina. Kosil sem vedno na samem. Pozneje in vedno v pravem trenutku, ko sem bil že gotov, so se zopet odpirala vrata: »Pa brez zamere, gospod, poprej bi vam seveda lahko drugače postregli...« Zagotavljal sem, da je vse izvrstno, in o. Joasaf mi je na pladnju prinašal še kozarec prav dobrega rožnatega sladkega vina. Šele pozneje sem zvedel, da pijejo menihi sami tega vina samo enkrat na leto: vsak dobi po kozarčku za Veliko noč.

*

V nedeljo me je povabil otec igumen k samostanskemu skupnemu kosilu. Po drugi sveti maši so se zbrali vsi menihi v ozki in dolgi poslikani jedilnici. Vsi so se dvignili, ko je vstopil igumen, o. Misajil v škofovskem lilastem plašču (samostanski privilegij pri sv. Pantelejmonu) in s palico. Zbor je zapel molitev, igumen je blagoslovil »današnji kruh« (vse jedi se postavijo v to svrho istočasno na mizo) in prvi zasedel svoj častni prostor. Bratčitatelj je stopil po polževi lestvici na stolico, katero krasi zlat orel s sklonjeno glavo in odprtimi perotmi, in kosilo se je pričelo. Celo nedeljsko, to je boljše kosilo je obstojalo iz riževe juhe, kosa kruha in malega kosa zoprne polenovke (na delavnik nimajo niti tega, in malokdaj dobivajo svežo ribo, s katero so mi sicer postregli, dokler sem sam obedoval). Kot pijačo so imeli domač kisel in slab »kvas«, in samo naposled zaradi nedelje prejeli mali kozarec črnega vina. Mesa sploh ne poznajo po ruskih samostanih (medtem ko je pri Grkih dovoljeno). Igumen, njegov namestnik in drugi dostojanstveniki so jedli isto kakor zadnji menišič. Vladal je globok molk. Po kosilu so vsi vstali in se je pričela posebna molitev: blagoslovili in pokadili so kruh. Vsi so stopili k igumenu, in je vsakemu delil košček tega kruha: bil je tako napojen s kadilom, da je dišal po njem še v ustih.

Zlato solnce je sijalo skozi okno in razsvetljevalo rahlo lilasto kadilo. Ob vratih so se nizko priklonili vsakemu bratu: čitatelj, kuhar in gospodar. Vsi so prosili odpuščanja, če ni bilo kaj prav. Pri tem stojijo samo ob nedeljah: na delavnik morajo poklekniti in ostati leže na tleh, da izkažejo svojo ponižnost. To je prastara navada. Menih misli na Boga na vsakem koraku, in vse njegovo življenje je ena sama pobožna pesem.

*

O polnoči, v temi, skozi po jasminu sladko dišečo meglo sem odkorakal v stolnico. Šele tik ob vhodu, sredi medle svetlobe sem razločil temno postavo, meniha, ki je bobnal po »bilu«, železni deski, in klical k polnočnicam. Iz vseh kotov razsežnega dvorišča so korakale temne sence. Trhli, skljućeni starci, na palico oprti, so komaj prestavljali bolne noge v velikanskih škornjih, a vendar redno molijo vso noč: od ene do šestih zjutraj ob delavnikih in po enajst, celo štirinajst ur ob nedeljah ali praznikih! Redke sveče so medlo razsvetljevale zlato in sinjino vlažne, hladne cerkve. Igumen je že stal na svojem prostoru. Vstopil sem v stasidijo (visoka ozka stojala z naslonjalom za komolce, katerih se poslužujejo menihi) in upri pogled v mogočne stebre pa oboke.

Samostanska služba božja je stroga in veličastna, oddaljena od življenskih skrbi, katerih se ne more iznebiti množica posvetnih vernikov. Tu je manj lirike, bridkosti in sploh ni solz. V cerkvi so vsi svečani in mirni. To je planinsko strogo ozračje Svete Gore... Sredi globoke teme so se spredaj prižgale viseče lučke, ki razsvetijo zgolj knjigo ali note čitatelju in pevcem. Menih je pokleknil pred igumenom, mu poljubil roko in odkorakal na svoj prostor, da prične službo. Petje in čitanje, blagozvočno, enakomerno, napolg'asno, je zagrnilo v rahlo, ubrano pozabljenje vse, kar je bilo zunaj, v posvetnem življenju. Samoten g'as je bral tiho in razločno naprej prekrasni odlomek iz sv. Janeza Lestvenika:

»O, meso moje in moja kri, kako naj te krotim? Ne vem. Preden te pričnem mučiti, že občutim usmiljenje in preden sodim, sklepam sporazum s teboj... Sovražnik si mi in prijatelj, pomočnica in izdajalka. Kako naj mrzim ono, kar sem od narave vajen imeti rad? Kako se naj oprostim onega, s čimer sem za vselej zvezan? Kako bi umoril ono, kar mora z menoj vred vstati iz groba?« To je menda najtežje vprašanje, in sveti puščavnik je razumel neizmerno težavnost te naloge. Vendar se je odločil zanjo in sam sebi v imenu telesa, »soproge svoje«, odgovarja tako: »Oprostil se me boš, če boš pokoren; obglavil me boš, če pridobiš ponižnost.«

Slušateljem ne pomenijo te besede sinajskega igumena svetega Janeza Lestvenika samo vzvišene poezije in lirike, temveč nauk iz notranjega boja za dušo, zmage nad nizkotnostjo. Ti ljudje, ki ponoči bdijo in se podnevi borijo zoper spanec, utrujenost in glad, drugače kakor mi razumejo te besede... Ob svitanju se je že prikazalo v oknu srebrno morje, odsev mesečine vrh valov. Menihi so stopili iz svojih kotov in počasi, pobožno, svečano poljubovali svete podobe. V sinjkasti jutranji megli je zapel duhovnik: »Slava Tebje, pokazavšemu nam svet (luč)!« in zbor mu je odgovoril z belim, čudovitim slavoslovjem: »Slava v višnjih Bogu i na zemlji mir, v človeceh blagovolenije!«

Ponočnice so se končale okrog štirih zgodaj. Nisem imel moči, da bi ostal še pri sveti maši. Zopet v temi sem se povrnil v »fondarik«. Nekako ob treh zjutraj se polasti molivcev utrujenost, in jo morajo premagati. To je jako težko za nevajenega posvetnega človeka, a menihi so tega vajeni. V pravilniku Pantelejmonovega samostana sem čital, da gre ponoči poseben brat okoli in dremajoče prijema za pleče. Vendar nisem tega nikoli videl, kakor tudi nisem opazil, da bi kdo zaspal. Samo dve noči sem bil v cerkvi, sicer pa sem se omejil na drugo sveto mašo in večernice. A občutil sem takoj strogo in čisto ubranost samostanske duševnosti. Igumen mi je pravil, da se vedno zbudi o pravem času, ker ve, da se bo kmalu oglasilo »bilo«.

Meniško življenje ni lahko in zahteva posebno duševnost. A tudi tujec občuti samostansko življenje kot duševno kopelj: zgodaj vstane, zmerno je, veliko dela, večkrat zahaja v cerkev, dosti moli in ne sliši praznih besed. Zato imajo katoliki svoje »retraites«, hiše za duhovne vaje, kjer po več dni bivajo tudi posvetni verniki, kakor vojaki, ki so klicani na orožne vaje. Vsak kristjan je vojak, ki ne sme pozabiti na svoj poklic in mora vedno biti pripravljen na boj. Katoliki to dobro razumejo, in se ne bi začudil, če bi prevzeli to ustanovo kmalu, že zdaj, v emigraciji, v Parizu, tudi mi, pravoslavni... Vrnimo se na Sveti Pantelejmon. Ob 7 zgodaj, ko sem se zbudil, sem vedno slišal petje: končala se je zgodnja sveta maša, poprej pa so bile ponočnice. Torej duhovna »radio postaja« deluje vso noč. Vso noč toplo gorijo sveče in žari svetla pobožnost. Povsod vse spi, a tukaj, na osamljenem rtiču, premaguje na stotine ljudi po celodnevnem delu zaspanec in se z ljubeznijo približujejo Bogu. To naredi globok vtis.

*

Naredil sem pešizlet v Karejo k sosedom Grkom, ki se kljub svoji peličnosti držijo prav tako strogega življenja: ruski menihi so mi pravili, da traja pri njih služba božja pred prazniki po dvanajst do petnajst ur. Ogledal sem nekoliko mrko, z obledelim zlatom in čudovito rezbarijo natrpano stolnico iz XV. stoletja. Pod globoko kupolo visi na verižicah za grške cerkve obvezen »horos«, kovinski, lepo izrezljan krog, poseben okrasek. Karejska stolnica je na presno poslikana po znamenitem Panselinu, voditelju »macedonske« šole XVI. stoletja. Žal so njegove slike v Kareji nekoliko prenovljene: učinkujejo kljub svoji monumentalni lepoti nekam hladno in rezko. Neprimerno boljše Panselinove slike sem pozneje našel v drugem malem grškem samostanu (Pantokrator), kjer so se ohranile v prvotni obliki. Izmed njih je bila posebno krasna podoba sv. Janeza Krstnika. Brezmejna, čarobno lahka izvirna prostost je glavna poteza ustvarjenja velikega Panselina, bizantijskega Rafaela.

V nedeljo zgodaj na balkonu sem občudoval »svetlo morje«; prozorno je kakor diamantno steklo, in pišejo o njem vsi obiskovalci Svete Gore. V globini zaliva je v zlatih solnčnih žarkih sijal s snegom pokrit nedosegljivi Olimp. Potem so mi prinesli čaj in v kocke zrezan posušen kruh. Čital sem v Zgodbah Svete Gore o svetem Nilu, kateri je bil odlikovan po smrti. Iz njegovega groba je vrelo v morje zdravilno olje. Prihajalo je toliko vernikov v čolnih, da je dobila skala ob nekdanji samoti ime »korabostasion« (pristanišče). A zvesti učenec svetega Nila, ki je ostal v njegovi celici in je poznal globoko skromnost svojega prednika, se je rajnemu pritožil na številne posvetne obiske. Mar ni rekel sveti Nil sam, da si ne želi nobene slave na zemlji? Zdaj pa moti slava njegovega imena mir Svete Gore. To je tako vplivalo na svetnika, da je vir čudežnega olja usahnil...

Tu so se odprla vrata, in me je važen o. Joasaf poklical na zvonik, ker sem hotel videti pritrkovalce pri delu... Gori sem se naravnost kopal v zvokih, ki so mi pretresali ves veselo trepetajoči život. Veliki zvon pri sv. Pantelejmonu tehta skoro 14.000 kg in mu ni enakega na vsem pravoslavnem vzhodu. Mlad, ves razgret in rožnat menišič je zibal orjakov težek jezik. Gori je drugi menih z nogo pritiskal lešene vzvode, med prsti ene roke je držal vrvi treh manjših zvonov in z drugo roko je obvladal kakor tipke še najdrobnejše zvončke. Pritrkovalci podedujejo to redko umetnost od svojih predhodnikov, ne da bi imeli knjige. Spustil sem se po stopnicah vesel in bodeč, ko da bi se bil skopal v svežem, bodrilnem studencu. Nedvomno ima to zvonjenje velik vpliv na dušo. Najbrž je slišno tudi ob morski obali, kjer je živel v jami sv. Nil. Ali ne bi obsodil njegov strogi učenec teh glasov kot motenje »svete tišine«? To je težko povedati. Athos je predvsem samota. Menihi molijo za svet, a zelo cenijo svojo nemotenost. Puščavniki so vedno nekam po strani gledali samostane: bili so jim preveč posvetni. Samostanski bratje so nasprotno obsojali neupog'jivost, »svojeglavnost« puščavnikov. Vedno, tudi pred sto in sto leti je poznala Sveta Gora različne načine meniškega življenja.

Athos je Marijina dežela. Glasom izročila je dobila Bogorodica pri žrebanju z apostoli kot svoj delež Iversko deželo (Gruzijo na Kavkazu), a je poprej pokristjanila takrat še poganski Athos. Od tedaj se nahaja Sveta Gora pod Njenim posebnim pokroviteljstvom: na vsaki sliki drži nad njo svoj omofor (dolgo in ozko ruto). Sicer pa ni bilo na polotoku že tisoč let nobene žene. Kult svete Deve na Athosu je po občutju nekoliko različen od katoliškega, po bistvu seveda enak: ne pozna toliko čuvstvenosti. Katoliške poslikane in okinčane Madone so bližje zemlji. Nekoliko trubadursko pobarvano češčenje preblažene Device, kakor ga je poznal srednji vek, na Sveti Gori ni bilo doma, sploh ne na vzhodu. Kult Bogorodice na vzhodu je nekako abstraktnejši, nezemski in zato nekako nečuten.

Bil sem tudi pri posebni ganljivi službi, slavospevu sveti Devici. Vrši se po dnevu, in čitajo na koncu po vrsti trije duhovniki z igumenom na čelu v belih prazničnih oblekah slavospev. Nad cekvenimi vratmi, poleg katerih stojijo, visi posebna, na tenki zlati svili naslikana podoba Prečiste. Glasovi čitajočih so vedno bolj navdušeni, a Marijina podoba se počasi spušča doli. Naposled se ustavi in zlati solnčni žarki mehko božajo zlato sliko ter nežne valujoče čipke, s katerimi je spodaj obrobljena. Zdaj poje zbor, vsi navzoči poljubujejo po vrsti sv. podobo, in potem, ko je češčenje končano, se podoba zopet dvigne v svoje nebeške višave.

»Radujsja radoste naša, pokrij nas od vsakega zla čestnim tvojim omoforom«, poje zbor.

III. Pri Puščavniku.

Krasnega jutra na vse zgodaj smo se spustili v pristanišče in odrinili v čolnu vzdolž obale proti Karuli, južnemu koncu polotoka, ker bivajo med golim skalovjem puščavniki. V globoki zarezi, visoko na strmi steni se je prikazal srednjeveško-orientalski grad, grški samostan Dionisat. Moj vodnik, vedno miren in postrežljiv, že dokaj osiveli otec Pinufrij je stegnil proti njemu svoj zagoreli kazalec: »Tu je stanoval oni patriarh, Nifont mu je bilo ime. Vsake reči je po nedolžnem moral pretrpeti v Carigradu, in ko so ga odstavili, je zatekel k nam, na ta kraj. Kdaj je ze to bilo ... v petnajstem stoletju ali v šestnajstem, ne morem se spomniti ... O, Eolij, ali ni bilo v šestnajstem?«

O. Eolij, prileten in čokat menih, samostanski pevec, je danes za veslača. Upehal se je in si pod slamnikom z robcem briše čelo: »Kajpada v šestnajstem ...«

»No, torej ... ko je prišel ta patriarh Nifont sem, je rekel v svoji ponižnosti, da je samo e r g a t, po naše se pravi to hlapec. Živel je in delal, pa nobeden ni slutil, kdo je ta ergat! Ampak ne! Naposled je Gospod sam odkril, kdo je bil. Nasekal je nekoč drv v gozdu, natovoril svoje mulaške, in čim se je približal samostanu, so zazvonili zvonovi kar sami patriarhov pozdrav ... On koraka naprej pa z gorjačo žene mulaške, a zvonovi so se kar sami oglasili ... No, tako je prišlo na dan, kdo je bil.«

Le pritisni, o. Eolij,« je rekel drug veslač, močan in kocinast, pravi potomec Gogoljevega Tarasa Buljbe: »kmalu bo zapihal batos, pa mu ne bova kos ob Karuli.«

»Nobenega batosa ne bo,« je težko vzdihnil o. Eolij.

»Kako ne? Opoldne vedno batos pride, saj se morje zunaj že bolj peni.«

Batos se imenuje jugozapadni veter, ki dviga valove. O. Nikolaj je imel prav: blizu je morje še ostalo kakor stekleno, a daleč so se že dvigali beli grebenčki.

Zadaj, ob krmi, se je razpletel razgovor v nemščini. Doktor, inozemski turist, je trdovratno stavljal vprašanja in ni hotel razumeti drugega stališča. Mali, zlatolasi, Kristusu sličen menih, ki mu je bil prideljen kakor tolmač, je odgovarjal tiho in mirno, a prav tako ni maral popustiti. Z levico je držal krmilo, in je bilo videti po njegovih svetlih očeh, da se ne pusti izzivati in se ne bo razjezil: izvrševal je samó v samostanu naloženo mu dolžnost.

»Kar naravnost proti temu rtiču držite,« mu je rekel o. Nikolaj, »lahko mu daste krmilo (pokimal je proti tujcu), če vas drugače ne pusti pri miru, naj se zabava.«

A doktor se ni maral »zabavati« in je vedno zopet vprašal eno in isto: zakaj nimajo na Athosu dobrih cest? zakaj nimajo nobenega zdravnika? itd. Batos nas je zasačil tik pred pristaniščem. Čoln je zaplesal ob navpičnih golih stenah. Če bi veter čoln prevrnil, še plavači se ne bi mogli izkrcati. Veslača sta napenjala vse moči, a komaj smo se premikali. Tu in tam se je prikazala gori nad strmim prepadom osamljena puščavnikova »kaliva«. Na enem kraju smo srečali košaro, ki je plesala na vrvi po valovih. Spustijo jo puščavniki, da jim vržejo ribiči noter karkoli za jesti. V starih časih so vlekli gori v košari tudi ljudi.

Z o. Pinufrijem sva plezala po belem lesketajočem kamenju navzgor proti kalivi ruskega puščavnika. Srečala sva več »siromakov« (revnih menihov brez stalnega bivališča) in o. Pinufrij je rekal vsakemu: »Hristos anesti!« ali »Hristos voskrese!« Odgovarjali so mu: »Voistinu voskrese!« To je navaden pozdrav, ki je na vsem polotoku enak za vse: premožne in revne, ugledne in skromne člane Kristusove republike ... Eden izmed »siromakov« je bil slučajno puščavnikov učenec in nam je šel pokazat pot. Doktor v turistovski obleki je težko korakal po skalah v svojih okovanih čevljih. Solnce je pripekalo. Ko smo našli »kalivo«, je odložil o. Pinufrij svojo torbo, meniško usnjeno bisago, in je vzdihnil: »Tu noter, prosim, počasi, počasi ...« Spustili smo se na nizko klop v hladni in napol temni sobici z ilovnatim podom. Naš vodnik se nam je priklonil. »Na svidenje,« je dejal plaho, ko da bi nas ne smel zapustiti. »Moram nazaj.«

»Gospod s teboj,« je odgovoril o. Pinufrij, kateremu je vodnik poljubil roko. »Hvala ti, da si mi pomagal nosit torbo. Pridi no kdaj v samostan, karkoli bom že skomandiral zate ...« Tudi jaz sem se zahvalil in mu dal novčič. Rad bi mu privoščil večji znesek, a nisem imel drobiža. Ponižno se mi je priklonil in urno odšel; povrnil se je k svojemu težkemu delu in napol lakoti. Še zdaj mi je žal, da sem mu bil premalo dal. Kaj se hoče: sojeno mu je biti »siromaku«, meni pa — obžalovati, ko je že prepozno.

Vstopil je puščavnik, človek visoke postave, z dobrimi očesci in dokaj okroglimi lici, malomarno oblečen — če se ne motim, si je nataknil copate na bose noge. Sploh ni bil nič sličen menihu, kakor drugi puščavniki, vzorni menihi in neomajni cerkveni ljudje na Athosu, ki imajo pri vsej blagosti strogo-fino in lepo odmerjeno obnašanje, katermu se vidi, da je prehodilo dolgo asketično šolo. Imel je zunanjost posvetnih filozofov in — čudna stvar! — vedno sem se moral spomniti na Tolstega: tako bi izgledal, če bi se povrnil v pravoslavje ... Ta puščavnik, ugledna osebnost na Sv. Gori, je izobražen mož, nekdanji inspektor duhovnega semeniščа, ki se je zatekel v samoto. Ima zelo dosti obiskovalcev, ki pridejo po njegove modre nasvete, in se je že naveličal nam sličnih gostov. Doktor si je z njim dopisoval že poprej, in je sklepal puščavnik po njegovih pismih, da bi rad prestopil v pravoslavje in celo postal menih. Doktor je res živel nekoliko dni pri sv. Pantelejmonu, a se ni približal samostanski duševnosti. Ta obisk je samo vzpodbudil njegov zapadni kriticizem: čudil se je, da so menihi tako »nepraktični« in sploh so mu hodile druge stvari po glavi ... Puščavnik ga je od kraja sprejel izredno prisrčno, kakor svojega človeka. Nerodno je sedel na preprostem stolu in napolglasno, kratko odgovarjal mladeniču, našemu tolmaču. Ta je počasi, prav tako mirno, kakor poprej v čolnu, na morju, prevajal tujcu gospodarjeve besede. Naj zadostuje sledeč približno točen odlomek tega razgovora:

Doktor: »Jako mi ugaja služba božja po samostanih. A menihi bi si lahko vstvarili udobnejše življenje, izboljšali gospodarstvo, vpeljali stalne trgovske stike.«

Puščavnik: »Nam ni mar za to.«

Doktor: »A življenje zahteva svoje. Na tem skalovju, kjer vi živite, seveda ne bi nič raslo. Toda po samostanih imajo vendar gozdove, vinograde, oljke ...«

Puščavnik (se nasmehne): »Posvetni graščaki to razumejo še bolj: imajo tovarne, živino redijo, prodajajo ...«

Doktor: »V tej deželi bi si lahko vi vstvarili izvrstno življenje. Poklicati bi bilo potrebno inženerje, agronome, narediti ceste.«

Puščavnik (otožno in urno): »Mi bi se radi vsega tega otresli.«

Doktor: »Skrbeti morate za reklamo v Ameriki: to bi veliko koristilo vašim samostanom.«

Puščavnik: »Samo na Boga moramo vedno misliti in pohlevno moliti.«

Doktor: »Danes imajo vendar vsi propagando. Morali bi dati sneti film, ki bi kazal življenje po vaših samostanih.«

Puščavnik: »Kaj bi mi kazali! Mi se imamo za najmanj vredne ljudi na svetu. Ne, mi ničesar nočemo razkazovati ... Samo molimo, da rešimo svoje duše.«

Doktor: »Če bi uredili propagando, bi vam prihajala iz Amerike lahko izdatna denarna pomoč.«

Puščavnik (tiho in naglo): »Bog nas tega obvaruj!«

Razgovor o Rusiji.

Puščavnik: ... »Zrušila se je, ker je postala tako grešna.«

Doktor: »Evropa je prav tako grešna, a vendar ni doživela slične nesreče. Rusija je sama kriva, ker ni mogla obvladati dogodkov.«

Puščavnik: »Tako ji je pač bilo sojeno.«

Doktor: »Zakaj pa je to ravno njej bilo sojeno? Zakaj bi jo Bog bolj neusmiljeno kaznoval kakor druge dežele?

Puščavnik (razburjeno in prijazno): »Zato, ker jo ima rajši. Poslal nam je večjo nesrečo, da bi se mi prej spametovali in se skesali. Več zahteva od onih, ki jih ima rad, in jim nameni posebna pota.«

To je bil menda najbolj napet trenutek razgovora. Puščavnik se je razvnel. Mrzlično naglo, skoro razburjeno je pričel govoriti, da je Rusija veliko pretrpela, izgubila dosti posvetnih zakladov, a s tem samo pridobila.

Doktor: »Kaj pa je pridobila?«

Puščavnik: »Veliko drugačnih zakladov. Ali niste čuli o mučenikih, umorjenih in trpinčenih? Mar ni to velik zaklad? To je dokaz velike božje naklonjenosti. Poprej so na Ruskem poznali kvečjemu posamezne slučaje verskega mučeništva, a zdaj je prvič vsemu ljudstvu naložen križ, da izpove svoje krščansko prepričanje.«

A razgovor ni ostal na tej višini. Kakor blisk je vedno bolj razločno prešinjalo puščavnika potlačeno razočaranje: zmotil se je v človeku, katerega je drugače presojal po njegovih pismih. Doktor je godel trmasto vedno svoje. Puščavnik je postajal vedno bolj ravnodušen in odsoten. Naposled je pričel doktor govoriti, da bo treba s kemičnimi in tehniškimi pripomočki uničevati boljševike! Zdaj je puščavnik v žalostnem ogorčenju obmolknil ... Mladenič je doktorja odpeljal nazaj v čoln. Pregovorili so doktorja, naj se rajši povrne v samostan namesto, da bi naju spremljal naprej. A vse je bilo pokvarjeno. Jaz in o. Pinufrij sva pohitela umakniti se v planine, in upehana, onemogla, sva korakala vedno navzgor po neskončni strmi soteski ... Počivala sva potem v stoletni hrastovi šumici ob ledenomrzlem studencu, ki je izviral iz stene. O. Pinufrij mi je kazal različne trave in cvetke, pravil o nevenljivi Marijini roži, ki cvete vrh golih navpičnih skal ... Nato sva korakala po »vozni poti«: nobenemu ne bom priporočil, da bi se vozil po njej, boljše je hoditi peš. V tej deželi sploh ne poznajo cest v našem pomenu besede ... Šla sva po priljubljeni pokrajini puščavnikov in samotarjev. Spodaj se je prikazala jama, kjer je stanoval sv. Nil. Potem sva zagledala skit sv. Maksima Kavsokalita, »požigalca šotorov«, pristnega popotnika, ki je stanoval zdaj tu, zdaj tam, in vedno zatrl lastne sledove: kočo ali šotor, ki ga je bil zgradil za prenočitev ... Prenočila sva v velikem, slavnem grškem samostanu sv. Afanasija. Spustila se je že lilasta noč, in skozi odprta okna je sladko otožno dišalo po pokošeni travi: to me je spominjalo na Rusijo. O. Pinufrij je tu imel dobre znance, in pokazal sem menihu-vratarju svojo listino z Marijinim pečatom. V veliki šesterookenski jedilnici z razgledom na morje sva sama večerjala in so naju pogostili s kozlovino. To je bilo prvo meso, katero sem dobil na Athosu.

IV. Pri bogatih Grkih in preprostih Rusih v samostanu sv. Save.

Zopet smo v čolnu in zopet veslamo naprej ... V globini prijaznega položnega zaliva se je prikazal pestri mozaik poslopij, stolpov, mogočno trdnjavsko ozidje. V čolniču sredi zaliva je nepremično ribaril menih, eden izmed samostanskih dostojanstvenikov, kakor mi je sporočil o. Pinufrij. To je Vatoped, ugleden, bogat in starinski grški samostan: že v devetem stoletju je bil oropan po Saracenih. Vatoped slovi po svoji kulturnosti in učenosti, ima največjo knjižnico z izvirnimi Ptolemejevimi zemljevidi in je imel v XVIII. stoletju celo akademijo, bogoslovsko visoko šolo, ki je bila žalibog kmalu zatvorjena: zdela se je namreč novoverska. V Vatopedu, ki je imel primeroma največ zvez z zapadom, imajo celo električno razsvetljavo, in se to zdi ruskim menihom nekam nespodobno. Razen tega zelo obsojajo na Sv. Gori vatopedske brate, ker so sprejeli nov koledar. Samostan je baje nastal na kraju, kjer so našli v gostem grmovju na kopno vrženega carjeviča Arkadija, bodočega carigrajskega cesarja (Honorijevega brata). Potoval je v petem stoletju iz Rima v Carigrad, ter je potopila burja njegovo ladjo. Srečal sem tudi spomine na njegovo sestro, znano lepotico Galo Placidijo, katere prekrasni mozaični portret je ohranjen v njenem lepem mavzoleju v Raveni. Politika in ljubezen, viharni dogodki in veliko trpljenje so tvorili vsebino njenega razgibanega življenja. Na Sv. Gori pripovedujejo, da Gora takrat še ni bila ženam prepovedana. Na poti iz Rima v Carigrad je hotela princezinja ogledati Vatoped. A ko je vstopala v cerkev Marijinega Oznanenja, jo je ustavil skrivnosten Marijin glas. Gala je pokleknila in molila ter se povrnila, ne da bi vstopila v samostan. V spomin na ta dogodek je dala naslikati Marijo Oznanilko, in še zdaj visi ta podoba ob samostanskih vratih. Menda je bila to prva napoved poznejše prepovedi za žene?

Ob solnčnem zatonu smo se sprehajali v senci orjaških kostanjev in platan ob svetlem studencu, ki teče iz kamenitega žleba. Bilo je tako lepo, da smo se zamudili. Menihi so že pogrnili mizo za večerjo, ko smo se vračali. Po vseh samostanih na Sv. Gori imajo navado, da morajo vsi priti domov, predno se skrije solnce. To ima globok pomen: dan je končan, trojna vrata se zapirajo, in ob vhodu se prižge lučka pred Kristusovo ali Marijino podobo — človek naj gre počivat in pusti svoje malenkostno početje ... O. Pinufrij je šel takoj spat. Jaz in nek mladi češki pesnik sva še dolgo sedela na lepem balkonu z razgledom na morje. V daljavi so se zbrali oblaki, in so včasih vzplamteli zelenkasti bliski. Prijazni položni klanci okoli zaliva in sence črnih cipres so spominjali na Toskano, okolico Florencije.

* * *

Zjutraj sta čakali na naju dve osedlani muli. Predno je postalo vroče, sva z otcem Pinufrijem odjahala v hrib proti Staremu Rusiku, zibelki ruskega meništva na Sv. Gori. Omenil sem že, da so se naselili v tem kraju l. 1169. Tu je položil redovno zaobljubo srbski kraljevič Rastko, poznejši sv. Sava. Ko je prekinilo tatarsko suženjstvo začetkom XIV. stoletja za več sto let vse vezi z Rusijo, se je razvijal samostan naprej pod pokroviteljstvom srbskih kraljev. Sedanji veliki ruski samostan sv. Pantelejmona ob morju je nastal šele po l. 1770.

Jahala sva mimo razvalin Vatopedske akademije. Obloki samostanskega vodovoda, ki se spušča navzdol proti sijajočemu, mlečnoplavemu morju, so bili zadnji sledovi zapadne kulture. Nato sva se poglobila v senco toplovlažnega pragozda, kjer je kukala kukavica. V daljavi smo videli cerkvico Marije Ksilurge (Mati božja drvarska), kjer so se prvič naselili ruski menihi v letih kijevskega velikega kneza Jaroslava. Tri ure pozneje skozi orehe in hraste se je prikazal Stari Rusik, skromna mala občina z nedovršeno stolnico sredi male gozdne poljane, do katere ni tako lahko priti. Bizancija se je zdaj končala. Tu ni bilo nikoli nobenega Komnena ali Paleologa. Sprejeli so naju kot redka gosta, težko zablodi kdaj kdo v to gozdno samoto. Kmalu sva že srebala samostansko juho. Namesto elegantnih, francoščine veščih vatopedskih Grkov, so naju prijazno in začudeno gledale sive ruske oči, preprosti obrazi napol kmečkih menihov. Ni bilo več zgodovinskih, z dragulji posejanih križev in zlatih kelihov, ni bilo dragocenih starinskih minijatur v knjižnici. Na steni je visela preprosta slika sv. Serafima Sarovskega v kmečki obutvi: hranil je sredi ruskih borov rjavega in debelega medveda. Kako prijetno je bilo vse to videti daleč od domovine, na Grškem!

Prišel je vrtnar, sivolasi oče Vasój, z veselimi in živahnimi očmi. Zvedel je, da prihajam iz Pariza, skrivnostno me je peljal stran in vprašal po svojem prijatelju, najinem skupnem znancu. Zvedel je dobre novice, in postal tako vesel, da se je samo prekriževal in vzdihoval od zadovoljstva. »Tako ste me potolažili, tako potolažili, da niti povedati ne morem!« je venomer ponavljal. »Le sem, le sem izvolite, pokazal vam bom pirg (stolp) svetega Save ...«

Šli smo skozi solnčen balkonček, napojen s sladkim in nežnim duhom. O. Vasoj je tu sušil temnordeče, skoro črno makovo cvetje in malinaste vrtnice, sneženobeli jasmin. Menihi pijeo posušeno cvetje kakor »čaj«. O. Vasoj, cvetličar in čebelar, preprosto veselo srce, se je zopet nasmehnil: »Danes pa imam res praznik! Tako ste me razveselili, tako razveselili!« In o. Vasoj me je peljal na stari stolp, odkoder je vrgel nekoč srbski kraljevič Rastko, poznejši svetnik, odposlancem svojega očeta Štefana Nemanje, svojo kraljevsko obleko, rekel, da se ne povrne nazaj v palačo in si rajše izvolil preprosto samostansko življenje.

V. Svetogorski svetniki.

Sv. Peter je bil »sholarij«, šolnik v Carigradu, pretrpel vjetništvo in ječo, obiskal papeža v Rimu, a vsa ta preteklost je zavita v neko pravljično meglo. Nihče točno ne ve, v katerem stoletju je živel: v VIII. ali IX., pa je tudi brezpomembno. Pravo življenje je pričel šele na Athosu, v jami, poleg katere stoji zdaj kapelica, in bivata dva meniha. V jami sami ne pustijo zdaj nikogar živeti: pozimi je notri premrzlo, in so umirali vsi, ki so hoteli posnemati svetnika. A sv. Peter Molčavec je tod prebil med skalovjem ob morju vse svoje življenje, ter je postal začetnik brezbesednih »isihastov«. Zadostuje en sam bežen pogled na njegovo sliko: vpodablja se kot popolnoma nag starček, zavit v dolgo, sivo, do tal segajočo brado, da človek takoj spozna: to je puščavnik. Bil je prvi svetogorski samotar. Kaj je jedel? »Korenine in divja zelišča«. Temu se ne bo čudil oni, ki je obiskal Athos. Še zdaj živijo naši ruski puščavniki od »kamarnje«, kocinastih jagod, neke vrste divjega lovorja in fig: slednje pozimi gnijejo in smrdijo, nihče od nas jih ne bi mogel vživati, a puščavniki kljub temu dosežejo visoko starost. Tako je živel in molil svetnik 53 let! Potem je zasledoval lovec lepo košuto, ki se je naposled skrila v jami. Lovec je planil za njo in že hotel sprožiti puščico, a nenadno je zagledal golega, v brado zavitega starca z lasmi do pasu. Lovec se je

prestrašil in hotel pobegniti: mislil je, da vidi prikazen. A sv. Peter ga je nagovoril in prepričal, da je tudi človek. Košute ni bilo več. Lovec je poslušal svetnikovo življenjsko zgodbo in sam postal puščavnik. Sv. Peter je kmalu na to umrl.

Sv. Afanasij je živel pozneje, v X. stoletju, in je že zgodovinska osebnost. Prvič je pobegnil na Athos še kot mladenič, a so ga našli in odpeljali nazaj v Carigrad odposlanci njegovega prijatelja, vojskovodje in poznejšega cesarja Nikefora II. Phoke. A prestolica je bila zoprna mlademu orjaku. Tudi v hiši svojega vojnega poveljnika Zefinazerja se je zmenil s služinčadjo, da mu je namesto dragih jedi prinašala samo ječmenov kruh, pa še tega je jedel samo vsak drug dan. Navadil se je spati sedé na stolu, ne da bi se vlegel v postelj. Če ga je premagala med molitvijo utrujenost, si je s sneženo vodo umival obraz. Naposled je le smel oditi na Sv. Goro in s cesarjevo denarno pomočjo osebno vodil stavbo svojega velikega utrjenega samostana. Dnevno je posegel po sekiri in lopati, in trije delavci na enem koncu hloda so komaj dohitevali mogočnega svetnika, ki je sam nosil na pleču drug konec. Nekoč se je vpregel v voz namesto ohromelega vola. Ni bil vstvarjen za samoto in molk, zato pa je našel daleč v hribih studence, prevrtal skalovje, napeljal žlebe, in njegov samostan je do zdaj srečen lastnik najizdatnejšega vodovoda na Sv. Gori. Bil je izvrsten gospodar.

Značilna je povest o njegovi pogodbi s sosedom, sv. Pavlom. Slednji je živel na enem pobočju hriba, sveti Afanasij na drugem. Zmenila sta se, da bosta na določen dan ob eni in isti uri služila sveto mašo ter potem odkorakala drug drugemu naproti. Kraj, na katerem bi se srečala, je moral postati končnoveljavna meja med zemljišči obeh samostanov. Sv. Afanasij je baje bil prej gotov z mašo in tako korakal, da je prehodil veliko več kakor sv. Pavel. Pridobil je mnogo sveta. Najbrž ne bi mogel biti počasen, če bi tudi hotel! Sveti velikan je bil vedno oblasten in neizprosen: do zdaj je ohranjena njegova železna palica. Vstvaril je tudi znameniti strogi samostanski pravilnik, ki prepoveduje med drugim »hladni besedi: moje in tvoje« ter postal vzor za vse svetogorske in pozneje ruske samostane. Seveda je imel nebroj sovražnikov. Molčavci in puščavniki so smatrali, da kvari njegov samostan z bolnico, vodovodom in vinogradi svetogorskega duha. Sv. Afanasija so celo poskušali umoriti. A to je bilo prav tako težko, kakor bi zdaj bilo težko posekati po svetniku zasajeno mogočno cipreso pred stolnico. Svetnik je molil tako, da se še do zdaj vidijo vdolbine od njegovih kolen na mramornih tleh, se peljal v Carigrad in je vse premagal. Velik asket, usmiljen darovalec in čudežen zdravnik je ostal v spominu predvsem kot utemeljitelj urejenega skupnega samostanskega življenja na Sv. Gori. Tudi njegova smrt je bila izredna: napovedal jo je sam vnaprej. Kot osemdesetleten starec se je povzpel z ostalimi stavbeniki vred dne 5. julija l. 1000. na vrh nove cerkve. Kupola, ki se je gradila, se je zrušila in pokopala vse, ki so stali gori... Seveda je to skrivnostna smrt. Zdi se, da poudarja vezi stavbenika s stavbo, neke zemeljske spone, ki so še vezale velikana...

Zopet druga postava je zali bolgarski deček, kromen in plah sirotek brez staršev. Imel je krasen, sladek glas, in ta mu je pomagal do časti dvornega pevca. Slabo je obvladal grščino. Ko so ga nekoč tovariši vprašali, kaj je dobil danes za obed, jim je odgovoril »Kuku,« to je zelje. (Kukia = bob). Otroci so se mu smejali in nadeli pridevek Kukuzelj, pod katerim je postal slaven. Janez Kukuzelj je bil kmalu odlikovan kot izvrsten pevec. Cesar ga je vzljubil in celo hotel oženiti. A to je odločilo pevčevo usodo. Hrepenel je po samoti, se slabo počutil sredi dvorskega sijaja in se hudo prestrašil: oženjen bi bil priklenjen na Carigrad! Pobegnil je na Athos, v samostanu sv. Afanasija zatajil svojo preteklost in postal navaden pastir. V samoti je prepeval svoji čredici. Na Athosu govorijo o svetnikih, kot da bi živeli zdaj, pred kratkim. Izročilo pravi, da je nekoč slučajno začul Kukuzljev glas neki puščavnik. Pel je tako nežno, da so stali v krogu okoli njega vsi kozli, kakor začarani so poslušali Božjo besedo in stresali brade. Pripovedovali so mi o tem tako živo, kot da bi bili menihi sami videli čudežnega pevca... Tako so zvedeli v samostanu o Kukuzljevem glasu in je prišla novica tudi do cesarja. A imel je usmiljenje in pevcu dovolil ostati v samostanu. Zdaj je prepeval Kukuzelj v cerkvi in pred vsem častil Bogorodico. Nekoč je utrujen po petju zaspal v svoji stasidiji (stojalu) in v sanjah se mu je prikazala Marija. »Prepevaj naprej,« mu je rekla, »in te ne bom zapustila.« Dala mu je cekin v zahvalo. Našel ga je na dlani, ko se je zbudil. S čim bi naj drugače odlikovala Sv. Deva plahega in skromnega pevca? Prepeval ji je vse življenje. Ob vročem poldnevu sem sedel v senci nalega gaja, kjer se do zdaj pasejo kozli: kozlovino sem dobil tudi za večerjo. Gledal sem belo skalovje, sijajoče morje, bodeče suho grmovje na kraju, kjer je slavil »božji glasbenik« Boga in Marijo. V Afanasijevem samostanu so mi pokazali poleg z biseri posutega prekrasnega križa, darila Nikefora Foke, tudi glavo ponižnega pastirja. Okrašena je bila s srebrno in zlato, s safirji in rubini posejano krono. Temnorjava, medeno rumenkasto lesketajoča, po kadilu opojno in komaj razločno dišeča lobanja je izpostavljena romarjem, in sem jo pobožno poljubil.

VI. Athos in smrt.

Destikrat so mi razkazovali samostanske knjižnice: dragocene stare knjige in rokopise, pesmarice, minijature. Svetogorski menihi (predvsem Grki) so nakopičili velike kulturne zaklade. A vedno sem imel vtis, da so knjige, znanost, redkosti zgolj področje posameznih knjigoljubov, da je to vse postranska zadeva in je usmerjeno poglavitno delovanje drugam. Vse drugače so mi navdušeno razkazovali »grobnice«, zadnje počivališče samostanskih bratov. Pokopališče samo ni nikoli razsežno: pod senco cipres je videti le malo gomil. Zato imajo notri v samostanu, navadno v pritličju, veliko in svetlo sobo z napisom nad vratmi: »Pomni sleherni brat, da smo bili isto ko vi, in boste vi isto ko mi.« Pri sv. Andreju imajo v posebni omari pet človeških lobanj, in na vsaki so zabeleženi: zaporedna številka, leto, ime. To so igumeni. Okoli sobe so razvrščene kakor knjige po policah lobanje navadnih redovnikov (do 700), in je zopet vsaka zabeležena. A najgroznejše se mi je zdelo kakor drva lepo zravnano, skoro do stropa segajoče, na kupu ležeče drobno okostje: roke in noge. Vse je tako skrbno in globoko-resno urejeno, kakor zahteva kult smrti. Isto je bilo pri svetem Pantelejmonu. Moj vodnik, o. Vosoj je vzdihnil: »Oh-o-ho! Vsi bomo tukaj!« in je počepnil, da ogleda spodnjo vrsto lobanj. »Poglejte, to je lepa glavica! Vidite, kako je čedna? Vsa kost je ene gostorjave barve.« — Res je bila ta lobanja enakomerno rjava, ko da bi jo bili na rahlo drgnili z oljem. Druge lobanje

Ruski samostan sv. Pantelejmona

zraven so bile rumene z belimi lisami ali tudi s črnimi madeži. — »Te tukaj so že slabše,« je pripomnil o. Vasoj. Stoletne meniške izkušnje vse opazijo in v vsem vidijo svoj pomen. O. Vasoj je govoril popolnoma mirno, navadno.

Kaj pa, smrt je smrt — se ni treba bati pred njo ali se čuditi. Spoštljivo in mirno opazujmo ostanke rajnih ter sočutno, nepristransko ugotovimo duševno čistost tega ali onega brata... Mrtve pokopljejo na Athosu brez krste, samo v redovno obleko zavite, jih dobesedno izročijo zemlji, kakor stoji še v Stari zavezi. Po dolgem ganljivem slovesu in »večni pamjati« vabi igumen navzoče, naj rajnemu odpustijo, če se jim je kot človek kaj zameril. Vsi mu odgovorijo s trikratnim: »Bog mu naj oprosti!« Po pogrebu molijo vsi 40 dni za rajnega in storijo dnevno po sto poklonov. Po treh letih se grob zopet odpre. Če ni truplo v tem času popolnoma strohnelo, »ga ni zemlja sprejela«, potem po svetogorskih nazorih pokojni ni bil popolnoma neoporečen. V tem primeru zasujejo vnovič grob in posebno vneto molijo za brata, ki ima toliko težkoč po smrti, v drugem življenju. Če pa je telo popolnoma strohnelo in so ostale samo gole kosti posebne medenorumene, napolprozorne barve, je to dokaz visoke duhovnosti rajnega. V tem slučaju vzamejo kosti iz groba, jih umijejo v vodi z vinom in spoštljivo prenesejo v grobnico. Zato so pokopališča navadno malo razsežna: mrliški ostanki dokaj hitro romajo v grobnice. V zvezi s tem je na Athosu dosti čudežnih ostankov zunanjih, tujih svetnikov, a ni njegovih, svetogorskih čudotvorcev. Zakaj je tako? To je veliko tajinstveno vprašanje, na katero ne vemo odgovora. Omeniti je treba samo izredno skromnost, ponižnost svetnikov na Athosu. Spomnimo se zopet sv. Nila, ki je po izročilu sam prosil Boga, naj usahne čudežno olje ob njegovem grobu, ker je prihajalo preveč romarjev, ki so motili mir Sv. Gore in preveč proslavljali sv. Nila.

Athos sploh ne mara izrednega, in na primer jako previdno, redkobesedno govori o razodetjih, katerih so bili deležni posamezni svetniki. Njegov ideal je goreče, a notranje, na zunaj malo vidno življenje v Bogu, katerega skromnost nekako izključuje vse izredno učinkujoče na domišljijo. Tudi kanon VII. ekumenskega koncila o svetniških ostankih poudarja pred vsem svetost, ne pa zunanjo neiztrohnjenost svetniških ostankov. Boljševiki, ki so oskrunili svetniške grobove, in zloradostno našli notri v več slučajih »namesto sv. ostankov samo kosti«, so samo delili napačno naziranje množice. (Op. prevajalca.)

»To pa,« in o. Vasoj mi je pokazal železne težke križe, neke kleščam in pasovom slične predmete, železne srajce, »to vse se je našlo po smrti pri posameznih menihih.« Poskusil sem dvigniti križe... Bili so jako težki, do 15 kg. Železni pasovi so me spomnili na srednjeveške mučilnice po muzejih.

»Vidite,« je nadaljeval moj vodnik, in so mu vzplamtele oči, »lahko dnevno srečamo v cerkvi sličnega starca, ves čas ga opazujemo, a ne slutimo, da nosi vse življenje pod srajco, na golem životu to le stvarico...« in je skoro pobožal zarjavel oklep. — »Vidite, kaj vse storijo naši starci!«

Seveda ni lahko nositi slično »srajco«. Ali ne nosite kaj sličnega tudi vi, o. Vasoj? — sem pomislil, a ga seveda nisem vprašal. Saj mi ne bi odgovoril, ne bi povedal resnice... Potem mi je o. Vasoj veliko pripovedoval o svetogorski askezi in njenem značaju. Prepričal sem se, da ima svetogorsko meništvo posebno duhoven značaj: miren, jako zdrav in krepak. Tuja mu je tudi vsaka, še tako fina in vzvišena erotika in čutna sladkobnost — glavna čustva so zaupajoč kes, svetla radost in globoko »blagočastivo« spoštovanje, pa »usmiljenje«, ki prinaša v strogo vzhodno pobožnost noto svojevrstne nežnosti. Nazaj grede, ob vhodu v »fondarik« sem zopet občudoval nežen, vlažno srebrni jasmin. Spomnil sem se otroških let, domovine, vsega, kar se ne bo povrnilo. O. Vasoj je opazil moje navdušenje in mi natrgal kitico. »Nikar ne mislite, da mi ne občudujemo narave... Tudi mi imamo cvetke radi, saj jih je Bog vstvaril.« Pričel mi je razkazovati sultanski, lovorju sličen grm, spoštljivo se je dotaknil debla črne, veličastne cipreše... Te bele jasmine imam še zdaj posušene v knjigi.

* * *

Ves prihodnji dan sem neprestano hodil gledat, ali se ni polegel veter, ali se ni pomirilo morje? Res je vse na Sv. Gori v božji roki! Treba je bilo vedriti. Kaj bi mislil na povratek! Moral bi šest ali sedem ur hoditi peš pod drobnim neprestanim dežjem po strmih gorskih stezah... Šel sem z o. V. v samostansko knjižnico in jel čitati drobno knjigo poničnega o. Selevkija. Bral sem:

»Samotar o. Timotej je molčal dvanajst let. Stanoval je gori nad straniščem, in je bila njegova celica polna stenic. Ni imel nobene postelje in je spal v stolu s knjigo psalmov pod glavo. Ko je sedel na klopi, je na kolenih držal odrezek lesa, v katerem je izdolbel dve jamici. V vsaki je ležalo oljkino zrno. Vzel je zdaj eno zrno, zdaj drugo in ga spustil vedno v drugo jamico, zraven pa molil Jezusovo molitev! Pozneje sem se z njim večkrat pogovarjal. Nekoč sem mu rekel: ‚O Timotej, dovoli, da ti pometem stenice po stenah.' A odgovoril mi je: ‚Ne, oče, stenice mi koristijo: otečejo mi noge, in stenice mi vzamejo bolno kri...' Ko smo odkopali njegove kosti, so bile tako rumene in lepe kakor vosek. Tudi jaz sem v svoji skrinji imel eno njegovih koščic. Čim sem odpiral skrinjo, se je odtod širil nepopisno prijeten vonj.«

Nasmehni se, Evropejec, z višine svojega kinematografa ruskemu prismodežu! Tu imaš še en primer za zaničevalno zasmehovanje:

»O. Sinesij je imel zlato srce. Stanoval je skupno s šestorico menihov in vsem stregel kakor sluga. Večkrat so ga zasmehovali in kregali. Če ga je kdo vprašal: ‚odkod si in kaj si bil?', je odgovarjal: ‚prašiče sem pasel doma, a tudi za ta posel sem bil prenečumen, pa so me napodili. Prišel sem na Athos, da si vsaj zaslužim kruh.' Vedno se je jokal, molil in delal. Ne morem popisati, kako rad je imel vse na svetu! Ta ljubezen me je vedno ganila. Večkrat je ponavljal: ‚Če si noče kdo ničesar očitati, ne bo dosegel popolnosti.' Njegove kosti, ko smo jih odkopali, so bile lepo rumene in sladko dišeče.«

*

Naposled se je veter polegel. Morje je še vrelo, a smo vendar tvegali potovanje s čolnom. Dolgo smo veslali in v časih, če smo dobili ugoden veter iz katerekoli soteske, razvijali tudi jadro. Vedno smo pričakovali burje. V daljavi nad morjem je še razgrajala nevihta. A nam — meni in petorici skromnih, svetlih menihov — ni bilo namenjeno, da bi se ponesrečili na morju.

*

... Večer je bil lep in tih. Stopil sem iz samostana ven in odkorakal po ozki stezici med grmovjem proti pristanišču Dafni. Okoli je cvetela rumena ljubka žoltovina. Iste barve je bilo solnčno nebo na zapadu, kjer se je pričenjalo živo sinje morje. Okoli po skalovju so rastli drobni hrastiči, tu in tod so se videle oljke in bodeče bohotno robidovje. Trgal sem rumene cvetlice in jih metal v prepad, gledal spodaj se peneče valove, in morski veter mi je dvigal lase. V zalivu notri je stal lep bel zasebni parnik. Kdo z njim potuje in kam? Morebiti gleda zdaj na krovu katerakoli radovedna Američanka skrivnostno, za njo prepovedano deželo?

Svetogorska prepoved je neizprosna. Pred štirideseti leti se je odigral v istem zalivu sledeč dogodek. Prišel je parnik »Viktorija«, ki ga je najela za to potovanje ruska dama iz najvišjih krogov: njen sin je bil novic na Sveti Gori. Mati, gospa M. ga je hotela videti. Spremljale so jo dve ali tri prijateljice in ruski carigrajski podkonzul. Samostan je prijazno sprejel goste. Gospe seveda niso smele na kopno, a prinesli so jim na parnik ostanke svetega Pantelejmona, služili sveto mašo, bile so pri spovedi. Ne vem samo, ali je gospa M. videla svojega sina. Morebiti je stal na kopnem, med tem ko je mati gledala s krova? Ali pa mu je celo dovolil mehkosrčni otec Makarij, takratni igumen, da obišče ladjo? Ne vem. A ponoči šestega avgusta, čim je parnik odšel, se je vnela in do tal pogorela v samostanu Marijina cerkev...

VII. Slovo.

Zadnji večer v samostanu sv. Pantelejmona je bil nekoliko žalosten. V somraku so se prihajali poslovit moji novi prijatelji, katere sem tako vzljubil tekom mojega dvotedenskega obiska. Malo sem pravzaprav poznal te ljudi, in vendar smo govorili skoro kakor bratje. To je posledica globoke obzirnosti, prijaznega razpoloženja in srčne toplote, ki je tako značilna za blagi Athos. Tu se razmeroma malo zanimajo za bogoslovsko znanost in filozofijo, a tem več neprestano molijo. Zdaj so vezi z domovino pretrgane — a to je brez pomena. Athos je že preživel večstoletno ločitev od nje v dobi tatarske sužnosti in je sploh usmerjen v večnost. Namesto romarjev od Vzhoda prihajajo zdaj romarji od Zapada. Sicer so v manjšem številu (marsikatera samotarska, poprej obljudena celica stoji zdaj prazna) in izvirajo iz drugačnih slojev: namesto predvojnih kmetov in trgovcev tvorijo sedanji meniški naraščaj samo izobraženci. A tudi ti novinci iz emigracije so ruskega pokolenja. V svojem času seveda bo prišla tudi Rusija sama. Saj živi ta pristna, izvirna Rusija s svojim jezikom in miselnostjo na Sv. Gori tudi sedaj...

Poslovil sem se od o. igumena in prejel svetogorske darove: knjige, molek, olje, blagoslovljeno na grobu sv. Pantelejmona, izrezljano leseno žlivo in slično. Zdaj hranim te stvari doma kot drag spomin na Marijino deželo, katero se mi je posrečilo obiskati... Pri slovesu smo bili žalostni, ker smo se poslovili za vselej. Seveda človek samo obrača, a težko je verjeti, da bom zopet v teh krajih. Menih sicer ne pozna in ne sme poznati življenjskih skrbi. A mi, posvetni ljudje, vemo, kako so dragoceni spomini na preteklost. Zadnje slovo od ljudi, katerih ne bom več videl, je deloma spominjalo na smrt: Athos sam in njegovi prebivalci so zdaj zame postali elizejske sence.

Zgodaj sem bil pri sveti maši, in potem so me blagoslovili na pot... Isti o. Peter, moj rojak, ki me je sprejel onega viharnega dneva na Sv. Gori, me je zdaj s čolnom peljal v pristanišče. V Dafni čakajo potniki po več ur ali tudi dni na solunski parnik. Zdaj se je izkazala samostanska pozornost in postrežljivost. Vse je bilo pripravljeno vnaprej. Šli smo v samostansko zavetišče, kjer je gospodaril oče Peter. V solnčni sobi sem zavžil zadnje svetogorsko kosilo, solato, hobotnico, rdeče vino in spoštljivo poljubil roko samostanskemu duhovniku, ki me je blagoslovil na pot. Ob solnčnem zatonu se je izza skale prikazal parnik.

Tisočletni Athos izginja v daljavi. Na malem umazanem parniku spijo poleg mirnih pletenih steklenic z oljem vsi potniki, in zadaj žari v sinjih iskrah južno morje... Polnoč je proč. Zdaj so pri nas, pri sv. Pantelejmonu, vsi v cerkvi. Kmalu pride solnce in nam razsveti starinsko mesto Solun...

Če bi bil jaz menih, bi šel doli v svojo kajuto, in pričel čitati svoj molitvenik. A jaz sem le navaden romar, del grešnega sveta, ki se zopet povrne v ta viharen svet. Odnašam v svojem grešnem srcu utrinek svetogorske luči, pobožno jo nosim. Nikoli v življenju ne bom pozabil na to potovanje, na svojo božjo pot in verujem, da nikoli ne bo ugasnila na svetovnem prepihu luč s Svete Gore...

Ob samotni uri, vpričo morja in zvezd, se jaz, navadni romar, samo lahko odkrijem, se prekrižam, se spomnim živih in mrtvih, katere sem spoštoval in imel rad, ter na glas prečitam Jezusovo molitev.

Našim malčkom za božič

Mirko Kunčič:

Pojdimo v Betlehem!

Pojdimo v Betlehem
Jezuščka v jaselcah
revnih pogledati!
Vsak Mu kaj lepega
mora povedati.

Jaz Mu bom rekel:
»Jezušček moj,
milostno name
ozri se nocoj!

Daj, da do konca dni
kakor ta lučca bom
svetlo gorel,
v Tebi ugasnil — še
lepše vzžarel.

Daj, da do konca dni
bom kot pastirček Tvoj
slavo Ti pel,
v srcu Te nosil, le
zate živel...«

Pojdimo v Betlehem
Jezuščka v jaselcah
revnih pogledati!
Vsak Mu kaj lepega
mora povedati.

★

Josip Vandot:

Majdina sveta noč

Majda ni bila lahkoverno dekletce. Nikomur ni verjela, če ji je pričel pripovedovati čudežno zgodbo, prav tako zgodbo, ki je ni mogel človek videti nikoli z odprtimi očmi. O, Majda je motrila obraz pripovedovalca in če se je ta sredi pripovedovanja samo malce nasmehnil, že ga je Majda pogledala pomilovalno in mu rekla: »Stric̆ek, zaman se trudiš — za norico me pa vendarle ne boš imel.«

Samo stari materi je verjela, ker je bila stara mati resna ženska in se pri pripovedovanju ni nikoli nasmehnila. Pravila je o vsem mogočem, a Majda jo je poslušala najrajša pozimi, ko se je kar vidno Božič približeval. Drugi so opravljali po hiši ali pa zunaj svoje delo, Majda je pa sedela pri gorki peči in zvesto poslušala staro mater, ki je pletla nogavice in se ni nikoli utrudila pripovedovati lepe storije.

Čuden svet se je razkrival pred Majdo, bil je poln božične lepote in angelci so prepevali po njem s pastirčki veselo pesem. Božje Dete se je ljubeče smehljalo vmes in velike, žareče zvezde so hodile nad pokojno zemljo, ki je bila zadremala v božji radosti in se prebudi šele na sveto noč, ko zapojo angeli in se odpro nebesa, da pogledajo na zemljo, ki je nocoj prav tako srečna kot nebesa sama.

Dasi je Majda čakala z veliko nestrpnostjo svetega večera in se ga je na vso moč veselila, jo je vendar upanje prevaralo. Prehladila se je tri dni pred prazniki in je morala ležati v postelji. Oče in mati sta postavila v kotu jaselce, prižgala v hlevčku lučco in vsi domači so se napravljali k polnočnici. Le Majda je ležala v postelji, vročica jo je kuhala in solze so ji silile v oči, ker ni mogla praznovati svetega večera tako kot drugi. Videla je jaselce, ki so bile zaradi njenih solz kot z meglo zastrte in še rdeča lučca v hlevčku je bila motna, ko da jo hoče veter vsak hip ugasniti.

Majdi se je stisnilo srce v prsih, ko je videla to ubornost, in je bridko vzdihnila. Domači so bili že odšli dol na faro k polnočnici. Samo nebogljena stara mati je klečala pod jaselcami in molila rožni venec. Joj, kaj poreče božje Dete in kaj porečejo angeli, ko zdaj pa zdaj pogledajo iz odprtega neba in vidijo to ubornost na Majdini domačiji?

Deklici je stopil znoj na čelo in se je prestrašila. Hotela se je dvigniti in poklicati staro mater in ji reči, naj vendar prižge v hlevčku malo svetlejšo svečko. A bila je preveč bolna in slabotna, da bi se dvignila, in glas ji je zamrl v grlu. Zajokala je sama pri sebi, ker jo je bilo tako sram pred angeli, ki nemara že gledajo na borne jaselce in dregajo drug drugega in si govorijo: »Hoj, ali vidite Majdine jaselce? Še prave lučce nimajo: le kako naj ožive opolnoči pastirčki in nesejo Detetu jagneta? Hoj, le kako, ko Majda leži in je hlevček teman in pastirci Deteta še ne vidijo ne?«

Majda je gledala obupno na jaselce in se je razločno spominjala povesti stare matere. Glej, zdajle prižiga najlepši in največji angel najsvetlejšo zvezdo. Zvezda zažari v čudoviti svetlobi, nebesa se odpro in zablestijo z vso krasoto na polnočno zemljo. Zvonovi zapoio kakor nikoli: vsa svetonočna zemlja drhti in je zamaknjena v nebesa, ki se razgrinjajo nad zvezdami. Pastirčki se zganejo in se ozro na hlevček pod sabo. In glej — že stisnejo krepko živa jagneta k sebi in gredo po mahovitih stezah proti hlevčku. Velika zvezda se ziblje nad hlevčkom, božje Detece se prijazno smehlja in izteza ročice proti bradatim pastirjem. Resnično — nocoj opolnoči oživi vse, še celo zasneženo skalovje na strmih gorah se giblje in moli z razločnim glasom.

»Samo naši pastirčki ne bodo oživeli,« je mislila Majda v svojem strahu. »Joj, pa samo raditega, ker v hlevčku ne gori prava lučca in so angeli hudi ter kažejo s prstom na naše jaselce. A uboga stara mati ne vidi tega.«

A glej — zdajci se ji zazdi, da čuje brnenje polnočnih zvonov, ki so se oglasili na fari. Majda posluhne in že ve, da je ta trenutek oživela vsa zemlja. Radovedno se ozre na jaselce in se na moč začudi. Hlevčkova okenca se svetijo rdeče in njih soj pada preko vseh jaselc. Pastirčki in pastirice se gibajo živahno in stopajo po bregu naravnost proti hlevčku. Ovce se sučejo po tratah in se pasejo po položnih obronkih.

Nad jaselcami se pa giblje krasen angel, zlato trobento drži na ustih in trobi, da se ga sliši prav razločno po vsej izbi. Božje Detece sedi v jaselcah, izteza ročice in gleda na pastirčke, na ovce, na trobentajočega angela in na Majdo, o, tudi na Majdo.

Majda se nasmehne v velikem veselju in skoro ne čuti več vroče bolezni v slabotnih udih. Dvigne se napol v postelji in zakliče:

»Stara mati, joj, stara mati! Ali vidite krasoto na jaselcah? Pastirčki žive, ovce žive in Jezušček se smeje, smeje naravnost meni... O, prav ste imeli, ko ste mi pripovedovali o sveti noči. Pa vam skoro nisem verjela...«

Stara mati se je razveselila. Počasi, počasi je pridrsala k postelji in se je vsedla kraj vnukinje. Popravila ji je odejo in jo božala po znojnih licih. — »Glej, tičica, glej,« ji je govorila. »Saj sem vedela, da ne bo hudega. Ozdravela boš — na sam sveti večer se ti je obrnilo na bolje. Zahvaljen bodi Bog!«

Majda ni čutila več bridkosti v srcu, bilo ji je lahko in nič več ni čutila žgoče bolezni v prsih in v glavi. Stara mati ji je pripovedovala lepe zgodbe o sveti noči, a Majda je skoro ni več poslušala. Strmela je na jaselce, ki so še vedno živo blestele tam v kotu. A že so utihnili svetonočni zvonovi in Majdi se je zazdelo, da ugaša tudi rdeča lučca v hlevčku in da se vračajo pastirčki in da jagneta polegajo po mehkih obronkih. Tudi veliki angel je povesil trobento in se je umaknil nekam v temo.

»Božje Detece je že zaspano,« se je nasmehnila Majda. »Pa saj ni čudno, pozno je že, kdo bi ne bil zaspan? Ah, saj sem tudi jaz, pa čeprav mi stara mati pripoveduje najlepše povesti. Da le angeli niso hudo gledali na naše jaselce, pa je vse dobro...«

Še enkrat se je nasmehnila — in pokojno zaspala. A tretji dan je že lahko zapustila posteljo in božala pastirčke in ovčice, ki so se veselo drenjali pod Betlehemom okrog božjih jaselc...

★

Božva:

Svetonočna pravljica

Za deveto goro je živela žena, ki ji je bilo ime Ana. Bila je vdova in je imela hčerko Nežiko. Nežika je bila stara tedaj devet let. Baš tisto leto jih je dopolnila, tri dni pred Božičem.

Prebivala je vdova Ana s svojo hčerko v starem mlinu za vasjo, zakaj njen rajni mož je bil mlinar. Po njegovi smrti so obstala mlinska kolesa, deroči potok je podrl jez nad mlinom in odnašal kos za kosom zatvornice. Vdova Ana ni imela nikogar, ki bi popravljal jez in zatvornice, sama pa tega ni znala in ko so razpadla še mlinska kolesa, je ostal mlin samoten in dolgočasen. Samotno je bilo poslej tudi življenje vdove Ane. Njena edina tolažba in veselje je bila mala Nežika.

Toda, kjer se ne melje, ni moke. Dokler je klopotal mlin za vasjo, je imela srečna družinica dovolj kruha, dovolj žgancev in močnika. Marsikatero nedeljo so priromali celo sladki štruklji na mizo, ob velikih praznikih pa mlinarjevi niso bili nikoli brez potice. Potem pa, ko je Nežiki dobri očka umrl, je bilo zanjo konec dobrih čarov. Beda se je jela šopiriti po vseh kotih. Poleti je morala hoditi Nežikina mati k bogatim kmetom v vasi na dnino in je s trdim zaslužkom preživljala sebe in Nežiko. Dokler je bila zdrava, je že še šlo. Tisto leto pa se je bila ob žetvi močno prehladila in na jesen že ni bila več sposobna za težje delo na polju. Hud kašelj se je je bil polotil, slabela je od dne do dne bolj in z mračno skrbjo v duši pričakovala, kaj bo, ako se ji ne obrne na bolje.

Tako je prišla zima, približal se je Božič. Nad pol metra debel sneg je pokrival pokrajino, zamrznjen je molčal potok za mlinom. V mlinu pa sta prezebovali vdova Ana in njena hčerka Nežika.

Bilo je na sveti večer. Slaboten odsev brleče svetiljke je pronical skozi motna, z ledenimi rožami pokrita mlinska okna v sveto božično noč. Vrh ogromne peči je sedela Nežika, vsa zavita v cunje, na zapečku pa je pokašljevala mlinarica.

»Te zebe, Nežika, dušica moja?«

»Ne, mati, ne zebe me.«

»Na, pa še mojo kočemajko ogrni, da te ne bo zeblo.«

»Ni treba, mati, saj sem na peči.«

»Na peči si, da, ljubi otrok. Na peči, ki se je že skoro ohladila. Od tistega drac̆ja in preperele suhljadi, ki sva jo nabrali okoli doma, se peč ne more ogreti. Taka drva kar sfrfotajo, kakor papir. Nobene žrjavice, nobene prave gorkote. Se spominjaš, Nežika, kako je bilo še predlanskim na sveti večer toplo pri nas?«

»Panji so tleli v peči.«

»Panji, ki jih je bil naruval v gozdu tvoj oče.«

»In potica je bila na mizi. Orehova.«

»Pa prešička smo zaklali za Božič.«

»Nove čevlje in toplo ruto so mi kupili oče za praznike.«

»Vsega je bilo. Ti ljubi Bog, kam smo prišli!« je vzdihnila vdova Ana in si obrisala solzne oči.

»Veš kaj, Nežika? Moliva, da bi se naju Bog usmilil. Nocoj je sveti večer in so nebesa vso noč odprta.«

»Vso noč odprta...«, se je zamislila Nežika in se v duhu zagledala v množice angelov in drugih nebeških prebivalcev, ki spremljajo Jezuščka na zemljo.

»Ki si ga Devica rodila...«, je počasi in zbrano, s trudnim glasom molila mati, Nežika pa je odgovarjala in mislila na božje Dete, ki leži v betlehemskem hlevcu, v revnih jaselcah, na slami, sredi hladne decemberske noči...

»Mati, ali ste kaj čuli?« je sredi molitve prestrašeno vzkliknila Nežika. »Nekdo je zunaj in bi rad noter!«

Preden je utegnila mati prisluhniti, so se odprla vrata na stežaj. Na pragu se je pojavila revno oblečena ženska, ki je držala nekaj v naročju.

»Moj Bog, ali sem bila pozabila zapahniti duri?« je strahoma pomislila mlinarica.

»Dober sveti večer vam želim!« je pozdravila tujka. »Ali bi naju sprejeli pod streho, da v sveti noči ne bom prezebovala z detetom na planem?«

»Ljuba žena, kako da se niste ustavili pri kaki bogati hiši v vasi, kjer bi vam mogli ljudje bolje postreči? Revici sva, ki sami prezebujeva in trpiva pomanjkanje.«

»Glavno je, da sva z otrokom pod streho,« je odvrnila neznanka. »Ali bi nama mogli postreči s kakim grižljajem? Dolga je bila pot in naporna. Ničesar še nisem užila danes.«

»Jej, jej, uboga popotna žena, kako se mi smilite! Kako rada bi vam kaj toplega ponudila! Toda vsa najina božičnica leži tamle na mizi.«

Tujka je stopila k mizi, kjer je brlela luč. Tedaj je mlinarica opazila, da je neznankin obraz čudno svetal in nepopisno mil. Ni se mogla premagati in je sočutno opomnila:

»Jej, jej, tako lepa in mlada, pa tako nesrečna, da morate z detetom v tem mrazu po svetu. Ali nimate doma?«

Popotna žena ni odgovorila ničesar, kot da je preslišala mlinaričino radovednost. Privzdignila je zakrpan, bel prt na mizi in pokazal se je krajec črnega kruha, poleg njega pa lončena skodelica fižola. Iz velike rute, v katero je imela tujka zavito dete, se je tedaj izmotala drobna glavica in dvoje nežnih ročic se je iztegnilo proti mizi. V tistem hipu je zažarela vsa izba v čudni svetlobi.

»Saj imata božičnico, glejta!«, je rekla tujka in pokazala na mizo.

Mlinarica in Nežika sta ostrmeli. Na mizi, kjer je prej ležal krajec trdega, črnega kruha, je bila lepo zapečena, rumena

potica, a v skledi namesto fižola — kadeča se topla jed. Sredi mize je nenadoma zrastlo božično drevesce in zažarelo v stoterih lučcah. Pod drevesce pa je nevidna roka polagala pisane zavitke, prevezane z zlatimi in srebrnimi trakovi.

»Pridita in božičujmo skupaj,« je z neskončno milim nasmeškom vabila skrivnostna neznanka.

Nežika je jedva upala dihati od srečnega zavzetja in je mislila, da sanja. Tudi materi se je zdelo vse kakor čudežna pravljica. Naposled sta se vendar odločili in se približali mizi. Tedaj se je začulo odnekod nepopisno nežno in sladko petje, kakršnega Nežika in mati še nista bili nikoli slišali. Zavzeto sta poslušali, pozabili na mraz in glad in niti opazili nista, kdaj je tujka z detetom izginila...

★

Gustav Strniša:

V sveti noči

Sveta noč, sladka noč!
Zvezde gorijo,
kažejo k hlevčku pot
srca budijo.

Angelci rajajo,
lepo pojó,
k zemlji prihajajo,
mir nam nesó.

V rokah vzdrhtava jim
cvetje dehteče
božje ljubezni
in čudežne sreče.

Radost prihaja k nam,
žalost gre mimo,
V božji hram k jaselcam
brž pohitimo!

Jezušček se smehlja.
Bele ovčice
pihajo sapico
toplo Mu v lice...

Sveta noč, sladka noč!
Ena družinica
vsi smo pri jaselcah,
ej — še živinica!

★

Tine Veselko:

Šiviljica

Anica je bila sirota. Komaj deset let ji je bilo, pa si je morala že sama služiti kruhek. Vaška šivilja, klepetulja Mica, jo je vzela k sebi. Pridno je morala delati vse, kar ji je gospodinja ukazala. Za plačilo je dobila malo močnika, a dosti udarcev.

Anica je voljno trpela. Mislila je na svojo dobro mamo, ki gleda nanjo iz nebes. Prepričana je bila, da bo mama prosila Boga za njo, če bo v stiski. Vedela je, da dobri Bog ne bo dopustil, da bi revica morala radi bede umreti.

Šivilja Mica je zahtevala mnogo preveč od uboge rejenke. Ni ji bilo dovolj, da ji je vse delala. Zahtevala je tudi, da bi se kar mimogrede priučila sukati šivanko in šivati najlepše obleke.

Bližali so se božični prazniki. Vsi ljudje so se jih veselili in jih radostno pričakovali.

Klepetava šivilja je imela pred prazniki mnogo dela. Anica je morala delati skoro noč in dan ter ji streči, nositi skupaj blago in druge potrebščine. Pa tudi šivati je morala.

Uboga deklica je pa delala nenake šive ter dremala ponoči poleg šivanja.

Zlobna gospodinja ji je potegnila šivanje iz rok ter jo zapodila spat.

Naslednjo jutro, ko je Anica vstala, je je poklicala gospodinja k sebi in ji dejala:

Sinoči nisi bila za nobeno rabo! Zato nisem mogla napraviti lepe volnene suknjice! Nič mi nisi pomagala! Zdaj boš pa ti to suknjico naredila! Ali pa pojdi in te ni treba nikoli več nazaj!«

Mica je vrgla otroku pred noge kos belega volnenega blaga in mu pokazala vrata.

»Jutri je sveti dan in nocoj mora biti suknjica gotova!« je zavpila nad deklico šivilja. Preplašena Anica je jokaje vzela blago in odhitela v mrzli zimski dan.

»Kaj naj storim? Kako naj napravim obleko?« je vzdihnila sirota.

Sneg je naletaval. Anica je hitela po snegu dalje in dalje. Sama ni vedela kod ne kam.

Dospela je do pokopališča.

»Obiskala bom mater in ji potožila svoje gorje!« je sklenila in odprla železna pokopališčna vrata

Počasi se je bližala materinemu grobu. Prav tiho je šla, kakor bi se bala, da ne

vzdrami drugih mrtvecev, ki spe smrtno spanje.

Dospela je do groba. Odgrebla je sneg, pokleknila in dvignila premrle ročice k molitvi.

Potem se je nagnila nad grob in zaklicala:

»Mamica, pomagaj mi!«

Dolgo časa je vse molčalo. Deklica se je nagnila nad gomilo in prisluškovala.

In tedaj je začula, da šepeče drobna jelka v bližini groba:

»Mamica ti naroča, da ostani dobra in pridna! Vrni se k svoji gospodinji skozi smrekov gozd za vasjo in uslišana bo!«

Jelka je utihnila. Deklica ni vedela, ali je bilo res, ali je samo sanjala.

Spet je pomolila na materinem grobu. Potem se je napotila skozi gozd nazaj v vas.

Vse tiho je bilo v gozdu.

Anica je dospela do samotne jase, kjer so stale v kolobarju same vitke jelke. Bile so pokrite z blestečim snegom in so šepetale.

Ko so zagledale Anico, so se njih vrhovi zganili. Iz gošče je tedaj stopil prijazni šivankar jež.

»Kaj pa ti tavaš okoli in si tako žalostna, pa vsa solzna?« jo je pobaral.

»Tako nesrečna sem! Moja gospodinja zahteva, naj ji napravim iz tegale volnenega blaga krasno suknjico. Ne znam šivati, pa tudi šivala ne bom nocoj, kajti sveti večer je,« je potožila deklica.

»Ne boj se! Daj meni volneno blago!« je ukazal jež.

Anica mu je izročila blago. Jež se je vsedel pod prvo jelko. Iztegnil je prednji nožici. Izrval je iz svojega bodičastega kožuha dve šivanki. Prav nič ga ni zabolelo, niti spačil se ni, niti zacvilil ni.

Šivanki je vteknil mojster jež v sneg in glej! — Snežena kepa, v katero je vtaknil šivanki, se je takoj spremenila v klobko sukanca in jež je pričel šivati kar z obema šivankama naenkrat.

Ej, kako je šival ta gozdni črnuh! Deklica je kar strmela. Mahoma je bilo delo dovršeno.

Ježek je dvignil krasno volneno suknjico in jo izročil Anici, nakar je izginil.

Anica je hotela vesela oditi. Tedaj je pa začula šepet vitkih jelk:

»Čakaj, da te še me obdarimo! Obleci suknjico! Obleci jo!«

Deklica je ubogala in suknjico oblekla.

Veje jelk so vztrepetale. Pričele so nalahno stresati raz sebe bele zvezdice, ki so se na plaščku spremenile v blesteče bisere. Nekatere jelke so stresle nanjo tudi zelene igle, ki so zagorele zeleno, spremenjene v dragocene smaragde.

»Zdaj pa le pojdi in srečna bodi!« so zašuštele jelke.

Deklica se je zahvalila in odhitela k gospodinji.

★

»Prišla sem po plašček, ki sem ga naročila za svojo hčerko,« je dejala gospa Sonja, ko je tisto popoldne prišla k šivilji Mici.

»Nisem ga še napravila,« se je opravičevala Mica.

Tedaj so se odprla vrata. Vstopila je Anica.

Gospodinja jo sploh ni spoznala. Še nikoli ni videla tako krasne deklice. Plašček je Anico popolnoma izpremenil, sijal je na njej, da je kar vid jemalo.

»Vaš plašček sem prinesla!« je rekla deklica gospe Sonji in hotela plašček sleči, pa ga ni mogla.

Poskušala je gospodinja, poskušala gospa, pa ni šlo.

Tedaj se je gospa spomnila, da nima pravice zahtevati takega plaščka od sirote. Ona je pač dala samo volneno blago, a ta plašček je poln biserov.

»Kar imej plašček, tvoj je!« je rekla dobrodušno.

Deklica je od hvaležnosti in veselja zaplakala. Ko je zdaj poskusila sleči plašček, ga je z lahkoto slekla.

Bogata gospa je vprašala Anico, kje ima mamico? Deklica ji je povedala, da ji je mati umrla, da je sirota in tudi, kaj se je zgodilo v gozdu.

»Ali hočeš z menoj iti in postati sestrica moje hčerke?« jo je vprašala gospa.

»O, kako rada!« je odvrnila deklica.

Tisti večer je šla Anica z blago gospo k polnočnici. Oblečena je bila v dragoceni plašč. Otroci so jo občudovali. Mislili so, da je čudežna princezinja, ki je prišla iz daljne dežele molit Jezuščka v jaselcah.

☆

Mirko Kunčič:

Sveta noč

1.

Ko dolgo že ne,
nocoj v naši izbici tiho je vse.
Še v kletki kanarček
ne skače tako nagajivo »tek-tek«.
Sevé — ko med nami je Jezušček!
Tam v jaselcah revnih na slami leži
in sama sladkost so Njegove oči.

2.

Od daleč zvonovi pozvanjajo:
»Bim-bom, bim-bam-bim, bim-bam-bom —
je topel, je čist, je kot zarja svetal
v teh svetih minutah vaš dom?«

Je topel, je čist, je kot zarja svetal,
je poln daljne čudežne sreče...
Vsi tiho klečimo pred jaselcami,
v zapečku pa dedek šepeče:

»O Detece božje, objemi
nas z Belo in sladko rokó!
Naj verno doživljamo v sebi,
kar Tvoji pastirčki pojo.«

★

Jan Plestenjak:

Jaza

Doma so mu rekli Jaza, nagajivci Jazman, v krstni knjigi je bilo pa razločno napisano: Janez. Bil je droban, plah in rahločuten. Kadar je pasel kozo, je čepel pri mravljišču ter opazoval otovorjene mravlje, ki so gomazele proti mravljišču. »Saj so revice, ves dan se trudijo, potem jim pa Primožev Blažon še hišo podere,« je kramljal sam s seboj in popravljal mravljinčno palačo. Skoro razjokal se je, če je našel mravljišče zopet razdrto.

Njegova koza je bilo pohlevno živinče; pogovarjal se je z njo in odkimavala mu je kot bi ga razumela.

»Ko grem v šolo, ti bo dolgčas?« In koza mu je prikimala, da mu je postala šola mahoma odveč.

V jeseni je moral v šolo. Pol ure daleč jo je hlačal. Po bregu je šlo skokoma, na cesti je moral paziti na avtomobile, motorje in kolesa. Šola stoji ob cesti, vse hiše okrog nje so kot panji pred čebelnjakom in Jaza je bil silno ponosen, da je smel v največjo in najlepšo hišo v vasi. Učitelj mu je bil neznansko učen gospod, očala je nosil in tako lepo je učil: »Dragi dečki! Da bo iz vas kaj, učite se pridno. Bogve, kaj vas še čaka na svetu. Pridni pa morate biti tudi izven šole.« Jaza ni trenil z očesom. »Ne lučajte kamenja, prijatelji bodite med seboj, pomagajte drug drugemu. Ne mučite živali, Bog vas pa varuj, da bi pobijali ptice.« Učiteljev glas je bil tako strog, da je Jazo kar zazeblo. »Joj, Blažon je pa še lastovkam gnezda zmetal in mladiče mačku vrgel,« je pomislil in Blažon se mu je zasmilil. »Kdor nima usmiljenja do živali, ne bo imel usmiljenja do ljudi. Koliko jih je, ki so na starost postali ubijalci, končali na vislicah, ali pa v ječah,« je nadaljeval učitelj. Od takrat se je Jaza Blažona izogibal, ptice in svoje mravlje pa še bolj ljubil.

Jazov oče je bil siromak, mati bolehna; odkar se je oče vrnil iz vojne je pokašljeval, obraz mu je upadal in samo apnenasto bela barva se je lepila na obrazu. Zeblo ga je poleti na solncu, pozimi pri peči in malo je govoril. Le kadar je poslušal zlogovati Jazo, so mu zažarele oči: »Jaza, le tako naprej, bo že Bog dal, da se ti bo boljše godilo kot meni.«

Jaza se je Miklavža neznansko veselil. Nekaj suhih hrušk mu je bil prinesel, jabolk, belo štruco, svinčnik, peresa in zvezkov. Že to mu je bila neizmerna sreča in bogastvo. Nič ga ni motilo, da je Blažon dobil lecta in fig.

Kos bele štruce je nesel v šolo in teknil mu je, kot bi bil v njem trojen blagoslov.

»Jazman, Miklavž te pa ne obrajta, samo štruco ti je prinesel,« ga je podražil Blažon. Jaza je pa molčal in mirno sedel v klopi.

»Zaklel se je, da bo škof, tako sedi,« je posegel Tonkovčev Jaka, ki je že četrto leto čepel v prvem razredu. Jaza je pa molčal, dasi mu je bilo hudo pri srcu in so mu solze silile v oči. Jernačev Tonček je prisedel k njemu. »Jaza, nič ne maraj.« Dal mu je pest rožičev, da se je Jazi razvlekel smeh čez lica.

Sneg je zapal še pred Božičem. Na celo je moral Jaza v šolo, tudi na prigovarjanje očeta ni hotel izostati. Učitelj se ni mogel načuditi. Vsem, ki so po nepotrebnem izostali, ga je drugi dan postavil za zgled. Tudi Blažon je bil med tistimi. Zasovražil je Jazo.

»Bajtar beraški!« mu je zabrusil, ko so se razhajali. Jazo je zabolelo kot še nikdar v življenju. Blažon je bil namreč gruntarskin sin in se je že zavedal bogastva in se domišljal, kakor bi bil nekaj več vreden. Jaza je potožil samo doma; oče je povesil oči, jih dvignil in tolažil:

»Pridno se uči, bo že boljše!«

Odslej je bil Jaza osamljen, samo troje ljudi ga je ljubilo: oče, mati in učitelj. Poznal je to ljubezen, ker ga je dvigala, ljubil jo je, ker je bil ljubljen.

V dolini so po vseh hišah tolkli orehe, zbirali rozine in se pripravljali za največji praznik človeštva: za Božič. Še v šoli je bilo vse praznično in niti učitelj ni bil tako strog kot druge dneve. Med odmori je vselej švignil v stanovanje, Jazo pa postavil na oder: »Kdor bi nagajal, pa ga napiši. Mu bom že pokazal.« Jazi je bilo nerodno, vendar je v ukazu spoznaval dolžnost. Blažon je bil prvi, ki se je spozabil, Blažon je bil prvi, ki je razburkal razred.

»Bajtar nam bo za policaja?« je kričal in gruntarji so mu pritrjevali, bajtarji so ugovarjali. Jaza je izvršil učiteljev ukaz, dasi ga je bolelo in ne bi rad prenašal psovke: špec. Učitelj svojih ukazov ni preklical in svojih groženj ni umikal; to je občutil Blažon. Ihtel je, v joku mu je pa prekipevalo sovraštvo in če ne bi bilo učitelja v šoli, znesel bi se bil že v šoli nad Jazom.

Zunaj je sijalo solnce, na cesti se je topil sneg in padal z drevja v debelih plasteh. Nič ni bilo podobno zimi, v vsem se je odražala pomlad. Šolarji so jo čutili v duši. Vsa cesta jih je bila kot živo mravljišče. Jaza je pozabil na vse, in živahen je bil med živahnimi. S seboj je nesel pole, na njej pastirčke; dal mu jih je učitelj za jaselce.

Še nekaj dni in bodo počitnice, je živelo v vseh in vsi so že v duhu postavljali jaselce in prižigali lučce.

Na ovinku sta se čez nekaj dni srečala in bi se morala raziti z Blažonom.

»Bajtar, bajtarski!« je vzrojil Blažon. Kepe so se vsule na Jazo in znašel se je v umazanem snežnem blatu. Udarjalo je po njem, bolečin pa ni čutil. »Jaka, še ti jo mu primaži!« je čul in na glavo je priletelo nekaj trdega, za vratom je začutil mrzlo tekočino, počasi je lezlo po hrbtu. Tedaj se mu je zmeglilo in ni več videl in ni več slišal. Samo sanjal je, sanjal o jaselcah, o očetu in materi: oba, strmita v jaselce, njune oči gore z lučcami in očetov obraz je omamljen od blaženosti.

Zbudil se je doma na postelji in glava mu je bila čudno težka in nič ni razločil, nič ni vedel: ali je jutro, ali je poldan, ali je večer. Zunaj je ležala dremavica, iz hiš se je kadilo, dim se je prihuljeno plazil po tleh. Tam je Blažonova hiša, tam je Tonkarčeva. Oče in mati sta sedela pri peči.

»Jutri bo sv. večer, Jaza! Saj boš vstal in postavil jaslice.« Oče je govoril tako mehko, da je Jaza pozabil na vse bolečine.

»Bom!« je polslišno odgovoril, vrhu glave ga je pa zabolelo.

Toda Jaza ni mogel vstati. Oče je izrezaval pastirčke, hrib iz mahovja je že bil postavljen in Jaza je s postelje samo odkazoval, kam ovčice, kam pastirčke, kam črnega jutrovskega kralja, da ne bo preblizu hlevčka. Roke so mu bile težke in mrtve, glas zamorjen, odušen in ni se mogel premakniti.

Jaselce so stale, še svečke je bilo treba prižgati. Prižigal jih je oče s tresočo roko in gledal s svojimi splahnjenimi očmi na Jazo. Jaza ni premaknil oči, na pastirčkih in božjem Detecu je počival njih pogled, roke so bile pa mrtve, telo se ni več zganilo le na ustnicah je žarel nasmešek, poln usmiljenja in miline, kot bi govoril: »O Bog, odpusti Herodežem!«

Oče se ni mogel utolažiti, mati je kot okamenela sključeno stala pred ognjiščem.

»Zanj ste prižgali svečke,« je dodal učitelj: primernejše besede ni mogel najti, ker je tudi sam komaj dušil pekočo bolečino.

»Pa tako hitro!« je zahtel oče.

»Pljučnica ga je izvila in ga stisnila,« je izmomljal učitelj. Pri jaselcah so pa pojemale lučce in v pojemanju je bil hlevček še skrivnostnejši. Jezuščka še opaziti ni bilo, kot bi bil že zbežal pred krutim Herodežem ...

★

Andrejčkov doživljaj na sveti večer

Andrejček si je nadel škornje dokolenice, nataknil si kosmato kučmo na glavo in se podal iz samotne hiše ob gozdu na pot. Nikogar ni imel na svetu razen tete, ki je bila od starosti vsa nadušljiva in skrušena, zato je šel k polnočnici sam. In si je mislil, kakor je bil reven: Spodobi se, da nesem Jezuščku skromno darilo, da mu tako dokažem, kako rad ga imam. — Utrgal je vršiček rožmarina na oknu in Mu ga nesel.

Med potjo je srečal Andrejček sani z iskrim vrancem, ki je veselo cingljal s kraguljčki na vratu. V sanch je sedel gosposko oblečen mož. Ko je zagledal malega romarja tako samotnega »korakati po cesti, je ustavil vranca in pobaral:

»Kam pa, kam, pobič, tako sam?«

Andrejček je vludno pozdravil in odgovoril:

»K polnočnici grem, gospod.«

»Komu pa neseš šopek?« je poizvedoval dalje gospod.

»Jezuščku ga nesem,« je dejal mali.

Neznanec v sanch je malce pomislil in mu zapeljivo prigovarjal:

»Daj ga rajši meni, pobič! Cekin ti dam zanj!«

Andrejček je vršiček rožmarina krčevito stisnil v roki in ga položil na prsi:

»Ne dam, gospod. Kaj bo pa Jezušček rekel?«

Oči neznanca so zasijale kakor dvoje zlatih zvezd. Segel je v žep, sklonil se k Andrejčku in mu stisnil tri prave svetle cekine v roko:

»Na, pobič, ker imaš Jezuščka tako rad!«

In je zamahnil z bičem, in kraguljčki so skrivnostno zažvenketali v srebrno božično noč ...

Kakor v sanjah je stopal Andrejček dalje, stiskal v desnici cekine, v levici darilo za Jezuščka in tako čudovito svetlo in toplo mu je bilo pri srcu, da bi od radosti zaplakal ...

Ivanka Klemenčič:

Žena in naš čas

Slovo od doma

Ko so se nekako sredi minulega stoletja prve feministinje začele upirati proti svoji usodi in začele stremeti izmed štirih sten domačega ognjišča v široki svet, kjer bi svobodno volile delo in dolžnosti, niso mislile, kako kmalu bo postala ta svoboda za pretežno večino žensk bridka potreba. Stroj je začel proizvajati vse, kar je prej proizvajala ženska doma. Gospodinjstvo je postalo neproduktivno — izvzemši deloma kmetskega — in nesposobno preživljati ženske člane družine. — Kapitalistično gospodarstvo je potegnilo za možem iz doma še ženo in celo otroke ter jih nagnalo, da si kot brezpravni sužnji po tovarnah in rudnikih služijo svojo borno skorjo kruha.

Že takrat so se začeli majati temelji družine, a takrat ni nikomur prihajalo na misel, da bi zaradi tega obtoževal ženske. Tisto najnižje, najtežje in najslabše plačano delo, ki so ga opravljale ženske, pač ni v nikomur vzbujalo skomin. Šele sedaj, ko so razmere polagoma prisilile tudi meščanske hčere, da si služijo kruh in so ženske prodrle tudi v lažje, tako imenovane boljše službe, šele sedaj so se začeli oglašati protesti, češ da ženske izpodkopavajo družino in družbo, ker zanemarjajo dom in delajo moškemu konkurenco.

Pri tem pa se pozablja, da je bil moški tisti, ki je ustvaril sedanji družabni red in z njim vred tudi sedanji nravni in kulturni kaos, ki je potegnil v svoj vrtinec tudi žensko. Kapitalizem, liberalizem, materializem, čegavo delo so? Žena je njihova žrtev, ne tvorka.

Sila razmer odloča

Bodimo iskreni: Koliko je danes uradniških, učiteljskih, profesorskih in sploh meščanskih družin, ki bi mogle stanu primerno preživljati več hčera, ne da bi le-te kaj prispevale? A najsi kaka družina zaenkrat to tudi zmore — kateri starši, ki vedo, da svojim hčeram ne bodo mogli dati ali zapustiti visokih dot, si upajo danes pustiti dekleta rasti brez izobrazbe za kak pridobitni poklic in jih tako prepuščati negotovi usodi? Dalje, ali more sedanje neproduktivno mestno gospodinjstvo dovolj in stanu primenro zaposliti poleg matere in hčera? Pomislimo pa, da je brez resnega, stalnega zaposlenja, brez dela, ki zahteva odgovornost, vsaka nravna rast izključena. A po naravnem pravu ima vsak človek pravico, da popolnoma razvije svojo osebnost.

Kar velja za meščanske sloje, velja še bolj za delavske: Kako naj ostane delavska hči doma, ko mora celo mati sozaslužiti? In da bi delavska hči ne smela stremiti tudi za boljšo službo, se socialno čuteč človek ne bo upal trditi.

Ob danih razmerah je tedaj nemogoče, da bi se ženstvo kratkomalo izločilo iz pridobitnega življenja in se zopet — kakor nekoč ob čisto drugačnih socialnih in kulturnih razmerah — omejilo le na gospodinjstvo.

Če bi pa hoteli to že na vsak način izvesti, bi morali zajeti tudi proletarsko ženstvo, kajti tudi proletarska družina potrebuje ženske nege in sploh za proletarko ne morejo veljati drugi zakoni, nego za ostalo ženstvo. S tem pa bi zadeli ob bistvene pogoje današnjega narodnega gospodarstva, ki dobršen del ženskih delovnih moči, ki so postale v neproduktivnem gospodinjstvu odveč, nujno potrebuje v splošnem gospodarstvu. V dokaz le par številk:

Ob sklepu I. polletja 1928 je bilo pri OUZD v Ljubljani zavarovanih 58.307 moških in 26.997 žensk. Število brezposelnih pa se ceni v Sloveniji — statistike o brezposelnosti pri nas še nimamo — redno na približno 10.000 oseb. Denimo, da so to samo moški; ako bi vse ženske izključili od dela in bi na njih mesta prišli brezposelni moški, bi ostalo okroglo 17.000 delovnih mest nezasedenih. Pri tem treba vpoštevati, da marsikako delo zahteva ravno ženske roke.

Enako neobhodno potrebuje ženskih delovnih moči tudi država, predvsem na narodni šoli in pri ostali izobrazbi ženske mladine, potem pa tudi na pošti. Da je strojepleje izrazito žensko, vprav dekliško delo, je tako očividno, da bi bilo le žalostno, ako bi to stroko splošno zahtevali zase le moški.

Moška brezposelnost sploh ne more biti nikak razlog proti ženskemu pridobitnemu delu, dokler je tudi ženska odvisna od lastnega pridobivanja eksistenčnih sredstev. Če je moškemu težko brez zaslužka, je ženski še težje. Razen tega je tudi med ženskami večina takih, ki poleg sebe vzdržujejo družino ali posamezne družinske člane. Na vsak način je v sili moškemu lažje prijeti za vsak posel, nego ženski.

Delo omoženih

Problem v problemu ženskega pridobitnega dela je delo omoženih. Tudi tega ni mogoče kratko in malo zavreči. Prvič je pokli**c**na izobrazba glavnica, ki bi se morala praviloma trajno obrestovati. Drugič bi morala marsikaka družina živeti v skrajni bedi, ako bi bila odvisna zgolj od moževega zaslužka. Tretjič se mnogo zgodnjih zakonov nepremožnih parov ne bi sklenilo, ako jih ne bi omogočilo ženino sopridobivanje. Zakon pa, najsi bo še tako nedostaten, je vendar le boljši, nego svobodna razmerja.

Duh je, ki raši ali obnavlja

Žensko pridobitno delo samo na sebi sploh ne bi bilo v toliki meri družini škodljivo, kakor se splošno misli; žene produktivnih slojev — kmetskega, obrtnega — se nikoli niso mogle izključno posvečati družini, marveč so morale vedno pomagati možu pri pridobitnem delu. Družini odločno sovražen je le sedanji materialistični duh, ki v ženski ne spoštuje več matere ne njenega človeškega dostojanstva, marveč jo smatra le za predmet užitkov. Poglejte filmske zvezde! To so ideali »ženskosti«, ki jih nosi v srcu ogromna večina današnjih mož.

To ozračje, ta duh je sovražen družini. Zaradi tega duha je postal otrok v družini neljub gost, vsiljivec, ki jo vsestransko prikrajšuje na gmotnih dobrinah, na ugodju. Etični nagibi niti v družinah, ki stoje drugače nravno više od drugih, niso več dovolj močni, da bi premagali strah pred otrokom. Mladi zakoni so večinoma brez otrok. Vse zase, nič za drugega, velja sedaj tudi tam, kjer je bila drugače šola junaške ljubezni in žrtev — v družini.

Obnova družine nikakor ni odvisna zgolj od obnove ženske, marveč tudi od obnove moškega; mož in žena morata biti na potu navzgor drug drugemu luč in opora.

Jasno pa je, da more priti duhovna obnova le iz duhovnega sveta, iz vere. Zato je katoliška akcija zgodovinskega pomena.

Vzgoja in izobrazba

oblikujeta bodočega človeka. Nihče pa ne more trditi, da bi današnja vzgoja in izobrazba pospeševali zmisel za družino, posebno ne pri moški mladini. Zakon se omenja k večjemu s posmehom ali kot strašilo. Vsa vzgoja in izobrazba je usmerjena na javno delovanje, na pridobitno življenje. In vendar sta oba spola ustvarjena za družinsko življenje in zakon je v življenju vsakega človeka, ki ne živi v celibatu, če hoče ali noče — centralna točka, na kateri sloni ali se razbije njegova osebna sreča. Tudi moški mladini je treba družinskega duha, duha odgovornosti nasproti potomcem, ki poneso očetovo bitnost in ime v bodočnost; moški mladini treba viteškega duha. Brez viteških mož in dobrih očetov je sreča in trdnost družin izključena.

Še večje naloge ima vzgoja in izobrazba pri ženski mladini, da ponovno obudi v njej zmisel za dom in jo temeljito pripravi na njene naloge v družini. Gospodinjstvo je treba zgrabiti kot del narodnega gospodarstva. Ogromna večina narodnega premoženja gre skozi ženske roke, pretežna večina dohodkov vseh pridobitnih slojev se troši slednjič v gospodinjstvu. Tu gre za miljarde! In pač ni vseeno, kako se te miljarde izdajajo: umno, gospodarno ali pa nesmotrno, potratno.

Naš novi narodnošolski zakon predvideva splošni gospodinjski pouk za dekleta. V praksi bo vsaj v prvi dobi premagati znatne težave; zlasti bo manjkalo usposobljenih učnih moči. Če naj bo pouk uspešen, mora biti v rokah strokovnih učiteljic. Prav posebno velja tudi za gospodinjstvo, da človeka veseli in nravno zadovoljuje le poklic, ki ga popolnoma obvlada, ki mu je prešel v meso in kri.

Kmetski ženi prvo mesto!

Kakor pa je gotovo, da se žena ob danih razmerah ne more vrniti v izključno službo doma in družine, prav tako je gotovo, da je le tu pravo torišče njenega dela in življenja. In tu imamo velezanimivo in značilno dejstvo, da se tudi feminizem vrača nazaj k najprvotnejši predstavnici žene in njenih nalog: h kmetski materi. Ne zato, da bi jo pridobil za svojo propagando, marveč zato, da jo potrdi v njenem poslanstvu, jo prepriča, kako preko vsega drugega pomembno in lepo je njeno zvanje, ji pomore, da si razširi obzorje in ji omogoči napredek, ki ga je že deležen njen moški stanovski tovariš. Tako je bil letošnji kongres Zveze nemških ženskih društev posvečen izključno kmetski ženi in resolucije naglašajo: »da je ohranitev nemškega kmetijstva in vzpostava njegove dobičkanosnosti vprašanje največje narodne dolekosežnosti. Posebno pa je ohranitev in negovanje kmetskega ženskega prebivalstva ena najvažnejših nalog nemškega gospodarstva. Zato se Zveza zavzema za to, da se v okviru gospodarskih možnosti izvedejo vse odredbe, ki pospešujejo podeželsko družino in služijo zdravju in okrepitvi ženskih delovnih moči na deželi in obogatitvi podeželske kulture.«

Na skupščini Narodne ženske zveze v Jugoslaviji, ki se je vršila minulega oktobra v Splitu, je bilo topot na dnevnem redu tudi predavanje o organizaciji kmetske žene. Izmed vseh govorov je to predavanje najglobje seglo v dušo zborovalk in so mu najbolj najdušeno pritrjevale.

Tako se tedaj feminizem sam zaveda, da ženi ni spasa v vseh mogočih svoboščinah, v enakosti z moškim, v akademski izobrazbi — dasi ima vse to svojo veljavo — marveč v prvotni službi celoti kot roditeljica in vzgojiteljica zdravih rodov na lastni grudi, kot svobodna gospodarica in čuvarica kmetskih domov in njihovih kulturnih in gmotnih zakladov. To je višek ženske usode. Tu je pa tudi vir narodove sreče in moči.

Slika Ane Borinove iz Reymontovih »Poljskih kmetov« mi vstaja v duši. Vse se podira okolu nje v sli, pijanstvu in sovraštvu, celo ponosni in častiti očak Borina omahne; lastni mož se ji pogublja v objemu lepe vaške hotnice — le ona sama stoji v svoji nravni sili neomajna in z nadčloveškimi močmi drži kvišku svoj ponosni kmečki dom. Ko ji mož, ki ga preganjajo oblasti zaradi uboja, predlaga, naj prodasta vse in bežita v Ameriko, stopi predenj in mu pravi:

»Ne grem! Svojih otrok ne dam pogubiti, ne grem! In če me boš silil, odsekam otrokom glave, sama pa skočim v vodnjak! Govorim ti čisto resnico, kakor mi Bog pomagaj! Zapomni si!« In kakor k slovesni prisegi poklekne pred svete podobe. Nato nadaljuje tiše, boreč se s solzami:

»Svoj čas boš presedel, nato se pa zopet vrnil domov. Ne boj se, si bom že znala pomagati ... niti lehe zemlje ti ne zapravim, ne poznaš me še ... doma ne izpustim iz rok. Gospod Jezus mi bo pomagal, da prenesem tudi to preizkušnjo.«

Mož je dolgo premišljal, nato se pa odločil: »Naj pride tedaj, kakor Bog hoče!«

To so močne žene, na katerih slone družina, narod in svet. Kakšen poklic bi mogel biti lepši od tega?

In vendar je pri nas dosti kmetskih mater, ki se tega ne zavedajo in žele svojim hčeram kaj «boljšega» — če je hiša posebno imenitna, doktorja, če ne pa vsaj trgovca ali kakršnegakoli obrtnika, samo da se bo mogla hči preseliti v mesto in bo «gospa». Na vsak način velja kmetsko delo posebno v bližini mest za bogata kmetska dekleta kot poniževalno in se vzgajajo hčere večine boljših kmetskih hiš za gosposko življenje. Potem se seveda ni čuditi, da ta zgled vpliva tudi na revnejša dekleta, da beže v mesto. Seveda odločajo pri tem tudi socialni vzroki, toda zgled od zgoraj brez dvoma vpliva kvarno.

Vzgoja in izobrazba kmetske ženske mladine mora biti taka, da vzbuja močno stanovsko zavest in podaja tako temeljito strokovno izobrazbo, da se bodo kmetska dekleta z veseljem posvečala kmetskemu delu.

Poselsko vprašanje

Dekleta pa ne beže le iz kmetskih gospodinjstev, marveč tudi iz mestnih. Šibko 35 letno dekle, zaposleno v zelo težki postrežniški službi, je na moje vprašanje izjavilo:

»Prišla sem bila s kmetov v mesto, ne da bi bila znala kuhati in opravljati druga gospodinjska dela v gosposkih hišah. Polagoma sem se v službah vsemu priučila in znam fino meščansko kuhati, likati, pospravljati itd. Služila sem kot samostojna kuharica v odličnih družinah; imela sem po 500 dinarjev mesečne plače, vso oskrbo in postrežnico za težka dela. Kljub temu sem sedaj kot postrežnica, ko zaslužim mesečno samo 800 dinarjev brez vsega drugega in moram ves dan opravljati sama težka dela, mnogo bolj zadovoljna nego prej, in za nobeno ceno ne grem več služit. In tako vsaka služkinja komaj čaka, da bi za vedno dala slovo poselski službi in se mogla preživljati kot hišnica, postrežnica ali tovarniška delavka.«

»Ali kaj je vendar tako neprijetnega v poselski službi?«

»Predvsem to, da ni človek nikoli prost, nikoli sam svoj; sedaj sem vsaj po šesti ali sedmi uri zvečer in kako uro čez dan sama svoja gospodinja. Potem pa vse tisto nikdar opravljeno, posebno ne po volji opravljeno delo in skrb in slednjič poniževalno razmerje nasproti gospodarjem — ne, vse to ni prijetno. Človek se vsega tega od sile naveliča. Ne vem, morda so bile včasih tudi gospe kako drugačne; sedaj se človeku kar ne da, da bi jim služil.«

Temu nasproti je izjavila neka gospa, ki že mnogo let sama opravlja gospodinjstvo: »Naveličala sem se bila ubijati z dekleti. Večina le malo zna in opravlja delo površno. Od takih je več škode nego koristi. Katera res kaj zna, veliko zahteva. Spoštljivosti je pri dekletih malo, posebno če živi družina v tesnih gmotnih razmerah. V hiši se čuti tuj element, neprijazno razpoložen posebno proti gospodinji. Sedaj smo sami med seboj; ni se nam treba vedno bati nemile kritike doma in v sosedstvu. Otroci mi pomagajo v gospodinjstvu, vsak pazi na red. Mnogo bolj mirno in zadovoljno živimo.«

Tako gre tedaj razvoj tudi pri nas v isti smeri kakor po vseh drugih deželah, kjer postaja služkinja v malih in srednjih meščanskih gospodinjstvih redka prikazen. — Toda kam z dekleti, ki se izneverijo gospodinjstvu?

L. 1927. je bilo v dravski banovini — po izkazu OUZD v Ljubljani — zaposlenih v gospodinjstvu 6308 žensk, to je znatno več nego v katerikoli drugi stroki. Mnogo teh deklet bi moglo ostati na deželi, če bi se izvedlo socialno zavarovanje tudi na deželi, organizirale in pospešile domače obrti, vrtnarstvo, semenogojstvo, perutninarstvo itd., ustanovile nove industrije po deželi in podobno.

Znatno število gospodinjsko izobraženih žensk bi pa moglo zasesti samostojna mesta po velikih kuhinjskih obratih. Eden izmed strokovnjakov ljubljanske delavske zbornice mi je izjavil:

Višje gospodinjske izobrazbe treba

»Ženske iščejo uspehov povsod drugod, samo tam ne, kjer bi jih mogle in morale v prvi vrsti najti — v gospodinjstvu. Saj gospodinjski poklic nikakor ni izčrpan v majhnih tujski promet. S samo reklamo in dobrimi prometnimi sredstvi in primernimi prenočišči ga ne bomo vzdržali in še manj pospešili. Ljudje hočejo v letovišču in kopališču tudi dobro jesti. Po naših velikih hotelih je treba sposobnih vodilnih kuharskih moči, ki jih pa sami, žal, nimamo. Treba je najemati tujce, ki zaslužijo po 2—4000 dinarjev na mesec in sijajno žive. Potrebujemo vedno več menz, velikih javnih kuhinj, manjših hotelov in penzionov, brezalkoholnih gostilen itd. — vse najlepša prilika za naravnost sijajno žensko eksistenco. Najmanj 200 prvovrstnih kuharic, sposobnih za vodstvo velikih kuharskih obratov bi moglo takoj dobiti mesto. A dejansko nimamo na ponudbo niti ene take primerne moči niti za lastno ljudsko kuhinjo.

Naravnost smešna je zmeda pojmov, po katerih velja vsako revno tipkarsko mestece kot silno imenitno, vodilna mesta v gospodinjstvih pa se smatrajo za manjvredna in poniževalna. Naše ženstvo naj bi si enkrat ogledalo resnične dame, ki vodijo po svetovnih kopališčih, letoviščih in mestih penzione, lastne male hotele in podobne obrate.«

K temu treba le pripomniti, da dekleta in žene doslej pri nas še niso imele prilike, da bi se strokovno vsestransko usposobile za vodstvo velikih gospodinjstev. — V to nam manjka primernih višjih gospodinjskih šol, čemur bi bilo treba čimprej odpomoči.

Poklici izven gospodinstva

Izven gospodinjstva se preživlja doslej pri nas (v dravski banovini): v tekstilni industriji približno 5000 žensk in približno toliko v oblačilni; v papirni približno 1000, v živilski 1500, kovinski 1400. Po gostilnah in kavarnah si služi kruh približno 2500 žensk, v trgovini okoli 2000. Po drugih industrijah je le malo žensk. Vsepovsodi pa je danes vse prenapolnjeno in je zelo težko dobiti delo.

Še bolj velja to za uradniška mesta bodisi v javnih bodisi v zasebnih pisarniških obratih.

Ženske so povsodi po pretežni večini nekvalificirane ali k večjemu priučene delavne moči, izvzemši obrt in trgovino, kjer se oddajajo vajenška in pomočniška mesta ženskam pod istimi pogoji kakor moškim. Ženske plače so splošno znatno nižje nego moške.

Kar se tiče akademskega študija, ženskam na splošno ni izpolnil vseh nad. Sijaj akademskega naslova nima niti prevelike družabne veljave; katera študira zaradi akademskega naslova, ne pride na svoj račun. Tudi službena pot je za akademično izobraženo žensko večkrat težja nego za moškega in uspehi so redkejši. Po vsem svetu se čuti težnja, da naj bi se visokošolskemu študiju posvečale le ženske, ki jih nagibata k temu resen talent in hrepenenje po višjem znanju.

Da se pri nas ženski visokošolski študij ne zlorablja preveč, priča dejstvo, da se giblje razmerje ženskega slušateljstva na ljubljanski univerzi okoli 10—11 odstotkov celokupnega vseučiliškega dijaštva (v lanskem semestru je bilo med 1193 rednimi slušatelji 131 žensk, od tega 87 na modroslovni fakulteti); a tudi to število bi se najbrže še znižalo, ako bi imeli za žensko mladino več strokovnih srednjih šol in pa šol za pripravo na razne socialno-politične poklice.

Resnejša izbera za učiteljski poklic

Izmed vseh inteligenčnih poklicev ostane ženski slej ko prej pridržana učiteljska stroka na narodni šoli in vseh dekliških učnih zavodih. To je zelo resen in težak poklic in pot v njem posuta s trnjem in kamenjem. Starši in dekleta sama naj bi pri izberi ne mislili samo na preskrbo, marveč tudi in predvsem na resnobo in težke dolžnosti tega zvanja. Učiteljska plača ni sijajna in na deželi čaka na mlado učiteljico večinoma popolna osamelost, slabe stanovanjske razmere, težave s prehrano. Vse to more brez škode prenesti le trden, resen značaj. Pri vsem tem je tudi učiteljska stroka prenapolnjena in tanske abiturientke še danes nimajo mest. Drugače pa je učiteljski poklic za žensko eden najlepših in uživa dobra učiteljica tudi v javnosti in med ljudstvom največji ugled.

Za najvišjimi cilji

Pa še en poklic je ženstvu odprt, lep in vzvišen, nikoli prenapolnjen: redovniški poklic. Tam so doma pokorščina, samozataja, uboštvo; tam pa tudi notranja osvobojenost vseh nižkih ciljev in bojev zanje, tam delo in življenje za najvišje, človeškemu duhu dojemljive ideale; neprestana služba mladini, sirotam, bolnikom, starcem — nedolžnim in trpečim, pomoči potrebnim: vse iz čiste, visoke ljubezni do Boga! Kako naj bi tako življenje ne vleklo in ne zadovoljevalo lepih, po višji ljubezni in žrtvi hrepenečih duš — tudi danes še in še prav posebno danes?

Bora Stanković:*

Naš Božič

Sèn da bi bil? Nak! Že ves teden spimo. Božič je že do Skoplja prišel; sedaj je v Prešev, pa v Bilači in vsak dan nam bliže prihaja. Že prekajene vrabce (poseben narodni običaj) iz podstrešja smo pokusili. Čevlji na zaponke, suknjič iz barvanega platna in kapa iz vojaškega sukna so zdavnaj gotovi in me čakajo. Drug do drugega so razvrščeni po skrinji. Posebej čevlji mi nikakor ne dajo miru. Žolti so in sijó in podplati jim zavdarjajo po čreslu. Vselej, kadar odide mati na trg, se v sobo zaklenem in v praznično oblečem. Po sobi hodim in gledam, kako bom za božič oblečen. Božič! Eh! Saj to ni božič. To je nekaj, kar po mêti in suhi prežilki diši, ki visi nad ikono! Mati me nič več ne zmerja, ako kaj razbijem; kaj šele, da bi me tepla. Kaj takega se pred božičem ne spodobi. Celo nekam drugače postop: menoj. Ne ko mati, ampak nekako drugače, ponižno, ko da sem jaz gospodar in ne ona.

Z besedami: »Nakupovat pojdi!« me pošilja na trg po razne drobnarije za dom. Denar mi daje, pa ga ne prešteva.

Grem. Vračam se obložen s škrniclji in zavoji, ki mi jih je naložil štacunar v naročje in čez roke. Mati me pričakuje na pragu in mi takoj olajša breme. Celo za drobiž ne povprašuje, ampak mi ga pušča, da mi po žepih rožlja in da se pred tovariši pokažem. In ona? Že ves teden ni sedla h kosilu ali večerji. Vsa hiša je na njenih rokah. Nikogar nima, ki bi ji vode prinesel: kaj šele kaj drugega. Pretegnila se je od dela. V kolku se je razvlekla. široke turške hlače ji nagajajo, trak se ji odvezuje. Neprestano si pripenja predpasnik, ki se ji takoj zopet izmakne, ali zaradi ohlapnih naramnic, ali pa ker popokajo zaradi vednega sklanjanja. Malo upognjena je od let, pa se peha in dela.

Rokave viha; roke so ji zaprašene in ob nohtih ji poka koža od večnega pranja. Nima časa, da bi copate ali šolne nataknila, ampak kar v nekih starih, preluknjanih nogavicah hodi po pepelu in po vlagi caplja, ki se je nabrala po vsej sobi. S polic se sveti bakreno posodje; ob zid so prislonjene okrogle mize in bakreni kotliči, da bi se čim prej ocedili. Zlate se in curki vrele vode, iz katere se dviga sopara, teko iz njih. Police in vrata, nasloni in okvirji na oknih, vse je omito, vlažno, žolto. Po vsej hiši diši po snagi, mokroti in opranosti. Pa sama je mati. Odkod toliko moči v njej? Gara, pa ko da nič ne dela. Prav nič utrujenosti ne občuti. Enakomerno, ne z naglico pa tudi prepočasi ne, vztrajno, gugajoč se in vsa zatopljena v delo teka sem in tja od zgodnjega jutra do črne noči.

In še jaz ji kradem čas. Paziti mora, da kaj mastnega ne užijem (pred pravoslavnim božičem je dolg post); meso, ki na ognjišču pristavljeno klokoče v loncih, ali pa sladkarije, ki komaj vzete iz peči in s prtom pokrite in omehčane širijo tako prijeten in opojen duh po sobi.

»Ne jemlji!« me mehko odbija, ko da se boji, da bi ne razžalila. »Saj sem vse za tebe pripravila. Za koga bi drugega?... Pusti sedaj! Božič pričakaj! Jutri bo tu. Že do Tekije je prišel...«

»H komu v Tekijo,« širokoustno povprašujem. »Da grem, da ga vidim?« in hočem iti iz sobe.

»Ne hodi!« me ustavlja. »Ne boš ga videl. Saj bo tudi k nam prišel...«

In božič res prihaja, ali kako?

Mama moja sladka! Jutro vstaja, dan se beli. Možnarji odmevajo, da zvene šipe v oknih. Nad glavo ob postelji mi visi obleka in perilo in vse dehti po čistosti in novem. Pod ikono prasketa svetilka z oljem, duh po kadilu polni sobo. Soba pa je topla, oprana, v mehko opremljena, tiha... A, ti si v kuhinji; skozi sen te slišim, kako se mučiš. Ponve prestavljaš in kotle prenašaš, polne vrele vode. Potem prihajaš k meni, me razodevaš, koščate in nagubane roke polagaš name in me neoblečenega in toplega dvigaš iz postelje in jemlješ v naročje in me poljubljaš med oči:

»Vstani sinko! Božič je prišel... Vstani, gostitelj moj!«

Ob besedi »gostitelj« sem čutil, kako so ji nabrana in topla usta zadrhtela in solza ji je padla na moje rdeče lice.

Koplješ me. Kar topiš se, ko me vidiš mladostno polnega in belega. Pa zvonovi pozvanjajo! Nekam tiho in daleč, ko da se v svoji teži drobe in po slami diši, ki je po tleh nastlana. Veder dan lije skozi okna in se lomi ob siju sveče v svečniku. Z ulice je mogoče razbrati glasove. Oblačiš me. Pa mi je obleka nekam ohlapna. Čevlji prav tako in hlače tudi. Jezim se.

»Saj ni, saj ni res!... Še prekratko ti je. Saj si ja velik. Ah, kako velik si!?...«

In razklenjenih rok se kleče odmikaš, da bi bolje videla, kako velik sem. In da bi še večji in starejši izgledal, mi opasuješ očetov svileni, temnomodri pas. Njegovo uro mi devaš v nedra in verižico mi razpletaš, da bi mi lepše pristojala. Na mali fes mi stavljaš stari in dragoceni očetov cof, ki mi pada čez uho. Od doma me pošiljaš. Daješ mi svečo, prežilko, žepni robec. Celo do vrtne ograje me spremiš in neprestano me od vseh strani ogleduješ in mi popravljaš obleko. Še ko pridem na ulico in se izgubim med tovariši, vidim tvojo glavo, kako me gleda in gleda izza ograje, kako me spremlja.

Ko bi bil kak drugi praznik, bi me bolj mikalo na turško pokopališče, gledat, kako možnarje nabijajo in zažigajo, ko pa v cerkev. Ali danes je božič in mi to niti na misel ne pride. Z rokami v žepih in s svečo za pasom hodim in nekam neokreten sem zaradi nove obleke in tesne pražnje srajce; z zadovoljstvom poslušam, kako mi zvonko udarjajo novi čevlji in kako šušti in se guba platno na suknjiču.

Trg je poln. Iz vseh ulic se zliva svet vanj. Posebno starci. V dolge, podložene kožuhe zaviti in upognjenih teles se počasi pomikajo naprej. Iz čevljev jim gledajo noge v belih nogavicah. Ovratniki pletenih jopic so jim beli. Glave zavijajo v velike in tople kučme. Vsak vodi za roko po nekoliko vnukov in pazi, da se ne razgube, ali pa jih miri, če se sprô.

Že zdaleč prihaja vonj kadila. Nad cerkvijo visi svetel sij sveč in se odbija po križih na temni strehi. Pritajeno pesem je slišati. Ko oslepel sem od tolikih voščenk, ki krog cerkve gore. A široka in velika cerkev se ostro odraža v siju sveč in jutru na vzhodu. Že na ulici snamem kapo, jo vtaknem globoko za suknjič, da mi je ne bi kdo izvlekel, in prižgem svečo. S težavo se prerijem do vrat. Drug ob drugem se gnetejo ljudje s svečami v rokah in gologlavi in naprej in naprej se križajo in ponavljajo dele molitev in pesmi, ki jih slišijo iz cerkve. V cerkvi sami pa je videti samo morje glav in jezike sveč, ki plapolajo med njimi, od katerih se počasi in v vijugah dviga dim, se v eno zliva in izgublja pod svode. Spredaj blesti ikonostas, svetilke mežikajo z njega, a na samem vrhu ko zvezde trepetajo okrog križa prižgane sveče. Na ambonu (nekaka prižnica) stoji s hrbtom obrnjen proti nam dijakon in z dvignjeno desno roko in v stran nagnjeno glavo bere — ne, ampak poje na vse grlo jektenija (posamezni stavki iz evanlijev, ki jih duhovnik glasno poje). Z nizkega kora se v presledkih dviga pesem:

»Rožd'stvo Tvoje, Hriste Bože naš!« Vse se gubi v jeki zvonov in v strelih možnarjev, ki neprestano pokajo zunaj, da se trese zamrzla in pusta zemlja.

•

Naforo (pravoslavno obhajilo) nisem mogel dobiti od duhovnika na ambonu. Zadovoljiti sem se moral z ono, ki mi jo je dal cerkovnik z diskosa. Pred domačo hišo sem. Vrata so široko odprta. Dvorišče pometeno. Pod nadstrešjem ob zidu so zložena drva, za hišo je zmetano žaganje. Smeti, krpe in ostalo, kar je bilo pred stopniščem, je odnešeno. Bakreno posodje po policah se sveti, dolgi in široki prt na vrčih z vodo je sveže opran. V loncih na ognjišču vre in pečenka cvrkota pod pokrovom. Skozi vežo grem. Mati ko da me ne vidi. Nečesa išče po predalih in skodelice razvršča, krožnike in jabolka na njih.

»Hristos se rôdi!... (Pravoslavni božični pozdrav)

Proti meni se obrne in ko me vidi v fesu z očetovim cofom in opasanega, mi pride še bliže in skoraj verjeti ne more, da sem to jaz.

»Vaistinu se rôdi!...« (Odzdrav.) Roke mi stiska in svoje mi ponuja in poljublja me na čelo, na oči, obrvi, lica... Še bi hotela, pa se ji izvijam. Naforo ji ponudim in povprašujem jo: »Da ni kdo prišel ta čas?« Ko bi vedeli, s kakšnim glasom jo sprašujem! Z glasom, ki jo navduši in mi ponižno odgovarja:

»Kumašinovi, sinko. Zadrževala sem jih, češ, da boš ti prišel, pa niso utegnili. Pomalo so ti pustili in polno pozdravov... Da nisi lačen?« se nenadoma zdrzne. »Jaz te pa... oh, oh, moj zlati otrok!«

Kos prekajenega vrabca mi v naglici prinese, da bi ga pokusil; zato, da bi bil vse leto ko tica lahek. In potem še druge stvari. Jem. Ona neprenehoma hodi okrog mene, pazi, da ne polijem nove obleke in drobtine pobira, da bi ne bilo nesnažno, ako kdo pride. Zunaj pa je božični mir. Samo cigane je slišati iz zgornjega mesta, kjer so gosposke hiše. Malo ljudi je na ulici in še ti na hitrico čestitajo praznike in hite na kosilo. Naprej in naprej jem. Še bi rad. Pa mi mati ne pusti:

»Dosti bo! Potem ti kosilo ne bo teknilo. In tudi pride lahko kdo.«

Jedi nosi iz sobe. Na ulico bi šel rad, pa mi ne pusti; le fes mi jemlje z glave, mi iznova razčeše lase, odpne suknjič pod vratom, da bi se videla nova srajca, in me pušča v sobi:

»Sedi. Kdo bi potem goste sprejemal. Zakaj si gostitelj? Jaz ne morem. Delo imam v kuhinji in tudi oblečena nisem...«

Ostajam. Po sobi se sprehajam s širokimi koraki. A soba dehti. Topla je, čista, suha. Olje v svetilkah cvrkota. Dim kadila se zvija in razširja počasi ko valovi. Iz kuhinje diši po jedeh. Gostje prihajajo. Sprejemam jih. Še s kuhinjskega praga pozdravljajo:

»Hristos se rôdi!« K materi pristopajo, da jo v roko poljubijo. Pa se vzprotivi in ne pusti; k meni v sobo naj gredo, jim govori. Prihajajo. Z rokami čez kolena sedajo na stole in se že pripravljajo, da gredo. Sprašujejo me. Sobo si ogledujejo, dasi jim je dobro znana, ker niso prvič v nji. Tako gologlav vstajam, se malo izprsim in jim tobaka prinesem v zavoju. Potem se razgovarjamo o otrokih, o mojih tovariših, kaj delajo, kod se sankajo. Vstopi mati z naprej vpognjeno glavo in roke si briše ob predpasnik.

»Kako se počutite? Kaj je novega pri vas?« sprašuje mati in ureja čevlje, ki so jih sezuli. Tako jih obrača, da bi jih pri odhodu mogli hitro obuti. Potem se jim približa, jih poljublja in se znova vrača v kuhinjo kuhat kavo... Mene pušča med njimi, ne zato, da bi jih dvoril, ampak da bi, kot se spodobi gostitelju, sedel ž njimi in se razgovarjal. Ona vsem po vrsti prinaša črno kavo v belih skodelicah. Potem se zavleče za vrata, v kot ali blizu peči in z na prsih prekrižanimi rokami stoji in čaka, da odnese skodelice, ko bodo izpili. Eden je užaljen, ker mu mati streže, pa na dušek izpije kavo, izvleče pomarančo izza pasu, jo pušča na mizi in odhaja.

Mati ga spremi do vrat. Spodobilo bi se, da bi ga jaz spremil, pa mi mati ne dovoli, ker se boji, da bi pobegnil od doma, če bi me pustila do vrtne ograje in bi videl ulico z dolgim nizom starih vrat, razpokanih zidov s ponekod v zemljo vdrtimi in razbitimi opekami, posebej še, ko bi zagledal druge otroke tam in videl, kako se po cestah potepajo in ponašajo s sladkarijami, ki so jih dobili, in z denarjem. In ko bi enkrat odšel, bi me ona s težavo našla komaj na drugem koncu mesta.

Zato se nikamor ne ganem iz hiše. Ne iz strahu pred njo in njeno jezo, ampak, ker bi s težavo prenesel izraz skrbi na jokavem licu, ko bi me koncem koncev našla, brez trde besede za roko vzela in me peljala domov, a z drugo me skrivala, da me nihče ne bi spoznal in videl, kako sem jo celo na sveti dan sámo pustil doma. Prav ko sedaj, bi me vsa srečna posadila za mizo, prinesla kruha in soli in prižgano svečo postavila v sredino in še skledo jedi iz kuhinje, da ji med jedjo ne bi bilo treba vstajati.

Potem si umiva roke, stopi k ikoni, si odveže ruto z glave, kar samo enkrat na leto stori, in začne z molitvijo za »sladko jed«. Jaz se vstopim za njo. Prekrižam še. Ali se ne morem priklanjati kot ona v naglih in odsekanih sunkih, ampak na kolena padam, se oprem na roke in se s čelom dotikam tál. Po sobi se razprostira masten in oster vonj po jedilih. Pod stropom nad nama počasi in plahutajoče gori svetilka z oljem in medlo sije čez njo, čez njeno skoraj brezlaso glavo in gubančasti beli tilnik. Ona pa šepeče:

»Kristus Gospod, sveti Miklavž čudodelnik, patron moj! Poglej name, Gospod, usmili se me in pomagaj mi. Mizo blagoslovi in kruh, ki si mi ga dal...« S silo se meče nakolena, da bobne tla in da slišim, kako ji kosti v členkih pokajo.

Ko konča, zaveže ruto in seda za mizo, sproščeno izdahne in še enkrat vrže oči po sobi ko v strahu, da je kaj pozabila, kar bi morala pred kosilom storiti. Jaz se ji s čašico žganja na dlani približam, ji poljubim roko in nastavljam lice v poljub in zaželim srečne praznike s:

»Hristos se rodi, nano (mamica), i srečan dan!«

»Vaistinu i s tobom, čedo (otrok) moje! Ove godine majka ovako s tobom, a do godine (drugo leto) da Bog dâ da mi ti...« in zakašlja se in z muko izpraznì čašico.

Kósiva. Neprestano vstaja in prinaša nove jedi iz kuhinje. Prvi moram pokusiti jaz, potem šele ona in kleče. In ko sem se jaz že nasitil, séda ona in s tekom in mnogo jé.

Potem? Mir in tišina je. Mačko je čuti, kako prede, in kokoš, ki v kuhinji razkopava in s kljunom bije po skledah in kotličih.

Po vseh hišah diši po masti in sladkem. Ljudje po dobro začinjenih jedilih poležkavajo in se odpočivajo okrog peči in na njih z odejami pokriti, žene pa v predpasnike zavite. Prvi božični dan je, pa ni da bi človek... Saj traja praznik tri dni.

Drugega je bila komaj malo čez polnoč, ko se je v presledkih začela oglašati piščal in človeški glasovi so prihajali z ulice.

Zjutraj samo popi odstoje službo božjo; ostali samo sveče prižgo in se nagloma vračajo hlastavo se prekrižujoč, ko da jim je nekaj zamuditi. Iz dimnikov na strehah se vali gost smolast dim od pečenke, mesa in klobas. Po vsej ulici diši po ribah. Na vratih in po dvoriščih mrgoli žen, ki vse rdeče v lica prenašajo stole in čaše. Po deset skupaj jih gre na ulici. Ko nalašč so zvihale ovratnike, čevlje imajo razvezane, ker jih morajo neprestano sezuvati, oči so jim podplute in vlažne. Neka dražeča razkošnost in izobilje visi v zraku. Kamor se obrnete, je vpitje, pesem, muzika. Svirači hodijo mimo hiš in tropa otrok ž njimi. Piščali cvilijo, bobni ropotajo, da okna žvenketajo in svetilke ugašajo.

Pri nas pa! Eh... Zdavnaj smo južinali in največ jedi, ki so včeraj ostale. Po kosilu sem šel na dvorišče pesem in godbo poslušat in bebca Menka gledat, kako se valja po ulici, razpasuje in meče obleko s sebe. Ko sem se vrnil v sobo, nisem mogel poznati matere. Praznično se je oblekla, si glavo omila in si zavezala lepo ruto, da so ji lica kar izskočila. Ob okno je sedla in z rokami pod pazduho in s čelom na šipi gleda na ulico. Sicer grbančasto lice ji je sedaj čisto in dehteče in na vrhovih se ji je pokazala jedra in topla rdečica. Na starem in močnem vratu ji udarjajo in trepetajo žile. Prah, ki se je pri popoldnevnem pometanju dvignil v zasebnih gospodinjstvih. Tu je predvsem naš sobi, se je že sesedel. Na zaboju so na stari tasi razvrščene čaše in velik bokal vina, v kuhinji pa še en vrč, v katerega smo zlili vino, ki so nama ga poslale bogatejše sosede. In kava v loncu je bila gotova, malica je bila pripravljena, vse je bilo v redu. Pa ni nihče prišel, da ga pogostiva in napojiva. Samo zjutraj jih je nekaj prišlo na rakijo, ko da naju ne bi hoteli preveč oškodovati, ker vedo, da sva siromašna. Ali mióva ne bi varčevala. Kako z veseljem bi jim stregel, jih gostil in poslušal in pojil bi jih, samo ko bi prišli. Zato je menda sédel materi težek nasmeh na ustne in oči so jo zaščemele, ko je gledala čez dvorišče na ulico, po kateri je svet vrvel in se ni zmenil za naša široko odprta vrata, tako da je bilo naše dvorišče pusto in prazno in hiša prav tako. Odpovsod pa zveni pesem in godba odmeva iz sosedstva in veselje. Kaj šele, ko so se malo opili.

Jovan Mangal je sédel sredi sobe. Peč je dal vreči ven, češ, da mu je vroče. Vse čaše je razbil in veliko ponev je prinesel in iz nje pije. Goste ne pričakuje stoje in ne da jim oditi, ampak mu morajo skrivaj ubežati. Rista barvar se je že stepel in zaklenil hišo. Na verando je sedel in iz puške strelja in ženo je nagnal, da mu poje. Iz nekaterih dvorišč je slišati kolo, zvenk zlatnikov in nakitje na prsih deklet... Iz hiše Stojana Donjovranjčeta prihajajo klici otrok, vpitje žen in njegovo godrnjanje. Konja in neko ogromno in staro sabljo išče, ki jo je bil po prelomu nekje dobil. Kmalu prijaha na vitkem in besnem konju v rdečih vojaških hlačah in s šajkačo na glavi, s praznim pasom za patrone in izvlečeno sabljo. V dvorišča prihaja in v hiše prijaha s konjem in svirače goni pred seboj in Fatimo, ki v belem svilenem modrcu in širokih turških hlačah skače krog njega, plešе, udarja s palcem po bobnu in poje na ves glas:

»Ja ne žalim snagata (moč) moja!
— Žalim srmali (srebrni) jelek,
žalim srmali jelek (životec)!«

»Sèm, prijatelji!« nenadoma nekdo zavpije pred našim dvoriščem.

Mati se dvigne. Solza ji spolzi čez obraz. Skozi dvorišče moško stopa v nazaj potisnjeni kučmi naš stari Jovan, tovariš in pobratim mojega umrlega očeta. Za njim se gnetejo svirači.

»Semkaj!« vpije in pokazuje našo hišo. »Tudi tu naj bo pesem danes!«

Ne vem, kako je mati v kuhinji predenj stopila. Zase vem, da mi je srce zastalo.

»Pozdravljen, gostitelj!« visoko vzpet vpije stari Jovan.

»Tu sva, tu!« se oglaša mati in nekako išče do besede.

»Hristos se rodi, domačice! A kje imate gostitelja?«

»Tu je, tu!« odgovarja mati pokazujoč name in celo cigane spušča v sobo. Čika (očka) Jovan prihaja; v roko ga poljubim, a on mene sklonivši se na čelo in s suhimi in starimi rokami mi objame glavo. Sredi sobe sede prekrižanih nog.

»Igrajte!« ukazuje ciganom, ki so se stisnili ob zid.

»Katero, gospodar?«

»Gostitelj naj izbere!« in pokazuje z glavo name. Cigani čakajo in gledajo vame, jaz pa sem rdeč od osupnjenosti in sreče. Mati vstopi in mi mimogrede prišepne: »Re-

---

* Tani umrli Bora Stanković je doma iz Vranja. Pričujoči drobec je spomin iz mladosti in kaže južnosrbski okoliš in običaje.

ci: Đul (vrtnica) miriše, đul se racvetao!« In ciganom povem.

»Prav!« poskoči čika Jovan ves iz sebe, ker sem izbral prav njemu najdražjo pesem. »Torej, to da zaigrate ...« O nama jim začne pripovedovati, o naši hiši in o očetu, s katerim sta sol in kruh skupaj jedla in bila toliko let prijatelja. »Po tri dni smo včasih pri nas peli in se veselili.« In med cigani jih je bilo nekaj, ki so očeta osebno poznali in mu včasih igrali. Uboga mati je klecala od sreče in nudila pijačo ciganom ne iz čaš, ampak iz vrčev: vso rakijo jim je dala in mesa in kruha. Kar niso pojedli, so stlačili pod pazduho in za pasove.

»Zlata, sladka sestra! Nehaj! Sedi!« jo ustavlja. »Zakaj strežeš ti?« in pokazuje name. »On naj poskuša. In kako vitek nam je vzrastel! Semkaj sedi, bliže k meni.«

Pomakne se, da ji napravi prostora. Mati sede, poklekne in gosti čika Jovana in roka ji podrhteva ...

»Pokusi, Jovan! Vzemi! Za tebe sem dejala na stran. Hvala ti, ker si se naju spomnil.« In ne pokazuje mu svojo bol, ampak o meni pripoveduje. »Ko bi mu bil oče živ, bi bilo sedaj drugače; tako pa ... Ali hvala ti, hvala, da si se vsaj ti spomnil in naju obiskal.«

»Jaz!« reče Jovan užaljeno. »Jaz da bi pozabil na vašo hišo?« In da bi nasprotno dokazal, se obrne in gromko ukazuje: »Igrajte!«

Cigani igrajo. Klarinet cvili in zdi se mi, da se sliši do konca sveta. Boben ropota, šipe rožljajo v okvirjih, olje iz svetilke se razliva in iz tramov pod stropom pada črvojedina. Zunaj je vlažen mrak. Čika Jovan poje hripavo, z dvignjenim in tenkim glasom:

»Đul miriše, đul se racvetao!«

Mati pa me s solzo, ki ji počasi, prav počasi polzi čez lice, gleda, kako gologlav stojim med njima in svirači in jim strežem z očetovo uro na prsih, in ko da mi govori:

»Božič je, sinko. Ali ga občutiš?«

(Iz srbščine Tone Potokar.)

Fr. Jaklič:

Božičevanje Žorža Čepina leta 1944

1. »Ta osel!«

Poleti, leta 1929., se je vselil s stotino drugih v rdečo mestno hišo na Poljanah Žorž Čepin, zasebni uradnik, oženjen in oče ene hčerke. Dodeljeno mu je bilo stanovanje št. 121: ena večja soba in druga manjša, prostorna kuhinja in shramba.

Ko sta se po vselitvi z ženo utrujena vsedla na otomano, da bi se oddahnila, so obema splavale oči po stanovanju. Kar zadovoljna sta bila, ko sta pasla oči po slikanih stenah, po parketu in pohištvu; potem sta oba stopila k oknu, raz katero se je videlo na sosednji vrt, na Ljubljanico, na tovarno onkraj, na Vrazov trg od zadaj in na skupino streh na obzorju.

Zadovoljen smehljaj, ki je igral na obrazu mlade ženice, je ohrabril Žorža, da ji je položil roko okrog pasu in jo vprašal:

»No! Ali si zdaj zadovoljna? Ali ti je všeč stanovanje? Kaj, Hilda?«

Nagnila je glavico, da jo je poljubil, potem sta pa oba stopila k vozičku, v katerem je brbljala hčerka in jo začela poljubovati in božati:

»Hildka! Hildica naša! Tukaj je lepo in svetlo je. Tukaj se boš igrala! Hildka, Hildka, pridkana!«

Potem je pa Žorž nadaljeval:

»No! Resnica je, da me je tudi precej veljalo, predno se nam je stanovanje definitivno nakazalo. Že v palači na Ahacljevi cesti bi bil moral dobiti stanovanje. Moj prijatelj, ki ima dobre zveze, je trdil vedno, da moja stvar stoji dobro, da stanovanje dobimo in na to sva ga večkrat pošteno cukala — saj veš, kako je bilo. Zanesel sem se tembolj, ker je tvoja mama spredla nit do nasprotne stranke, ki je soodločevala pri oddaji stanovanj. Ne moremo propasti! Tako smo mislili vsi in prej bi se bil nadejal dvojčkov, kakor pa tistega usodnega: »Nič ni!«, ki mi ga je bil vrgel prijatelj v obraz in mi še očital: »Sam si kriv! Pa še mene si spravil v tinto ...«

Ko sem ves ogorčen ugovarjal, da se ne čutim prav nič krivega in da tudi tiste tinte, o kateri govori, nisem nalival, mi je pa dokazal:

»Vse sem bil uredil, da stanovanje dobiš, zato ker si naš. Kaj ti nisem bil takoj povedal? Potlej se je pa pokazalo, koliko si naš. Ko so začeli naštevati prosilce in je najin zaščitnik že imel tvoje ime na jeziku, ga je osupnilo, ker se je nasprotnik zavzel zate. Tvoje prepričanje mu je postalo sumljivo. In kot navaden strankar je preprečil takoj, da bi kdo obe stranki izkoriščal. ‚Ta ima dobro stanovanje,' je ugovarjal in tedaj je zvedel, da te je pri nasprotni stranki priporočala tvoja tašča.

Ko bi se ti ne priporočal na obeh straneh, bi bil stanovanje dobil, tako pa smo rekli: Boga naj zahvali, da ima tako stanovanje, v kakršnem je. Soba in souporaba kuhinje je vendar dovolj za dve osebi ali tri, ako štejemo še otroka, ki ga pričakujeta. Stanovanja v mestni hiši morajo biti na razpolaganje barakarjem, deložirancem, družinam, ki se potikajo po stanovanjih pri drugih itd. Tako smo vrgli v koš prošnjo tvojega prijatelja. Glej s kom občuješ!«

Tako je bil zvedel moj prijatelj in me potem ogledoval kot nezanesljivega človeka. Komaj sem mu dokazal svojo nedolžnost in sem se veril na svojo čast in poštenje, da nisem vedel, kaj počenja moja tašča za mojim hrbtom. S težavo sem ga potolažil in šele v kleti razgnal vse zle slutnje in podtikanja.

Veš, kako si jokala takrat in kako sem bil jaz pripravljen vse razbiti, ko se nam je delala taka krivica? Ti veš, koliko se je bilo treba truditi potem, da sem pridobil prijatelja, da se je zavzel za našo zadevo in navezal stik z mogočniki, ki imajo v rokah našo usodo.

Nobene prilike nisem zamudil, da se nisem pokazal tam, kjer so se šopirili oni.

In ves trud ni bil zaman.

Zdaj pa imamo stanovanje, v katerem ni še nihče umiral, kjer ni mrčesa in tako sredi mesta. Ne bo ti treba mešati blata in bresti po prahu, kadar pojdeš na promenado. Gledališče ni daleč. Kavarna in drugi podobni kraji pri rokah. Trg pred nosom. In kadar bomo utegnili v cerkev, tudi ne bo prenaporno. Do jezuitov je komaj par korakov in tudi Šenklavž ni predaleč. Ženka moja, kaj še hočeš?«

»Žorž!«

»Hilda!«

Cmokanje se je razlegnilo med stenami.

»Svilnat plašč bi se mi podal k novi obleki. Ali smem?« je omenila Hilda.

Ob tako srečni uri se ustreže vsaki želji. In ko je človek tako sijajno razpoložen, rad pokaže, kako nadkriljuje svoje vrstnike. Tedaj je tudi Žorž Čepin z nasmehom omenil svojega prijatelja Toneta, sotrudnika pri istem podjetju.

»Naš Tone bi bil lahko dobil stanovanje, ako bi se bil hotel priporočati. Pa ni hotel! Nespametnik! Zida! Tam nekje na polju pri Kemični je kupil stavbišče. Stiskač! Že tri leta si ni privoščil vesele urice. Takrat ga je bilo prijelo. Ob neki priliki smo si ga bili privoščili. ‚Vzemi jo, ako ti je tako všeč. Kaj jo boš hodil samo obiskavat in gledat! Se ne izplača!' Pa je rekel: ‚Prej moram imeti gnezdo, potem pride šele drugo!' ‚O, se bosta že kam stisnila,' smo mu rekli. Pa nas je zavrnil: ‚V lastno gnezdo jo bom pripeljal, da se bodo lahko godili!'

Smejali smo se mu in ga dražili, češ, koliko jih misli imeti, pa nas je naivnež zavrnil:

‚Vesti si ne nameravam obteževati. Drugo pa ni v mojih rokah.'

Pretekle dni se je pogodil s stavbenikom in sedaj hodi po opravljenih urah kopat temelje za hišo in tudi klet bo izkopal sam, da pripravi gramoz, kakor se je pogodil s podjetnikom.«

»To se vendar ne spodobi uradniku! To je za težaka,« je menila Hilda. »Tako nekulturen človek!«

»Res je nekoliko trd. Hujše pa je, da bo vsled svojega postopanja zgubil vse zveze. Odtujil se bo merodajnim krogom in bo vse življenje tičal tam, kjer se zdaj zakopava. Človek mora v družbo, da se pokaže, da ga svet vidi, da naveže stike z vplivnimi osebami, ki odločujejo v javnem življenju. Naš Tone se pa sam ugonablja. Škoda njegovega lepega imena: Korenjak! In tudi njegovih talentov je škoda. Sam jih mora pokazati. Saj vidimo, kako je. Ta in oni bi bil pozabljen v kakem uradu. Tako je pa zahajal v družbo, kakor je naneslo: v kavarno, v bar, v klet, na zborovanja somišljenikov. Dobil je znancev. Družba ga je opazila. Merodajne osebe so se začele zanimati zanj in ob koncu koncev ga je ljudska volja vrgla na odlično mesto, kjer zdaj nekaj pomeni.

Drugače nihče ne naredi karijere! Tudi Korenjak je ne bo! Tone bo ostal!«

»Kako je nespameten! Kako se bo zanemaril!« mu je pritrjevala ženka. »Mi pa že vemo, kako žive omikani ljudje. Stanovanje bomo okrasili po najnovejši modi. Hvala Bogu, da mi je dala mama nekaj dote, da bom imela za obleko. Hildka bo oblečena kolikor mogoče pipi, pa bomo hodili v park, na promenado, obiskovali koncerte in kino in kar je še prijetnega v naši Ljubljani.«

»Tako je! Zdaj šele, ko so zgradili te velike hiše in nam preskrbeli udobna stanovanja, postaja Ljubljana moderno velemesto. Tole stanovanje bomo lahko dolgo imeli. Mesto ni kakor zasebnik, ki zvišuje najemnino, kolikor hoče in odpoveduje, kakor hoče. Stanarino bomo plačevali, pa bo mir na vse strani.«

»Sem že preračunil! Z vsemi pritiklinami ne bo čez 700 Dinov. Je sicer precejšnja vsota, a za ta denar se takega stanovanja tudi ne dobi. Kaj hočemo: Rajše plačam stanarino in nimam skrbi, kakor jih bo imel Tone, ki zida! Bedak! Ne! Tak osel pa nečem biti!«

»In tako zaostal! Tam v blatu, zunaj mesta naj bi stanovali? Žorž! Jaz bi te že ne marala, ako bi imel take kaprice.«

»Tako me imaš pa rada! In hčerko smo kupili?«

Zdaj mu pa ni samo ponudila lica, objela ga je in poljubljala, zakaj zdaj je konečno spoznala, da je Žorž pravi mož.

»O, ta Tone! Ta osel!« se je Žorž Čepin kasneje spominjal svojega prijatelja.

In ko se je ona duhovitemu domisleku smehljala, je še rekla:

»Tisto bi rada poznala, ki ga mara!«

2. Lepi časi minevajo.

Od tedaj je preteklo petnajst let. Žorž Čepin je ves čas redno plačeval stanarino, da ni imel nikdar kakega resnega prerekanja z upraviteljem, zlasti še, ker v novi zgradbi ni bilo treba popravil. Res je dostikrat le s težavo poravnal stanarino, a ker ni hotel pokazati kakega siromaštva, je odrinil tiste Dine. Kajpada si je potem včasih mislil:

»Toliko plačujem! Tako mnogo sem že izdal, pa nimam nič od tega!«

Prva leta bremena ni preveč občutil, a kasneje je postajalo vedno težje in prišle so tudi skrbi in težave, katerih Žorž in Hilda prej nikdar slutila nista in v rdeči hiši se jima ni zdelo kar nič več tako prijetno, kakor je bilo prve dni.

»O, prvi časi! Kako ste bili lepi!«

Od denarja, ki mu je ostal vselej prvega po poravnanju stanarine, je odrinil ženi delež za gospodinjstvo. Dodal je še nekaj za obleko ali kar bi hotela porabiti. Drugo si je pa obdržal za lastne potrebe, kakor so: smotke in obleka, potem pa družba, katere se ni smel izogibati, ako je hotel ostati na višku ter biti informiran o vsem. Žena si je zaželela včasih med ljudi, v kino, v gledališče, zlasti kadar je imela novo obleko. Zdelo se je njima, da bi bila takoj manj vredna, ako bi se ne pokazala v koncertni dvorani in kaj bi rekli ljudje, sosedje v hiši?

Hilda se je ličkala, kolikor se je mogla, da je ostala moderna. Sredstva, ki jih ji je dajal na razpolaganje Žorž, res niso zadostovala, pa je bilo treba krčiti doto, sicer v nadi, da bo kasneje mogla založiti, kar je morala odtegniti.

Kajpada so bili časi, ko bi bila mogla kaj priložiti k doti, že zdavnaj minili. Tudi, ako se je pokazalo slučajno, da bi se bil prihranil kak dinar, je bilo vedno nebroj neodložljivih potreb, ki jih je prinesla največja nasilnica moda, in potrošila je lahko tudi tiste Dine in konečno jih je bilo še premalo. Hildka je rastla in hotela biti tudi moderno oblečena. Ko je dobila mala Hildka bratca in naposled še sestrico, ki je pa že v prvem letu vsled prirojene slabosti umrla, je bilo stroškov še več in ker sta bila opazila, da je stanovanje za večjo družino premajhno, sta se začela biti naraščaja tembolj, ko sta opazila, da postajajo doraščajočima otrokoma sobe preozke, da si hočeta osvojiti z vriščem tudi hodnike, s čimer pa stanovalci sosednjih številk niso soglašali in so na bolj ali manj prijazen način spominjali Čepinove, da so vzeli samo sobe v najem. Pri teni so nastajala prerekanja in nerazpoloženja med Čepini in sosednjimi strankami. Zdelo se je njima tudi, da bi se bilo treba odpovedati marsičemu, ako bi bilo preveč nenasitnih otročjih želodcev v družini. Da so se izognili neprilikam, ki jih prinese seboj živi drobiž v družino, je morala Hilda pravočasno v sanatorij, ako niso pomagala druga sredstva. Vse to je pa veljalo denar in dota je plantala, dokler je bil še kak Din.

Vest, ki je bila začetkoma zelo živa, sta tolažila z ugotovitvijo, da delajo drugi ravno tako, ker v veliki stanovanjski hiši ni prostora za družine z mnogimi otroci.

3. Neprijetnosti.

Tako so živeli Čepini skozi leta v rdeči hiši. Stanovanje jima že izdavna ni več ugajalo. Všeč jim zlasti ni bila soseščina in konečno se je Žoržu in gospej Hildi zdelo, da tisti denar, ki ga plačujejo vsak mesec na magistratu, je kakor izgubljen, brez vsakega haska, brez sledu, ko bi ga vendar lahko porabila bolj hasnovito, zlasti še, ko je Žoržu v drugi polovici meseca prihajalo bolj tesno, da se ob večerih ni mogel razmahniti v družbi somišljenikov, kakor bi se bil rad, in Hilda ni mogla zadosti hitro korakati z modo in bi otrokoma marsikaj pristojalo, da bi bila res pipi ...

V to tesnobo je prišlo nerazpoloženje in je dostikrat nastalo razdražljivo prerekanje, ko je ona očitala njemu, da preveč obdrži zase in ji je on pravil, da ne zna gospodariti, kar je za vsako gospodinjo najhujša žalitev.

Že razmere v družini so bile zelo resne, še bolj kočljivo pa je bilo razmerje do drugih strank v hiši, zlasti v nadstropju, kjer so stanovali Čepinovi. Jeziki so večkrat vzrok prepiranja in prerekanja in zgodilo se je, da je moral iskati Žorž zadoščenja za žaljeno čast žene pred sodiščem.

»Sodrga!« je sikal Žorž, ko je srečaval sosede iz nadstropja.

»Berači!« je namigavala Hilda, ako je videla sosede, ki so se oblačile še po modi prejšnjega leta.

Kadar je pa srečala znanko iz hiše, oblečeno najmoderneje, je pa sumničila: .

»Le katerega ima, da ji kupuje?«

Kar nič jima ni bilo všeč v hiši, ne ljudje, ne stanovanje in šli bi bili gotovo iz nje, ko bi ne imeli tako dobrodušnega gospodarja, ki jim ni bil vedno za petami, kakor so sicer hišni gospodarji, ki tako radi pokažejo, da je hiša njihova.

4. Dobrotnik magistrata.

Petnajst let so torej že stanovali v rdeči hiši.

Tedaj, — bilo je že v adventu in ravno pred glavnim žrebanjem razredne loterije, — se je pa raznašala po mestu tajna novica:

»Magistrat je zadel!«

In kjerkoli so se ljudje zbirali, pa naj je bilo pri vinu in klobasah, pri črni ali beli, med upokojenci na Miklošičevi in Kongresnem, povsod so govorili o kolosalni sreči ljubljanskega magistrata, ki je zadel glavni dobitek.

Vse je hotelo vedeti:

»Koliko bo pograbil? Milijon? Ali dva?«

»Več! Več! O, neprimerno več,« so zatrjevali oni, ki so bili bolj prodrli v tajnost. »Zdaj se še ne ve natančno. Je pa ogromno premoženje!«

Nevoščljivost in radovednost sta bohotno poganjali.

In tedaj je Žorž Čepin v kleti, kjer je navadno imel seje, bleknil:

»Človek bi pa vendar rad vedel, kako magistrat igra. Ali kupuje dvojne srečke? V Belgradu vendar ne more več zadeti kakor par miljončkov. Kje so stavili magistratovci?«

Takrat je zabučalo okrog mize in začeli so ga zbadati od vseh strani, a končno se ga je vendar usmilil njegov prijatelj in mu razložil, kako je z milijonskim dobitkom.

»Rdeča hiša na Poljanah in palača na Ahacljevi cesti, vile za Artilerijsko vojašnico, pa hišice za Bežigradom, v Koleziji in drugod, koder je zidal magistrat v dobi pomanjkanja stanovanj, pred petnajstimi leti, so plačane. Zdaj se magistrat postavlja z miljonskim premoženjem. Ti bi se tudi, ko bi se ti kaj takega pripetilo.«

»A, tako je ta reč! Pravite, da jih hiše nič več ne veljajo?«

»Tako je! Čisto premoženje so zdaj! Magistrat je zidal s izposojilom, z najemnino pa plačal. Ti si tudi eden izmed magistratovih dobrotnikov. V rdeči hiši stanuješ!«

»Že petnajst let! Od začetka!«

»Hahaha! Ti si torej dobrotnik magistra-

ta! Ti si plačeval srečko, na katero je magistrat potegnil. Živijo Žorž!«

»Na to se pije!« je odločil najmerodajnejši v krogu.

Zazvenele so čaše in je zabučalo:

»Živijo Žorž! Živijo dobrotnik mesta! Slava mu!«

Bridka resnica je Žoržu nekoliko ogrenila pijačo, zlasti še, ker je zvenelo iz navdušenih besed le preveč zasmehovanja.

»Kaj sem bil sam?« se je naposled Žorž vendar otresel zasmehovalcev.

Ko je postal razgovor bolj resen, so pa ugotovili:

»Hiše so sicer plačali, toda niso njihove in nobene pravice nimajo do njih.«

Žorž je ob tem razodetju spoznal:

»Res je!«

Že so se pa oglasili drugi, da to ni nobena pravica, češ:

»Hiša je tistega, ki jo je plačal.«

Tisti večer so prišli v kleti, kjer je imel Žorž sejo s svojimi prijatelji, do zaključka:

»Žorž! Rdeča hiša na Poljanah je tvoja! Ti si jo plačal!«

Kajpada je šlo Žoržu vse to po glavi in ko je doma Hildi pravil in razlagal ter se končno obnašal kot lastnik hiše, se je žena zgrozila:

»Oh, ob pamet mu gre!«

In ko je to le glasno ponavljala, je postal Žorž hud in je udaril po mizi:

»Tako je, kakor jaz pravim in vsi pošteni ljudje! Hiša je tistega, kdor jo plača! Plačevala sva pa midva. Ali zdaj razumeš?«

5. Gentleman svojih dobrotnikov ne pozabi.

Kakor je šlo govorjenje o velikem dobitku magistrata po vsem mestu, tako je naposled razgovarjanje o posledicah srečnega slučaja razgibalo glave vseh, zlasti pa še mestnih očetov, ki so bili kakor njihovi predniki vedno na preži, da ujamejo kaj ugodnega vetra v svoja jadra.

»Čigave so vendar hiše, ki jih je zidalo mesto pred petnajstimi leti in so jih plačali najemniki?«

O, tu se je kresalo mnogo mnenj!

Niti gospodje na skrajni levici niso bili enotnega mnenja.

Najradikalnejši med njimi so vpili:

»Hiše niso od onih, ki so jih zidali, niti teh, ki so jih plačali. To je ljudsko premoženje. Naše je! Niti gumb pri hlačah ne more biti zasebna last. Živel komunizem!«

Tudi na desnici so si bili v laseh. Borci na skrajni desnici nikakor niso hoteli zastajati za onimi na skrajni levici.

Vsekakor so bili bolj praktični kakor njihovi tekmovalci na politični areni, pa so zahtevali od svojega kluba, da se zavzame za njihov predlog:

»Najmanj, kar mora občinski svet storiti, je sklep, da bo magistrat vsakemu najemniku, ki je doslej stanoval v mestnih hišah in plačeval najemnino ter tako postal lastnik stanovanja, sezidal enodružinsko hišo na stroške občine iz dohodkov, ki jih bodo donašale poslej neobremenjene mestne stanovanjske hiše.«

Kajpada s svojim predlogom niso prodrli.

Najemniki mestnih stanovanj bi jih bili gotovo izbrali za častne člane svojega društva, ako bi bili društvo imeli, a zato jim je priletela iz ust tovarišev le pšica: »boljševiki«, ki je bila še v navadi.

Zastopniki tistih, »ki kaj imajo«, so bili pripravljeni ustanoviti s pomočjo denarnih zavodov družbo, kateri bi se bilo dalo v najkoristnejšo eksploatacijo stanovanjske hiše — kajpada v korist mestne blagajne.

Ti so imeli že pripravljene osebe, ki bi bile žrtvovale čas in svoje talente v korist družbe.

Še nekaj drugih načrtov je bilo vzniknilo, ki pa niso bili tako dalekosežni in tedaj niso povzročili večjega prerekanja.

6. »Hišo boš imela! Je že pribito!«

Končno je bilo zanimanje in pričakovanje, kaj bo vendar, toliko, da mestni župan Groga ni mogel več odlašati razprave o tem ter je nekaj dni pred Božičem sklical občinsko sejo, ki je imela na dnevnem redu tudi poročilo o stanovanjskih hišah. Ker vprašanje še ni bilo izčiščeno, ni magistrat stavil nobenega predloga, temveč je prepustil odločitev previdnosti in razsodnosti občinskih očetov.

Najbolj nestrpni in radovedni so bili stanovalci mestnih hiš. Ti so bili kajpada vsi za predlog občinskih svetnikov, ki bi bili radi vsakemu izmed njih podarili enodružinsko hišo. Predlog je bil tako lep, da je bilo težko misliti, da bi se uresničil, vendar, o tem so bili prepričani vsi, da občinski svet svojih dobrotnikov ne bo pozabil, da se bo revanžiral, kakor se spodobi gentlemanu, kadar more pomagati svojemu osiromašenemu dobrotniku.

Občinski svet, ki je začel zborovati ob petih popoldne, je bil zbran v magistratni dvorani do desetih dopoldne naslednjega dne.

Kronika še ni poročala, da bi bil ljubljanski občinski svet kdaj tako dolgo zboroval in le žal mi je, da ne morem poročati o seji, zakaj bila je večinoma tajna, o kateri se ne pišejo obširni zapisniki, o katerih poteku se ne govori dosti. Ako je pa kaj govorjenja, najbrž ni tako natančno, kakor je bilo v resnici in zatorej se tistih govoric ne izplača beležiti.

Res je, da je bila galerija zasedena od radovednežev, kakor še nikoli in da je prišla galerija takoj do živahnega sodelovanja, ko je opazila, da postaja med občinskimi svetniki živahno. Galerija je bila zmotnega mnenja, da je najboljše, ako kar najbolj hrupno podpre govornika, katerega kretnje in predlogi ji ugajajo.

To sodelovanje so kajpada občinski svetniki modro odklonili in sklicali tajno sejo. Magistratovi sluge so pa nadrevili radovedno občinstvo raz galerijo s časnikarji vred. Tako so ostali občinski svetniki sami med seboj, da se mirno pomenijo in kaj pametnega sklenejo. Nestrpni časnikarji so se sprehajali pod oboki mestne hiše in prestrezali sluge, ki so donašali lačnim in žejnim mestnim očetom prigrizke in oteščevanja iz bližnjih restavracij, a ondi na trgu so stali prepodeni obiskovalci galerije in so si krajšali čas s strupenimi dovtipi in namigavanji na mestne očete, ter čakali in čakali konca in se ozirali v razsvetljena okna mestne hiše.

Slehemi, ki je prišel mimo, se je pomudil iz radovednosti in tako je množica vedno bolj naraščala. Tudi oni, ki so bili šli večerjat ali se pokrepčat v kavarno in restavracijo ali v klet, so vedno prihajali nazaj, da ne bi zamudili konca.

Vse kavarne in restavracije v obližju mestne hiše so tisti večer dobro poslovale in lastnikom je bilo žal, da niso imeli dovoljenja obratovati čez uro, zakaj takih dni je malo v letu.

Ko pa so zaprli restavracije in pogasili luči v kavarnah ter je hlad naraščal, so pa radovedneži le začeli zapuščati trg pred magistratom in se umikali na gorko.

Tudi Žoržu Čepinu se je zdelo dovolj čakanja. Kajpada je bil neskončno radoveden, kakšno božično darilo bo dobil z magistrata, rad bi bil razveselil svojo ženko z najboljšo novico, pa ni smel več čakati. Sicer ni bilo glavno: mraz in zaprta klet in kavarna, ki ga je pognalo: Strah pred šefom je bil, ki ga je nagnal spat na Poljane v rdečo hišo. Šef je bil strog in ni imel rad zaspanih kolegov uradnikov poleg sebe, kar je o priliki Žoržu s posebnim poudarkom povedal med štirimi očmi, pa se je zato Žoržu bolje zdelo, o pravem času prav ukreniti, da se ne bo treba s šefom intimno pogovarjati.

»Hiša bo! To je najmanj, kar nam starim morajo nakloniti!«

S to kretnjo se je Žorž poslovil od gruče somišljenikov, a ženo, ki ga je bila sprejela zaradi dolge odsotnosti z godrnjanjem, je pa potolažil:

»Hilda! Kar sladko spi in sanjaj, zakaj hišo boš imela. Je že pribito!«

7. »Lagal si! Samo pleh dobimo!«

Trg pred mestno hišo je bil poln občinstva, ko so se ob desetih naslednjega dne začeli prikazovati z magistrata občinski svetniki zaspani in izmučeni.

»Kaj je? Kaj ste sklenili?«

To vprašanje je odsevalo iz obraza tisočglave množice čakajočih.

Gospodje mestni očetje pa niso bili samo trudni in zapeti do podbradka, tudi žabice so imeli na ustih. Nobeden ni utegnil in ni mogel izpregovoriti. Najboljši prijatelji in somišljeniki niso dobili pojasnila na intimna vprašanja.

Časnikarji so zvedeli, da se sestavlja poročilo iz občinske seje v županovi pisarni, a mimogrede so že slišali, da so si občinski svetniki obljubili o poteku seje molčanje, ki je za vsakega svetnika poslej še častna zadeva.

»Tako skrivnostno! Kaj je vendar?«

Tisti, ki vse ovohajo, so kmalu izvrtali, kaj in kako je bilo v sloviti občinski seji, a ker je bilo le strogo zaupno, so se samo glasno usekovali in hihetali, da so imeli vse solzne oči, pa bodisi iz škodoželjnosti ali iz burnega veselja.

Na sam sveti večer pa, ko je bilo vse mesto v pričakovanju rojstva Kralja miru, božičnega drevesca in božičnih daril ter so se po krščanskih družinah postavljale jaslice, so dnevniki izdali vso tajnost občinske seje in razglasili, kakšno božično darilo je naklonil občinski svet najemnikom stanovanj v rdeči hiši na Poljanah in drugih mestnih stanovanjih.

Tako-le je bilo objavljeno:

»Občinski svet ljubljanski se je v zadnji seji temeljito posvetoval o stanju mestnih financ zlasti z ozirom na dejstvo, da so mestne hiše zdaj plačane in reprezentirajo veliko čisto premoženje občine. Ob tej priliki se je kar hipoma pojavilo mnenje, da se je treba vsem, ki so pomagali beli Ljubljani do ogromnega premoženja na primeren način oddolžiti. Po vsestranskem premišljevanju je prišlo do skoraj soglasnega sklepa, da naj pošlje županstvo vsem najemnikom mestnih stanovanj priznalna in zahvalna pisma, poleg tega pa dobe najemniki, ki že od začetka vseskozi stanujejo v novih mestnih hišah spominske srebrne kolajne, a oni, ki so le nekaj časa stanovali v hišah, dobe bakrene.

Občinski svet smatra, da se tako na najprimernejši in najdostojnejši način pokaže hvaležnost bele Ljubljane svojim dobrotnikom.«

Tako je poročalo suhoparno uradno poročilo mestnega magistrata, a spretni poročevalec je dostavil še svoje, namreč:

»Kolikor smo izvedeli, bo magistrat poveril izdelavo načrtov najboljšemu Plečnikovemu učencu, ker mojstra samega, ki je itak preveč nadlegovan, ne upa prositi. Poizvedeli smo tudi imena vseh srečnih odlikovancev. Srebrno kolajno dobe...«

Našteti so bili po vrsti vsi, ki jim je bila namenjena srebrna kolajna, za njimi pa oni z bakreno.

Žorž Čepin, ki je bil hlastno segel po listu in poiskal poročilo o seji občinskega sveta, se sicer ni zgrudil od kapi zadet, toda prebledeval je od togote, zmečkal časopis in ga treščil na tla.

In tedaj je bruhnil, kakor se ni spodobilo na sveti večer:

»Kanalje, zavržene! Ubijem ga, katerega srečam!«

Segel je po klobuku.

Hilda je kajpada vznemirjena stopila k njemu in mu položila roko na ramo.

»Žorž! Kaj pa je?«

»Papa! Papa!« sta zajavkala otroka.

Žorž je pa pokazal časopis na tleh:

»Beri! Večjega zasramovanja še nisem doživel. Maščeval se bom!«

Hilda je pobrala zmečkani časopis in iskala usodno novico, ki je moža tako razljutila. Kajpada ni mogla takoj najti, kar je želela, in ji je moral Žorž pokazati tisto nesrečno poročilo.

Tudi Hilda ni bila najboljše volje.

Rekla mu je:

»Pa si mi pravil, da dobimo hišo, v resnici pa samo pleh. Nalagal si me!«

Trpke so bile besede.

»Kaj niso govorili? Občinski svetniki so bili, ki so trdili, da je najmanj, kar dobimo: nova hiša. Tako so se verili! Zdaj pa to-le. Zasmehujejo nas, vse nas, ki smo v tej hiši. Kolajne! — O, jim jih bomo že pripeli! Nikdar nobeden ne dobi mojega glasu. In ne pogledam več nobenega! In tudi ti Hilda ga ne smeš. Nikdar! Nikdar!«

Žorž Čepin ni bil razpoložen za miren družinski razgovor. Žena mu je bila pravočasno povedala, kaj mora Jezušček njej in otrokoma položiti pod dreveščck, česar pa Žorž pri najboljši volji ni mogel vspešno posredovati in zaradi česar je bil otožen, ker je slutil, da bo žena s slabo voljo skalila božično veselje, a zdaj je pa prišel sunek še od te strani.

Z odločno kretnjo si je osvojil klobuk in utrl pot do vrat ter je planil iz sobe.

Morda ga umiri hlad zimskega večera.

Toda razvedril se ni. Zdelo se mu je, da se mu posmehujejo znanci na cesti, da govore ljudje samo o sklepu občinskega sveta, ki je bilo konečno le nedostojno zasmehovanje ubogih najemnikov, ki so si pritrgovali, da so pošteno dajali najemščino in pripomogli beli Ljubljani do ogromnega premoženja.

Peklo ga je razočaranje, ki ga je doživel on, ki je tako zaupal besedam gospodov svetnikov.

Zavil je v klet, da bi pri vinu in prijateljih pozabil bridka razočaranja.

V kleti ni bilo preveč gostov, zakaj oni, ki so imeli družine, so bili obtičali doma. Le nekaj samcev, ki niso vedeli, kako bi si preganjali dolgčas, je sedelo ob mizah.

Komaj je pa prišel Žorž v klet in v dimu še ni spoznal nikogar, mu je že priletelo od mize v kotu:

»O kolajna! Čestitamo!«

Razlegnilo se je porogljivo smejanje.

Še tako zoprna esenca, ki bi mu jo pomolili pod nos, bi ga ne bila tako sunkoma vrgla, kakor so ga porogljive besede znanca.

Pograbil je kljuko, ki je bila komaj vskočila, in je udrl iz kleti, a za njim je šlo zasmehljivo krohotanje.

»Kanalje zavržene!«

To besedo je imel Žorž Čepin na jeziku tisti sveti večer, zakaj ni mogel dobiti boljše, ki bi se bila podala njegovemu takratnemu razpoloženju.

8. »Pojdimo na Selo jaslice gledat.«

Človek se najbolj skrije doma.

Do te resnice se je povzpel Žorž tiste dni in še sklenil, da se bo izogibal znancev, ki imajo za razžaljenega in razočaranega človeka samo porogo in strupen dovtip.

Tako je ostal na božični dan doma pri ženi in otrocih ter prazničnih slaščicah. Kei je ženo tudi bolelo zasmehovanje, ki je bilo doletelo z magistrata stanovalce v rdeči hiši in jo je žalila škodoželjnost, ki so jo kazali premnogi, je omilila očitke, ki so ji vstajali vsled skromnosti božičnih darov. Zato je bila z možem toliko prijazna, da je bil mogoč miren družinski razgovor.

Na Štefanji dan se je pa Žorž že komaj otresal želje po kleti in njenih zapeljivostih in ko bi ga ne bilo tako silovito vznevoljilo škodoželjno posmehovanje znancev, bi se bil težko premagal, čeprav se je bil zarekel, da ne prestopi več praga v klet.

Vsekako pa ni mogel vzdržati doma; preveč mirno je bilo. Razmahniti se je hotel in tako sta začela z ženo ugibati, kam bi šli. Družba se je njima preveč zagulila, da bi jo iskala. Ravno nasprotno: želela sta si, da bi nobenega znanca ne videla.

In tedaj se je posvetilo Hildi:

»Pojdimo na Selo jaslice gledat! Časopisi pišejo, da so nekaj izrednega!«

»Saj res! Papa! Jaslice! Pojdimo jih gledat!« sta zagnala otroka.

Tudi Žorž je videl nekaj tiskanega v časopisu o jaslicah — takih reči kajpada ni čital — in je bil takoj pripravljen iti na Selo.

»Pojdimo! Bom vsaj videl, kakšna je nova cerkev!«

Že nekaj let so stopnjema dozidavali na Selu, tam med skromnimi hišicami in velikimi tvornicami, novo farno cerkev sv. Družine.

Kakor vsi objekti, ki so zrastli pod roko našega velikega mojstra, je tudi pri tej zgradbi pokazal svojega izrednega duha, vso veliko ljubezen do stvari in vse je govorilo in pisalo, da nastaja na Selu umetnina, ki prekaša vse enake in doseza namen, iz katerega se je rodila.

Vendar Žorž ni utegnil doslej si ogledati umetnine od blizu. Godilo se mu je tako, kakor mnogim njemu enakim, ki si nekaj let prej niso utegnili ogledati veličastnega svetišča sv. Frančiška.

Zdaj, ko je bil Žorž nekako skregan s svojo družbo, je pa le šel.

Ozemlje Zelene jame, Udmata, Sela in Most je bilo takrat že priključeno k ljubljanski občini in magistrat je gospodaril po cestah in ulicah.

O, saj se je vedelo, da se predmestje ne bo moglo dolgo upirati. Kadar vzdržuje javni red tisti, kakor ga v mestu, kadar napaja žejne iz mestnega vodovoda, kadar plin iz mestne plinarne zagori v predmestnih obratovalnicah in mestna elektrarna napaja sušičasto predmestno napravo, tedaj je že blizu trenutek, ko stopi magistrat z vso oblastjo na novo ozemlje. Tako se je bilo zgodilo.

Kajpada ugodnosti, ki so jih prebivalci pričakovali, niso tako hitro prihajale in tudi Žorž Čepin bi bil opazil, da ulice in ceste še

niso mestne, pa k sreči je bilo vse zmrzlo in se vas v mestu ni preveč očitovala.

Žorž in njegova družina se v tem delu mesta, kjer ni bilo na cestah asfalta in granita in je na promenadah dirkal le sa,asti železničar ter delavniško oblečeni delavec iz strojarne, kemične in drugih tvornic, niso dobro spoznali, a konečno so vendar našli pot do mogočne stavbe, ki se je očitovala tembolj, ker so vse okrog nje čepele sredi ograjenih vrtov skromne hišice, ki jih je postavil delavec, nižji uradnik in najrazličnejši nastavljenci, ki so bili prežeti s hrepenenjem po lastnem domu.

»Sveta družina!« je vzkliknil Žorž nehote, ko je obstal na trgu pred novo cerkvijo in si mislil: »Le kje so dobili sredstva za novo zgradbo?«

Požrtvovalni zbiravci doneskov bi bili lahko ugotovili, da v svojih zapisnikih nimajo vpisanih kaj prida imovitih dobrotnikov. Ti so tedaj tiščali fige v žepu ali pa celo jim molili pod nos, ko so prihajali zaradi darov, a kapljice so prihajale od množice neimenovanih, ki nimajo oči obrnjenih samo v tla, za zakladi zemlje, ki vedo da denar, darovan za namene službe božje, ni zavržen. Ti so zbirali, ti so dajali. Iz hišic, ki se skrivajo po vrtovih v drevju in brajdah, so prihajali darovi.

Tako se je razraščalo svetišče svete Družine na nekdanji »Selski gmajni« in ko je stopil Žorž s svojo družino notri, mu je zadišalo po apnu in barvah, kakor po vseh novih zgradbah.

Še zdavnaj ni bila zgradba taka, kakor je bila zamišljena, vendar ga je njena veličastnost kar prevzela. Najpada so bili žena in otroci bolj za jaslice in tako so ga potegnili za seboj med ljudi, ki so se drenjali okrog jaslic, ki so bile neobičajne po obliki in sestavi.

Pred jaslicami je pozabil na kruto vsakdanjost in kakor vsi okrog njega, ki so bili zaverovani v jaslice, je tudi njega obšlo božično razpoloženje.

Zatopil se je v spomine, ki so mu jih vzbudile jaslice, spomine, lepe in tolažilne.

Vzdramil se je, ko se je začela mimo njega riniti k jaslicam kopica otrok, zdravih in živahnih, ki se pa navzlic temu pokazali, da se znajo obnašati v cerkvi.

Takoj za njimi je pritiskal gospod, ki je obstal vštric Žorža. Ko se je Žorž ozrl vanj, sta se srečala in spoznala. Tone Korenjak je bil. Že zdavnaj nista bila več v istem uradu in sta se redkokdaj srečala. Pozdravila sta se neprisiljeno kakor prijatelja, ki sta se nepričakovano sestala, prijazno in prisrčno. Neprisiljeno je pozdravila tudi žena prijateljeva, ki se je bila vstavila poleg, Žorž je prej ni poznal in potem se je začela klanjati tudi Hilda, kolikor je bilo spodobno v cerkvi.

S Tonetom je prišlo precej drobiža, tako da se je Žorž zdel v tem oziru samemu sebi siromak.

»Kako shaja? Kako jih uganja?« je šlo Žoržu po glavi, ko sta bila njemu dva v veliko, dostikrat neprijetno breme.

In ko je še bolj ogledoval, sta se mu zdela lastna otroka nekam slabotno nežna, medtem ko je Korenjakovi družini žarelo na očeh zdravje in so jim pristne barve rdile obraze.

Preprostost prijateljeva in njegove žene je Žoržu ugajala. Ko bi bil naletel na kakega drugega znanca, bi se bil danes najbrž takoj obrnil, a ko je gledal odkritosrčni obraz Korenjakov, je videl, da ni najmanjše zlobe v njem in na obrazu niti sledu kake zasmehljive škodoželjnosti.

To je Žorža pomirilo in zbudilo željo po razgovoru ž njim.

Ko so se otroci nagledali jaslic in sta Korenjakova dva še pokleknila pred tabernakljem, tedaj so se začeli odpravljati iz cerkve.

In kajpada se je začelo pred cerkvijo seznanjevanje, ker poznala sta se le moža in potem razgovor o jaslicah in cerkvi, o otrocih in tako naprej, kakor je običaj med dobrimi znanci.

Ko je Žorž poizvedoval, kje imajo svoj dom, tedaj sta jih oba Korenjakova povabila, naj gredo pogledat, ker ni daleč.

»Boste videli vsaj naše jaslice. Tudi drevesce je še nedotaknjeno. Kajpada pri nas ni tako gosposko, kakor je pri vas v mestu, pravijo da imate v rdeči hiši razkošna stanovanja. Pri nas je seveda drugače, saj smo skoraj na kmetih in naša družina kar nima smisla za red in snago, kakor mora biti v gosposkem stanovanju. Pa saj ne boste zamerili, ako ne bo vse tako, kakor bi moralo biti. Pojdite k nam!«

Kdo naj bi se ustavljal prisrčnemu povabilu, izrečenem brez vse zavratnosti in hlimbe.

9. »Zdaj pa vidiva, kdo je bil osel.«

Čepinovim je bilo všeč v biši prijateljevi. Ni bilo nič posebnega. Od zunaj podobna drugim, ki so se vrstile v dolgih vrstah na nekdanji »Selski gmajni«, a znotraj preprosto opremljene sobe, brez nepotrebnih predmetov, s katerimi so mnoga stanovanja prenatrpana, da se človek ne more udomačiti v njih, ker se boji, da bo vsak hip kaj prevrnil ali pohodil.

Drugače je bilo v skromni hišici kakor v ogromni rdeči hiši, a vendar se je zdelo Čepinovim tako domače.

In ko so sedeli in okušali božične dari ob mizi v bližini jaslic in božičnega drevesca, kar je zanimalo zlasti otroke, je pa planilo iz ust gospe Hilde:

»Srečni ste! Tako-le v svojem!«

Korenjak je pa pogledal Žorža in se nasmehnil:

»Pri vas imate pa svetinjo! In še srebrna je!«

Ker pa ni bilo pikrega zbadanja, se Žorž ni razburil.

»Javno nas zasmehujejo! Ali smo zaslužili kaj takega?«

»Ne vem, kaj bi dejal,« se je smehljal Korenjak. »Včasih je treba koga zasmehovati, predno se mu odpre!«

»Prokleto!«

Žorž je bil zarentačil, a se je pravočasno domislil, da je v bližini jaslic in otrok, ter je zavil:

»Vrnil jim bom. Kdo pa jih je spravil na magistrat? Kakor smo jih gori spravili, tako jim bomo doli. Ne! Zasmehovati se pa ne pustimo. «

»Hahaha! Žorž! Poslušaj! Kako si se bil pa pred petnajstimi leti pogodil?«

»Pogodil? Šli smo stanovat tja, kamor so nas utaknili!«

»In?«

»Plačeval sem stanarino.«

»No. zdaj dobiš pa kolajno za to! Nikar se pa ne jezi na druge, ako si sam delal narobe.«

»Kaj sem pa hotel?«

»Žorž! Še danes se spominjam, kako ste se mi rogali, ko sem bil izdal, da si nameravam zgraditi hišo. Dejali ste mi, da sem pač nespameten, ko si nakopavam skrbi in stroške zdaj, ko gradi mesto udobna stanovanja. Ko bi bil vas ubogal, bi se bil ravno tako jezil, kakor se ti in drugi stanovalci mestnih hiš. Zdaj se mi pa ni treba. Glej!«

Tone je vstal in segel po kuverti, ki je bila pod božičnim drevescem in jo je podal Žoržu:

»Beri!«

Žorž je radoveden izvlekel papir in pogledal.

»Pobotnica!«

Prepričal se je, da mestna hranilnica potrjuje, da je plačan ves dolg, ki ga je najel Tone Korenjak pri njej.

»Tako! Zdaj šele je hiša popolnoma naša, ko imamo ta papir v rokah. Petnajst let smo varčevali in plačevali, a konečno smo vendar dosegli, kar sva želela z ženo in kar so željno pričakovali otroci. Hišica je naša!«

»Težko je bilo!« je pristavila Korenjakova. »Komaj smo zmagovali. Pritrgovali smo si. Na kakšno zabavo, gledališče, kino ali kaj podobnega niti misliti nismo smeli.«

»Kaj lamentaš?« jo je ustavil Tone. »Potrebnih reči nismo stradali, a drugo se pogreši izlahka, ako je kaj volje.«

»Tebi je bila sreča vedno naklonjena,« je menil Žorž in potlačil zdihljaj, ki se mu je hotel izviti.

»Že od nekdaj velja, da je vsak svoje sreče kovač! Jaz sem hotel imeti lastno gnezdo in ona je tudi koprnela po njem in zdaj ga imamo. Vidiš tudi, da smo ga potrebni, ko nam je Bog toliko drobiža naklonil. Januarja bi bilo treba plačati zadnji obrok posojila, da sem pa razveselil ženo in napravil nam vsem lepe praznike, sem plačal še pred prazniki in sem položil pobotnico pod drevesce.«

»Kako ste srečni!« je iznova začivkala Hilda.

»Da, srečni ste!« je ponovil Žorž. »Pri nas pa ne bomo nikdar tako.«

V glasu se mu je poznala bridkost, da ga je Tone takoj skušal dvigniti:

»O, zakaj pa ne! Zidajte!«

»Ti se norčuješ! ... Je že prekasno!«

»Prekasno ni nikdar!«

In potem je tekla beseda v označeni smeri ...

Ljubezniva odkritosrčnost, ki so je bili Čepinovi deležni pri Korenjakovih, je pregnala ono trpkost, ki je bila pognala Čepinove k novim jaslicam na Selo. Jaslice v cerkvi, še bolj pa one žive jaslice, ki sta jih gledala v prijateljevi hiši, so jima bile všeč, kakor že dolgo ne kakšna reč.

In obšlo jih je tudi novo spoznanje, kateremu je dala duška Hilda, ko so se vračali v mraku domov.

Tam na Zavrtih, kjer sta se zadnjič ozrla nazaj na veličastno cerkev sv. Družine in sta z očmi iskala med hišicami onstran železnice gostoljubni dom Korenjakov, tedaj je planilo iz Hilde:

»Veš, kaj sva govorila takrat, ko sva prišla v rdečo hišo? Jaz se danes živo spominjam. Kakor bi govorila včeraj. Smejala sva se in ugotovila: O, kakšen osel je Tone!«

»Spominjam se!«

»Zdaj pa vidiva, kdo je bil osel!«

»Takrat seveda še brez kolajne!« se je bridko nasmehnil Žorž Čepin ter je šel z družino naravnost domov v rdečo hišo na Poljanah, a v srcu mu je vstala želja, postati enak Korenjaku.

Sedel sem na košari ob pečici, uprl komolce v kolena in buljil v polmrak.

Žena se je skrčila v slamo in dojila dete.

Zunaj je naletaval sneg. Nekje v bližini je zavijal pes, sicer pa je vsepovsod vladala somorna in dušeča tišina. Kriknil bi bil najrajši in razparal ta molk, ko bi se ne bil bal, da sebi in ženi povzročim še hujše bolečine.

Zadnji denar sem izdal za kruh, sladkor in čaj.

Kakor prešinjen v nekakem spovračanju motnih misli sem se zazrl vase in se zalotil v lastnem doživetju svete božične noči. Truden nasmešek se mi je ukral na ustnice, da me je žena začudeno vprašala, na kaj mislim.

»Glej, ti si Marija, škoda, da še jaz nisem Jožef,« sem dejal nekam bridko hudomušno, »tako bi mogla s sinčkom kaj lepo in zares živo vprizoriti betlehemsko noč. Ta najin sedanji položaj se brž čas dosti ne razlikuje od položaja, v katerem je bila sveta družina pred skoraj dvema tisočletjima.«

»Kaj ti vse ne pride na misel,« je odgovorila žena in si skrivaj otrla solzo.

»Glej, mogočni cesar Avgust je razpisal ljudsko štetje in Jožef in Marija sta morala zaradi tega v daljni Betlehem. Tudi zdaj so mogočniki razpisali, ne štetje živih ljudi, marveč štetje mrtvih glav in gomile gorja. Kakor Jožef in Marija v Betlehemu sva zdaj midva v Nišu. V mestu jima ni bilo dano najti zavetje, marveč v borni staji sta na slami postlala ležišče sebi in Bogo-Človeku. In midva sva se stisnila v tujem svetu v ta kotiček sredi zasneženega drevja, kamor sva zaklonila najinega otroka. Žepi so prazni, v želodcih prede pajek, pa mislim, da tudi Jožef ni bil dosti bogatejši. Njima so angelci prepevali mir ljudem na zemlji, a okrog naju bobni zemlja od bojnih viharjev, da se človeku kovrtljajo možgani od poezije svetovne tragedije. Njima so pastirci nosili darove, dočim sva midva z najinimi zalogaji že na koncu. Ko jih je kralj Herod preganjal, sta bežala v Egipet, a kam naj beživa midva, ko naju preganjajo furije vojnih grozot.

Betlehem je bil prenapolnjen s tujci, dočim se je v Niš nagrnil svet iz cele severne Srbije, z vsem vladnim in diplomatskim osebjem. Draginja je neznosna; hlebček kruha, ki je bil dvajset par, je zdaj dva dinarja.

Vsa grenkoba Betlehema je najin delež, ki ga sladi v sveti božični noči misel na skorajšnje odrešenje.«

In zopet je nastala tišina. Misli so se predle v kolobarju in navezovale spomine na minule svete večere.

Bodočnost je bila zastrta s temno kopreno, polet duha pa je pritiskala k tlom skrb za vsakdanjost. Svetost trenutka in zaupanje v pomoč božjega Deteta mi je dajalo moči, da sem se krepko branil vsiljivi obupnosti strašnega položaja.

Takoj drugi dan sem znova poskusil, dobiti dovoljenje, vozovnico in denar, da se vrnemo v Belgrad. In tokrat sem uspel.

Ob novem letu 1915 sem že bil s svojo družinico spet v Belgradu na svojem, deloma izropanem stanovanju. Čast in hvala Jezuščku!

★

1915 v Lješu v Albaniji.

Pravkar sem se vrnil v Sv. Ivan Meduvanski iz Skadra, kamor sem bil odšel po svojo plačo. Brezvestni blagajnik si je bil pod pretvezo nekih formalnosti za svoj trud odtegnil kar tretjino denarja zase. Bog se ga usmili; taki so bili pač časi!

Sestradan, utrujen in ves premočen, blaten in razcapan, bos in premražen sem v zgodnjih jutranjih urah na sveti večer prišel v meduvansko pristanišče. Poiskal sem slovensko kolonijo ob morju na pesku in zvedel, da so pok. notar Šorli, lekarnar Peharec in mizarski mojster Mihelj sklenili, odpovedati se vsaj za sveti večer obmorskemu stanovališču in njegovim »udobnostim« ter se preseliti v »mesto« Lješ.

Spoznal sem iz svoje skušnje upravičenost te namere tembolj, ker v »hotelu« pri Peru, kamor smo se zatekali v viharnih in deževnih nočeh, da prebijemo najhujše na kotanjastih kamenih tleh za cel srebrni dinar na noč v največji gneči, ni bilo dosti boljše kot na morskem pesku ob ognju.

S kurivom smo morali tudi zelo varčevati, ker se je na obrežju, v pristanišče nateplo do 20.000 beguncev, ki so požgali vse, kar je bilo netljivo in dosegljivo. Vsaj sveti božični večer naj bi nam bil prizanesljivejši od drugih dni in noči.

Ker se je bila raznesla vest, da tega dne prispe zopet ena ladja, da vsaj nekaj od nas odvede iz te puščobne in negostoljubne Albanije, se ni hotel nihče več priključiti naši družbi; celo strašili so nas, da bomo zamudili vkrcavanje in si podaljšali svoje neprostovoljno bivanje na krševitih albanskih tleh.

Nismo se dali ostrašiti.

Nas četvorica smo torej takoj po skromnem kosilu krenili kar sami po ozki cesti mimo močvirja, ki ga zamaka reka Drim na svojem izlivu v Jadransko morje, tesno ob vznožju strmega gorskega grebena. Skalnati, le proti Lješu malo bolj porasli, sicer goli, s krhkim gruščem na debelo obložen, ves razrit po hudournikih in kotanjast, sega ta gorski odrastek kot dolg, proti koncu šiljast in kot Šmarna gora visok jezik, ki v rahlem loku

Fran Radešček:

Petero Božičev med svetovno vojno

1914 v Nišu.

Na srečo sem se z družino še pravočasno umaknil pred avstrijsko ofenzivo na srbski fronti iz Belgrada in se zatekel v Niš s svojo družinico. Zmetal sem bil najnujnejše stvari v zaboj, stlačil nekaj obleke in perila v pleteno potno košaro in z voznikom sva vse skupaj naložila na »teljige«. Petmesečnega sinčka sva z ženo potisnila kar z njegovim voziČkom vred na voz, kamor sva se končno stisnila še sama, stanovanje pa prepustila božjemu varstvu. Ob svitanju smo že bili na Topčiderskem brdu. Po slabi, razriti kolski poti, ki so jo na več mestih bile pretrgale avstrijske granate in izkopale globoke jame, ki smo se jim izogibali kar v razmočenem njivskem svetu, smo se počasi ujckali naprej proti Topčideru. Že navsezgodaj je začelo grmeti od Zemuna in s Topčiderskega brda, in marsikatera granata se je žvižgaje utrnila mimo nas in nad nami ter s peklenskim pokom treščila bogve kam. Hladno je bilo in gosto meglo bi človek kar rezal s skrhanim pipcem. Otrok je mirno ležal v vozičku, dobro odet, naju z ženo pa sta stresala zima in voz.

V Topčiderju smo se zgnetli v železniške tovorne vozove številni begunci iz Belgrada in bližnje okolice ter po raznih doživljajih proti večeru prispeli v Niš, kjer so mi dobri ljudje pomagali, da sem kmalu našel majhno prazno sobico. Izbirati ni bilo kaj. Zato sva se z gospodinjo kar hitro pogodila za najemnino po dva dinarja dnevno. Drugi dan sem kupil v trgovini malo pločevinasto pečico, od okoliških kmetov na trgu pa nekaj drv ter se tako pripravil na svojem prezimovališču na trde dni vojne in mraza.

Na sveti večer je v naše borno stanovanje prinesel božji blagoslov niški katoliški duhovnik. Žal, nisem mu imel s čim postreči in se mu vsaj nekoliko oddolžiti za dragoceno tolažbo v teh hudih časih.

Sobica je bila prizidek k pritlični hiši sredi sadnega vrta. Ta prizidek je bil spleten iz protja in ometan z blatom, pomešanim s slamo. Za silo so bile stene pobeljene zunaj in znotraj. Malo enojno okence je kar režalo in na slami, s katero sem zamašil najhujše špranje, se je nabiral sneg. Tudi vrata so bila enake baže. Kljub mojemu prizadevanju, da zamašim vsiljivemu mrazu pri vratih vsak dohod v sobico, se mi to ni povsem posrečilo. Še najprijetneje je bilo ob skromni pečici. Pred njo je stal zaboj, ki je rabil za mizo in obenem za shrambo skromnih živil. Za edini sedež se je pohlevno udala košara. Ob nizkem stropu so bile prepredene vrvice, po katerih so se sušile plenice. V kotu, na tleh, se je šopiril kup slame za ležišče in poleg njega voziček z otrokom. Po stenah pa je viselo nekaj obleke, venec čebule in druge take ropotije za »kuhinjo in dom«.

To je bila vsa oprema med štirimi, poltretji meter dolgimi in dva metra visokimi stenami. Za tla je rabila phana zemlja.

Na steni ob pečici je brlela majhna petrolejka.

oklepa meduvansko pristanišče ter se strmo spušča v morje.

Vrh grebena, pred Lješem, na ostrem ovinku tega gorskega venca, stoji frančiškanski samostan. Tja smo se napotili, da zaprosimo menihe za prenočišče.

Ob vznožju, poleg mosta smo se ustavili in določili Peharca za odposlanca, ki se je takoj odpravil po strmi rebri navzgor.

Zdelo se nam je, da čakamo nanj že celo večnost. V nekoliko smo si krajšali čas, da smo opazovali deroče valove reke Drima in onkraj mostu Lješ z njegovimi umazanimi, ozkimi ulicami ob zanikrnih, napol razpadlih kočah izlamskih Albancev.

Končno se je vendar utrgal izza grmovja po obronku Peharec in pridrčal na cesto.

Hlastno smo ga obkolili vsi trije.

Povedal nam je, da je samostan ves zaseden po srbski vojski in da mu je gvardijan, edini redovnik, dobra albanska duša, prijazno pojasnil njegov položaj ter mu napisal listek na nekega premožnega katoliškega Albanca, pri katerem bomo lahko praznovali sveti večer.

Zaukali smo od veselja in se napotili v naznačeno smer.

Pot je vodila s ceste med obrežjem in močvirjem. Ob poti je bilo zasajeno dokaj lepo sadno drevje. Dan, ki se je že nagibal v zaton, je bil lep in v nas se je naselilo uprav praznično nastrojstvo in neka že dolgo pogrešana razposajena šegavost.

Kmalu smo zagledali kočo, dasi nas je že objemal hladen večerni mrak.

Sprejel nas je besen pasji lajež. Ko smo se približali plotu, sta se zakadila dva velika, poldivja psa v ograjo proti nam, da je kar pokalo suho protje na plotu. Gorje nam, ko bi bila ograja kje popustila!

No, pa se je takoj nato odnekod iz mraka odločil neki možakar, pognal psa v neko šupo in ju zaprl.

Z umerjenim korakom se je vrnil k ograji ter nas vprašal, kaj želimo. Ko smo bili vsi z italijanščino večalimanj v poznanstvu, smo mu v tem jeziku razložili naš namen in prošnjo ter mu izročili gvardijanov listek.

Albanec ga je pozorno in počasi prečital, nato pa je odprl leso ter nas z izbranimi besedami povabil v hišo.

Po strmih stopnicah smo prišli v prvo nadstropje, v nekako prednjo sobo in nato v glavni stanovanjski prostor.

Na strani, bolj ob steni, je bilo veliko ognjišče kar pri tleh na kamenih ploščah. Tu je tlelo nekaj debelih panjev na kupu žerjavice, nad ognjem pa je visel na verigi velik kotel. O kakem pohištvu pa seveda ni bilo duha ne sluha.

Ob ognjišču je na tleh sedel neki starejši Albanec, s katerim nas je seznanil njegov sin in mu povedal namen našega obiska.

Prosili smo ga za gostoljubje na sveti božični večer, mu povedali, da smo katoličani ter mu tudi pojasnili naš trenutni položaj.

Medtem je njegov sin obvestil o našem prihodu še ostale stanovalce hiše, zakaj nedolgo nato so vstopile tri pražnje oblečene Albanke.

Kolikor se je dalo ugotoviti ob svitu plamena na ognjišču, so bile ženske še dokaj všečne, ker z lepoticami se Albanija ne ponaša kaj prida. Tembolj pa je vzbujala pozornost njihova zunanjost. Obleka jim je bila bogato okrašena z zlatimi in srebrnimi novci.

Vstali smo in jih pozdravili.

Po albanskem običaju ženska v moški družbi nikoli ne govori; na vprašanja odgovarja le kratko. Zato so kmalu po pozdravu zopet odšle.

Medtem je starec ob ognju skuhal črno kavo in nam postregel tudi s finim albanskim tobakom.

Pogovor se je polagoma razživel in se v glavnem pletel pač o vojni in o našem položaju.

Med pogovorom pa so ženske, ki so se spet preoblekle v delovno obleko, pripravljale večerjo.

Z veliko slastjo smo končno po dolgem času, prav na sveti večer, iz velike sklede zajemali neke vrste rižot s kuretino.

Domači sin je bil kaj zgovoren in pripraven dečko in je že gledal za seboj vsaj pet in dvajset svetih večerov. Po vsem soditi, je imel tudi on v hiši svojo družino, dasi nismo opazili nobenega drobiža.

Po večerji smo se pozno v noč razgovarjali o tem in onem, dokler niso ženske prinesle iz bičja spletene preproge ter jih razprostrle po tleh. Brez posebnih uvodov in nekako boječe prijazno so nam odkazale naša ležišča.

Kmalu smo polegli vsi štirje, dočim je družina odšla iz »sobe« ali — kako bi jo nazval. Še prej pa nam je gospodinja pokazala neko leso, izza katere je bila v tleh odtrgana deska, češ, če bi nas ponoči kaj prijemalo.

V polsnu sem čul, da so se domačini vrnili in tiho polegli vsak na svoj prostor.

Dolgo nisem mogel znova zaspati, vendar me je končno premagala utrujenost.

Toda nenadoma — moralo je biti okoli ene po polunoči — me prebudi — strel.

Prestrašen dvignem glavo in opazim ob motnem svitu ugašajoče žrjavice, kako trije možje stoje pri linah v steni s puškinimi kopiti ob licu in cevmi naperjenimi skozi stenske odprtine, zakaj oken soba ni imela.

Psa na dvorišču sta lajala na vse pretege. Vsi smo bili zbujeni.

Gospodar nas je pomiril, češ, da se klatijo Črnogorci okoli hiše. Zmerjal jih je s tatovi in razbojniki in godrnjaje odložil puško v kot ter se spet vrnil k lini. Nato je nekaj naročil v albanščini svojemu sinu, ki je takoj odšel na dvorišče ter se kmalu vrnil, nakar so vsi spet polegli.

Toda mi štirje smo to noč prav slabo spali, celo lazice so bile zaradi omamljive toplote še posebno krvoločne.

Komaj se je svitalo, smo že vsi bili pokonci. Dobili smo črno kavo, nato pa še rakije in tobaka.

Ko se je že dodobra zdanilo, je prišlo še nekaj Albancev, bržčas sosedov.

Niso sicer kazali prevelike radovednosti, vendar pa jih je zanimalo naše pripovedovanje o odstopanju srbske vojske in o našem umiku. Ko smo jim opisovali posamezne prizore, kako so vojsko njihovi rojaki prepadli z orožjem in jim povedali o pobitih Srbih, o odgnani živini, o slečenih mrtvecih itd., so v nekaki prikriti škodoželjnosti le skomizgovali z rameni, češ, Srbi so si sami krivi tega, zakaj jih niso leta 1912. pustili na miru.

Končno so nam postregli še z jedjo in v najboljšem nastrojstvu duha in telesa smo se poslovili. Domačini so nam prigovarjali, naj še ostanemo pri njih nekaj dni, toda mi jim dalje nismo hoteli delati napotja.

Ob slovesu je Peharec snel s svojega prsta pozlačen prstan in ga nataknil najmlajši domačinki na prst v spomin na naš božični večer v njihovi hiši.

Ta kretnja je napravila najboljši vtis na navzoče. Vse tri ženske so nas zaporedoma poljubile in v najlepšem prijateljstvu smo se hvaležno poslovili tudi od moških.

Na sveti dan smo že bili spet v meduvanskem pristanišču med svojci in nadaljevali naše uprav ciganske življenje.

★

Ta božični večer je žena praznovala v Belgradu sama s sinom. Dobri gospod Petrović, betežni in pohabljeni starček — revež ni dočakal konca vojne; mir njegovi blagi duši! — je pomagal moji ženi po najboljših močeh, prav tako pa tudi nekateri moji tovariši, ki so ostali v Belgradu, zlasti gosp. Krčadinac. Ti so se zavzeli, da je žena dobila priličnо podporo za božič iz tajnega srbskega vladnega fonda in potem redno vsak mesec po 40 kron. Na sveti večer sta ženi delali družbino gospici Milena in Radojka in pripovedovali mojemu sinčku o »tati u ratu«.

Črna kava iz pražene koruze in nekaj skromnega peciva je poveličevalo slovesnost svetega večera. V peči je plapolal ogenj iz zadnjih ostankov porušenih drvarnic...

★

1916 na Krfu.

Pred nekaj meseci sem bil oproščen vojaške službe in premeščen iz vojnega ministrstva iz Soluna v zunanje ministrstvo na Krf. —

Kar nas je bilo Slovencev na Krfu, smo se dogovorili, da bomo sveti večer praznovali v Potamosu in smo o tem obvestili tudi našega rojaka podporočnika Martelanca v tamošnjem taborišču.

Večerja v uradniški menzi pa je prekrižala v nekoliko naše račune. Gospod Ljuba Nešić, sedaj poslanik v Sofiji, je kot predsednik menze povabil vojaško godbo in priredil slovesno večerjo v počastitev katoliškega svetega večera. Slovenci smo bili: Lavrin, dopisnik petrograjskega »Novoje Vremja«, sedaj univerzitetni profesor v Angliji, kapetan Kobler, poročnik Zaplotnik, podporočnik Jelenec, Gorec in moja malenkost ter dva Hrvata.

Po večerji smo se začeli razhajati, vsi prav židane volje. Noč je bila jasna in zvezdnata. Morje je bilo čudovito mirno in v njegovi gladini je odsevala mesečina.

Kdo bi spal. Lavrin in Manojlović sta na Esplanadi filozofirala, Kobler pa je že prej odšel — spat.

Kar nas je bilo še Slovencev, smo jo urezali kar ob obali v Potamos. Tam smo v taborišču zbudili Martelanca, ga dvignili iz šotora in odšli pojoč v vas Potamos.

Ob cesti, poleg visoke palme je stala nizka krčma. Vse je bilo mirno in v globokem spanju. S trkanjem smo prebudili krčmarja, da nam je odprl. Prižgal je oljnato svetiljko in mi smo posedli okoli umazane mize. Radevolje nam je postregel s pijačo in se umaknil, mi pa smo začeli vzbujati spomine na minule božične večere in nadaljevali do svitanja.

Ko se je zdanilo, smo se odpravili na Krf, kamor je skoraj uro hoda. Na Krfu smo bili še pri sv. maši in se potem razšli na svoja stanovanja.

Ta sveti večer je po svoji zunanjosti pač nadkriljeval prejšnja dva, toda šel je mimo nas neopaženo, kakor navadno minevajo — krokarske noči. Omledno, puhlo in prazno!

★

Žena je pisala, da je denar prejela in da je praznovala sveti večer kakor lani. Zdrava sta oba, ona in sinko.

★

1917 še vedno na Krfu.

Tudi tokrat je bila v uradniški menzi slovesna večerja v proslavo katoliškega božiča kakor lani. Število Slovencev se je pa skrčilo, mislim, na vsega štiri zastopnike. To poletje sklenjena Krfska deklaracija nas je s Srbi že tesneje združila. Pod tem vtiskom so bile vse govorance.

Ves večer je deževalo, zato smo po polunoči takoj poiskali vsak svoje ležišče.

Na božični dan sem bil z večjo zbranostjo pri slovesni sveti maši v katoliški cerkvi.

★

1918 v Solunu.

V oktobru sem se vrnil iz Rima. S Krfa je vlada že odšla v Solun. Prijavil sem se na službo. Delo v pisarnah je skoraj povsem prenehalo. Določili so me z nekaterimi drugimi uradniki, da smo nadzorovali spravljanje državnega arhiva v zaboje in v skladišča za poznejši prevoz v Srbijo. Obenem pa sva s Džonovićem prevzela uredništvo dnevnika »Srpski Glasnik«, kjer sta nama pomagala minister Kosta Timotijević in njegov sin. Dokler je bil Jelenc v Solunu, je tudi on bil urednik tega lista.

Nekako pred božičem smo zaključili zadnjo številko.

Stanoval sem v nekem hotelu v bolgarskem predmestju skupaj s profesorjem sarajevske gimnazije, pozneje kustosom muzeja v Sarajevu. Njegovo ime mi je ušlo iz spomina.

Bil je hud vegetarijanec. Ni užival mesa, pa tudi masti in sira ne. Kadil ni in ni pil nikakih opojnih pijač. Kuhal si je sam na samovaru. Toda za reklamo vegetarijanstvu ga ne bi priporočal; bil je suh in upadel, govoril je počasi in narejeno. Najrajši je polegal, ali pa se sprehajal po samotnih krajih, proč od prometa.

Z njim torej svetega večera nisem mogel praznovati.

Na drugem koncu mesta, proti Mikri, je bilo še nekaj Slovencev, dasi jih je že mnogo odšlo z vojsko, ki je že prodirala v Srbijo. Zato sem iskal po mestu železniškega uradnika Vidica. Njega pa je bilo težko dobiti v Solunu. Nekako kakor bi se bil izogibal vsem znancem.

Bil je v Vodeni pri železniški četi, a je zaradi bolezni bil poslan na zdravljenje v Solun.

Proti večeru sem ga zasledil v neki »aščinici«, kamor je hodil večerjat. Dejal mi je, da se ne počuti dobro in da pojde kmalu k počitku. Poslovila sva se in si voščila praznike. Odsihmal ga nisem več videl, niti kaj čul o njem.

V »Beli kavani« na Marsovem polju, v pristanišču, sem naletel na večjo družbo Slovencev in Hrvatov. Med njimi je bil tudi neki ruski polkovnik, po rodu Sarajevčan. Pri sosedni mizi so sedeli Srbi.

Oblika bodoče države in njena ureditev je bil glavni predmet razgovora. Za prestoljem kozmopolitičnem značaju najnevtralnejše nico se je naše omizje izreklo naj bi bilo Sarajevo, ker je v sredini države in po svetlo. Srbom to ni bilo prav, in prišlo je do prerekanja.

Polkovnik, ki je sedel poleg mene, me je vprašal, kje stanujem. Ko sem mu povedal, da stanujem v hotelu onkraj mesta, v bolgarskem predmestju, me je povabil, naj grem ž njim, da pri njem prenočim. Predlog sem sprejel tem rajši, ker so bili duhovi že dokaj razpaljeni.

Odšla sva brez posebnega slovesa in skoraj neopaženo.

Moj gostitelj, ruski polkovnik, je imel lepo urejeno dvosobno stanovanje na Marsovem trgu. Sam mi je postlal na divanu, za odejo pa mi je dal težak ruski kožuh.

Na mizi je razžaril oglje v pravem ruskem samovaru, in kmalu sva srkala čaj in prigrizovala sladkor.

Dolgo v noč sva se pogovarjala, zlasti o Slovencih in o njihovi vlogi v novi državi. Njegovi nazori so bili zdravi in jasni, dasi je vojaški duh prežemal vse njegove misli; mož je bil za diktaturo in strog centralizem, vendar pa je bil odločno mnenja, da bi morala vlada biti povečini v rokah Slovencev. Za Bolgare je dejal, da bodo prej ali slej, zlepa ali zgrda, v sklopu jugoslovanske države. In takrat bo šele dovršeno veliko delo zedinjenja.

Na božični dan sem bil pri sv. maši pri lazaristih. Z br. cerkovnikom, Ljubljančanom, sva se spoznala že takrat, ko sem bil prvič v Solunu. Po maši mi je v zakristiji postregel s kozarcem vina, da sva malo pokramljala.

Ko sem mu omenil, da se kmalu po božiču vrnem v domovino, mi je izročil pozdrave za njegove domače, a sem, žal, izgubil naslov, sicer sem pa itak prišel v Ljubljano šele nekaj let pozneje.

In res, že naslednji dan je prispel parnik »Dubrovnik« v Solun, kamor se je vkrcal državni arhiv in ž njim tudi mnogi uradniki, da se po štirih letih vrnemo iz — prognanstva.

★

Tu so torej v glavnih potezah obrisi petero božičnih dni v svetovni vojni izven domovine in rednega stanovališča.

Razmere in gon za pozabo bridkostnih občutkov ob teh ljubkih praznikih niso dopuščale notranjega zaživetja božičnih dni, a vprav v tem je veličina hrepenenja, ko človek globoko občuti vso težo tujine in osamljenosti v njej.

Valentin Rožič:

Naša vas

Kako si predstavljam našo lepo slovensko domačo vas?

Dal sem učencem zadnjega letnika arhitektonsko gradbenega odseka nepričakovano, brez uvoda to za vse Slovence velezanimivo vprašanje, na katero naj zares poljudno in resno odgovore, kajti dijaki t. j. naši bodoči praktiki in stavbni konstrukterji gotovo najbolj instinktivno slutijo, kaka naj bi bila slovenska moderna narodna vas, da bi tudi

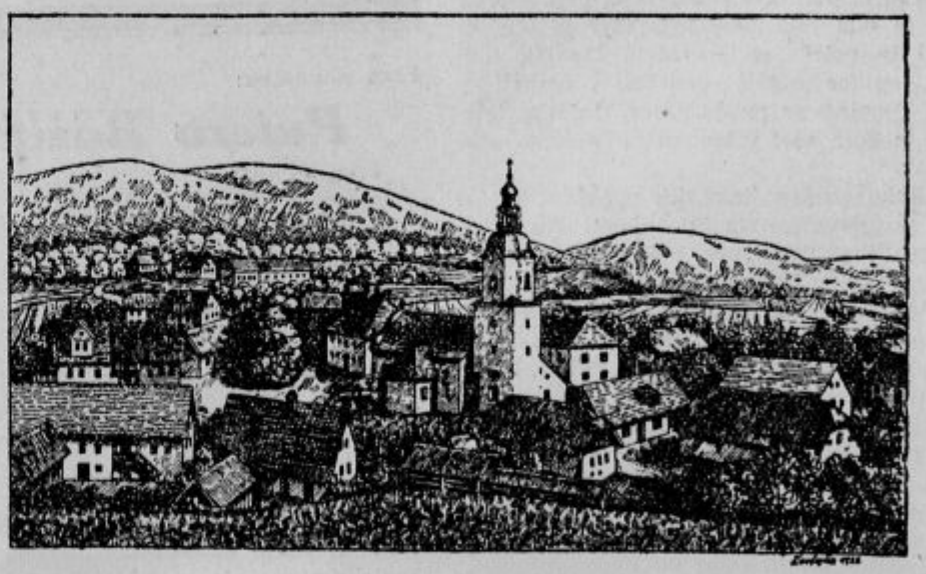

odgovarjala slovenskemu narodnemu tipu in čustvovanju ter vsem zdravstvenim, lepočutnim in klimatičnim zahtevam. Čujmo, kako pišejo in gledajo naši bodoči narodni stavbeniki našo vas!

Prvi piše:

Prijetno je biti na vasi. Ko sem tako kolovratil skozi to ali ono vas, sem opazil, povečini, da so si naši kmetje postavljali svoje hiše in gospodarska poslopja ob cesti, in tako poteče včasih dosti časa, predno prideš taki vasi do konca.

Ne bi tako gradil vasi, sem si mislil pogostokrat. Zakaj kmetje ne zidajo tako, da bi tvorila vas neko celoto? Okoli cerkve bi zidali, lepo si razvrstili svoja poslopja, gospodarska in stanovanjska. Tudi šolo bi morali vzeti v svojo razvrstitev, saj je ravno ona poleg cerkve prva predstavnica kulturnega in duševnega življenja v vasi. Prepričan sem, da bi bila vsaka taka vasica še bolj prijazna kakor je v sedanji obliki.

Potem še to, da bi tvorilo vsako posamezno poslopje na deželi tudi eno celoto. Stanovanjsko hišo, hlev in vsa ostala poslopja naj bi se razvrstila okoli obsežnega dvorišča. Toda ločeno z vmesnim praznim prostorom. Skrbeti bi morali kmetje za snago v hiši (v stanovanjih) in v hlevih mnogo bolj kakor sedaj ponekod.

Samo moderne arhitekture ne bi dal na vas. Kmetje naj pač zidajo udobna stanovanja, z velikimi svetlimi in zračnimi sobami, sploh naj si uredijo v notranjosti svoja stanovanja najmodernejše, toda nazunaj naj pa ostanejo naše kmetske hišice tako prijazne, vabljive in ponižne kakor so sedaj in vsakdo bo rad zahajal iz pustega zaprašenega mesta v naše ljubke vasi na počitek in oddih.

B. piše:

Naj opišem na kratko, kako sem si zamislil našo vas.

Do vasi naj vodi široka, prometna cesta, katera se ob vasi zavije za vasjo. V vas naj se pride s stranskimi cestami (poti), ki so v zvezi z glavno cesto. Hiše v vasi naj bodo pri-

proste, a lične, največ enonadstropne ter prosto stoječe, obdane s precej obsežnimi vrtovi sadnega drevja in sočivja. Vsekakor morajo biti gospodarska poslopja nekoliko ločena od same stanovanjske hiše, vendar pa v skupni zvezi ter vse skupaj obdano z nerazkošno ograjo. Higijena, ki je predpogoj za udobno, zdravo življenje, mora vladati v vseh stanovanjskih kakor tudi gospodarskih prostorih. Da se to doseže, mora biti napeljava, izpeljava dobrega vodovoda vzorno izvedena ter z njo v zvezi odvodna kanalizacija brezhibna.

Če le mogoče naj dobivajo vaščani vodo iz vodovoda, ne pa iz vodnjakov ali »štirne«, kajti ti se navadno ne izvrše higijenično in so vedno izpostavljeni okuženju. Seveda kjer to ni mogoče, morajo biti vodnjaki izvršeni in izdelani z vsemi higijenskimi napravami.

Stanovanja in gospodarski prostori naj bodo vedno dovolj veliki in razsvetljeni ter preskrbljeni s primerno ventilacijo (zračenjem). Kuhinje naj bodo s štedilniki, poleg štedilnika pa še peč za pečenje kruha. Ne smejo pa biti kuhinje majhne, temne, zakajene in s kakim malim, nehigijeničnim ognjiščem oskrbljene.

Stranišča morajo biti dobro izvršena, na primernem kraju, ne proti cesti obrnjena, toda zavarovana pred hitro izmenjajočo se temperaturo.

C. pripoveduje:

Če pogledamo na sedanje stanje v grupaciji in razporedbi naših vasi odnosno hiš in gospodarskih poslopij, moramo na žalost reči, da hiše (stanovanja) in gospodarska poslopja v marsikaterem primeru niso praktično-higijenično razporejena. En sam primer, katerega sem sam na lastne oči videl in ta je:

Svinjak in gnojna jama sta odnosno ležita na strani stanovanjskih oken. — — Vse drugo pripovedovanje je nepotrebno. — —

D. pripoveduje takole:

Grupacija vasi je odvisna ne le od terena, na katerem leži, temveč tudi od vremenskih neprilik in klimatičnih razmer dotične pokrajine. In kakor vse nastaja in se razvija po kulturni zgodovini kraja, tako bi se morala vsaka (nova) vas ali tudi hiša prilagoditi zgodovinskemu teku sedanjega časa.

Tako sem si zamislil eno takih naših vasi, kako naj bi približno izgledala: sledeče:

V današnji hitro živeči in »naprednic dobi, ko vse človeštvo mrzlično stremi za tem, da in kako bi čim bolj izboljšalo svoje življenje, odnosno, svoja bivališča, bi bilo tudi pri zasnovi vasi treba budno paziti na to, da bi vas postala čim lepša in mikavnejša. Naše vasi naj bi izgledale nekako tako-le: V sredi vasi naj bi bil velik prostor, kjer naj bi stala cerkev, v notranjosti in zunanjosti okrašena tako, da bi zares nudila vtis božjega hrama, kajti našim vaščanom je cerkev vse. Oni nimajo gledališča in kina in drugih zabav kakor meščani in tržani. V zunanjosti naj bi se cerkev z impozantnim stolpom in lepo donečimi bronastimi zvonovi ponosno dvigala proti nebu, da bi vaščani s svetim zanosom in pogledom zrli nanjo. Pred cerkvijo ali blizu cerkve naj bi stala velika košata lipa, obdana okoli in okoli s klopmi, kjer bi lahko vsako nedeljo vaški očanci moževali in se posvetovali o svojih gospodarskih skrbeh in drugih stvareh, kakor se je to že od nekdaj vršilo, ker ravno v nedeljo po maši in po nauku imajo tisti primerni čas za vaške in druge pogovore. Blizu cerkve naj bi bila tudi šola, ki naj bi tudi imponirala po svoji zunanjosti in notranjosti, saj cerkev, šola in mladina spadajo skupaj.

Na pokopališču, blizu cerkve ali na vasi, na vidnem mestu naj bi stal tudi spomenik v svetovni vojni padlim vojakom - vaščanom, spomenik, kraju primeren in živa, zgovorna priča neskončnega gorja, ki ga je prestal naš narod med svetovno vojno. Istotako v bližini cerkve naj bi bilo tudi župnišče, tako da ima duhovnik blizu k svetemu opravilu.

Na vaški »trg«, če smemo tako reči, spadajo še druga važna poslopja kakor: Društveni dom, zdravstveni dom (če je), občinski urad, gasilni dom in druge trgovske ali obrtne hiše. Vaški »trg« naj bi se iz svojega središča ven zoževal in prehajal ali podaljšal v nekako precej široko ulico, kjer bi stali po vrsti posamezni ločeni kmetski domovi, priprosto, a vendar ljubko narejeni v slogu narodne ornamentike, a ne premoderni.

Pred vsako hišo (nasproti cesti) naj bi bil primeren cvetlični vrt v okras hiše in obrambo cestnega prahu. Na oknih naj bi vaška naša dekleta povsod gojila domače cvetlice predvsem naš roženkravt, nagelj in rožmarin. Zadaj za hišo naj bi se razprostiral dobro gojen sadovnjak z žlahtnim drevjem, ki v poletnem času nudi tudi zadostno senco za odpočitek, v jeseni pa bogate sadove.

Ravnotako stran od ceste in hiše naj bi bila gospodarska poslopja, kajti nič ni bolj nehigijeničnega in za ogenj nevarnega kakor hiša združena s hlevom in svinjakom.

Hiša naj bo narejena tako, da bo vredna človekovega dostojanstva. Ne več nizkih in temnih, mračnih in nezračnih sob in spalnic, temveč svetloba in solnce naj posije v naše kmečke domove in svež, čist zrak, naj zapiha po naših izbah! To bo rodilo zdravje in z zdravjem srečo in zadovoljnost.

Vaško pokopališče naj bi stalo, če le mogoče izven vasi, a na lepem prostoru in sicer iz higijenskih in estetskih ozirov. Pokopališče mora biti skrbno negovano in s cvetjem in primernim drevjem zasajeno v kras vasi in spomin in čast pokojnim vaščanom, ki so nam bili v življenju najdražji.

Sicer pa so naša vaška pokopališča in stranišča! nekako merilo in viden izraz in dokaz kulture in izobrazbe, ki vlada v tistem kraju! — Torej pazite povsod na oboje! Tudi gnojišča in greznice bi morale biti racijonelno in higijensko izvršena in primerno zavarovana, ne pa tako, kakor je dandanes marsikje ali po večini slaba in zanikerna navada, bolje: razvada, da se gnojnica iz posameznih hlevov in svinjakov cedi, razliva in smrdi po celi vasi! To ne sme biti! Je tudi škoda za najboljši gnoj, ki se tako brezkoristno izgubi.

E. modruje o naši vasi tako-le:

Kakor se regulirajo in modernizirajo in sanirajo mesta, tako bi se morale regulirati in prenoviti in preurediti tudi marsikatere naše vasi. V prvi vrsti bi se morale naše vasi izboljšati v zdravstvenih ozirih, ker so mnoge naše vasi v zdravstvu zelo zanemarjene. Pred vsem je skrbeti za zdravo, pitno vodo.

Dajmo zaključno besedo še enemu mlademu bodočemu stavbeniku! On pravi o naši vasi takole:

Do poslednjega časa so bila kmečka bivališča v higijenskem kakor tudi v estetskem (to je lepočutnem) oziru precej zanemarjena. Temu je v veliki meri kriva revščina, v še večji pa morda nevzgoja našega naroda. Naš mali človek si postavlja svoj dom postopoma. Najprvo si postavi majhno kolibo, nato čez nekaj časa poleg kolibe svinjak. Pred svinjakom si izkoplje gnojno jamo — pri tem pa ne gleda na to, ali ista leži sredi dvorišča, ali tik pred hišnim pragom. Dela se brez načrta, brez glave, tja v en dan!

Konečno so izprevideli nekateri vplivni činitelji, da je pri tem delu treba neukemu ljudstvu pomagati, ga podučiti. Ustanovili so se higijenski (zdravstveni) zavodi po celi državi, ki imajo vzvišeno nalogo, sanirati naše žalostne zdravstvene razmere posameznih vasi ob glavnih cestah. Začele so se sestematično graditi greznice in gnojne jame, nadalje dobri vodnjaki in vodovodi, in kar je glavno: zdravstveni domovi! Blagodejni vpliv te vse hvale vredne zdravstvene akcije se že vedno bolj povsod čuti.

Nalezljive bolezni ponehujejo, pa tudi kmetje sami so že pričeli gojiti olepšavo in čistočo svojih domov in stanovanj. Torej tudi moderna zdravstvena zakonodaja se je zavedla dejstva, da je treba tudi naši vasi dati reda, snage in solnca! — Zato naj živi, raste, cvete in se krepko razvija naša lepa, bela, čista, snažna in ljubka domača kmečka vas na deželi!

Zato: zidajte in opremajte v pravem modernem smislu svoje kmetske domove in javna poslopja le z uporabo narodnih domačih motivov in pod nadzorstvom domačih strokovnjakov: stavbenikov in zdravnikov. S tem boste povzdignili narodno gospodarstvo in bogastvo ter samozavest v narodu, v tujcu pa ugled in občudovanje! Napravimo torej slovensko našo vas zdravo, srečno in zadovoljno — in to delo je v rokah celega naroda. Zato vsi:

na vas, na vas,
v našo kmečko vas!

Dr. S. Bevk:

Po božično drevesce

(Prirodopisni pomenek.)

»Hajdi z menoj, dragi tovariš,« me je pozdravil med napol odprtimi vrati prijatelj Matej. »Ali ni greh, da tičiš v zadehli jazbini, ko sije zunaj božje solnce in tanka burjica siplje zdravje vsem izprehajavcem? Glej, v svoj gozd sem namenjen, da odrežem smrečico za božično drevo, otrokom v radost, sebi v spomin na dni vesele mladosti.«

Nataknil sem suknjič, poveznil klobuk in kmalu sva koračila po poljski poti proti nizkemu hribu, koder se širi prijateljev gozd.

Zimski dan! Prijetno te boža hladna sapica, globoko dihaje uživaš čisti zrak in blagodejni so ti žarki zlatega solnca. Zdravje vlivaš vase: z vsakim korakom ti raste svežost telesa in duha... Občutiš razpoloženje, kakor pred slavnostjo, ob pričakovanju veselega iznenadenja ali velikih dogodkov. Na zunaj miren, čutiš v sebi klijoče življenje, nevidno pripravljanje, presnavljanje... Zaukal bi, pa ni še čas... Taka je vsa priroda pozimi.

Letos je zima kasna. Novembrski sneg je po polju večinoma izkopnel, le po razorih se tišče še progasti ostanki in večje lise objemajo severno stran višjih vzboklin ter pokrivajo osojne ježe. Polje je kakor pripravljena miza, pogrnjena z vezenim prtom: njive z zeleno ozimino, rjave v vseh odtenkih, razorane v praho, z ostanki pridelkov, vmes deteljišča, ob robeh travniki. Ob poti se dvigajo poljski stražniki, temni kozolci, pred nedavnim polni, sedaj prazni in prozorni.

»No, no,« se oglasi moj sopotnik, »popolnoma prazni niso vsi, vsaj nekaterim so dane v varstvo prozaične fižolovke.«

Prav imaš! Ampak, ali veš o našem fižolu še kaj več, kakor da je dober zabeljen in dober v salati? Res, že od nekdaj postavljajo po naših poljih fižolove prekle in jih navadno spravljajo na soho v kozolce, toda prekle niso bila opora vedno enaki vrsti fižola. Vedeti moraš, da sadimo danes skoraj izključno ameriški fižol, pred odkritjem Amerike pa smo imeli zgolj afriško vrsto. Ameriškega fižola imamo dve znani vrsti: **navadni fižol** in **laški fižol.** Navadni ima belkaste cvete, ki vlečejo na rumeno, zeleno, rožnato ali vijoličasto in je natiške ali pa nizke zvrsti, laški fižol pa ima navadno škrlatnordeče cvete in rdeče, črnopisano seme. Zanimivo je, da je večina evropskih jezikov prenesla staro ime »fižol« na novo ameriško rastlino. Najbrže se je to zgodilo zaradi velike sličnosti obeh rastlin in slučajne podobnosti mehiškega naziva »frizol«. Kolumb omenja fižol že v svojem prvem potopisu kot »feksones«. — Pa ne samo fižola, tudi žgance nam je dala Amerika. Nemara še važnejša rastlina, nego fižol, je t u r š č i c a. Leta 1520 je prišla v Španijo in se od tam polagoma razširila po južni Evropi. Morebiti smo jo dobili v naše kraje preko vzhodnih pokrajin, na kar bi kazalo ime turščica, turško zrnje, kakor jo nazivajo deloma tudi Nemci, Italijani in Francozi. Naziv koruza je slovanskega izvora, debelača pa je novejša beseda in je pomenila posebno zvrst s prav debelimi zrni. Znanstveno in nemško ime Mais je amerikanska beseda za turščico. V Ameriki je bila turščica že pred Kolumbovim prihodom jako razširjena žitarica.

Tako kramljajoč dospeva do potoka, ki se vije med poljem in gozdom. Bistra p o s t r v je smuknila po vodi, ko sva stopila na brv.

»Zebe jo revico in strada nemara tudi,« je pripomnil tovariš.

Samo deloma imaš prav, dragi moj. Rib ne zebe, pa tudi vroče jim ni. Mrazu, ki ga občutimo toplokrvneži, je vzrok razlika naše telesne topline in topline medija, ki nas obdaja. Ribja kri pa ni stalno topla, ampak se menjava s toplino vode, zato razlike skoraj ni in ribe ne občutijo mraza. Glavni pogoj, da se riba dobro počuti, je dovoljna množina kisika v vodi, pa tudi ta zahteva ni za vse ribje vrste enaka. Hitra postrv ljubi bistre studence, kjer je mnogo kisika, leni k r a p pa izhaja skoraj v vsaki luži. Seveda vse vrste rib v vodi enake topline tudi ne bi zdržale, četudi bi imele svojo množino kisika, kajti nekatere ne prenesejo premrzle, večina ne pregorke vode. Vendar poznamo ribo iz Tunizije, ki živi v tamošnjih vročih vrelcih pri 70 stopinj C, in ribe v morskih globinah žive v mnogo mrzlejši vodi nego je voda gorskih studencev pozimi.

S hrano pa je zima za ribe in za mnoge druge živali res skopa. Če je le premalo hrane, mnoge ribe nekako otope, se drže pri dnu ali celo v blatu in presnavljanje se vrši jako počasi, prav tako kakor pri onih živalih, ki imajo z i m s k o s p a n j e. Vzrok zimskega spanja je potemtakem pomanjkanje hrane, ki se v naših krajih prične, kadar nastopi mraz. Zato pogosto opažamo zlasti pri toplokrvnih živalih, da se umaknejo v svoja zimska ležišča, ko nastopi mrzlo vreme, dasi je morebiti zanje hrane še dovolj. Tega ne vedo, mraz pa čutijo in ta jih opominja ali spominja, da poide hrana. Poizkusi z ježi in svizci so pokazali, da prično te živali zimsko spanje, če jih prenesemo še v toplem letnem času v dovolj mrzle prostore. Tudi p t i č j a s e l i t e v ima izvor v primanjkovanju hrane, vendar se večina selivcev drži bolj določenega časa nego trenutka, ko resnično zmanjka hrane. Zdi se, kakor da se ptiči drže podedovanih rokov svojih prednikov iz pradavnih dni poledeniške dobe. Med selivce štejemo v prvi vrsti žužkojede ptiče. Vendar tudi ti niso vsi selivci. Več vrst ostane tudi čez zimo pri nas. Gre jim nekoliko trdo, toda ves dan so na nogah in vse pretaknejo; drugi se pomaknejo bliže seliščem, kjer se laže dobi primeren založaj, ali pa se začasno odreko mesni hrani in postanejo vegetarci. Semen in jagod je tudi dovolj. Primer za stalnega ptiča je p o v o d n i k o s, ki sva ga pravkar preplašila gredoč ob potoku. Vedno je vesel in dobre volje. Znabiti je tudi malo hinavčka, kajti prav posebno dobro se mu ne more goditi, vsaj tako ne kakor spomladi, ko mrgoli v potoku mladih postrvic. Sicer pa je dečko čvrst in močan: edini med ptiči pevci nima votlih z zrakom napolnjenih kosti, marveč polne oklene. Nekoliko teže leta zaradi tega, toda kadar gre v vodo na dno po ličinko ali rakca, mu prihaja teža kaj prav. S to svojo uredbo nas spominja na neke vrste povodnih sesavcev, namreč na l a m a t i n a in d u g o n g a, ki tudi nimata votlih ali znotraj gobastih kosti kakor drugi sesavci, ampak težke, masivne. Te živali žive v vodah tropičnih pokrajin in se hranijo s povodnimi rastlinami.

V gozdu sva! Pravi mešani gozd je to! Ob robu se gnete gosto grmovje: na, olj se šopiri in sili iz gozda leska, pomešana z drenom in češminjem, vmes pa se svetijo rdeči plodovi šipka. Neprodirno goščo napravlja na več mestih še zelena robida, za njo pa štrle navpik šibe volčina in krhljike. Nato se rastlinje razmakne. Visoke bukve z gladkimi debli tvorijo gozdno svetišče. Na levo stran postajajo redkejše in tja se je vrinilo mednje nekaj drugih listnjakov, kakor gaber in javor, niže spodaj proti potoku pa rastejo trepetljika, jelša in negnoj. Nad robom, ki ga je strmo ostrgala potočna voda, se beli šop vitkih brez. Na desno roko prehaja listnati gozd v jelovje. Najprej je na jasi nekaj brinov, potem so rdeči borovci, med katere že segajo smreke iz sklenjenega gozda na strajni desni strani.

Pravi mešani, kmečki gozd je to! Kar potrebuješ za dom, vse ti nudi: bukev za kurjavo, smreko za tram, javor za mizo, gaber za ročico, jesen za toporišče, negnoj za prečko, lesko za obroče in vitre. Mešani gozd pa je tudi lep za oko, naj si bo pozimi, še bolj pa spomladi. Kako krasen, vesel je pogled nanj, ko odpro b u k v e in drugi listnjaki nabite brste in se nežni listi prvič okopljejo v soincu! Željno sprejemajo toploto in oddajajo vodne hlape, da migeta zrak nad zelenimi krošnjami.

Veliko delo opravlja ozelenelo drevo. Ker je v vodi, ki jo srkajo korenine iz tal, primeroma malo porabnih snovi, mora mnogo vode skozi rastlino. Odvišna voda odhaja kot hlapovje iz listov, in sicer skozi režice, ki jih ima vsak list na tisoče. Pri tem se list ob preveliki vročini primerno ohlaja. Ob suši se listne mreže zapro, da bi zaradi izgube vode rastlina ne ovela in se ne posušila. Dorasla bukev izhlapeva 20—30 l vode na dan. Potemtakem potrebuje 1 ha bukovega gozda dnevno okoli 20.000 l vode. Rastlini pa ne zadostuje le voda iz tal z njenimi raztopinami. Neobhodno potreben za rast ji je še plin ogljik, ki ga jemlje iz zraka. Ogljika je v zraku le malo in ni čist, marveč spojen s kisikom v ogljikov dvokis. Ta ogljikov dvokis sprejema rastlina, sprašča ogljik in ga spaja v druge ogljikove spojine. Na 10.000 l zraka moremo računati le 2 g ogljika. V drevesu, ki tehta 5000 kg, je 2500 kg ogljika. Zato je moralo tako drevo izrabiti ogljikov dvokis iz 12,500.000 kubičnih metrov zraka! To je sicer ogromno število, vendar se ni bati, da bi kedaj rastline porabile ves ogljik, kar ga je v zraku. Računa se, da je v ozračju 800 bilijonov kg ogljika. Poleg tega izdihavajo vse živa stvari ogljikov dvokis in ogromne množine ga nastaja pri gorenju. Človek izdiha povprečno 900 g ogljikovega dvokisa na dan, kar da 245 g ogljika. Že nekaj nad 30 ljudi bi s svojim dihanjem že vzdrževalo 1 ha gozda. Kljub temu ljudje in živali ne bi mogli zadostiti potrebam vsega rastlinstva na zemlji. Pač pa proizvajajo tvornice, zlasti plinarne in plavži v svojih pečeh ogromne množine ogljikovega dvokisa in tudi iz vulkanov ter mnogih vrelcev izhaja v toliki meri, da ni misliti na zmanjšanje ogljika v ozračju.

Mešani gozd je zatočišče in dom mnogovrstnih živali. Daj, prijatelj, stopiva nekoliko po njem, da si ga ogledava tudi po tej plati. Saj morava itak za rob v dolinico, kjer so m a j h n e smrečice samosevke, da si eno izbereva. — Glej tu stopnjo, drugo, tretjo: sled s r n j a d i, ki se nama je nemara umikala, ko sva stopala kramljaje po kolovozu. Morebiti naju niso niti slišale, ampak samo zavohale s svojim izvrstnim vonjem. Znano je, da je pri srni izmed vseh čutov najbolje razvit vonj. Vonjalno površje v nosni duplini je neprimerno večje od človekovega in vonjalno obkrožje na možganih zavzema tretjino vse površine, ne kakor pri človeku komaj dvajsetino. Nekatere živali vohajo še bolje od srne, kakor lisica in pes. Če bi površje vonjalnega dela pasje nosne sluznice razgrnili v ravnino, bi bilo skoraj enako površini vsega trupla.

Če je en čut posebno dobro razvit, potem navadno opažamo, da je zato kakšen drug čut kolikor toliko top. Najbolj očito se to dogaja med vidom in vonjem. Ptiči izvrstno vidijo, pa slabo vohajo, pes, lisica pa izvrstno vohata, pa slabo vidita. Nekateri prirodopisci so postavili pravilo, da je v živalstvu vsota vseh čutov stalna količina.

Razen srnjadi se v mešanem gozdu rad skriva in pase z a j e c. O božiču je zajec dobro rejen, pripravljen za čas pomanjkanja hrane in za čas skrbi za potomstvo. Podnevi tiči na svojem ležišču in dremlje, v mraku pa pohaja na pašo. Spanje ima rahlo in ne bo ga presenetil v snu. Vsak šum ga pravočasno zbudi, zato se je razširilo mnenje, da spi odprtih oči. Točna opazovanja pa so dognala, da tudi zajci zapro veke, kadar spe.

Z borovca je zaplapolal velik, črn ptič: divji petelin.. V velikem loku je splaval za rob. Ako bi šla za njim, bi videla, da je sedel zopet na drevo, najbrže na borovec. Pozimi, zlasti če je zapal sneg, ne boš zlepa videl petelina na tleh, poleti pa redko na drevju. Vzrok temu je v prvi vrsti hrana. Poleti stika za jagodami in žužki po tleh, čez zimo pa se hrani po večini z borovimi iglami. Slaba, malo tečna hrana je to, zato pa je popase tem več. Tudi iztrebkov je pozimi mnogo več nego poleti. Izračunali so, da je za mezinec debelih svaljkov preko 5 m na dan, če bi jih položili drugega za drugim. Divji ali veliki petelin je največja kura naših gozdov. Kjer neha v naših gorah gozd, ga nadomešča manjši ruševec ali mali petelin. Še manjša gozdna kura je ljubki jereb, poljski kuri pa sta jerebica in prepelica. Edina prepelica je selivka. Ker prepelice ne morejo vzdržno leteti, morajo spotoma na jug večkrat počivati. Tam jih leto za letom pokončajo ogromne množine. To pa ni niti edini niti glavni vzrok, da je prepelic po naših krajih vedno manj. Med svetovno vojno so opazovali, da postajajo jerebice številneje, in dognali, da so temu vzrok zanemarjena polja. Prepelicam ugaja predvsem semenje nekih plevelov, ki ob skrbnem obdelovanju njiv izginjajo. Pa še en pojav sega globoko v številnost naših selivcev. Odkar so namreč pričeli obdelovati prej peščene severne pokrajine v Afriki, ostajajo marsikateri ptiči tamkaj, kjer je sedaj tudi dovolj hrane in so na razpolago primerna vališča. Ubi bene, ibi patria, to velja tudi za ptiče in druge živali.

Valitev ni vezana na letni čas, marveč zopet le na hrano. Mladiče imajo živali, zlasti za ptiče velja to, takrat, kadar je zanje dovolj primerne hrane. V pokrajinah, kjer je vse leto precej stalna toplota, imajo živali mladiče vsak čas, ker je hrane vedno zadosti. Tudi naš krivokljun gnezdi ob vsakem letnem času, tudi pozimi, kajti sebe in mladiče prehranja s semenjem iglavcev in tega dobi vedno. Potrebno toploto za razvoj zarodka v jajcu daje itak le samica, zato je pač vseeno, če veja nad gnezdom prestreza sneg ali dež ali pretople solnčne žarke. Res pa je, da mora pozimi valeča samica bolj vzdržno sedeti v gnezdu, nego poleti, in o krivokljunu vemo, da samica ne zapusti gnezda, čim je izlegla prvo jajce. Hrane ji prinaša samec. Pri vseh ptičih pa ne vali vedno le samica. Pri nekaterih vrstah se menja s samcem, znane pa so tudi ptičje vrste, kjer samica »hlače nosi« in mora samec čepeti na jajcih. Taka trpina sta n. pr. kazuar in ameriški noj. Da je za izgoditev jajec potrebna zgolj primerna toplota, so nam dokaz umetne valilnice za kokošja jajca. Zanimivo je, da so stari Egipčani imeli take valilnice že 1000 let pred Kristusovim rojstvom. Da, kure in druge mahovce, ki izlezejo iz lupine že godni, lahko valimo v valilnicah, z goliči pa bi imeli največje težave zaradi prehrane, če bi jih umetno valili. Nekateri ptiči goliči rabijo po več mesecev, da se izgode, n. pr. viharnice, ki se izvale koncem junija in postanejo godne šele koncem novembra. Nasproten primer pa je avstralsko-azijska kura talegola, katere mladiči morejo takoj letati, čim so odvrgli lupino.

Roj drobnih sinic pričivka v naše obližje. Vse drevo jih je živo, vse veje in vejice pretikajo za zalubnimi žuželkami, bubami in jajčeci. Od drevesa do drevesa se selijo, iz gozda se klatijo v gozd, iz sadovnjaka v sadovnjak. Tudi krmilne hišice obiskujejo z veseljem in če jim je tam hrana po volji, rade pozabljajo na gozd in sadovnjak. Zato ima zimsko krmljenje ptic tudi slabo plat: odvrača jih od dela, ki so mu namenjene, in vzbuja lenobo z vsemi zlimi posledicami. Najbrže pa ni to tako samo pri ptičih, marveč tudi pri drugih živalih. Zdi le, da je pretekli izredno hudi zimi poginilo največ divjadi tam, kjer so bila krmišča, saj so naši divjadi postala že potrebna, in zimsko krmljenje ptic je važnega vzgojnega pomena, toda baš v zadnjem času so se pojavile zadevne opozoritve v strokovnih časopisih. Te so nam izmaknile zgornje besede. Drugačna je stvar s prirejanjem vališč in obešanjem valilnih hišic. Z njimi za stalno privabljamo ptiče v svoj gozd ali sadovnjak, da nam ugonabljajo škodljivi mrčes. Škodljivi mrčes? Ne vem, če izbirajo, najbrže pobirajo žuželke od kraja, vmes tudi tiste, ki jih štejemo h koristnim. Je križ in težava z vprašanjem glede tega, ali je neka žival koristna ali škodljiva. Vprašanje je preobsežno. Lisica n. pr. je poljedelcu koristna, perutninarju pa škodljiva in tudi lovec jo preganja, ker mu mesari divjad. Pa tudi če vprašanje podrobneje postavimo, ne moremo vselej točno odgovoriti. Naj nam bo za primer pegasta sova. Ali je poljedelcu koristna ali škodljiva? Pegasta sova se hrani največ s »škodljivimi« mišmi in »koristnimi« rovkami. Katerih poje več in v kakšnem razmerju sta si škodljivost miši in koristnost rovk? In poleg tega: ali so res miši škodljive in rovke povsem koristne? Točnih odgovorov ne znamo niti na ta stranska vprašanja in zato tudi ne na glavno vprašanje.

Ljubitelju prirode — in to naj bomo vsi — so taka vprašanja odveč, ker so preveč sebična. Ogibajmo se jih, kjer nas ne sili k razvozlavanju potreba za obstoj. Zlasti naj izginejo iz šolskih knjig, da se že v mlada srca ne zaseje seme sovraštva do bitij, ki nam sicer tu pa tam povzročijo gmotno škodo, pa imajo vso pravico do življenja.

V tem sva dospela do svojih smrečic. Še majhne, pa lepo razrasle samosevke so, pregoste za rast. Iz sredine izbereva primerno. Drobno debelce ima in vejice drobecne kakor prstki nedolžnih otrok. Kako majhna je v primeri s svojimi tetami, ki rasto za drugim robom, po sto let stare in 50 m visoke! Malo jih je še, malo takih smrek po naših gozdovih. Vse veliko izginja s sveta! Svet postaja majhen in malenkosten. Tudi velikih idej, ki bi prerajale svet, ni več. Velike so le še ladje, ki vozijo ljudi v svet, in topovi in oklopni avtomobili, »goal« pa je parola...

Zašumele so drobne vejice po tleh. Žagica v prijateljevi roki je odpela smrtno pesem. obenem pesem poveličanja. Odeta v zlato in srebro, okrašena z lučkami boš, smrečica, v sredi srečne družine izvabljala otrokom radost v lica, nam starim pa budila v srcih najlepše spomine.

Vzela sva ti življenje, da mrtva vzradoščaš. Oj, kolikokrat se to dogaja...

Jakob Wassermann:

Katedrala

1.

Car Aleksander I. ni mogel v globini svoje duše nikoli prav verjeti svoji zmagi nad Napoleonom.

Mogoče je bil strah, mogoče občudovanje, ki mu ga je vdahnil velikan, in to ga je mogoče oviralo, da je ono, kar je sam dosegel, smatral za čudež ali za nezasluženo darilo od Boga.

Zatopil se je v otožno razglabljanje in je presanjal, zdaj v strahu, zdaj z vdano mirnostjo pot usode.

Samemu sebi se je zdel kakor mož, ki je odšel, da zadrži gorski plaz, ne da bi prav vedel, kaj misli napraviti.

Nemogoče se je posrečilo in tedaj se je izgubil v začudenju in nadčutnih razmišljanjih.

Nevidna moč ga je silila, da bi dal svojemu pobožnemu čustvovanju viden izraz s spomenikom in razposlal manifest, v katerem razglaša, da hoče postaviti v Moskvi Rešitelju velikansko svetišče, kakršnega še ni videl krščanski svet.

Najboljši načrt bo nagrajen z vsoto 20.000 rubljev.

Razglas je našel velik odmev, vendar je trajalo več tednov, predno se je začel car baviti s stotinami načrtov, ki so prišli ne samo iz Rusije, temveč iz cele Evrope.

2.

Takrat je živel v Petrogradu neki triindvajsetletni študent po imenu Aleksander Witberg. Bil je švedskega pokolenja, pa rojen v Rusiji. Živel je v kadetnici za rudarske inženerje. Ni mu ugajal ta poklic, vendar pa ni mogel priti do prave jasnosti, kaj ga pravzaprav veseli. Iskal je. Samega sebe je iskal. Iskal je v svoji notranjosti rodovitnega zrna. Ker pa je bil popolnoma brez sredstev, je moral paziti, da z namenjenim mu poklicem tudi kruha ne zgubi.

Nekega dne mu pride pred oči carjev manifest.

Zadel ga je kakor blisk z neba. Pretreslo ga je vsega in nenadoma začne misliti o tem. Popusti svoje študije in blodi noč in dan po mestnih ulicah; vodnica in osrednja misel pa mu je bila velika ideja.

Nazadnje se zapre v svojo sobico in začne delati. Nikogar ne pokliče k posvetu, izgledalo je, da uboga na neki višji migljaj.

Po mesecih neprestanega dela odpotuje kljub velikim težkočam in pomanjkanju v Moskvo, da natančneje vidi mesto, pokrajino in teren, kjer naj bi stal spomenik. Hiše so še bile od požara sem upepeljene in porušene.

Ko se vrne, se zopet zapre pred vsem svetom in po dolgih mesecih skonča svoj načrt in ga odpošlje — dvaintrideset minuciozno izdelanih risb — v kraljevo palačo.

Dnevi, ki so sledili, so mu bili neznosni, dnevi obupa in mučnega pričakovanja. Srce mu je bilo prazno, popolnoma usehlo, oko brez slike. Vsako prebujenje je pomenilo večji padec v brezupnost.

Tedaj se je prikazal nekega februarskega jutra carjev gardni lovec v njegovi ubožni kamrici.

Imel je nalog, da pelje Witberga v zimsko palačo. Witberg se je tresel po vseh udih. Samo z najvišjim naporom svojih sil je sledil možu.

3.

Razmere, v katerih je ustvarjal Witberg, njegova osebnost in razpoloženje njegovo ni bilo nič manj nenavadno od onega, ki je dovedlo carja do manifesta. Vsled vojne so bili duhovi globoko vznemirjeni, še dolgo po čudežni osvoboditvi Moskve je učinkovalo to razburjenje ljudstva.

Boji v Nemčiji in Franciji, sveta aliansa, ki ni bila v tej deželi samo beseda brez pomena, ponižanje Imperatorja, bol za padlimi, nastanek novega sveta, ki je poln nevarnih groženj in vab, vse to se je ukoreninilo v fantazijo ljudi in bila je potrebna sama zahteva carjeva, da je zagorel Witbergov mistični genij.

Blizu Moskve, med potmi, ki vodijo v Možajsk in Kalugo, leži majhen griček, ki obvladuje mesto, Vrabčev hrib imenovan.

Tam je stal nekdaj Ivan Grozni in s solzami v očeh gledal goreče mesto, ko je pristopil k njemu svečenik Silvester in s svojo besedo spremenil grozoviteža v človeka, ki se je kesal.

Tam se je tudi zlomila moč in sreča Napoleona, na vznožju Vrabčevega hriba se mu je zaobrnilo kolo sreče.

Ta hrib bi naj bil za bazo katedrale: to je bil Witbergov načrt.

Vrsta mogočnih stebrov naj bi obdajala polje do reke.

Na tem od narave zgrajenem fundamentu bi se naj dvigovalo prvo in drugo svetišče in vsa tri svetišča naj bi tvorila enoto.

Celota je bila zamišljena kot troedina in nerazdeljiva.

Najnižje svetišče naj bi se vsekalo v skalo in imelo obliko rakve, mrtvega telesa.

Njegova zunanjost je bila po načrtih vzvišen portal, ki ga nosi egipčansko stebrovje. Tempel zgineva pravzaprav v gori, v divji, neukročeni naturi.

Svetilke na visokih etruščanskih kandelabrih bi naj razsvetljevale notranjost, dnevna luč bi metala iz drugega svetišča v spodnje samo medel odsev skozi prozorno sliko, ki predstavlja Kristusovo rojstvo.

V tej kripti naj bi počivali vsi junaki, ki so padli v vojni; večne maše zadušnice bi se naj darovale zanje in ime vsakogar od vrhovnega poveljnika do navadnega junaka naj bi se vsekalo v marmor.

Nad rakvo se razprostira v štirih smereh grški križ drugega svetišča: svetišča razprostrtih rok, življenja, trpljenja, udejstvovanja.

Vrste stebrov, ki peljejo do nje, so okrašene s kipi velikih mož iz starega testamenta; pri vhodu stojijo preroki, pred templom, kažoč pot, po kateri oni niso smeli.

V notranjosti je predstavljen Jezus z apostoli.

Nad tem se dviguje kot krona tretje svetišče.

Ima obliko rotunde. Je solnčno, ker je svetišče duha, miru, zbranosti, večnosti.

Slik in kipov v tem svetišču ni, samo zunaj ga obdaja venec arhangelov. Obok pa tvori kupola, drzna kakor ona svetega Petra.

4.

Bilo je pozno v noči, ko je car, ki so ga mnogi vladarski posli in dolgotrajno pregledovanje neštetih načrtov in risb že popolnoma utrudili, odprl mapo, ki je bila v vrsti štirideseta. Od minute do minute je postal njegov obraz pozornejši, bolj vznemirjen.

Ko je obrnil zadnji list, je vzkliknil: »To je ogromno! To je blazno!«

Odprl je zapečateno pismo in bral ime nekega neznanca: Witberg.

Vsebina in oblika in celotna slika mu ni šla več iz glave. Zgrabila ga je ravno zato, ker jebila tako ogromna, ker je bila blazna. Čutil je v načrtu smelost in gigantsko moč in blizu mu je bila misel, da s tako zgradbo zasigura svojemu imenu nesmrtnost.

Pa ni bilo samo hrepenenje po slavi, ki ga je vabilo k izvršitvi, temveč še nekaj drugega: Hrepenenje po odrešitvi.

Življenje ga je obteževalo, vse kar je storil prav ali narobe, vse kar je že storil ali šele izvrševal, ga je težilo. Dan mu je bil kakor veriga krog nog, noč kakor zid pred jasnim pogledom.

Zato je živela v njem želja po ogromnem, ki bi ga razbremenilo.

Ni mogel spati tisto noč.

Zopet in zopet je pregledoval liste, ki so ga navdajali s tolikim strahom in začudenjem in zjutraj jih je pokazal svojemu ministru Arakčejevu.

Ta je zmajal z glavo, ko je natančneje pregledal risbe, in rekel: »Hrib tega svetišča ne more držati.«

Njegovo ostro staro obličje je okamenelo v nezaupljivem občudovanju, kajti vse, za kar se je zanimal car, stvari in ljudje, ga je navdalo s strahom in sumnjo.

Po tej izjavi je car kar onemel. Povpraševal je za svet več strokovnjakov, ki so se, po intencijah ministra, izjavili tako-le: »Hrib sestoji iz naplavine in ilovice, nemogoče, da bi zdržal svetišče.«

Tedaj je car poklical k sebi Witberga.

5.

Na njegovem obrazu se je pojavil izraz presenečenja, ko je vstopil Witberg. Ni pričakoval, da bo videl tako mladega človeka. Skoro se mu je zdelo, da ga hočejo prevariti.

To je bil glavni strah njegovega življenja: da ga prevarijo.

In kneze posebno prestrašijo izredni talenti jako mladih ljudi.

Witberg je bil čokat, a zelo mršav. Oči so mu bile globoko vdrte, sijale pa so v votlinah kakor oči ekstatičnega meniha. Severnjaški plavi lasje so mu viseli v dolgih kodrih čez rame, obleko je imel ubožno, a vendar čedno.

Ko je stal pred Veličanstvom kraljem, mu je zamrl glas v grlu in sapa mu je zastala. Potem pa ga je spreletelo: tudi on je človeške matere sin in ta misel ga je opogumila.

»Vi ste zmagali pred vsemi tekmovalci, Aleksander Karlovič,« je začel car s svojim tihim, utrujenim glasom; »hočem, da se zgradi cerkev po Vaših načrtih.«

Witberg je padel na kolena, kakor bi ga podrl udarec sekire. Pokril si je obraz z rokami in skušal zadržati pritajeno ihtenje.

Preveč je bilo, prehitro je prišlo.

Carju pa ta izbruh ni prijal, čeravno ga je njegovo vedenje ganilo. Slutil je, koliko strasti, koliko vdanosti, koliko volje se skriva za vsem tem, pa ravno to ga je napravilo negotovega, in ko je gledal na klečočega, se je zdelo, da njegov nezaupljiv pogled sprašuje: Kakšen človek si ti?

Ta človek pred njim mu je bil tuj, skoro grozno tuj.

»Vi ste jako mladi, Aleksander Karlovič,« je začel dvomeče, »kako boste zmogli tako delo? K temu spada zrelost in izkušenost, se mi zdi.«

Witberg je dvignil oči in odločno pogledal carja, ki je po tem pogledu nenadoma začutil v sebi neomajno zaupanje do njega, čeravno mu je ostal tuj kakor prej.

Toda vero je dobil v delo.

»Trdi se, da hrib ne bo zdržal svetišča,« je rekel obotavljaje.

Witberg je vstal, globoko vzdihnil in odgovoril: »Jaz ga bom k temu prisilil.«

Car je zgrbančil čelo. »Prisiliti? Goro prisiliti? Kako neki?«

»Velika podjetja se lahko izvedejo samo z velikimi sredstvi, Vaše veličanstvo. Jaz bom našel sredstva.«

Car je dolgo premišljeval in rekel: »Hočem se posvetovati s svojimi ministri. Vi boste pa kmalu slišali kaj natančnejšega.«

V omotici je zapustil Witberg carjevo sobano. Straže so začudeno gledale za njim.

6.

Površno preračunavanje je dognalo, da bi stala zgradba katedrale okoli dvajset milijonov rubljev. Ti veliki izdatki so vzbudili pri ministrih pomisleke in predlagali so carju, kako nevarno je uresničiti načrte tako mladega umetnika, ne da bi jih prej skrbno pregledali in preiskusili priznani mojstri strokovnjaki; lahko se namreč ti načrti pokažejo kot fantastični ali samovoljni.

Instinktivno so se borili proti objektu; vznemirjalo jih je, da je carjeva pozornost na stvari, o kateri ni mogoče v naprej reči, kakšne nevarnosti skriva za njihovo lastno korist.

Pa car ni upošteval njihovih ugovorov. Dovolil je vsoto za zidanje. Imenoval je tudi komisijo, ki so jo poleg Witberga tvorili generalni guverner Moskovski, metropolit Filaret in senator Kukuškin. Dvakrat na teden bi se naj sestajala komisija in sklepala o potrebnih zadevah.

Car je poklical Witberga drugič v avdijenco, se mu pokazal v vsej naklonjenosti in drugega dne je Witberg, prežet od nepotrpežljivosti, odpotoval v Moskvo, da začne z delom.

Pa kako velike so bile težave, ki so se mu kar v začetku stavile na pot! Dan za prvo sejo komisije je bil določen; nihče od članov se ni prikazal.

Seja se je odložila.

Guverner se je opravičil, še, da mora biti pri poročni slavnosti svoje hčerke.

Drugič je imel senator Kukušin neko igralno partijo, zopet drugokrat je bil metropolit zadržan radi uradnih poslov.

Potem so pa kratko in malo pozabili priti, dasiravno so prej slavnostno zatrjevali.

Če pa so prišli, je trajalo precej časa, predno so se spomnili namena, ki jih je privedel skupaj; klepetali so o svojih privatnih zadevah in gledali Witberga, če že ne kot nadležnega kalilca miru, pa vsaj s poudarjeno zaničljivostjo.

To je razsrdilo Witberga, saj mu je bila vsaka ura dragocena in poleg tega se je še čutil carju odgovornega.

V začetku je z boječim rešpektom srečaval osivele nositelje državne moči, katerim je bil po mogočni besedi carjevi postavljen kot enak nasproti, ko pa je spoznal, da niti najmanj ne vzamejo za resno naloge, ki jim je naložena, da mu celo kakor po skrivnem sklepu z nepojmljivo zahrbtnostjo delajo vse mogoče ovire, tedaj je popolnoma spremenil svoje obnašanje in vzbudil s svojo odločnostjo in zahtevajočo energijo njihovo nejevoljo.

Do javnih nasprotstev si še niso upali, vendar so se o vsaki priliki izražali pikro

in zaničljivo o zelencu, ki je toliko drzen, da je drugega mnenja kot oni, in ki preko njih izdaja ukaze.

Morali so gledati, kako najema armade delavcev in uradnikov, kako spravlja denar, ki prihaja iz Petrograda, postavlja poslopja za urade, daje velika naročila za material, kupuje cerkvena posestva; in za vsa ta podjetja je prisilil njihovo priznanje z vsiljivostjo, ki so jo imenovali nesramno, seveda šele pozneje.

Bilo je nekaj v njem in vedno močneje se je javljalo, proti čemur je vsako nasprotovanje onemoglo; moral si se mu podrediti, če si hotel ali ne.

Ko je nekoč v hiši guvernerja govoril o cerkvi in jo opisoval po sliki, ki jo je videl v duhu, so oči vseh poslušalcev obvisele kakor začarane na njegovih ustnicah.

Istega dne se je tudi zbudila vdana ljubezen mlade Nataše Oljeninove do njega in ona je nato svojo usodo navezala na njegovo z nerazrešljivo vezjo.

Medtem pa je kopalo nešteto lopat na vznožju Vrabčevega hriba, pa tudi ogleduhi, zavidneži in užaljeni in iz svojega miru vzdramljeni dostojanstveniki niso bili nedelavni.

7.

Zgodilo se je, da je Witberg, ki je potreboval stavbni les, kupil od posestnika Oljenina, očeta te Nataše, mnogo juter gozda, ki je bil par milj oddaljen od reke, blizu vasi Jezorjevsk.

Okoliščin, da je gozd od reke precej oddaljen in da je s tem podražen prevoz, Witberg v svoji naglici ni dovolj preudaril; ravno predno so začeli s podiranjem dreves, je odkril drugi gozd, tik ob reki, ki je tudi bil Oljeninova last.

Šel je k Oljeninu in mu predlagal, da zamenja drugi gozd s prvim; da bi ga hitreje pridobil za to, mu je obljubil par tisoč rubljev več od dogovorjene cene.

Oljenin je bil zadovoljen, gozd so začeli sekati in les dovažati v Moskvo.

Kmalu pa se je izkazalo, da je treba še več lesa in Witberg se je odločil, da kupi tudi prvi gozd. Vsled preobloženosti in prevelikih skrbi za podjetje pa je Witberg pozabil, da si da izstaviti uradno potrdilo o vsem.

Nič hudega sluteč je to priznal, ko ga je senator Kukuškin pri nekem navidezno prijateljskem obisku po tem povprašal.

Kukuškin ni dal videti, da namerja nekaj dobrega, nasprotno, očetovsko karajoče je omenil Witbergovo lahkomiselnost in ga opomnil, da naj natančnejše vodi knjigovodstvo.

Naslednjega dne pa je bil Oljenin prijet in odpeljan v ječo. Kukuškin ga je dolžil, da je isti gospod dvakrat prodal Witbergu in tako ogoljufal državo za sto tisoč rubljev.

Naravno, da bi bil moral biti obtožen tudi Witberg, ker bi se taka goljufija težko izvršila brez njegove krivde ali vednosti.

Toda za to njegovi nasprotniki še niso imeli poguma, tako daleč tudi niso hoteli iti.

V poročilu na carja so ga označili kot žrtev svoje poštenosti in pomanjkanja trgovskega duha, kot moža, ki radi mladostne neizkušenosti mora pasti v roke goljufom in izkoriščevalcem.

Vsekakor pa je bilo naznačeno, da pade na ta slučaj čudna luč, ker obstoja med Witbergom in Natašo Oljeninovo ljubezensko razmerje, ki lahko njegovo brezskrbnost pokaže kot kaznivo.

Sedemnajstletna Nataša se je vrgla pred guvernerjem na kolena; zaman.

Rotila je v solzah Witberga, da poskusi vse, samo da očeta reši. Storil je, kar je mogel; pisal carju, Arakčejevu; zavezal se je pri sodišču, da jamči s svojo osebo za nedolžnost Oljeninovo. Zaman.

Da je oba gozdova kupil, za to je mogel zastaviti svojo besedo in čast, vendar so listine, ki bi to izpričavale, manjkale.

Oljenin sam, ki je bil malo omejen, sicer pa popolnoma pošten mož, je zatrjeval, da še gozd stoji in ga lahko kot last komisije za zgradbo katedrale vsak čas posekajo; priče za prodajo obeh gozdov so kmetje iz Jegorjevska in njegov upravitelj posestev; vse zaman.

Prvi argument so odpravili s skomigavanjem z rameni; lahko je na to se sklicevati, če ti voda teče v grlo, so rekli; drugega dokaza pa dalje sploh niso preiskovali. Bilo je namreč že sklenjeno, da se naj pravici stori krivica.

Oljenina so poslali v Sibirijo.

V svoji boli in gnevu je Nataša vendarle spoznala, kdo so bili preganjalci in kdo preganjani.

Po trpljenju utrjena in dobro vedoč, kaj vzame nase, je ponudila Witbergu roko v zakon.

8.

On pa ni užival sreče na njeni strani, čeprav je bila lepa in ljubezen deleča in imela najplemenitejše srce.

In ona je morala biti brez vsega, o čemer žene sanjajo; še v urah, ko sta si bila tako blizu, da je žila udarjala ob žilo, je imela samo njegovo senco pred seboj.

Bil je raztrgan in razdeljen.

»Ogromno, blazno« podjetje je požrlo vso drugo ljubezen.

Tu je bilo treba skleniti pogodbe, nadzorovati pošiljke, odpirati marmornate kamnolome, prevažati po sto milj daleč kamnate kvadre, vedno nove trume nesvobodnih kmetov priganjati k delu, graditi orjaška skladišča za material, pripraviti kovačnice in prostore za mizarje, tu in tam najemati steklarje, kamnoseke, lesorezce in zopet in zopet premagovati nepojmljive, nepremagljive ovire.

Svojemu duhu in telesu ni dovolil ni trenutka za počitek. Kjerkoli je bil potreben njegov nasvet, zapoved ali povelje, je bil tam.

Poravnal je prepir, poravnal napake, narekoval pisma, nadzoroval napredovanje pri zgradbi, se vozil z brzo pošto po bližnjih mestih in vaseh, razpravljal s trgovci, mornarji, vozniki, svečeniki, inženerji, ministri in prebdel cele noči do jutranje zarje ob risalni mizi, da popravi načrte in uporabi praktično dosedanje udejstvovanje, da natančno vnovič in vnovič določi lego in red vsakega stebra, vsake sohe, vsakega kamna, vsakega trama.

Njegovo spanje je bilo omotica, njegovo razmišljanje v spanju še vedno goreče krožeče kolo.

Ni čuda, da je v tej nezmerni delavnosti delal pogreške za pogreškom; da se je prenaglil pri naročilih in je pri ponudbah dovolil v ceno, ki bi lahko bila nižja, če bi bil pokazal malo potrpljenja in trgovske spretnosti.

Da mu je les v skladiščih začel gniti, ker je bil slabo zavarovan ali slabe kakovosti; da je uporabljal v namenu, da doseže večjo naglico in pripravljenost, denar, ki je bil namenjen za druga izplačila; da je vplivne osebe s svojo robatostjo užalil in nepomembne, ki so se mu znali prilizovati ali se radi uklanjali, v krivico povzdigoval.

Vendar pa bi se bili ti pogreški kako izravnali, če bi eden, samo eden od teh, ki bi ga naj bili podpirali, bil samo malo zaslutil, kdo je mož, ki tako viharno koraka skozi njihovo sredo; kaj ga podžiga, kaj ga napolnjuje?

Pa kaj so čutili, kaj vedeli oni; bali so se besed »da, ne«, ravne poti, neizogibnosti, besedic tako in ne drugače; videli so ga samo v potrebni razgibanosti in se samo spotikali ob njegovi razgibanosti.

On je trkal ob njih, da bi mu pomagali nositi breme, oni pa se niso umaknili z mesta in ga sovražili radi njegove silovitosti.

Niso verovali vanj, saj je bil sredi med njimi, navaden človek, kakor oni sami; niso verovali v podjetje, ker so od tega prejeli samo prekinitev lastne osebnosti in ni tega nihče razumel, ne misli, ne oblike, ne duše.

Tako so v zlobotni tajinstvenosti izpodkopavali njegov ugled, mu delali nepremagljive ovire in trosili obrekovanja med ljudmi, končno so vložili pri carju celo vrsto obtožb proti njemu, od katerih je vsaka imela videz opravičljivostjo, toda samo videz. Car je ukazal Arakčejevu, da obtožnice prouči.

Witberg se mu je smilil in dal ga je tajno obvestiti po svečeniku Fedorju, da je prepričan o njegovi nedolžnosti.

»Več mi ni treba vedeti,« je vzkliknil Witberg, »kaj pa se mi more zgoditi, če čuje nad mano carjevo oko?«

Svečenik Fedor pa je molče zrl v tla, kajti ni mu bilo prikrito, da se je car Witberga naveličal, kakor se je naveličal vseh stvari in ljudi.

Ko je bila preiskava še v teku in so pristopile še nove obdolžitve, novi napadi, je umrl car Aleksander in na prestol je stopil njegov brat Nikolaj.

V narodu je odjeknilo in groza je pretresla ljudstvo, kajti ni verjelo v smrt obožavanega; bilo je mnenja in to mnenje se je vedno jačilo, da car še živi, da se je samo odpovedal prestolu, ko se mu ni posrečilo izvesti reform proti velikašem države, in da potuje po deželi kot romar.

Na mnogih krajih so ga baje videli in spoznali in so verovali in čakali, da bo zopet prišel kot odrešitelj teptanega ljudstva.

9.

Witberg je globoko žaloval po umrlem varihu, pa bil je tako potopljen v svoje delo in ni mislil na nikako nevarnost.

Ko je prišel nekega jutra na ogromno stavbišče, kjer so že bili začeli s polaganjem temeljnih zidov, je opazil v svoje neizmerno začudenje, da ni nikogar tam.

Ves prostor z vsemi hišami in barakami, jamami za mešanje malte, ogromnimi kupi peska, skladišči lesa, marmorja, ves kompleks z kovačnicami, prostori za kleparje in mizarje, vse je bilo kakor izumrlo. Nobenega delavca, nikakega nadzornika, nikjer inženirja.

Kaj se je zgodilo?

Saj ni niti nedelja, niti praznik; pa tudi ob takih dneh je tod mrgolelo ljudi. Danes je vse zapuščeno.

Witberg blodi nekaj časa med kamenjem, tramovjem, med ugaslimi pečmi in praznimi kolarnicami sem in tja, nato pa odvihra v hišo senatorja Kukuškina.

»Ali Wam niso nič sporočili, Aleksander Karlovič?« ga je sprejel ta s slabo prikritim škodoželjnim nasmehom; »Njegovo veličanstvo je zaukazalo, da z gradnjo stavbe takoj prenehamo.«

Witberg ne odgovori niti črke. Stoji za trenutek smrtno bled na mestu in gleda. Zaprosi za kozarec vode, ga hlastno izpije in odide. Dve uri pozneje se že nahaja na poti v Petrograd.

Ko pride tja, zaprosi za avdijenco pri carju.

Prošnjo so mu odločno zavrnili.

Hoče govoriti z Arakčejevim, pa prej vsemogočni minister je odstranjen in ne sme nikogar sprejemati.

Witberg poskusi pri novih ministrih, pa je zavrnjen.

Smatrajo ga za zločinca in se ogibajo, da bi jih ljudje videli v njegovi družbi.

On pa stoji dan za dnem v predsobi carjeve palače, podkupuje lakaje, prosi komornike, da ga pustijo pred carja.

Skomigavali so z rameni.

Nazadnje je postal kot poveličevalec in branitelj lastnega podjetja, ki je postalo sumljivo in bilo povsod očrnjeno, smešen.

Končno mu pokažejo, da je nadležen in ga napodijo stran, on pa piše dolgovezne spomenice in jih pošilja carju.

Kot edini odgovor se mu sporoči, da bo otvorjena proti njemu preiskava, on pa da naj ta čas molči.

Nato da poklicati iz Moskve ženo in otroka in začne obupni neenaki boj z usodo.

Prav tako mu je kakor človeku, ki so mu srce iztrgali iz prsi.

Nima več pravega življenja in udarja takor besen okrog sebe. Najme pol ducata zakotnih advokatov in je od ranega jutra do polnoči vedno na brezumnih pogajanjih in posvetovanjih.

Skuša pridobiti pristašev, ustanoviti stranko, zbrati kapital za nadaljevanje zgradbe in je celo v nevarnosti, da ga primejo kot zarotnika in kaznujejo s smrtjo.

Ljudje, ki mu hočejo dobro, ga svarijo, on pa divje dela in prebije noči do jutranjega somraka, če ni vsled bolesti in razočaranja brez moči, kakor prej ob risalni mizi in popravlja risbe in načrte, izdeluje čudoviti model katedrale.

Medtem pa je sledil proces procesu.

Senat je zavrgel obtožni material, ki mu ga je poslala sodna zbornica. Točke, v katerih ga je sodni senat spoznal za krivega, pa so dosegle pri sodni zbornici oproščenje.

Ministrski svet pa je menil, da so vse obtožbe utemeljene. Nov proces; nove poizvedbe, nova zaslišavanja.

Deset let je to trajalo

Potem pa se je glasila obsodba: Witberg je radi zlorabe carjevega zaupanja in radi zgube, ki jo je povzročil carski blagajni, pregnan v Vjatko.

Vse njegovo premoženje se zaseže in na dražbi proda.

Tako ni mogel iz vsega skupaj rešiti niti tega, kar mu je za življenje nujno potrebno in je moral s svojo družino živeti v skrajni bedi in pomanjkanju.

10.

Pa tudi v prognanstvu se ni udal.

Pisal je nebroj pisem, ogromno število prošenj, zahteval obnovitev procesa, dajal za priče ljudi, ki jih še niso zasliševali, te pismeno rotil, da priznajo resnico, in čakal v žgoči nepotrpežljivosti na odgovore.

Čakal je zaman. Nikakega odgovora ni bilo, niti enega ne. Pozabili so nanj.

Leto za letom je prešlo. Nataša, ki mu je rodila dve hčerki, mu je sledila v Vjatko. Otroka sta tam umrla, samo žena je ostala ob njem.

Toda iz lepe živahne Nataše je postala stara, strta, molčeča žena.

Witberg ni gledal in tega ni vedel.

On je samo strmel nazaj, nazaj v preteklost, v pozabljenost, v grobnico, kjer je spalo smrtno spanje njegovo nedokončano delo, in se je branil na vse načine žalostnega dejstva, da je pri kraju z njim, njegovim časom, z njegovo poklicanostjo in upanjem.

Zdelo se mu je, da se je Bog poigral z njim in ga opojil z srečonosnimi sanjami, iz katerih se je sedaj prebudil.

Nekega dne je nehal s pisanjem prošenj in obrambnih spisov, nehal z apeliranjem na carja, na družbo in človeštvo, v svesti si svoje nedolžnosti; tudi ni več, noč za nočjo, kakor je delal tudi še v Vjatki, delal na načrtih za cerkev.

Model je bil že davno dovršen, a sedaj ga ni hotel več videti. On sam je ohromel, sedel z zmedenimi očmi v kotu za pečjo, postal je stal in bel, njegove moči so zginile.

Tedaj se je zgodilo, da se je pojavil v mestu tuji romar, in ljudje, ki so ga videli, so se zelo prestrašili.

Ljudstvo je prevzel mrzličen trepet in nek tajen strah, in kjekorli se je romar prikazal, so se mu spoštljivo umikali.

Na veliki petek zvečer je prišla Nataša iz cerkve domov in rekla svojemu možu, ki je ždel na pručici in radi mraza imel roke v kožuhovinastih rokavicah: »Tuji romar me je nagovoril in spremljal, Saša; jaz sem ga povabila k nam na čaj. Zunaj stoji in čaka, da ga poprosiš, naj vstopi.«

Witberg se je čudil, kajti že davno ni nihče prestopil praga njegove hiše. S težavo se je dvignil, odprl vrata in nagovoril tujca:

»Vstopi, očka,« je rekel, »sedi k naši mizi.«

Romar se je zahvalil in sledil vabilu. Sédel je v senci sobe in Nataša je prižgala samovar. Witberg se je zopet podal v svoj kot, in čudno — ni mogel več odvrniti oči od tujca. Kakor začaran ga je opazoval in njegovo srce se je napolnilo z boljo in žalostjo.

Tujec je imel dolgo, rjavo brado. Bil je visoke postave. Na obličju se mu je zrcalila otožna resnost, izraz, ki ga povzroči poznanja tisočerih človeških nadlog, slabosti, ponižanj Vendar pa se mu je odražalo na licu tudi nekaj, kar je bilo več od takega poznanja, neizrečena milina in potrpežljivost. Samo romarjem je to lastno, samo onim, ki so daleč hodili in mnogo videli in so vajeni molčanja.

Nataša mu je ponudila skodelico vročega čaja, pokusil ga je in po kratkem premolku vprašal: »Ali nisi ti Witberg, ki si zidal cerkev?«

»Da, jaz sem tisti,« je odvrnil Witberg, in klonil z glavo, »tisti, ki je hotel cerkev zidati, to sem jaz, da.«

»Jaz sem jih mnogo našel, v katerih še živi hrepenenje po tvoji cerkvi,« je rekel romar pomišljajoče, »ravnotako kakor da bi jo bil napravil, kakor da bi stala v Moskvi.

To hrepenenje je nekaj jako lepega, zelo ganljivega zanje.

So nekateri, ki govorijo o katedrali, kakor o obljubi, dasiravno je prišla do njih samo govorica, da je pred davnim časom skoraj nekaj takega nastalo.

So pa tudi taki, ki nočejo niti verjeti, da cerkev ni bila zgrajena.

‚Kako je to neki mogoče,' pravijo, ‚car je vendar zapovedal in povsod se je o tem govorilo.'

In so se navduševali zanj, kakor da so je videli s svojimi telesnimi očmi in so vedeli naravnost čudovite stvari o njej pripovedovati.

Ali ni to čudno?«

Witberg je kakor zakrknjen molčil, Nataša pa je odvrnila zaskrbljeno: »To je res čudno.«

Mislila je na trpljenje, zmedo in pozabljenost, mislila na krivično obsojo očeta, na smrt svojih hčerá, na neutolažljivo samoto pregnanstva, na svoje raztrgano, na ljubezni tako ubogo življenje, na vse to, česar je bila kriva nedograjena cerkev.

In kljub temu se najdejo ljudje, ki jim je ista cerkev nekaj svetega! Čudno; tako čudno kakor če kdo imenuje strupen sadež, radi katerega si skoro umrl, sladek!

Witberg pa je tožil v svojem kotičku:

»Bog mi je dal nalogo, car mi je zapovedal.

Pa Bog in car sta zakrila oči pred zlom in hudobnostjo.

Čemu je smelo zmagati zlo in hudobnost, ko pa je šlo za Večno?

Zakaj sta mi iztrgala moč iz duše, me vrgla v sramoto, zasledovala z zavistjo in me bičala z bedo in pomanjkanjem, ko vendar nisem hotel ničesar zase in vse samo zanje? Zakaj?«

»Nekoč si bil velik človek,« je šepetal romar; »veš, kedaj si bil?«

In ko so ga Witbergovi in Natašini pogledi vznemirjeni spraševali, je tiho pristavil: »Predno si napravil prvo zarezo z lopato.«

»Kako to, kaj trdiš, nesrečnež!« je vzkliknil Witberg obupan in stisnil pesti ob sencih; »ali moreš videti hišo prej, nego napraviš prvo zarezo z lopato? Ali nisem bil za to izbran od Boga in carja, da napravim stavbo, ki ji ne bo enake? Stavbo, ki bo vidna? Ali more kdo kaj ustvariti, če nima tega pred očmi?«

Romar je gledal na tla in mirno odvrnil:

»O tem bi se lahko pričkala ali tudi ne. To so težavne stvari. Z besedami je sploh težava. Če jih obrneš na to stran, je stvar taka; če jih obrneš na drugo stran, pa je spet drugačna.

Slišal sem o nekom — ne vem, ali si bil ti ali kdo drugi —, ta je izpraznil svoje srce, ko je ustvarjal.

In ni mu ostalo nič moči več in otroci sveta so ga lahko odpihnili, tako lahek je bil postal.

Dalje sem slišal o njem, da se je iz nepotrpežljivosti pred dovršitvijo tako uničil, da je hotel lesu in železu in kamnu vdahniti svojega živega duhá.

In kaj se je zgodilo?

Nenadoma ni imel več duhá. Tedaj je uvidel, da je bil izdan in prodan. Izdan in prodan lesu in kamnu in železu; tiskani in pisani besedi; poslom in nadzornikom, izkoriščevalcem in dobičkarjem. Kaj je iz tega sledilo, si lahko misliš; stavba je ostala nedodelana in on sam je bil kakor ogenj v mokroti, ki samo tli.

Govoril si o vzorcu. Kaj je s tem vzorcem, kaj je tako važnega z njim?«

Witberg se je dvignil s težavo in stopil k nasprotni steni čumnate ter odmeknil prepereli zastor.

Tedaj se je pokazal v medlem soju sveče in v rdečkasti luči, ki jo je dajal plamen iz peči, skoro v velikosti človeka model katedrale, trojna čudovita zgradba s stolpi, stopnicami, portali, kupolami in dvoranami.

Medli soj je povzročil, da je ta posnetek zgledal kakor v daljavo pomaknjena resničnost: na strehah se je bleščalo zlato, kamnite postave so se dvigovale v nadčloveški veliko-

sti, neštevilne stopnice izpeljane tu v drznih lokih, tam zopet v veličastno-zmernem naponu, so imele v sili, da vodijo navzgor, nekaj neomajnega; pod svodi ogromnih prostorov se je zdelo, da se skrivnostno svetlikajo oltarji; čez vse pa je bil razlit tak mir, tolika mogočnost in svečanost, da je med tremi gledavci dolgo vladal molk bolesti in strmenja.

»To bi naj bilo nastalo; tako naj bi bilo,« je izpregovoril končno Witberg z iskrečim se pogledom; »svetišče vseh vernih duš, hram za vse duše, skupno znamenje narodom in našemu ruskemu kot najbližjemu. Pa ljudje niso hoteli. Raje so hoteli, da vojna in stiska in strah pred življenjem še dalje vladajo. To so hoteli.«

Romar pa ga je pogledal in rekel: »Ti se moraš osvoboditi od tega hudega trpljenja.«

»Kako je to mogoče?« je stokal Witberg; »povej mi, in hočem te priznati za poslanca od Boga!«

Romar je nagnil glavo in ni nič odgovoril.

Ko pa je nastal večer, je prinesla Nataška na mizo skledo krompirja in tudi tujca povabila, da prisede.

Romar se je globoko priklonil, sédel k njima k mizi, ostal pa ves čas molčeč.

11.

Zaprosil je tudi za prenočišče in, ko je odšla Nataša v svojo sobo, sta se vlegla moža na klop ob peči.

Nobeden od njiju ni spal, in vsak je vedel za drugega, da bdi. Witberg je bil vznemirjen v svojem srcu, kajti iz gosta pod njegovo streho je izhajala čudovita moč, ki mu je vzbudila nerazrešljive odgovore.

Okoli polnoči se je dvignil romar, se sesedel na tla in govoril Witbergu:

»Jaz bom moral sedaj kmalu na pot, dolgi počitki mi niso dovoljeni. Toda prej Ti še hočem povedati, kako se je zgodilo z batjuško carjem, ki Te je spoznal, ko si bil razsvetljen od Boga. Večina ljudi misli, da je mrtev, saj so tudi pokopali telo, ki so ga smatrali za njegovo, in človeška zgodovina že leta in leta teče preko te mogile.

Vendar pa je sigurno, da car še živi in nekateri to celo vedo in so to sprejeli kot najglobljo skrivnost.

Nekje v pozabljenosti živi ponižno in nepoznano. Nekega dne je na tihem po modrem preudarku vzel krono z glave in se odpovedal vladarstvu. Povedal ti bom, zakaj se je zato odločil.«

Romar je utonil v dolgotrajen molk, in ko se je Witberg zravnal, da pogleda, če je še v čumnati, tedaj je začel govoriti:

»Precej let je že o dtega, kar je prišel k njemu pobožen starček, eden izmed vernih, ki še nosijo pravo sliko našega Gospoda v prsih, in ta ga je vprašal: «Kje si ti?» Car je začudeno odgovoril: «Tukaj sem. Ali si slep, da me ne spoznaš?» Na to je odgovoril starec: «Nisem slep, pa kljub temu te ne spoznam. In tudi ti sam se ne spoznaš in ne veš, kdo si!»

Tedaj se je hotel car razsrditi, a stari mož ga je tako nežno prijel za roko, da se ni mogel upirati, in ga vprašal: «Ali se spoznaš v tem, kar delaš, ali v tem, kar hočeš? Katera je tvoja podoba?»

Car je odgovoril: «Saj te ne razumem!» Starec pa je nadaljeval: «Ti samo mojih besed ne razumeš, smisel pa gotovo.» «In kaj je tvoj smisel?» je vprašal car. «Smisel je ta, da nisi v skladu sam s seboj. Ti imaš na zunaj postavo, in imaš znotraj postavo; ena je resnična, druga je slepilo.

Zunanji človek — slepilo — hoče prodreti v notranjost, pa ne more; kajti notranji človek hodi po drugi poti in ima drugačen obraz in rabi tuje besede!»

Car je bil skoro prestrašen in je zaprosil: «Razloži mi to! Čutim, da prav govoriš, a razloži mi z navadnimi besedami!»

«To prav rad storim,» je odvrnil starec, «samo pazljivo me poslušaj!»

Vsedel se mu je nasproti in rekel: «Ti si zapovednik nad ljudmi. Pa kje je prav za prav tvoja moč?

Ti ljudi nagrajaš in kaznuješ, to je vse, ni pa dovolj.

Kaj napraviš z nagrado ali kaznijo?

Kaj zboljšaš z besedami: Hočem! ali: Nočem? Kaj spremeniš, če rečeš: Naj bo, ali tako mora biti!?

Kaj se povrača k tebi od tvojega dela?

Ti si zgrabil za orožje in si svoje zastave do zmage vodil.

Ali pa si tudi mir priboril? Kje je mir?

Jaz vidim samo kri in trpljenje in smrt. Ti si hotel dobro in si iskal po smislu božjega nauka, a kakor hitro je prišlo v usta ljudem in se ga je dotaknil njihov dih, so to že napačno razumeli in onečastili!

To in ono si storil, a če ti to pogledaš, se zgroziš, ke rni več tisto, po čemer si v srcu hrepenel. Vrzi to s sebe; umakni se vsemu, pusti za sabo kraj zmot in zablod; privzemi si notranjo podobo!»

Car je šel vase in je uvidel, da ima pobožni mož prav in je sledil njegovemu nasvetu.

Ko ga torej od tedaj ljudje niso mogli več videti s telesnimi očmi, so ga gledali z duševnimi.

Postal je takorekoč njihov lepi sen in v tem lepem snu je postal tekom časa tako enoten in svetel skoro kakor ozvezdje.

Ljudem se zdi car ravnotako kakor katedrala, ki je nisi zgradil. Postala jim je čudovit sen in to je mogoče več in pomeni več, kakor če bi imeli najbolj prepričevalno resničnost pred sabo.«

»Ali naj torej roke križem držimo in zavržemo vsako prizadevanje?« je vprašal Witberg mrko.

»Ne, to ne,« je hitro odvrnil romar, »a pomisli: Vsako uresničenje ima svoj nespremenljivo določen čas. Ko je bil čas Janeza, še ni bil čas Kristusa, našega Odrešenika, in čas, v katerem je tvoja katedrala morala ostati sen, ni tisti, v katerem bi mogla na zemlji nastati iz kamna in zlata.

Treba je v trpljenju okusiti, kdaj je prišel čas.«

Tako je govoril romar in odšel ven v noč.

12.

Witberg je mislil in mislil. Ne samo v tej noči, temveč v mnogih, ki so prišle za to, in njegovo razmišljanje je polagoma zorelo v misel.

Boril se je s seboj in svojim demonom, težkó se je boril in poroča se, da je nekega jutra, ko ga je zadelo spoznanje, spravil model in osnutek cerkve s pomočjo svoje žene na dvorišče za hišo, ga tam zanetil in gledal, kako so ga plameni pogoltnili.

Kmalu nato je umrl. (Prev. A. K.)

Novosti na polju tehnike

Pred molji varna volna.

Na polju zboljšanja surovin pomenja znaten napredek izdelovanje poljubno barvane volne, ki je varna pred molji in ki z izpiranjem v vodi in celo v milnici ne izgubi te svoje dragocene lastnosti. Lastnosti, da bi bila volna pred molji varna, ni mogoče doseči doma. Pač pa se ta lastnost pridobi med barvanjem. Kemična velika industrija je dala v promet bel prašek, ki se topi v topli vodi in se prav tako kakor barvila vleze v vlakna. Prašek se prida barvilu. Na ta način se danes izdeluje sukno, prevleke za zofe, preproge in dr., ki niso več izpostavljeni nevarnosti, da bi jih napadli molji.

Pot od naftalina in kafre, ki sta izhlapljiva in uporabna proti moljem le v zaprtih prostorih, do novega sredstva, ki vsebuje gotove barvilno-tehniške lastnosti, je bila dolga. Nekako napotilo k iznajdbi tega sredstva je nudila ugotovitev, da molji le malo napadajo tako sukno, ki je barvano z rumenimi barvili, kot so n. pr. avramin, martinovo rumenilo ali Chinolin-rumenilo. Če pa je barvilo močno koncentrirano, se molji sukna sploh ne lotijo. Tega dejstva pa ni pripisovati strahu moljev pred rumeno barvo, marveč kemijskemu sestavu teh barvil.

V tej smeri so se delali poskusi. Najprej so našli snov, ki se je skupno z barvilom vlezla v volnena vlakna. Te volne, ki jo je bilo moči prati, se molji niso lotili. Pač pa je volna to lastnost izgubila pri pranju v milnici. Sedaj iznajdeno sredstvo učinkuje trajno in se v milnici ne izgublja. Tekstilna industrija že more danes izdelovati volno ali prejo, ki je varna pred molji, v vsakršni barvi. Na ta način se je dala popolnoma odstraniti nevarnost, ki ji je bila volna izpostavljena radi moljev.

Industrialno pridobivanje in uporaba redkih kovin.

V prejšnjih dobah so bile človeku dostopne le take kovine, ki so se v naravi nahajale v prosti obliki, ali so se vsaj dale na preprost način pridobivati. Nasprotno pa je pri današnji visoki stopnji napredka naravoslovja in tehnike mogoče pridobivati tudi kovine, ki so zelo redke in ki se dajo dragoceno uporabiti. Raziskovanja številnih znanstvenikov in tehnikov so privedla do tega, da danes industrija proizvaja take kovine, ki so pred leti veljale za prave redkosti posameznih laboratorijev. Take redke kovine so wolfram, tantal, molybdaen in v najnovejšem času tudi kolumbium. Te kovine so radi svojih često posebnih kemičnih in fizikaličnih lastnosti zelo porabne.

Wolfram ima med snovmi, izvzemši ogljik, najvišje tališče in najnižji parni pritisk, to se pravi, najmanjšo težnjo, preiti v plinsko stanje. Med vsemi znanimi snovmi ima wolfram v žični obliki največjo odpornost. S temi lastnostmi in visokim električnim uporom je v zvezi njegova uporabnost za žarilne niti. Iz njega izdelujejo konične elektrode za vžigalnike skoroda vseh bencinskih motorjev. Pri teh se je prej uporabljala platina, ki jo je wolfram popolnoma izpodrinil, s čimer se je veliko prihranilo. — Tališče wolframa je pri 3370 stopinji. Odlična posebnost te kovine je v tem, da oksid, ki se med normalnim obratom vseda na žično kovino, prevaja elektriko.

Tališče tantala leži nižje in sicer pri 2850 stopinji. Proti kemičnim vplivom je tantal odpornejši kakor wolfram. Pač radi tega se tako vsestransko uporablja. Kolumbium je v mnogih ozirih tantalu zelo podoben. Ti dve kovini se n. pr. v zlatotopni vodi ne raztopita. Zato ju uporabljajo za izdelovanje usmerjevalcev. Miljoni takih priprav so v rabi tam, kjer je polniti baterije za železniške signale, dalje pri radioaparatih, vobče tam, kjer je potreben istosmerni tok majhne jakosti in ki se vzame omrežju z izmeničnim tokom s tem, da se vmes priklopi usmerjevalec.

Pločevina iz tantala se da z električno oksidacijo sijajno barvati. Čeprav je plast, ki pri oksidaciji nastane, izredno tanka, je vendar nad vse trda in trdna. Dosežene barve so tako lepe, da se tovrstne pločevine iz tantala uporabljajo za umetnostne predmete in v industriji za lepotičje.

Za izdelavo vakuum-cevi je dragocena lastnost tantala in kolumbija, ki obstoja v sprejemni zmožnosti plinov. Tantal more n. pr. sprejeti vase stokrat več vodika, če se v tem plinu segreje.

Molybdaen se tali pri 2620 stopinji. Je pa mnogo hlapljivejši kot wolfram. Radi tega morajo biti wolframove niti proste molybdaena, ker ta iz niti izhlapi in žarnico počrni. Molybdaen služi za izdelavo prvovrstnega jekla. Dalje za izdelavo obešalnih žic pri fabrikaciji svetilk, in za izdelavo omrežij in drugih kovinskih delov elektronk.

Ruda wolframa izvira v glavnem iz Kitajske, tantala pa iz Avstralije. Ceni se, da je množina tantala, ki se nahaja v zemlji, manjša kot zlata.

Nobena teh kovin se ne da pridobivati s preprostim metalurgičnim postopanjem. Za pridobivanje tantala so potrebne električno kurjene vakuum-peči.

Žarnice z ultravioletnimi žarki.

Družba »General Electric«, ki v znanstvenih odnošajih sodeluje z AEG, prinaša na trg nov svetlobni vir, ki predstavlja v bistvu združitev žarnice iz kovinske niti z žarnico na paro iz živega srebra.

Že pred mnogimi leti so odkrili, da se uporaba žarnic na paro iz živega srebra zelo omejuje zato, ker jim primanjkuje rdečih žarkov v spektrumu svetlobnega loka iz pare živega srebra. Če pa združimo ta svetlobni lok z wolframovo žarnico, čigar spektrum je zelo bogat na rdečih žarkih, se svetloba bistveno zboljša. Poleg tega dobimo še zdravje pospešujoče ultravioletno žarjenje svetlobnega loka iz pare živega srebra. To žarjenje ima isto lastnost, kot solnčni žarki poleti.

Če se ne oziramo na reflektor, ima žarnica zunanjo obliko navadne žarnice. Wolframove niti vise z držajev v obliki velike črke V. Če se tok stakne, se nekaj živega srebra, ki se nahaja pod nitmi v majhnem lončku, radi žarenja niti spremeni v paro. Skoro istočasno z dviganjem hlapov nastane med obema elektrodama iz wolframa svetlobni lok.

Nova žarnica se izdeluje predvsem le za priključitev na omrežje z izmeničnim tokom. Da se omrežna napetost zniža na napetost žarnice (35 voltov), je potreben poseben majhen transformator. Poraba toka je tako velika, da navadne hišne napeljave (šest amperov) ne zadostujejo, marveč se morajo zamenjati z močnejšimi.

Pri izdelavi žarnice se je gledalo na to, da ultravioletni žarki na oči nikakor ne učinkujejo škodljivo. Pri preizkušanju nove luči, ki obenem učinkuje kot višinsko solnce, se je ugotovilo, da je energija žarjenja prav tako nenevarna kot energija solnčne svetlobe sredi poletja.

S to žarnico se je posrečilo ne samo sobe prijetno razsvetliti, marveč tudi sredi zime razširjati po stanovanjih poletno solnčno svetlobo.

Električna luč v kokošnjaku.

V velikih kokošnjakih se vedno bolj upeljuje električna luč, ki služi za pospeševanje krmljenja kokoši. Pri nas rabijo kokoši ob običajni zimi največ do deset ur spanja. — Ostali del noči je zanje izgubljen, ker morejo le pri dnevni svetlobi letati okrog in si iskati hrane. Namen razsvetljave velikih kokošnjakov je zato ta, da se daje kokošim prilika, letati okrog in uživati hrano, s čemur se zviša nosnost jajc. Ker so cene svežih jajc pozimi mnogo višje, se z razliko pokrijejo stroški za električno luč in za hrano.

Pri instalaciji se običajno uporabljajo 40-wattne žarnice z reflektorjem. Namestijo se v višini 1.70 m v razdaljah 3 m. Nujno je pri tem potrebno stikalo, ki je zvezano z uro. Na ta način se luči v kokošnjakih prižigajo avtomatično zvečer in zjutraj. S tem se skrbi za redno krmljenje, ne da bi bila zato potrebna še kaka oseba.

Nove električne peči.

Električno kurjeni svetlobni žarilci so se ponekod zelo razširili ter se dobe na trgih za zmerne cene. Ti toplotni žarilci služijo v to, da ogrevajo posamezne prostore. Za ogrevanje večjih prostorov ne zadostujejo, ker so prirejeni samo za 500 wattov. Sedaj prihajajo v promet električno kurjeni žarilni kamini. Namenjeni so predvsem za prehodno in dodatno ogrevanje. Regulirati jih je moči v treh stopnjah.

Peč je zgrajena na približno 2000 wattov. Z nikelplatiranim parabolnim ogledalom se doseže močno toplotno žarenje. Ta žarilni kamin je primeren tudi za najelegantnejše prostore. Zavarovan je z mrežo, tako da ni mogoče neposredno dotikanje kurilne naprave.

Za prehodno dodatno in trajno ogrevanje malih prostorov se sedaj izdelujejo okrogle peči, ki se električno kurijo. Preračunane so na 2000 wattov. Razvijanje toplote se da postopoma regulirati.

Na trg so prišle tudi električno kurjene peči, ki služijo kot nekake toplotne kašče. Zgrajene so na 3000—5000 wattov in se kurijo s cenenim nočnim tokom. Pri teh pečeh se uporablja suh pesek, ki se ponoči segreje, čez dan pa oddaja toploto po zračnih kanalih. Peč je podobna pečem v kopalnicah. Obdana s prvovrstnim materialom, ki drži in varuje toploto. Zgrajena je tako, da se osem ur polni s toploto, ki jo potem v šestnajstih urah odda. Oddajanje toplote se da regulirati s posebnimi zračnimi zaklopci.

Te peči se izdelujejo v raznih velikostih. Največja velikost znaša 1.80 m v višino in 60 cm v premeru. Zgrajena je tako, da se s posebnimi priklopilci lahko priključi na vsa normalna napetostna področja.
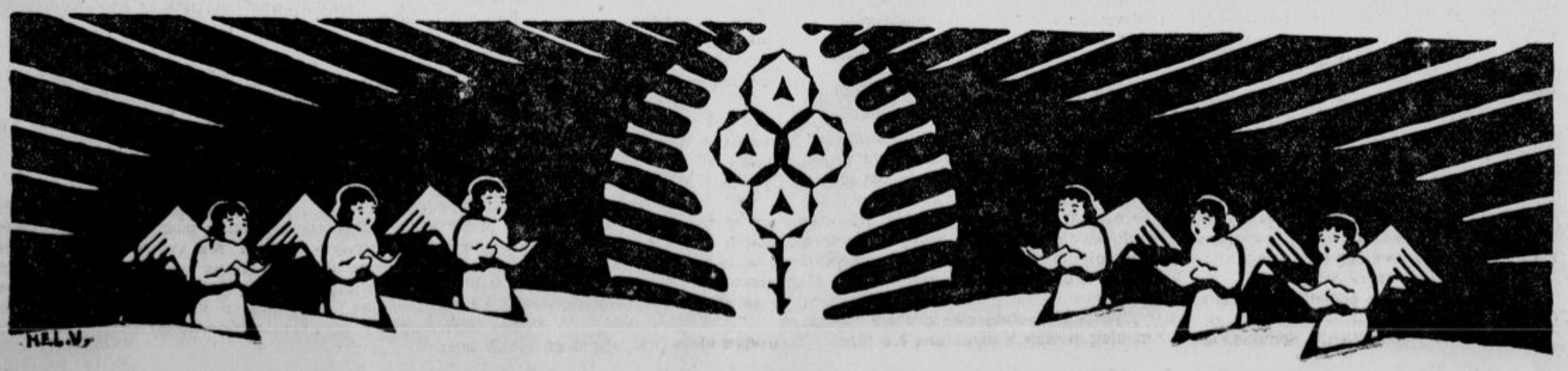
Vse te kurilne priprave se odlikujejo po veliki snažnosti in čistoči, dajo se regulirati in jih je mogoče takoj brez nadaljnjega njih namenu odgovarjajoče uporabljati. — Dima, prahu in pepela pri njih sploh ni. Zato so zdrave kurilne priprave za ogrevanje.